

การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์แบบ 2.1 ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาการศึกษาดลอดชีวิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์แบบ 2.1 ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาการศึกษาดลอดชีวิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ENHANCING THE LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY IN THE 21ST
CENTURY OF PALITEACHERS IN PRAPARIYATTITHAM SCHOOLS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Education LIFELONG EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT

Department of LIFELONG EDUCATION

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2020

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
โดย	ประจักษ์ พนาลัย
สาขาวิชา	การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์แบบ 2.1 ศึกษาศาสตร์ ดุขฎฐิบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร. นิรุทธ์ วัฒนภาส

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.พีรเทพ รุ่งคุณากร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร.นิรุทธ์ วัฒนภาส)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐมน พันธุ์ชาติศรี)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(อาจารย์ ดร.ธนภัทร จันทร์เจริญ)

58251804 : การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์แบบ 2.1 ศึกษาศาสตร์คุณธิ์บัณฑิต

คำสำคัญ : สมรรถนะ, การจัดการเรียนรู้, ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

พระมหา ประจักษ์ พนาลัย: การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร. นิรุทธ์ วัฒนโณภาส

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 2) เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสำนักเรียน ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี นักเรียนบาลีระดับ ป.ธ. 3 ขึ้นไป จำนวน 279 รูป/คน จากเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือ ได้แก่ 1) แนวสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และ 3) การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาบาลี จำนวน 9 ท่าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประกอบด้วย 1) ด้านความเป็นครูมืออาชีพ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง 3) ด้านการใช้นวัตกรรมและสื่อเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ 4) ด้านการศึกษาวิจัยและการสร้างผลงานวิชาการ 5) ด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและสังคม ส่วนแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้แก่ 1) เพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้และการพัฒนาตน 2) ใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ 3) สร้างจิตวิญญาณความเป็นครู 4) เชิดชูครูสอนที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเทเต็มความสามารถ 5) พัฒนาให้เป็นครูต้นแบบแห่งการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาบาลี 6) ส่งเสริมผลงานด้านวิชาการ 7) จัดตั้งศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เป็นเอกภาพ 8) จัดหลักสูตรครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่เป็นมาตรฐาน 9) ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย 10) จัดตั้งกลุ่มครูบาลีอาสาหรือหน่วยบาลีอาสาเคลื่อนที่ 11) มีการวัดและประเมินผล และ 12) ส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างองค์กรและระดับสังคม

58251804 : Major LIFELONG EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT

Keyword : COMPETENCY, THE LEARNING MANAGEMENT, THE PALITEACHERS IN PRAPARIYATTITHAM SCHOOL, LEARNING 21ST CENTURY

PHRAMAHA PRACHAK PANALAI : ENHANCING THE LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY IN THE 21ST CENTURY OF PALITEACHERS IN PRAPARIYATTITHAM SCHOOLS

THESIS ADVISOR : NIRUT VATTHANOPHAS, Ed.D.

This research is purposed to 1) study the factor of learning competency in 21st century of the Paliteachers in Prapariyattitham school 2) propose the method enhancing of learning competencies in 21st century of the Paliteachers in Prapariyattitham school. The sample are overall 279, divided into school principal, teachers and students from area 14 by purposive sampling. The equipment include: 1) interview form 2) questionnaires for learning competencies in 21st century of the Paliteachers in Prapariyattitham school, and 3) focus group discussion 9 Pali learning management experts. The statistical analysis were mean, standard deviation, exploratory factor analysis and content analysis.

The results showed that enhancing of learning competencies in 21st century of the Paliteachers in Prapariyattitham school were 1) professional teachers 2) modern or up to date learning management 3) use of innovation and technology 4) To conduct new research and academic works 5) enhance cooperative with community and society. On the other hand, enhancing of learning competencies in 21st century of the Paliteachers in Prapariyattitham school consisted of 12 competencies can be described those follow: 1) to improve learning experience and self-development 2) to use ICT as a teaching materials 3) To encourage and build up ethic and morale 4) To promote the in service teacher who are patient and hardworking 5) To develop Pali teacher becoming Professional teacher 6) support and promote academic work 7) To set up unity learning center 8) To provide a standard Pali curriculum 9) To apply learning psychology that appropriate with the student in each ages 10) To set up group of voluntary Pali teachers or mobile Pali teacher 11) To employ an assessment and evaluation, and 12) To promote cooperative mission and working in every levels.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี จากความเมตตาของพระเดชพระคุณพระพรหมเวทที่เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ รักษาการเจ้าคณะภาค 15 ที่ได้อนุเคราะห์อุดหนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนในครั้งนี้ และด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาช่วยเหลือจากอาจารย์ ดร.นิรุทธ์ วัฒนโภาส ที่ปรึกษาหลัก ด้วยความจริงใจและคอยติดตามกำกับดูแลเสียสละเวลาให้คำแนะนำจนลุล่วง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐมน พันธุ์ชาติตรี ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.พีรเทพ รุ่งคุณากร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ธนภัทร จันทรเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน ตรวจสอบเนื้อหา กระบวนการวิจัย จนตลอดการดำเนินการ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณอาจารย์พระปลัดประพจน์ สุภาโต ดร. ที่ช่วยแนะนำให้คำปรึกษาด้านการวิจัย, อาจารย์ ดร.นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ ที่ให้คำปรึกษา, อาจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ตั้งธงทองกุล, อาจารย์ ดร.กัลยรัตน์ เมืองสง ที่ช่วยให้คำแนะนำด้านภาษา, อาจารย์ ดร.กรรณิกาน์ หิรัญกสิ อาจารย์ ดร.วิภาวรรณ เล้าอรุณ ที่ให้คำปรึกษาเรื่องสถิติและการวิจัย, รองศาสตราจารย์ รัชกมล กบิลจิตร, อาจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ ดวงสุวรรณ ที่ช่วยบันทึกข้อมูลในช่วงสนทนากลุ่มจนลุล่วง รวมทั้งผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ และผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยอย่างละเอียดถึงข้อควรแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์มากที่สุด อีกทั้งความกรุณาของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เข้าร่วมการประชุมด้วยความเต็มใจ และให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงงานวิจัยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาเอกทุกท่านที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนการเรียนรู้อย่างดี ทุกท่าน อาจารย์อารยา คำพุกแก้ว, อาจารย์มาลี พันธุ์ชาติตรี, คุณวรรณภา เขมมนุเชษฐ์, คุณบุญล้ำ วราสินธุ์, นายแพทย์ประยงค์ เจตน์มงคลรัตน์, คุณชนิษฐา หงส์ทอง, คุณขวัญเรือน แก้วประเสริฐ, คุณสลิตา ยืนยง, ครอบครัวคุณกนกฉัตร หัสตินทร ณ อยุธยา และคุณพงษ์ศักดิ์ จิตประไพ ที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือด้านการตรวจทานแก้ไข อำนวยความสะดวกในการเดินทางไปเก็บข้อมูล จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

ผลแห่งความสำเร็จนี้ ขออุทิศให้แก่บิดามารดาผู้ให้กำเนิด คอยอบรมเลี้ยงดูมาแต่เยาว์วัย ครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ผู้ให้การศึกษาอบรมและสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนและเป็นแรงผลักดันให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ประจักษ์ พนาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญแผนภาพ.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	11
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้.....	13
ความเป็นมาของแนวคิดสมรรถนะ.....	13
ความหมายของสมรรถนะ.....	15
ความสำคัญของสมรรถนะ.....	16
องค์ประกอบของสมรรถนะ.....	18
ประเภทของสมรรถนะ.....	20
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ.....	21
สมรรถนะครู.....	24

การกำหนดสมรรถนะของครูไทย.....	26
การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา.....	29
การประเมินสมรรถนะครู.....	34
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้.....	40
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้.....	41
ความหมายของการจัดการเรียนรู้.....	42
การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.....	43
วิธีการจัดการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21.....	45
การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่.....	49
การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning).....	52
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21.....	53
การพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.....	53
บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21.....	56
คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21.....	59
ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูในศตวรรษที่ 21.....	61
การยกระดับและการพัฒนาครูปัจจุบัน.....	67
การประเมินครู.....	71
แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามหลักพระพุทธศาสนา.....	73
คุณลักษณะของครูตามหลักพระพุทธศาสนา.....	73
การจัดการเรียนการสอนโดยใช้จิตวิทยาของครู.....	80
คุณภาพและมาตรฐานของครู.....	82
การจัดการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา.....	84
การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักนวัตศาสตร์.....	84
การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ.....	85

การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักภาวนา 4.....	86
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	87
การศึกษาในพระพุทธศาสนา.....	87
ประวัติการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	90
การศึกษาพระปริยัติธรรมในยุคสุโขทัย.....	91
การศึกษาพระปริยัติธรรมในยุคอยุธยา.....	91
การศึกษาพระปริยัติธรรมในยุครัตนโกสินทร์.....	92
การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 1.....	93
การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 2.....	95
การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 3.....	96
การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 4.....	97
การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5.....	97
การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 6 - 7.....	98
การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 8 - 9.....	99
การศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม.....	100
การจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม.....	101
อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม.....	102
การจัดตั้งสถานศึกษาพระปริยัติธรรม.....	103
การกำหนดวิทยฐานะ.....	104
การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน.....	105
การจัดการศึกษาของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	107
เกณฑ์ในการคัดเลือกครูสอนพระปริยัติธรรม.....	108
การจัดชั้นเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	109
หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสยามหลวง.....	109

การจัดหลักสูตรนักระดมเชื่อมโยงกับหลักสูตรภาษาบาลี.....	111
การวัดผลและประเมินผลการเรียน	112
คุณลักษณะของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	113
การปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน.....	116
สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 14.....	119
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	120
งานวิจัยในประเทศ.....	120
งานวิจัยต่างประเทศ.....	135
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	139
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	139
ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงร่างการวิจัย.....	139
ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย.....	139
ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย.....	143
ประชากร.....	143
กลุ่มตัวอย่าง.....	143
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	145
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	146
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	149
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	151
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	152
1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ การจัดการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	152
1.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	155

1.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี	159
ตอนที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี	170
ผลจากการสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน ได้ข้อสรุปแนวทางการเสริมสร้าง สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	172
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	177
สรุปผลการวิจัย	177
1. องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี	177
2. แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลี	179
อภิปรายผลการวิจัย	183
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี	183
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	189
ข้อเสนอแนะทางการวิจัย	198
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	198
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	199
รายการอ้างอิง	200
ภาคผนวก	214
ภาคผนวก ก	215
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสัมภาษณ์	216
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์	217

แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้.....	218
ภาคผนวก ข.....	221
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ.....	222
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	223
ค่า IOC ของแบบสอบถาม.....	224
ภาคผนวก ค.....	227
หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือ	228
ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ	230
ภาคผนวก ง	231
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย	232
รายชื่อกลุ่มตัวอย่างและจำนวนผู้ให้ข้อมูล.....	233
ภาคผนวก จ.....	235
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	236
ภาคผนวก ฉ.....	242
หนังสือขอความอนุเคราะห์การเข้าร่วมสนทนากลุ่ม.....	243
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม	247
ประวัติผู้เขียน	249

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดหลักสูตรที่กำหนดให้เรียนในแต่ละชั้น สมัยรัชกาลที่ 2	96
ตารางที่ 2 แสดงวิชาที่มีการเรียนการสอนในแต่ละชั้นประโยค.....	109
ตารางที่ 3 สรุปลงหนังสือที่ใช้เป็นหลักสูตรและหนังสือประกอบการเรียนบาลี	110
ตารางที่ 4 แสดงวันเวลา สถานที่สอบ และประโยคที่สามารถสอบซ่อมได้	112
ตารางที่ 5 แสดงการปกครองคณะสงฆ์ในระดับภาค.....	118
ตารางที่ 6 แสดงสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค 14.....	119
ตารางที่ 7 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนผู้ให้ข้อมูล	143
ตารางที่ 8 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล.....	152
ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าน้ำหนัก ของแต่ละตัวแปร.....	155
ตารางที่ 10 แสดงค่า KMO และ Bartlett's Test of Sphericity	159
ตารางที่ 11 แสดงองค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของตัวแปร	160
ตารางที่ 12 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรที่อธิบายองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติ ตามเกณฑ์	161
ตารางที่ 13 แสดงองค์ประกอบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.....	163
ตารางที่ 14 แสดงองค์ประกอบที่ 1 และตัวแปรที่สกัดได้	163
ตารางที่ 15 แสดงองค์ประกอบที่ 2 และตัวแปรที่สกัดได้	165
ตารางที่ 16 แสดงองค์ประกอบที่ 3 และตัวแปรที่สกัดได้	166
ตารางที่ 17 แสดงองค์ประกอบที่ 4 และตัวแปรที่สกัดได้	167
ตารางที่ 18 แสดงองค์ประกอบที่ 5 และตัวแปรที่สกัดได้	168

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	12
แผนภาพที่ 2 แสดงการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย.....	107
แผนภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนที่ 2 ของการดำเนินงานวิจัย	142
แผนภาพที่ 4 แสดงองค์ประกอบ 5 ด้าน	176

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรของชาติ ให้ได้รับความรู้ความสามารถและมีคุณภาพอย่างทั่วถึง จึงนับเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความอยู่รอดของประเทศในเวทีการแข่งขันระดับนานาชาติ ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติถือว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษามากและเชื่อว่าการศึกษาคือ การสร้างทุนแห่งปัญญา โดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อออกมาปรับใช้มนุษย์อย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลกระทบต่อแนวคิด ความเชื่อ การประกอบอาชีพ และวิถีชีวิตของมนุษย์ทำให้กระทบการทำงานขององค์กรต่าง ๆ การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้คนมีหลักคิด รู้จักใคร่ครวญ เลือกรสรและพัฒนาปรับตัว เข้ากับเหตุการณ์และสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาสู่ชีวิตตลอดเวลา การจัดการศึกษาจะต้องบรรลุเป้าหมาย ในการสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเป็นองค์ประกอบ สำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาและยกระดับการศึกษาของประเทศ ให้สามารถเข้าสู่ การแข่งขันในระดับสากล (สมจิตร อุดม, 2556) ในศตวรรษที่ 21 นี้ถือได้ว่าเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและมากมายหลากหลายด้าน ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีความแตกต่างจากศตวรรษ ที่ผ่านมาอย่างสิ้นเชิง ซึ่งถูกแทนที่ด้วยเศรษฐกิจและบริการที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความรู้และ นวัตกรรม การนำเทคโนโลยีไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตแทนการใช้แรงงานแบบเดิม จากสถานการณ์ เช่นนี้จึงได้สะท้อนให้เห็นว่า บุคคลที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีทักษะ มีความสามารถ ในการเผชิญกับโลกที่ซับซ้อนหลากหลายมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นรากฐานที่สำคัญ ในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่บุคคล สังคม ประเทศชาติ ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ของ สังคมได้อย่างสร้างสรรค์ การศึกษาสามารถช่วยให้คนได้พัฒนาตนเอง พัฒนาศักยภาพ ความสามารถ และสมรรถนะของตนเองในด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข อันจะ เป็นพลังในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่ว่า ความท้าทายที่เป็นพลวัตในศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง ของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกอันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573

ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษ ที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศ จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทักษะคน ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมและพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วรวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมและการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2560) แนวคิดในการพัฒนาชีวิตเพื่อให้เป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาจนถึงความเป็นอิสระภาพคือความหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของสิ่งแวดล้อม และมีความเป็นใหญ่ในตนเองเพราะมนุษย์เป็นผู้ที่ฝึกได้ ตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ที่ว่า ชีวิตที่ขาดการเรียนรู้และการฝึกฝนอบรม ย่อมเป็นชีวิตที่ย่อนสมรรถภาพและไร้ประสิทธิภาพ ทั้งในการควบคุมรักษาหล่อเลี้ยงองค์ประกอบภายในของตนเอง และในการเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ส่วนชีวิตที่มีการศึกษา ย่อมมีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการปรับตัวและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จนถึงขนาดที่สามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้เป็นประโยชน์แก่ตัวมันได้ การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่จะทำให้ชีวิตหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของสิ่งแวดล้อม หนึ่งสมรรถภาพและประสิทธิภาพนั้น เป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังขึ้นในชีวิตแต่ละชีวิตด้วยการเรียนรู้ ฝึกฝนอบรม ที่ชีวิตนั้นประสบด้วยตัวของมันเอง ด้วยเหตุนี้ ตัวแท้ของการศึกษา จึงเป็นภารกิจของชีวิตแต่ละชีวิตหรือการศึกษาเกิดขึ้นแก่ชีวิตด้วยการกระทำของชีวิตเอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556)

รัฐธรรมนูญมาตรา 54 วรรค 3 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าว มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติและการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ในวรรคที่ 4 กล่าวเอาไว้ว่า การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนา

ผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และในวรรคที่ 6 กล่าวถึงการพัฒนาครูไว้ว่า ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู และมาตรา 258 ได้กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เกิดผลดีมีคุณภาพดังต่อไปนี้ ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกับทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) จากแนวทางแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาตรา 6 ที่กล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาไว้ซึ่งผู้วิจัยสรุปว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยโดยองค์รวม คือ ร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ยึดมั่นในศีลธรรมจรรยารักษาวัดธรรมอันดีงาม ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข มาตรา 22 ว่าด้วยแนวทางแห่งการจัดการศึกษามีใจความว่า การจัดการเรียนรู้ต้องตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่า ผู้เรียนมีความสำคัญ และสามารถเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีได้ การจัดการเรียนรู้ต้องดำเนินไปตามกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนตามธรรมชาติ มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากร โดยกล่าวถึงการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคนอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยเพื่อวางรากฐานให้เป็นคนมีคุณภาพในอนาคต ยกย่องคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับ ยกย่องการเรียนรู้โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปรับระบบการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ ปรับหลักสูตรการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ มีจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นผู้แนะนำและสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างมาตรการจูงใจให้ผู้มีศักยภาพสูงเข้ามาเป็นครู ปรับระบบประเมินวิทยฐานะทางวิชาชีพให้เชื่อมโยงกับพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับการสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี, 2560) วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพต่างจากวิชาชีพทั่วไป ผู้ที่จะเป็นครู จะต้องผ่านการรับรองและมีการกำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณผ่านการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ และความประพฤติที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ครูจึงนับเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา เป็นด่านหน้าในการพัฒนาคุณภาพ ประชากรให้มีศักยภาพ มีความสามารถในการแข่งขันในเวทีนานาชาติ โดยเฉพาะการก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นวิชาชีพครูจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อเตรียมความพร้อมของ ประชากรในชาติ ให้สามารถตั้งรับและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) ครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีข้อค้นพบที่สำคัญจากผลการศึกษาระบบโรงเรียนคุณภาพชั้นนำระดับโลกของ Mckinsey and company โดยเซอร์ไมเคิลเบอร์เบอร์ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ ของนักเรียนในระดับโรงเรียนคือ คุณภาพของครูผู้สอน การที่โรงเรียนมีคุณภาพระดับโลกมีปัจจัย สำคัญ 3 ประการ คือ 1) คัดคนที่เหมาะสมเพื่อเป็นครู 2) การพัฒนาให้ครูเป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ และ 3) การประกันระบบการจัดการเรียนการสอนที่ดีสำหรับนักเรียนทุกคน (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2561) ดังนั้นเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย คือ การพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ซึ่งเหตุผลดังกล่าวต้องอาศัยครูผู้ที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด ของพนมพร มีราคา ที่ว่า การศึกษาที่ดีสำหรับคนยุคใหม่นั้นทำให้ลักษณะของครูอาจารย์ต้อง เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงครูที่รักศิษย์ เอาใจใส่ศิษย์แต่ยังใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ จะไม่ใช่ครูที่ทำประโยชน์ แก่ศิษย์อย่างแท้จริง การศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของศิษย์ไปอย่างสิ้นเชิง และบทบาทของครูอาจารย์ก็ต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงครูที่รักศิษย์เอาใจใส่ศิษย์แต่ยังใช้วิธีการสอน แบบเดิม ๆ จะไม่ใช่ครูที่ทำประโยชน์แก่ศิษย์อย่างแท้จริง กล่าวคือครูเพื่อศิษย์ต้องเปลี่ยนจุดสนใจ หรือจุดเน้นจากการสอนไปเป็นเน้นที่การเรียนรู้ ซึ่งทั้งครูและศิษย์จะต้องเรียนรู้และปรับเปลี่ยนรูปแบบ การเรียนรู้ที่ตนจัดให้แก่ศิษย์ด้วยครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ฝึก หรือผู้อำนวยการเรียนรู้และ ต้องเรียนรู้ทักษะในการทำหน้าทึนี้ (พนมนคร มีราคา, 2560)

ผู้ประกอบการวิชาชีพครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่าง ต่อเนื่องโดยมีทักษะการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือการสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึกรักหรือทัศนคติ ทางบวกในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลง การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงตนเอง และ การปรับปรุงตนเอง โดยแสวงหาทางสนับสนุนจากบุคคลในอาชีพเดียวกัน จุดเริ่มต้นของการพัฒนา

ตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู คือ การประเมินความสามารถของตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างรอบด้าน (อรณพ จินะวัฒน์, 2559) ทั้งนี้ครูผู้สอนจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่เป็นที่น่าเชื่อถือศรัทธาในการส่งเสริม สนับสนุน ผลักดัน กระตุ้นให้นักเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย หรือเป็นการรับผิดชอบภาระงาน และใช้ความสามารถที่เหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทที่ปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จอย่างโดดเด่นกว่าผู้อื่นซึ่งเรียกว่าสมรรถนะ แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาเพราะครูเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้พร้อมที่จะออกไปสู่สังคมที่มีการแข่งขันสูง และเนื่องจากสภาพสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนไป ดังนั้น ครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนา ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี จนเกิดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (ฉัตรชัย หวังมีจมี, 2560) อาจกล่าวได้ว่าสมรรถนะนั้นเป็นอาวุธสำคัญคู่กายที่มีอยู่ในตัวตนของครือมีอาชีพ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ แนวความคิดเรื่องสมรรถนะ จึงเข้ามามีบทบาทและนำมาใช้ในการจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะการกำหนดสมรรถนะของครูจะต้องกำหนดให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของหน่วยงาน อีกทั้งยังนำหลักการแนวคิดมาใช้ในการกระบวนการด้านการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหลายมิติ ครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นต้องใช้ความสามารถที่มีอยู่มาบริหารจัดการการศึกษาและภาระงานที่รับผิดชอบอยู่ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ยิ่งขึ้น การพัฒนาสมรรถนะของครูสอนย่อมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อโลกในยุคปัจจุบัน ยิ่งภายใต้การแข่งขันที่สูง รวดเร็วและรุนแรงเต็มไปด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากมาย หากองค์กรหรือหน่วยงานของครูสอนปรีดิธรรมไม่เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับในการพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรย่อมเสียเปรียบในเชิงการแข่งขันไปโดยปริยาย นอกจากนี้ การพัฒนาสมรรถนะในการทำงานยังสามารถจะเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ครูผู้สอนต้องพัฒนาตนเองและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถรวมทั้งบุคลิกลักษณะเฉพาะตรงตามที่ ตำแหน่งกำหนด เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ตามผลตามที่คาดหวังไว้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 52 ได้มีบทบัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่องดังที่้อัจฉรา หล่อตระกูลกล่าวไว้ว่า ครูอาจารย์ผู้สอน มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคน เพราะเป็นบุคคลที่จะทำให้จุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตรหรือจุดมุ่งหมายของการศึกษาซึ่งเป็นนามธรรมเปลี่ยนเป็นรูปธรรม ประกอบกับการพัฒนาศักยภาพของ

ครูถือเป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษา ที่จะพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ต้องอาศัยความรู้มือของครูแกนนำ ครูต้นแบบและสถาบันชั้นสูง รวมทั้งชมรมวิชาชีพซึ่งจะช่วยพัฒนา ครูให้มีสมรรถนะความสามารถ ดังนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ คุณภาพของครูอาจารย์ผู้สอนและการพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ ความชำนาญเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น (อัจฉรา หล่อตระกูล, 2557)

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยมาช้านาน ซึ่งมีศาสนสถานคือวัดประกอบไปด้วย โบสถ์ วิหาร ที่เป็นแหล่งเรียนรู้บ่มเพาะศิลปวิทยาการแก่กุลบุตรผู้สนใจในการศึกษาหาความรู้ ผู้ที่ทำการอบรมสั่งสอนคือพระภิกษุผู้ทรงภูมิรู้ ภูมิธรรมเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไปดังที่ สมศักดิ์ บุญปุ่ กล่าวไว้ว่า วัดเป็นสถาบันสังคมที่ให้การศึกษแก่คนไทยมาช้านานตั้งแต่โบราณ โดยมีพระภิกษุเป็นครูสอน มีทั้งการอบรมสั่งสอนพระด้วยตัวเอง ถวายพระธรรมเทศนาแด่พระมหากษัตริย์ และเทศนาสั่งสอนอบรมประชาชนทั่วไป หรือเด็กวัด ก่อนสถาปนากรุงสุโขทัยได้มีชุมชนต่าง ๆ รวมกันอยู่ และมีพระภิกษุเป็นผู้ให้การศึกษแก่คนในชุมชนนั้น(สมศักดิ์ บุญปุ่, 2558) การศึกษาพระปริยัติธรรมแบ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 3 แผนก ตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ดังนี้ คือ 1) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาทมหลวง เป็นการศึกษาภาคภาษาบาลี โดยแบ่งระดับชั้นเป็น 8 ระดับชั้น ได้แก่ ชั้นประโยค 1-2 (นับรวมเป็น 1 ชั้น) และเปรียญธรรม 3 - 9 ประโยค ซึ่งมีกำหนดให้สอบทุกปี อยู่ในความดูแลของแม่กองบาลีสนาทมหลวงและรับผิดชอบออกข้อสอบ ตรวจข้อสอบ ออกไปปรับรอบวิทยฐานะ เป็นต้น ทำการสอบทั่วประเทศ 2) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาภาคภาษาไทยหรืออาจศึกษาด้วยภาษาอื่นได้ โดยแบ่งออกเป็นหลักสูตรสำหรับพระภิกษุสามเณร มี 3 ระดับ ได้แก่ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก และหลักสูตรสำหรับฆราวาส มี 3 ระดับ ได้แก่ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก มีแม่กองธรรมสนามหลวง ดูแลจัดการสอบ ออกข้อสอบ ตรวจข้อสอบ เป็นต้น ทำการสอบทั่วประเทศ 3) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งแผนกบาลีสนาทมหลวงและแผนกธรรมสนามหลวง ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ(พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม, 2562) สำหรับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เป็นการจัดการศึกษาที่พระมหากษัตริย์ทรงให้ความอุปถัมภ์มาหลายยุคหลายสมัย มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและรักษาสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน เป็นภาษาที่ใช้จารึกพระไตรปิฎกอันเป็นประมวลหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา การศึกษาภาษาบาลีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือศึกษาพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยสืบต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันพระพุทธศาสนาที่เป็นตัวหลักคำสอน หรือที่เรียกว่าศาสนธรรมที่ปรากฏเป็นภาษาไทยในปัจจุบันนี้ ได้รับการถ่ายทอดแปลจากภาษาบาลีออกสู่ภาษาไทยโดยคณะสงฆ์ชาวสยามกับบัณฑิตที่เคยบวชเรียนภาษาบาลีแล้วลาสิกขาออกมาเป็นคฤหัสถ์ ถ้าคณะสงฆ์กับบัณฑิตไม่มีความรู้ภาษาบาลีแล้ว พระไตรปิฎกภาษาไทยก็ไม่มีภาษาบาลีเป็นภาษาที่สำคัญในการรักษาไว้ซึ่ง

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ดังนั้นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทจึงได้รักษาภาษาบาลีไว้โดยการสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรศึกษาภาษาบาลี มิใช่แต่ในดินแดนที่พระพุทธศาสนาเถรวาทเจริญรุ่งเรืองเท่านั้นที่ให้ความสำคัญกับภาษาบาลี ในดินแดนที่ไม่มีพระภิกษุสามเณรบวชเรียนภาษาบาลีแต่สนใจศึกษาพระพุทธศาสนาเถรวาทก็ให้ความสำคัญกับการศึกษาภาษาบาลีเช่นกัน การเรียนภาษาบาลีอันเป็นภาษาพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา เพราะถ้าพระสงฆ์ไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะไม่มีความรู้พระพุทธรูปพระไตรปิฎก อันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ได้อย่างถูกต้อง และเมื่อไม่มีผู้รู้พระไตรปิฎกแล้ว พระพุทธศาสนาก็จะเสื่อมสูญหายสลายไปในที่สุด ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์จึงเป็นองค์ศาสนูปถัมภก ส่งเสริมทำนุบำรุงการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม (รังษี สุทนธ์, 2556) ในประเทศไทยหน่วยงานที่กำกับดูแลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาภาษาบาลี คือ แมกกองบาลีสนามหลวง หน่วยงานนี้ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาภาษาบาลีสำหรับพระภิกษุ สามเณรและผู้ที่สนใจต่อการศึกษาภาษาบาลีโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ศึกษามีคุณสมบัติในการจะดำรงรักษาหลักคำสอน มีอาจารย์สมบัติที่งดงามและสามารถชำระพระพุทธศาสนาไว้ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า โดยที่การศึกษาของคณะสงฆ์มุ่งเน้นให้ผู้ผ่านระบบการศึกษามีความรู้และความสามารถในการที่จะคุ้มครองตนเองได้ตามพระธรรมวินัยและสามารถจะสืบค้นต่อยอดได้จากการศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเองหรือจากสถาบันการศึกษาเพื่อนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนแก่ประชาชนโดยทั่วไป ดังนั้นในระบบการศึกษาจึงเน้นทั้งในเรื่องของวิชาการและจริยสมบัติโดยอาศัยการถ่ายทอดจากระบบสู่ระบบ จากบุคคลสู่บุคคล เพื่อสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นแก่พระศาสนาตลอดไป (สนามหลวงแผนกบาลี, 2561) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวความคิดของพระพรหมกวี (ประกอบ ธรรมเสฏฐโฐ) ที่กล่าวถึงวิธีการสอนภาษาบาลีว่า การสอนบาลีให้ได้ผล ผลที่เราคาดหวังไม่ได้หมายถึงการสอบได้ ความจริงแล้วผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาอยู่ที่การนำไปพัฒนาตัวเอง ไม่ใช่อยู่ที่การสอบได้หรือสอบตก นั้นเป็นเรื่องของการวัดผลการเรียน การสอน การสอบ แต่วัตถุประสงค์ของการศึกษาที่แท้จริงนั้นคือการนำไปพัฒนาตนเองและสังคม (พระพรหมกวี (ประกอบ ธรรมเสฏฐโฐ), 2561) ดังนั้นการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีเป็นการศึกษาที่คณะสงฆ์ให้การยอมรับว่า เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนเพื่อทรงพระศาสนาและเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชนเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคมโดยรวม

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี พบว่า การจัดการศึกษาในแผนกนี้ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ดังจะเห็นได้จากปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือบุคคลเข้ามาบวชเรียนหนังสือน้อยลง ผู้ปกครองส่งเสริมบุตรหลานไปเรียนหนังสือในโรงเรียนภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นักเรียนขาดแรงจูงใจในการศึกษา สำนักเรียนมีวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน พันธกิจของสำนักเรียนไม่เหมาะสมกับยุคสมัย เมื่อกล่าวถึงคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

พระปริยัติธรรมแผนกบาลีถูกมองว่ามีคุณค่าด้อยกว่าอดีต โดยผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องไม่ได้มองเห็นความสำคัญในการพัฒนาปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยแห่งการศึกษาสมัยใหม่ การบริหารเน้นแบบรวมศูนย์ในลักษณะแนวตั้งทำให้การศึกษาไม่ทั่วถึงไปยังส่วนภูมิภาค การศึกษาในปัจจุบันขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักเรียนเป็นสำคัญ ฝ่ายผู้รับการศึกษาขาดความทุ่มเทและไม่มีใจรักในการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอย่างแท้จริง ทศนคติของผู้เรียนต่อการศึกษาศรีพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีน้อยขาดแรงจูงและเป้าหมายต่อการศึกษาศรีพระปริยัติธรรมแผนกบาลี (วรเชษฐ ชัยวรพล, 2550) จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ต้องมีการปรับปรุงแก้ไข นอกจากนั้นบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนรู้ในสำนักเรียนไม่พร้อม คือ อาจารย์ผู้สอนหนังสือแต่ละชั้นไม่มีการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานในวิชาที่ตนสอนให้มีความทันสมัย และไม่มี การเปรียบเทียบวุฒิการศึกษาให้มีความชัดเจนเป็นต้น (พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม, 2553) ซึ่งข้อความดังกล่าวได้กล่าวถึงบุคลากรคือ ครูในสำนักเรียนยังต้องพัฒนาและเสริมสร้างการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การสอนภาษาบาลีในสำนักเรียนขนาดเล็กยังขาดแคลนครูผู้ที่มีความเชี่ยวชาญซึ่งไม่ได้ผ่านการอบรมการสอนบาลีมาก่อนไม่มีประสบการณ์ด้านการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า พระปริยัติธรรมแผนกบาลียังเป็นระบบ พี่สอนน้อง ยังขาดความเป็นกัลยาณมิตรขาดทักษะในการสอนไม่มีการพัฒนาไม่มีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน นอกจากนี้ปัญหาและอุปสรรคด้านตัวครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนยังพบว่า การจัดครูเข้าสอนยังไม่เป็นระบบและได้มาตรฐานขาดแผนการเรียนการสอนที่ชัดเจน การสอนขาดความยืดหยุ่น สื่อสำหรับการเรียนการสอนไม่ทันสมัย ไม่เพียงพอ กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้มีน้อย การวัดประเมินผลรายเดือนมีน้อย (พระมหาอุดร อุตตโร (มากดี), 2557) จากปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของพระพิสิษฐ์ แสงทรัพย์ที่กล่าวถึงปัญหาของครูว่า ครูยังใช้วิธีการสอนโดยยึดครูเป็นสำคัญ ยังไม่เปลี่ยนวิธีการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอน นักเรียนไม่สนใจการเรียนเพราะใช้เทคนิคการสอนแบบบอกความรู้นักเรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของการสอบ (พระพิสิษฐ์ แสงทรัพย์, 2560) ปัญหาเกี่ยวกับตัวครูสอนปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้นอาจส่งผลให้คุณภาพการศึกษามีผลไม่เป็นที่น่าพอใจสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการใช้ครูและศักยภาพของครูว่า ครูที่บรรจุใหม่ยังขาดเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ ขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตลอดจนกระบวนการคัดเลือกคนเป็นครู ไม่พิถีพิถันในการเลือกจึงทำให้ได้ครูที่ไม่มีคุณภาพมาเป็นครู ขาดความเข้าใจในหลักสูตรการเรียนการสอน เทคนิควิธีในการสอน ไม่ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ทันสมัย ไม่สนใจในการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นผู้ที่มีภูมิรู้และมีความสามารถที่เหมาะสม ใช้ความเคยชินในการทำการสอน ขาดทักษะและความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557)

จากปัญหาที่กล่าวมาสอดคล้องกับงานวิจัยที่พระมหาอุดร อุตตโรกล่าวไว้ว่า พระภิกษุสามเณรที่ศึกษาในแผนกนี้ มีจำนวนที่ลดลงไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะขาดความเชื่อมั่นในการศึกษาด้านพระปริยัติธรรม แผนกบาลี โดยผู้เรียนมักจะคิดว่า ศึกษาไปเพื่ออะไร ทั้งยังต้องใช้ความเพียรพยายามในการเรียนสูง และใช้เวลานานกว่าที่จะจบการศึกษาชั้นสูงสุด มีหลายปัจจัยที่ทำให้การศึกษาในแผนกนี้ไม่ค่อยจะก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาตามที่ต้องการได้ แต่กับอยู่ในสภาพที่ทรงตัวและรอวันทรุดลงเรื่อย ๆ ปัจจัยที่ว่า เช่น วิธีการเรียนการสอนเน้นการจำเนื้อหาเป็นหลัก มากกว่าวิธีการอื่น ๆ ซึ่งทำให้ผู้เรียนที่มีความสามารถทางการจดจำน้อย หมดความอดทนและเบื่อหน่ายต่อการศึกษา ที่สุดท้ายจะหันไปหาการศึกษาอื่นหรือลาสิกขาออกไป ครูสอนไม่เพียงพอบางรูปต้องทำหน้าที่หลายอย่างอาจสอนและเรียนควบคู่ไปด้วยขาดสมรรถนะและประสบการณ์ในการสอน ความทุ่มเทเอาใจใส่แบบภักตมิตรที่ดีของศิษย์ยังไม่เพียงพอ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านนี้จึงอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ สื่อการเรียนคือตำราและครูผู้สอนเป็นหลักทำให้ไม่น่าสนใจ การวัดประเมินผล วัดความจำมากกว่า การคิดวิเคราะห์และการนำไปประยุกต์ใช้ (พระมหาอุดร อุตตโร (มากติ), 2557) สำหรับสื่อการเรียน การสอนส่วนมากผู้สอนเน้นเอกสารหรือตำราเรียนเป็นหลัก ผู้สอนไม่ประยุกต์เทคโนโลยีเข้ากับสื่อ การสอนหรือผู้สอนอาจยังไม่มีความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ จากปัญหาดังกล่าวมาอาจเป็นสาเหตุให้การจัดการเรียนรู้ด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีผู้เรียนที่สอบได้จำนวนน้อยและผู้เรียนลดจำนวนลง ซึ่งความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับสถานการณ์แนวโน้มของสังคมไทย ที่กล่าวถึงคุณภาพทางการศึกษาและการเรียนรู้ของสังคมไทยว่า เนื่องจากข้อจำกัดที่สำคัญของการศึกษาไทยทั้งปัญหาเรื่องหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ส่วนหนึ่งนั้นคือครูผู้สอน เพราะครูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนที่สุดเป็นผู้ที่วางแนวทางให้กับศิษย์ได้ดำเนินไปหนทางอันถูกต้องดีงาม เป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ เป็นผู้ปลูกฝังวิชาความรู้ คุณธรรมจริยธรรม เป็นผู้สร้างศาสนทายาทที่ดีให้กับพระศาสนา เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป อันจะนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาปสาทะแก่หมู่ชนเป็นผู้ดำรงตนอยู่ในพระธรรมวินัย เป็นเหตุให้พระศาสดาดำรงอยู่ได้ต่อไปในอนาคต ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาด้านการขาดประสบการณ์การสอน ขาดความเข้าใจในหลักสูตร ไม่มีเทคนิควิธีที่ทันสมัย ไม่สนใจในการพัฒนาตน เป็นต้น เพราะคุณภาพของครูผู้สอนเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ ด้านความสำเร็จ และคุณภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของนิวัตต์ น้อยมณี และกัญญา เอี่ยมพญาที่ว่า แม้ว่าการสร้างคุณภาพทางการศึกษาจะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง แต่ผู้ที่ต้องมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่สุดคือครู เพราะครูเป็นผู้ที่จำและนำกระบวนการจัดการศึกษา

ทุกประเด็นซึ่งถูกกำหนดมาจากผู้กำหนดนโยบายลงสู่การปฏิบัติคือการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน หากครูเป็นผู้ที่มีความพร้อมด้านความรู้ซึ่งประกอบด้วยเรื่องหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล ย่อมสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามกรอบที่กำหนดไว้ ครูจึงมีความจำเป็นยิ่งที่ต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งจัดการเรียนการสอนได้เต็มตามศักยภาพเพื่อตอบสนองธรรมชาติของผู้เรียน (นิวัตต์ น้อยมณี, 2560) และสอดคล้องกับแนวคิดของชรอยวรณ ประเสริฐผลที่ว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการจัดการศึกษาเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนอบรมขัดเกลาและให้คำแนะนำ มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับผู้เรียนการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนของครูจึงส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนดังนั้นขีดความสามารถหรือคุณลักษณะของครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งความรู้ความสามารถคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนครูจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถทำนายหรือคาดหมายคุณภาพของผู้เรียนโดยตรงจึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของครูให้มีความรู้ทักษะคุณลักษณะตลอดจนเจตคติที่ดีต่อความเป็นครูและวิชาชีพครูอย่างแท้จริงก็จะสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นที่น่าพอใจตามจุดหมายของหลักสูตรตามต้องการได้ (ชรอยวรณ ประเสริฐผล, 2556) แนวคิดดังกล่าวมาสอดคล้องกับหมวด 4 มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นภารกิจของครูจึงถือว่าเป็นภารกิจหลักที่สำคัญ คนส่วนใหญ่จึงคาดหวังกับครูเพื่อให้สามารถพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพที่ดี และมีความสามารถในระดับสากลต่อไป ซึ่งหน้าที่อันสำคัญของครูคือ การจัดการเรียนรู้ อบรม สั่งสอนผู้เรียนให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ให้เป็นผู้มีความรู้ มีทักษะความสามารถที่จะเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา วิชาความรู้ รวมทั้งคุณธรรมจริยธรรม สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการสร้างเสริมสมรรถนะของครูในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจึงเป็นแนวทางที่น่าจะพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งคาดว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะได้ข้อค้นพบและความรู้ซึ่งจะช่วยให้ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยเฉพาะครูผู้สอนในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้มีสมรรถนะ มีทักษะ มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีให้เป็นมาตรฐานและเกิดความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มืองค์ประกอบใดบ้าง
2. การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีแนวทางอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
2. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะของครูในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะในการวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้อ การดำเนินการสอน การวัดการประเมินผล ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน มีความคิดสร้างสรรค์ผลิตและปรับประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้เข้ากับยุคสมัย สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วต่อสถานการณ์ใหม่และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สามารถสื่อสารได้เป็นอย่างดี และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรู้ดีและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการจัดการเรียนรู้ดี มีคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน

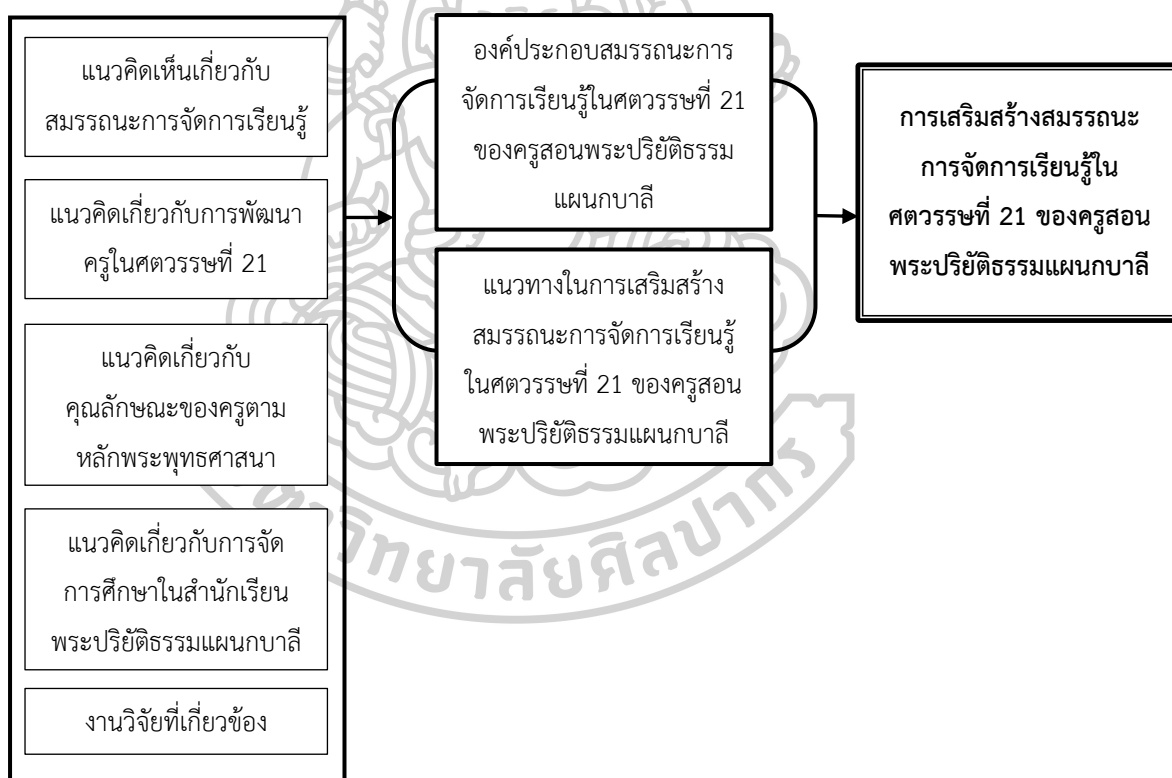
พระปริยัติธรรมแผนกบาลี หมายถึง การศึกษาหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นภาคภาษาบาลี สำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ผู้สนใจทั่วไป โดยกำหนดลำดับชั้นตั้งแต่ชั้นประโยค 1-2 ถึง ชั้นประโยคเปรียญธรรม 9 รวม 8 ชั้น มีการวัดประเมินผลจากสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง ปีละ 1 ครั้ง สำหรับชั้น ประโยค ป.ธ. 6 – 9 ส่วนชั้น ประโยค 1-2 ถึงชั้นประโยค ป.ธ. 5 ทำการสอบ 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 2 เป็นการสอบซ่อมสำหรับผู้ที่ยังสอบผ่านในบางวิชา

ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี หมายถึง พระภิกษุ ที่ได้รับการคัดเลือกจากเจ้าคณะกรุงเทพมหานครหรือเจ้าคณะจังหวัดซึ่งมีวุฒิเปรียญธรรม 3 ประโยคขึ้นไป เฉพาะสามเณรต้องมีวุฒิเปรียญธรรม 4 ประโยค ขึ้นไป และต้องผ่านการฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีตามหลักสูตรของกองบาลีสนามหลวง ซึ่งจัดขึ้นโดยกองบาลีสนามหลวงร่วมกับสำนักงาน

พระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำหรับครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในงานวิจัยนี้หมายถึง ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามหลักพระพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21
3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามหลักพระพุทธศาสนา
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

ความเป็นมาของแนวคิดสมรรถนะ

วงการธุรกิจเริ่มนำแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ (Competency) มาใช้โดยการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อสรรหาบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล ทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้า และสามารถแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ ถ้าหากมีบุคลากรที่เต็มเปี่ยมไปด้วยสมรรถนะตามที่ตั้งไว้ แมคเคลแลนด (1973) นักจิตวิทยาของมหาวิทยาลัย ฮาร์วาร์ด เสนอแนวคิดการใช้แบบทดสอบสมรรถนะแทนแบบทดสอบวัดความสามารถทางสติปัญญาและแบบวัดบุคลิกภาพที่เคยใช้กันมาก่อน เพราะเห็นว่าแบบวัดทั้งสองนั้นไม่สามารถวัดสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคลได้อย่างถึถ้วน รอบคอบและรอบด้าน และไม่ใช่นโยบายต่อการปฏิบัติงานเพื่อองค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควร จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้เขาเสนอบทความทางวิชาการ เนื้อหาของบทความระบุว่า สมรรถนะเป็นสิ่งที่สามารถทำนายความสำเร็จในการทำงานได้ดีกว่าเมื่อเทียบกับวิธีการทำนายแบบเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บุคคลทำงานเก่ง ไม่ได้หมายถึง บุคคลที่มีระดับสติปัญญาสูงหรือเรียนเก่ง แต่บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการทำงานต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักการหรือองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวเองเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน (ชูชัย สมิทธิไกร, 2550) แนวคิดดังกล่าวแบ่งมนุษย์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่มองเห็นปรากฏแสดงออกให้สังเกตเห็นได้ง่ายและส่วนที่มองไม่เห็นซึ่งซ่อนอยู่ในตัวบุคคลดังที่ Spencer and Spencer (1993) ได้อธิบายคุณลักษณะ

ของบุคคลนั้นเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในน้ำ โดยมีส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนน้อยลอยอยู่เหนือน้ำ ซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้ง่าย ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ ได้แก่ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญพิเศษ (Skills) ส่วนที่จมอยู่ใต้น้ำไม่อาจสังเกตได้ชัดเจนและวัดได้ยากกว่า และเป็นส่วนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ได้แก่ บทบาททางสังคม (Social role) ซึ่งเป็นหน้าที่ตามสถานภาพทางสังคมที่แสดงออกตามสิทธิหน้าที่ของแต่ละคน ภาพลักษณ์ต่อตนเอง (Self - Image) ซึ่งปรากฏต่อสังคม คุณลักษณะส่วนบุคคล (Trait) อุปนิสัยใจคอที่เป็นลักษณะของบุคคลนั้น และแรงจูงใจ (Motive) ที่เร่งเร้าให้ทำตามความปรารถนา ส่วนที่อยู่เหนือน้ำเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาของบุคคล ซึ่งเป็นเครื่องมือเรียนรู้องค์ความรู้ต่าง ๆ และการที่บุคคลมีทักษะนั้นก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ผลการปฏิบัติงานโดดเด่นจำเป็นต้องมีแรงผลักดันเบื้องลึกที่เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคล ภาพลักษณ์ของบุคคลที่มีต่อตนเองและบทบาทที่แสดงออกต่อสังคมอย่างเหมาะสมด้วย จึงจะทำให้บุคคลกลายเป็นผู้ที่มีผลงานโดดเด่น การนำแนวคิดเรื่องสมรรถนะมาใช้ในการบริหารงานทรัพยากรบุคคลตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การที่จะทำให้การบริหารทรัพยากรบุคคลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการคัดเลือก การพัฒนา และการบริหารผลงาน กล่าวคือ การคัดเลือกที่แต่เดิมเน้นเพียงการวัดความถนัด และความรู้เฉพาะด้านในงานนั้น ๆ ซึ่งแม้จะเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานแต่อย่างใดไม่เพียงพอ ต้องเน้นส่วนที่อยู่ในตัวบุคคล ได้แก่ ค่านิยม ทศนคติ บุคลิกภาพเพิ่มขึ้นด้วยเพราะสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้พฤติกรรมในการทำงานของบุคคลเป็นไปในลักษณะที่องค์กรต้องการหรือไม่ ในด้านการพัฒนามีแต่เพียงเรื่องความรู้และทักษะก็ต้องหันมาให้ความสำคัญกับพฤติกรรมในการทำงานเพิ่มขึ้น ตลอดจนต้องหาหนทางในการฝึกอบรมให้ข้าราชการมีพฤติกรรมในการทำงานอย่างที่ต้องการ การให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการทำงานโดยมีการประเมินพฤติกรรมในการทำงาน และจ่ายค่าตอบแทนให้สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการทำงานแทนที่จะเน้นที่ผลงานเพียงอย่างเดียวจะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่ง ในหน่วยงานที่ผลผลิตสุดท้ายเห็นได้ไม่ชัดเจน การวัดพฤติกรรมในการทำงานจะทำให้สามารถวัดผลงานได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548)

สรุปว่า แนวคิดเรื่องสมรรถนะนี้มีพื้นฐานมาจากการมุ่งเสริมสร้างความสามารถให้ทรัพยากรบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน และคุณลักษณะที่โดดเด่น สามารถยกระดับองค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การมุ่งพัฒนาให้บุคลากรมีสมรรถนะจึงเป็นหัวใจสำคัญขององค์กร ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดสมรรถนะมาเป็นแนวทางในการบริหารทรัพยากรบุคคล คือ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ทั้งทางความรู้ ทักษะและเจตคติ อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จได้

ความหมายของสมรรถนะ

Arnaud de Nadailac (2003) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สมรรถนะนั้นเป็นสิ่งที่ต้องเกิดจากปฏิบัติและทำให้เกิดขึ้นด้วยการสร้างขึ้นมด้วยตนเอง กล่าวคือความสามารถที่ใช้เพื่อให้เกิดการบรรลุผลและตามวัตถุประสงค์ เป็นตัวขับเคลื่อนที่ทำให้เกิดความรู้ การเรียนรู้ และเจตคติหรือลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ ที่ช่วยให้สามารถเผชิญและแก้ไขสถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้จริง

Boyatzis (1982) ให้ความหมายไว้ว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐานของบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ เจตคติ อุปนิสัย ทักษะ จินตภาพส่วนตัว บทบาททางสังคม หรือองค์ความรู้ ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานสูงกว่า เหนือกว่าเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไว้

Burgoyne (1993) ได้กล่าวว่า สมรรถนะจัดเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการสรรหาคัดเลือกบุคคล ทั้งเป็นการฝึกอบรมและพัฒนาบุคคลโดยนำมาประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์ผลงานของแต่ละบุคคลเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงตามความสามารถของแต่ละบุคคลเพื่อให้การปฏิบัติงานที่ดีและบรรลุเป้าหมาย

Dubois and Rothwell (2004) ได้กล่าวความหมายไว้ว่า สมรรถนะ คือ คุณลักษณะที่ทุกคนมีอยู่ภายในหากนำมาใช้ได้อย่างเต็มความสามารถย่อมเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ซึ่งคุณลักษณะได้แก่ ความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ แรงจูงใจทางสังคม ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล รูปแบบความคิด และวิธีการ ความรู้สึกและการกระทำ

McClelland (1973) ให้ความหมายไว้ว่า สมรรถนะหมายถึงคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งคุณลักษณะเหล่านั้นจะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานในงานที่ตนรับผิดชอบให้สูงกว่าหรือเหนือกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

Bell (2015) ได้กล่าวถึงสมรรถนะภาวะผู้นำในบทความประเมินสมรรถนะหลักภาวะผู้นำในเอเชีย ได้กล่าวถึงสมรรถนะไว้ว่า 1) มีนวัตกรรมและคิดอย่างสร้างสรรค์ เปิดความคิดและประสบการณ์ใหม่ ๆ สร้างแนวทางการแก้ปัญหา สร้างสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นได้ดี ยอมรับความคิดใหม่ ๆ และคิดริเริ่มเพื่อการเปลี่ยนแปลงแก้ปัญหาในเรื่องที่ไม่ชัดเจน และแสวงหาโอกาสเพื่อเปลี่ยนแปลง 3) ให้ความร่วมมือกับองค์กรทางวัฒนธรรมที่หลากหลายอันมีในภูมิภาค ค้นหาโอกาสและทรัพยากรจากวัฒนธรรมอันหลากหลาย

Shermon (2004) ให้ความหมายไว้ว่า สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถและคุณสมบัติของบุคคลแต่ละบุคคลที่จำเป็นต้องมี เพื่อให้สามารถทำงานในขอบเขตงานที่ตนรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Spencer and Spencer (1993) กล่าวถึงความหมายของสมรรถนะไว้ว่า สมรรถนะ หมายถึง ลักษณะที่เป็นรากฐานของบุคคลหนึ่งหรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะกับผลงานที่เหนือกว่าเป็นการพิจารณาถึงคุณลักษณะของแต่ละคน ลักษณะของพฤติกรรมและทักษะที่สำคัญ

ขจรศักดิ์ ศิริมัย (2561) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณลักษณะความสามารถของบุคคลที่แสดงออกมาในเชิงพฤติกรรม ที่ส่งผลให้บุคลากรปฏิบัติงานหรือกระทำการต่าง ๆ ได้ตามมาตรฐาน และส่งผลให้องค์กรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ซึ่งสามารถวัดและสังเกตเห็นได้ว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และลักษณะอื่น ๆ ที่โดดเด่นกว่าบุคคลอื่น ๆ ในองค์กร

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548) ได้ให้ความหมายของ สมรรถนะไว้ว่า คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ คุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานในองค์กร กล่าวคือการทำที่บุคคลจะแสดงสมรรถนะใดสมรรถนะหนึ่งได้ มักจะต้องมีองค์ประกอบของทั้งความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น สมรรถนะด้านการบริการที่ดี หากขาดองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ในงานหรือทักษะที่เกี่ยวข้อง บุคคลก็ไม่อาจจะแสดงสมรรถนะของบริการที่ดี ด้วยการให้บริการตามที่ได้รับบริการต้องการได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สมรรถนะ หมายถึง บุคลิกลักษณะของบุคคลที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ความสามารถ ทัศนคติ ความเชื่อและอุปนิสัยของแต่ละบุคคล สามารถวัดหรือสังเกตได้จากพฤติกรรมการทำงานที่แสดงออกมาให้เห็นซึ่งอาจจะเกิดได้จากประสบการณ์ในการทำงานหรือจากการฝึกอบรม และหมายความรวมถึงระดับของความสามารถในการปรับใช้กระบวนการทัศนเพื่อปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในองค์กร กล่าวอีกนัยหนึ่ง สมรรถนะก็คือคุณลักษณะ เชิงพฤติกรรมเป็นกลุ่มพฤติกรรมที่องค์กรต้องการ

ความสำคัญของสมรรถนะ

สมรรถนะมีบทบาทที่ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละองค์กรทุกประเภท เป็นเครื่องมือในการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ เป็นตัวช่วยคัดกรองบุคคลเข้าทำงาน การฝึกอบรม พัฒนาฝีมือ เพราะเป็นตัวช่วยสนับสนุนวิสัยทัศน์ ภารกิจ และกลยุทธ์ขององค์กร รวมทั้งสามารถใช้เป็นกรอบในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกหน่วยงานจะต้องดำเนินการ เพื่อให้องค์กรมีความเข้มแข็งและดำเนินกิจการต่อไปได้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548) ระบุว่า สมรรถนะ (Competency) มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรและองค์กร ดังนี้

1. ช่วยให้การคัดสรรบุคคลที่มีลักษณะดีทั้งความรู้ ทักษะและความสามารถ ตลอดจนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับงาน เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่องค์กรวางไว้
2. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงระดับความสามารถของตัวเอง เพื่อปรับให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้
3. ใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนา ฝึกอบรมแก่พนักงานในองค์กรเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้กับทุกคน
4. ช่วยสนับสนุนให้ตัวชี้วัดหลักของผลงานที่ตั้งเป็นเกณฑ์ ให้เกิดผลสำเร็จ และบรรลุเป้าหมาย
5. ช่วยป้องกันผลงานที่ไม่มีคุณภาพและทำงานอย่างไร้จุดหมาย
6. ช่วยให้เกิดการหล่อหลอมไปสู่สมรรถนะขององค์กรที่ดีขึ้น

ฐิติพัฒน์ พิษุทธาดำพงษ์ (2548, อ้างถึงใน พระมหาอุตร อดุตโร (มากติ), 2557) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสมรรถนะซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในองค์กร อันมีผลต่อประสิทธิภาพของงาน ผู้วิจัยได้สรุปไว้ ดังนี้

สมรรถนะเป็นเครื่องมือพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้า มีความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง หน่วยงาน หรือองค์กรที่มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถสอดคล้องกับกลยุทธ์ และเป้าหมาย ดังนั้น สมรรถนะจึงมีความสำคัญ ดังนี้ 1) สมรรถนะเป็นเครื่องมือในการแปลงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ เป็นต้น มาสู่การพัฒนาบุคลากร 2) สมรรถนะเป็นเครื่องมือพัฒนาความสามารถของบุคลากรขององค์กรอย่างมีระบบต่อเนื่อง 3) สมรรถนะเป็นมาตรฐานการแสดงผลของบุคลากรในการทำงาน ซึ่งสามารถนำไปประเมินได้ 4) สมรรถนะเป็นเครื่องมือในการสรรหาและการคัดเลือกบุคลากร เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป สมรรถนะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ ทำงานได้อย่างเต็มความสามารถและสามารถประเมินมาตรฐานพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรได้ นำพาความสำเร็จมาสู่องค์กรเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ความได้เปรียบและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดสมรรถนะเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาองค์ประกอบสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกภาษาบาลีให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

องค์ประกอบของสมรรถนะ

การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถนะ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของสมรรถนะมานำเสนอ ดังนี้

แนวคิดของ McClelland (1973) เสนอว่าองค์ประกอบของสมรรถนะ มี 5 ประการ ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) คือ ความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้ เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญ เช่น ความรู้ด้านเครื่องยนต์ การเกษตร ภาษา เป็นต้น

2. ทักษะ (Skill) คือ ความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น ทักษะนั้นมาจากพื้นฐานความรู้และสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วและชำนาญ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) คือ เจตคติ ค่านิยม ภาพลักษณ์ สิ่งที่คุณคณนั้นแสดงออกมา ความมั่นใจในตัวเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง

4. บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคลหรืออาจเรียกได้ว่า อุปนิสัย (Traits) เป็นสิ่งให้อธิบายถึงลักษณะของบุคคลนั้น เช่น คนที่มีความเป็นผู้นำ น่าเชื่อถือและไว้วางใจ

5. แรงจูงใจ เจตคติ (Motive/Attitude) เป็นแรงจูงใจ หรือแรงขับภายในซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย หรือมุ่งสู่ความสำเร็จ

Rylatt and Lohan (1995) ได้ให้แนวคิดว่า องค์ประกอบของสมรรถนะควรประกอบด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ คือ

1. บทบาทหลัก (Key role) คือ กิจกรรมที่ครอบคลุมถึงข้อผูกพันหรือพันธสัญญา ที่บุคลากรในองค์กรมีต่อกันและต่อองค์กรที่ตนทำงานอยู่

2. หน่วยของสมรรถนะ (Unit of Competency) คือ หน้าที่หลัก ซึ่งเป็นแกนสำคัญที่ต้องปฏิบัติและกลุ่มของทักษะของงาน ที่ผู้ทำงานต้องใช้ความสามารถความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ

3. ส่วนประกอบของสมรรถนะ (Element of Competency) คือ รายละเอียดของงานที่เป็นส่วนปลีกย่อยที่แสดงรายละเอียดเพิ่มขึ้น โดยกล่าวถึงผลของการกระทำหรือผลลัพธ์ที่แสดงให้เห็นหรือสามารถวัดได้

4. เกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance criteria) คือ มาตรฐานของผลการปฏิบัติงาน หรือระดับความต้องการในแต่ละองค์ประกอบของสมรรถนะซึ่งต้องระบุให้เชื่อมโยงกันระหว่างสมรรถนะและความชัดเจนของผลสำเร็จ

5. เงื่อนไข (Condition) คือ เป้าหมายหรือความคาดหวังในการปฏิบัติงาน ที่ผู้ปฏิบัติจะต้องทำให้สำเร็จตามที่ตั้งไว้

6. คำแนะนำ (Evidence guide) คือ คู่มือหรือเอกสารประกอบสำหรับใช้อธิบายเนื้อหาที่ครอบคลุมถึงกลยุทธ์ของการประเมินปัญหาที่สำคัญของแต่ละหน่วยสมรรถนะและความสัมพันธ์ที่มีต่อหน่วยอื่น ๆ และให้ความชัดเจนเกี่ยวกับสมรรถนะแต่ละข้อ

Spencer and Spencer (1993) เสนอว่า การนำแนวคิดมากำหนดเป็นสมรรถนะนั้น ต้องมีหลักการ 3 อย่าง ดังนี้

1. กลุ่มของสมรรถนะ (Competency cluster) เป็นกลุ่มที่แบ่งตามความต้องการของผู้วิจัยเพื่อวิเคราะห์จำแนกผู้ที่เข้าในงานอย่างลึกซึ้งกับผู้ที่เข้าในงานอย่างผิวเผิน โดยแต่ละกลุ่มจะมีเพียงสมรรถนะเดียวหรือมากกว่าก็ได้

2. มิติ (Dimensions) เป็นมิติของสมรรถนะซึ่งให้ความหมายที่กว้างโดยระบุถึงความรู้สึกที่มุ่งประสงค์อย่างแท้จริง และการบรรลุผลที่ต้องการตามสิ่งที่ตนปรารถนานั้น ผลกระทบต่อคนและโครงการที่มีขนาดไม่เท่ากัน พฤติกรรมที่มีความสลับซับซ้อน ความเป็นเอกลักษณ์และความพยายามในส่วนเนื้อหา แล้วกำหนดสมรรถนะแต่ละด้าน ประกอบด้วย 2 มิติ คือ มิติเกี่ยวกับความต้องการของลูกค้า และมิติเกี่ยวกับการช่วยเหลือหรือการให้บริการ

3. ระดับของสมรรถนะ (Competency level) เป็นการอธิบายระดับพฤติกรรมของสมรรถนะ โดยทั่วไปมักจะแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ พฤติกรรมทางบวก พฤติกรรมเป็นกลาง และพฤติกรรมทางลบ แต่ละพฤติกรรมจะอยู่ในทุกมิติซึ่งมิติของแต่ละสมรรถนะจะพิจารณาถึงความต้องการจากที่กล่าวมาในข้างต้น

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548) ได้เสนอแนวคิดสมรรถนะ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงในการจัดทำสมรรถนะของหน่วยงานที่ประกอบด้วย

1. กลุ่มสมรรถนะ (Competency categories) ประกอบด้วย สมรรถนะที่อยู่ในกลุ่มที่บุคลากรทุกคนในองค์กรจะต้องมี คือ สมรรถนะหลัก เป็นสาระสำคัญ สำหรับยึดโยงกับสมรรถนะด้านอื่น ๆ และกลุ่มที่เป็นสมรรถนะตามสายงาน เป็นความรู้ ทักษะ ความสามารถที่บุคลากรในแต่ละกลุ่มงานจำเป็นต้องมี

2. ชื่อและคำจำกัดความของสมรรถนะ (Competency name and Definition) สมรรถนะหลัก และสมรรถนะตามสายงาน จะต้องมีการเรียกและมีคำนิยามที่เป็นเครื่องระบุถึงความหมาย ข้อตกลงที่จะต้องสื่อสารให้กับผู้ร่วมงานซึ่งต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเข้าใจและชัดเจน เพื่อให้ผลผลิตของงานที่ทำออกมาได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

3. ระดับความสามารถ (Proficiency scale) คือ รู้ เข้าใจ และทำได้ในเบื้องต้น มีความเข้าใจลึกซึ้ง จับหลักการได้ สรุปประเด็นสำคัญได้ ประยุกต์ใช้ได้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ มองเห็นทางเลือกต่าง ๆ ประเมินคุณค่า ประเมินทางเลือก จัดทำนโยบายเชิงป้องกัน

4. ตัวชี้วัดของพฤติกรรม (Behavioral indicators) คือ ระดับของพฤติกรรมที่จะต้องอธิบายถึงความสามารถตามเกณฑ์ที่ต้องการ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การกำหนดองค์ประกอบสมรรถนะเป็นการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เน้นในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับสมรรถนะของบุคลากรที่มีอยู่นั้นในขณะนั้น ๆ หากพบว่าบุคลากรขาดความสามารถในด้านใดด้านหนึ่ง องค์กรก็จะสามารถพัฒนาบุคลากรได้ตรงตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะนำแนวคิดองค์ประกอบสมรรถนะมาเปรียบเทียบกับครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อหาองค์ประกอบในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีต่อไป

ประเภทของสมรรถนะ

แนวคิดเรื่องสมรรถนะนั้นมีหลายแนวคิด จึงมีการจัดประเภทของสมรรถนะที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการให้คำนิยามและวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ การแบ่งประเภทของสมรรถนะขึ้นอยู่กับแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังหรือคำนิยามที่ใช้เป็นเกณฑ์และที่ใช้อ้างอิง ลักษณะของงานและลำดับชั้นในองค์กร มีรายละเอียด ดังนี้

Leonard-Barton (1992) ได้แบ่งความสามารถหรือสมรรถนะออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ความรู้และทักษะของพนักงาน 2) ระบบเทคนิค 3) ระบบการบริหาร และ 4) ทัศนคติหรือบรรทัดฐาน ซึ่งความรู้และทักษะของพนักงานจะอยู่ในตัวบุคคล โดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความสามารถหลักขององค์กร ระบบเทคนิคเป็นผลมาจากการสั่งสมประสบการณ์จากความรู้ของแต่ละบุคคล ระบบการบริหารแสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์และจัดการความรู้ทั้งที่เป็นแบบแผนและไม่เป็นแบบแผน ทัศนคติหรือบรรทัดฐานคือสิ่งที่ปลูกฝังเพื่อเป็นสื่อในการรวบรวมควบคุมความรู้ภายในองค์กร

เทื่อน ทองแก้ว จำแนกสมรรถนะเป็น 5 ประเภท คือ

1. สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competencies) หมายถึง สมรรถนะที่แต่ละคนมีเป็นความสามารถเฉพาะตัว หรือมีความโดดเด่น มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เช่น ความสามารถทางการคำนวณ ความสามารถทางดนตรี เป็นต้น ต้องมีการฝึกฝนและความพยายามสูงมาก

2. สมรรถนะเฉพาะงาน (Job Competencies) หมายถึง สมรรถนะของบุคคลกับการทำงานในตำแหน่งหรือบทบาทเฉพาะตัว เช่น อาชีพนักสำรวจก็ ต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ตัวเลข การคิดคำนวณ ความสามารถในการทำบัญชี เป็นต้น

3. สมรรถนะองค์กร (Organization Competencies) หมายถึง ความสามารถพิเศษเฉพาะองค์กรนั้นเท่านั้น

4. สมรรถนะหลัก (Core Competencies) หมายถึง ความสามารถสำคัญที่บุคคลต้องมีหรือต้องทำเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

5. สมรรถนะในงาน (Functional Competencies) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่มีตามหน้าที่ที่รับผิดชอบ ตำแหน่งหน้าที่อาจเหมือนกันแต่ความสามารถตามหน้าที่อาจต่างกัน (เทื่อน ทองแก้ว, 2553)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน(2548) จัดประเภทของสมรรถนะออกเป็น 2 กลุ่มเพื่อใช้สำหรับจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนที่ปรับปรุงใหม่ โดยจัดทำเป็นโมเดลสมรรถนะสำหรับข้าราชการไทย ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ของข้าราชการไทย ทั้งระบบเพื่อหล่อหลอมค่านิยมร่วมกันประกอบด้วย 5 สมรรถนะ ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นเป้าหมายของการทำงานทุกประเภท 2) การบริการที่ดีเป็นสิ่งที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นในตน 3) การสั่งสมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพเพราะประสบการณ์เป็นสิ่งที่สอนกันไม่ได้ 4) คุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ 5) การร่วมแรงร่วมใจสามัคคีกันเพื่อให้ผลงานสำเร็จ

2. สมรรถนะประจำกลุ่มงาน หมายถึง สมรรถนะที่กำหนดเฉพาะสำหรับกลุ่มงานเพื่อสนับสนุนให้ข้าราชการปฏิบัติงานให้เหมาะสมแก่หน้าที่และส่งเสริมให้ทำงานในหน้าที่ให้ได้ดียิ่งขึ้น โดยสมรรถนะประจำกลุ่มงานบริหารจะมีเพียง 5 สมรรถนะเท่านั้น ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) ศักยภาพ เพื่อนำการเปลี่ยนแปลง 3) การวางกลยุทธ์ภาครัฐ 4) การควบคุมตนเอง 5) การให้อำนาจผู้อื่น

กล่าวโดยสรุป การจำแนกหรือการจัดประเภทของสมรรถนะในองค์กรมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจในการจัดระบบการทำงาน เพราะจะเป็นตัวกำหนดตัวแบบสมรรถนะสำหรับองค์กรนั้น ๆ โมเดลสมรรถนะ (Competency Model) คือ การกำหนดประเภทและระดับของสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับงานเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลตามความคาดหวังของผลงานที่แตกต่าง โดยในองค์กรเดียวกันควรที่จะใช้มาตรฐานในการจัดประเภทสมรรถนะที่เหมือนกัน สำหรับระบบราชการไทยนั้นสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้จัดประเภทของสมรรถนะออกเป็น 2 กลุ่มเพื่อใช้สำหรับจำแนกตำแหน่งและค่าตอบแทนที่ปรับปรุงใหม่ โดยจัดทำเป็นโมเดลสมรรถนะสำหรับข้าราชการไทย ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำกลุ่มงาน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ ซึ่งได้กล่าวถึง สมรรถนะในการปฏิบัติงาน วิธีการทำงาน พฤติกรรมที่เชื่อมโยงกับความสำเร็จของการปฏิบัติงานอันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จตามมาตรฐานตามที่องค์กรกำหนดไว้ สรุปได้ดังนี้

Davies and Ellison (1997) ได้กำหนดสมรรถนะที่สำคัญไว้ 4 ด้าน ดังนี้ 1) สมรรถนะด้านบุคคล ได้แก่ ภาวะผู้นำ ความไวต่อการรับรู้ ความทนทานต่อความเครียด 2) สมรรถนะด้านการสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารทางวาจา และลายลักษณ์อักษร 3) สมรรถนะด้านการบริหาร ได้แก่

การวิเคราะห์ปัญหา การตัดสินใจ การจัดองค์กร 4) สมรรถนะด้านบุคลิกลักษณะ ได้แก่ ความสนใจ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และแรงจูงใจส่วนบุคคล

Spencer and Spencer (1993) เสนอสมรรถนะที่สำคัญด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไว้ 8 ด้าน ดังนี้ 1) การมุ่งสู่ความสำเร็จหรือมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การแสวงหาข้อมูลสารสนเทศ รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา 3) ความเข้าใจบุคคล รู้จักบุคคลที่ทำงานร่วมกันหรือเข้าใจจิตวิทยาของ คน 4) ผลกระทบและอิทธิพล สิ่งที่จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลต่อสมรรถนะ 5) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีแนวคิดที่ใหม่ ๆ ต่างจากมุมมองเดิม 6) ความคิดเชิงมนทัศน์สามารถ สร้างความคิดรวบยอดจากข้อมูลที่ได้ประสบมาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างมุมมองที่คมชัด 7) ความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมั่นใจในการทำงานหรือสิ่งที่เป็นเรื่องท้าทาย 8) ความร่วมมือ ประสานงานเพื่อให้งานสำเร็จไปได้ด้วยดีเป็นอีกขั้นหนึ่งในการเสริมพลังความสามารถของบุคลากร

Delmont (2014) ได้ศึกษาสมรรถนะของบุคลากรที่สามารถนำมาใช้กับการศึกษา ในแต่ละด้าน ดังนี้

1) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ ประกอบด้วย มีวิสัยทัศน์ที่สร้างสรรค์และยั่งยืน สามารถ ตัดสินใจและใช้ความเป็นผู้นำอย่างเหมาะสม สามารถสร้างแรงบันดาลใจ และการโน้มน้าวให้เกิด ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้ สร้างสรรค์งานและนวัตกรรม มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน แสดงคุณลักษณะที่นุ่มนวล ซื่อตรง ไว้วางใจได้ มีคุณธรรม และจริยธรรม และแสดงถึงความเป็นผู้มี ความรู้ความชำนาญทางวิชาการ

2) สมรรถนะด้านมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย สามารถสื่อสาร ฟัง พูด เขียนและนำเสนอ ในที่ชุมชน มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่แสดงถึงความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลอื่น สามารถคาดการณ์ จัดการความขัดแย้ง และแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

3) สมรรถนะด้านการจัดการการศึกษา ประกอบด้วย การจัดการองค์กร วางแผน มอบหมายงาน และจัดลำดับความสำคัญของงาน ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรและ ประสิทธิภาพขององค์กร สามารถตัดสินใจได้ทันที่และทันเวลาอย่างเหมาะสม มีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ และคงทน สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาได้

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2557) ได้กำหนดสมรรถนะที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการเรียนรู้ของครูโดยผู้วิจัยสรุปได้ว่า ครูควรมีความเข้าใจสามารถประยุกต์ใช้ความเชื่อมโยง ของกระแสอำนาจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในองค์กรของตนและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผล อาจรวมถึงคาดการณ์เกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี เป็นต้น ตลอดจนเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันจะมีผล

ต่อองค์กรและภารกิจที่ตนปฏิบัติงานอยู่ ครูควรมีความเชี่ยวชาญในอาชีพของตน ขวนขวายใฝ่รู้ พัฒนาศักยภาพของตน เข้าใจ ความสามารถของตนในการปฏิบัติงานโดยหมั่นศึกษาค้นคว้าหาความรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รู้จักพัฒนาปรับปรุง ประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ากับการปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ยอมรับความคิดเห็นที่มีความแตกต่างอันอาจนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าขององค์กรหรือเปิดรับนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอันเป็นผลผลิตเพื่อพัฒนาศักยภาพของ องค์กร และสามารถนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้สามารถบรรลุ เป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมขององค์กรที่เปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา สามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้ด้วยความสุจริตและจริงใจ โดยเป็นส่วนหนึ่งในหน่วยงานหรือ องค์กร ในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่มสามารถสร้างและดำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกในกลุ่ม สิ่งที่ครูควรมีอีกประการหนึ่งคือคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นแนวทางในการครองตนและประพฤติ ปฏิบัติถูกต้องเหมาะสมทั้งตามหลักกฎหมายจารีตประเพณี ตลอดจนหลักการ แนวทางในวิชาชีพ ของตน โดยมุ่งประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ดีหรือให้เกินกว่า มาตรฐานที่มีอยู่ โดยมาตรฐานนี้อาจเป็นผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของตนเองหรือเกณฑ์วัด ผลสัมฤทธิ์ที่ส่วนราชการกำหนดขึ้น อีกทั้งยังหมายความรวมถึงการสร้างสรรค์พัฒนาผลงานหรือ กระบวนการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่โดดเด่นและท้าทาย และท้าทายที่สุดครูควรมีมนุษยสัมพันธ์ อันเป็นความสามารถในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมงานและผู้เรียน ทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร เพื่อเป้าหมายในการทำงานร่วมกันและเพื่อผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ทั้งแก่ตนและแก่ผู้อื่น

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2551) ได้นำแนวทางการพัฒนา ทรัพยากรบุคคลตามหลักสมรรถนะ มาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยการจัดทำรูปแบบสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยสรุปได้ว่า ครูและบุคลากรทางการ ศึกษาสมควรมีการจัดการเรียนรู้ที่ดี สามารถบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยยอมรับความคิดเห็นใหม่ ๆ และนวัตกรรมที่เป็นผลผลิตของความคิดของมนุษย์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและมี ประสิทธิภาพ ครูหรือบุคลากรทางการศึกษานั้นควรมีจริยธรรมหรือคุณธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับผู้เรียน สามารถสื่อสารจูงใจโน้มน้าวให้เกิดความรู้และปฏิบัติตาม นอกจากนี้ครูหรือบุคลากร ทางการศึกษาควรเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาและกล้าตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้ประสาน ให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกับหลายฝ่าย อีกทั้งสามารถจัดการด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้ง ประเมินผลและติดตามผลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดดังกล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรมีการบริหาร จัดการเรียนรู้ที่ดี สามารถยอมรับความคิดเห็นใหม่ ๆ และนวัตกรรมที่เป็นผลผลิตของความคิด ของมนุษย์ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ควรมีจริยธรรมหรือ

คุณธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน สามารถสื่อสารจูงใจโน้มน้าวให้เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติตาม นอกจากนี้ควรเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหาและกล้าตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้ประสานให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกับหลายฝ่าย อีกทั้งสามารถจัดการด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประเมินผลและติดตามผลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมรรถนะครู

Coombe and Davidson (2014) ได้กล่าวถึงสมรรถนะของครูไว้ 10 ลักษณะ ดังนี้

- 1) การเป็นครูอย่างมืออาชีพซึ่งรวมถึงการสอนที่มุ่งมั่นที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีการพัฒนาการ
- 2) มีความรู้ทางวิชาชีพ
- 3) มีบุคลิกภาพที่ดี
- 4) มีการจัดบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียน
- 5) การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผล
- 6) มีทักษะการสื่อสาร
- 7) มีความรู้รอบด้าน
- 8) มีความทุ่มเทพยายามในการพัฒนาผู้เรียน
- 9) มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 10) มีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

Pefianco (2009) ได้ให้กล่าวถึง สมรรถนะครู ไว้ว่า ครูต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในหลายด้าน มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนการสอนโดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ การวัดและการประเมินผลตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน มีทักษะในการสื่อสารและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นครูมืออาชีพที่ศรัทธาให้กับวิชาชีพครู มุ่งมั่นพัฒนาตนเอง อยู่เสมอมีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีความตั้งใจและมุ่งมั่นภายในตนเองในการพัฒนาวิชาชีพ

Selvi (2010) จากคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศตุรกี ได้สรุปผลจากการวิจัยสมรรถนะการสอนของครูว่า สมรรถนะของครูประกอบไปด้วย 9 สมรรถนะ ดังนี้

- 1) สมรรถนะทางสายงาน
- 2) สมรรถนะทางการวิจัย
- 3) สมรรถนะทางด้านหลักสูตร
- 4) สมรรถนะทางด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 5) สมรรถนะทางด้านสังคมและวัฒนธรรม
- 6) สมรรถนะทางด้านอารมณ์
- 7) สมรรถนะทางการสื่อสาร
- 8) สมรรถนะทางด้านการใช้ข้อมูลสารสนเทศและการใช้เทคโนโลยี
- 9) สมรรถนะทางด้านสิ่งแวดล้อม

Zeiger (2015) ได้กล่าวถึงสมรรถนะของครู ไว้ 10 ประการ ดังนี้

- 1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน
- 2) สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 3) มีความรอบรู้ในการวางแผนจัดการเรียนรู้
- 4) สามารถใช้กลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย
- 5) ประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงอย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) ศึกษาสภาพความต้องการของผู้เรียน
- 7) สามารถสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 8) สามารถทำงานกับเพื่อนร่วมวิชาชีพได้เป็นอย่างดี
- 9) มีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมกับความเป็นครู
- 10) มีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชาหรือทางวิชาชีพ

Teaching Community (2020) กล่าวถึงสมรรถนะสำคัญของครุดี คือ 1) มีบุคลิกที่ดี และมีลีลาในการสอน 2) แจ่มชัดวัตถุประสงค์ของบทเรียนอย่างชัดเจน 3) มีทักษะการถ่ายทอดความรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ 4) มีทักษะการจัดการชั้นเรียน 5) มีทักษะการสื่อสารที่ดี 6) มีความกระตือรือร้น ในการดูแลผู้เรียนและการสอน 7) มีความรู้เรื่องหลักสูตรและมาตรฐาน 8) มีความคาดหวังต่อผู้เรียน สูง 9) มีความรู้ในเนื้อหาวิชา 10) ความเป็นมิตร และมีความวางใจต่อผู้เรียน

University of South Dakota (2020) ได้กล่าวถึงสมรรถนะสำหรับครู คือ 1) รู้จักผู้เรียน และการพัฒนาการของผู้เรียน 2) สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 3) มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา 4) วางแผนการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม 5) ประเมินผล ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียน 6) มีการพัฒนาวิชาชีพ

Seameo Innotech (2010) ได้ทำการศึกษาสมรรถนะของครูสำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งหมด 11 ประเทศ จากผลการศึกษาพบว่าสมรรถนะครู สำหรับครูในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีดังนี้ 1) ด้านความรู้ในวิชาชีพ หมายถึง ความรอบรู้ในเนื้อหา และวิธีการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านทักษะทางวิชาชีพ หมายถึง การจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการในชั้นเรียนและการประเมินผู้เรียน 3) ด้านคุณลักษณะ หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคล เช่น ความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา และอื่น ๆ 4) ด้านจรรยาบรรณ และค่านิยม ซึ่งหมายถึง การมีคุณธรรม การเป็นแบบอย่างที่ดี 5) ด้านการพัฒนาวิชาชีพและการเรียนรู้ หมายถึง การมีส่วนร่วมในองค์กรวิชาชีพครู และกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะยกระดับวิชาชีพครู

สาโรช บัวศรี (อ้างถึงใน ชวนพิศ ศิลาเดช, 2559) ได้กล่าวไว้ว่า สมรรถนะครู หมายถึง ครูที่สามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี ต้องรู้จักจิตวิทยา รู้วิธีสอน รู้สิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอน สามารถปกครอง แนะนำและอบรมลูกศิษย์ได้ มีความสามารถในการทำกิจกรรมของโรงเรียนได้ มีความสามารถติดต่อกับคนในชุมชนได้ สามารถเป็นครูชั้นอาชีพได้ คือสามารถที่จะอธิบายได้ถ้อย และเขียนเกี่ยวกับอาชีพได้

สุรรัตน์ อารีรักษ์สกุล ก้องโลก (2559) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สมรรถภาพครูหรือสมรรถนะครู หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความรู้มีทักษะ มีคุณลักษณะของครูที่ดีมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความรู้และมีความสามารถตามที่สังคมต้องการ สมรรถนะของครู ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน

จุฬารัตน์ ธรรมประทีป และคณะ (2558) ได้กล่าวถึง สมรรถนะครูไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของครุรวมทั้งความรู้ และคุณค่าลักษณะของครูที่จำเป็นต้องมี เพื่อให้การทำงานบรรลุ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสมรรถนะครูจึงประกอบด้วย ความสามารถในการปฏิบัติงาน ความรู้ และคุณลักษณะ สมรรถนะครูเป็นสิ่งจำเป็นในการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ

สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กำหนดสมรรถนะครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน มีจุดประสงค์ในการทำงานเพื่อให้ได้ผลงานที่ออกมาตรงตามความต้องการของผู้ผลิต 2) การบริการที่ดี เป็นคุณลักษณะที่ต้องการขององค์กร เพื่อสร้างผลงานออกมารับใช้อย่างประทับใจ 3) การพัฒนาตนเอง หัวใจของการทำงานมุ่งให้บริการเริ่มต้นที่บุคลากรต้องมีการพัฒนาปรับปรุงตนเพื่อให้งานที่ได้มีคุณภาพ 4) การทำงานเป็นทีม การร่วมมือกันแก้ไข ร่วมแรงร่วมใจ ทำให้งานสำเร็จจุล่งและรวดเร็ว 5) จรรยาบรรณวิชาชีพครู ผู้ทำหน้าที่เป็นครูต้องได้รับการฝึกอบรมศีลธรรมจรรยาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการ

2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ 1) การบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน 2) การพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตอย่างมีศักยภาพ และมีความเข้มแข็งทางสติปัญญา 3) การจัดการชั้นเรียน ครูผู้สอนสามารถควบคุมดูแลให้มีระเบียบวินัย ดำเนินการอย่างเรียบร้อย 4) การวิเคราะห์ วิจัยเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเปรียบพร้อมด้วยความรู้ความสามารถ 5) มีความเป็นผู้นำ ซึ่งครูต้องแสดงบทบาทได้อย่างดี 6) การสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้

จากความหมายของคำว่าสมรรถนะครูสามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะครู หมายถึง ครูที่สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สามารถใช้สื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีวิจรรย์ญาณ มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี มีการวางแผนการเรียนการสอน ประเมินผลอย่างหลากหลายและตามสภาพความเป็นจริง มีจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ สามารถสื่อสารกับผู้เรียนและดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของโลก มีความตั้งใจ มุ่งมั่นภายในตนเอง ในการพัฒนาวิชาชีพอันจะนำไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพต่อไป

การกำหนดสมรรถนะของครูไทย

θειอน ทองแก้ว (2553) กล่าวถึงสมรรถนะครูไทยที่สามารถนำมาปรับใช้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ครูผู้จัดการเรียนรู้ควรจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความรู้ใหม่ที่สำคัญ ความรู้ทางเทคโนโลยี สามารถพัฒนาตนเอง โดยตระหนักถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของตนโดยใช้ข้อมูลสะท้อนกลับ และเปิดโอกาสเพื่อรับการเรียนรู้จากคนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเอง

2. มีความคิดสร้างสรรค์ ปรับประยุกต์ใช้นวัตกรรม เพื่อพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้กับองค์กร และประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงองค์กร สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยการออกแบบและการปรับเปลี่ยนโปรแกรมหรือกระบวนการใหม่ ๆ เพื่อนำไปใช้ในองค์กรได้อย่างทันยุคสมัยและมีประสิทธิภาพ

3. มีความยืดหยุ่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิธีการทำงานกับข้อมูลใหม่ ข่าวสารที่เกิดขึ้นล้นหลามเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ บุคลากรทางการศึกษาควรปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ อดทนต่อความกดดัน มีความมั่นคง และมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ รวมทั้งมองคนในแง่ดี แม้ว่าจะอยู่ภายใต้ภาวะความยากลำบาก และสามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมได้รวดเร็ว โดยรู้จักปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตส่วนตนและสามารถทำงานได้อย่างมีความสุข

4. สร้างแรงจูงใจใฝ่บริการ สร้างและดำรงวัฒนธรรมขององค์กรสนับสนุนบุคคลอื่นได้ ให้บริการที่จำเป็นอย่างมีคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพทำให้ผู้อื่นสามารถปฏิบัติตามได้ตามที่ต้องการ แสดงถึงจิตวิญญาณในการให้บริการสาธารณะสามารถโน้มน้าวให้ผู้อื่นมีน้ำใจบริการและช่วยเหลือจนบรรลุภารกิจ มีความสามารถในการพัฒนาวิสัยทัศน์ นำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ มีวิสัยทัศน์ในระยะยาวและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์กรอย่างรวดเร็ว สามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับผู้อื่น และโน้มน้าวให้ผู้อื่นแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ตลอดจนสนับสนุนให้คิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ ๆ ชักจูงให้คนอื่นมีน้ำใจบริการ กำหนดให้มีและใช้โปรแกรม/กระบวนการใหม่ ๆ หรือปรับปรุงขึ้นใหม่

5. เปิดกว้างในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีใหม่ ๆ สามารถปรับพฤติกรรมและวิธีการทำงานตามข้อมูลใหม่ หรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง หรืออุปสรรคที่ไม่ได้คาดหวัง และปรับตัวได้อย่างรวดเร็วต่อสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อันแสดงถึงการมีความคิดริเริ่มสูง มีความพยายามและมีข้อผูกพันในการให้บริการสาธารณะอยู่ในแนวทางนี้ และมุ่งมั่นไปสู่ความสำเร็จ ตรวจสอบผลสะท้อนกลับจากคนอื่น และแสวงหาโอกาสเพื่อให้ได้รับความรู้ใหม่ ๆ

6. กำหนดและการป้องกันสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ไม่ให้เกิดการเผชิญหน้า จัดการและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและไม่เห็นพ้องด้วยในลักษณะสร้างสรรค์ และการลดผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางลบ

7. ตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรม ริเริ่มและบริหารการเปลี่ยนแปลงในองค์กรให้มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร เห็นคุณค่าในความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความแตกต่างระหว่างบุคคล ในสถานที่ทำงาน ตระหนักว่าองค์กรเกิดขึ้นบนความแตกต่าง และพนักงานได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้อง และยุติธรรม ความจงรักภักดี ความซื่อสัตย์

8. สร้างนิสัยให้มีความมั่นใจและไว้วางใจซึ่งกันและกัน สร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมมาตรฐานทางศีลธรรมในระดับสูง ปฏิบัติตนในลักษณะที่เที่ยงและมีมารยาทที่ดีต่อบุคคลอื่น แสดงถึงลักษณะในความรับผิดชอบในหมู่คณะ และมีจิตใจที่เป็นสาธารณะ

9. สร้างทีมงาน มีความมุ่งมั่น จูงใจ และแนะนำบุคคลอื่นให้บรรลุเป้าหมาย เสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในองค์กรและกับกลุ่มลูกค้าให้มีความผูกพันที่สร้างน้ำใจของการทำงานเป็นทีม มีความภูมิใจ ไว้วางใจ พัฒนาความเป็นผู้นำในลักษณะต่าง ๆ จากการรับภาระขึ้น การให้คำปรึกษา การให้รางวัล และการแนะนำให้ปฏิบัติ

10. การมุ่งไปสู่ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ความสามารถที่มุ่งมั่นในความรับผิดชอบและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้มีการตัดสินใจได้ตามเวลาและมีประสิทธิภาพให้ได้ผล ผ่านการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการนำไปใช้ รวมทั้งการประเมินผลโครงการและนโยบาย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มุ่งไปสู่ผลสัมฤทธิ์ การแก้ไขปัญหา กำหนดและวิเคราะห์ปัญหา แยกความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่สอดคล้องกันและแตกต่างกันเพื่อการตัดสินใจที่เป็นเหตุเป็นผล ให้วิธีการแก้ไขปัญหาแก่บุคคลและองค์กร

11. มีเทคนิคที่เชื่อถือได้ มีความเข้าใจและรู้จักประยุกต์ใช้วิธีการที่เหมาะสม มีการกำหนดกฎเกณฑ์และนโยบายที่สัมพันธ์กับที่ผู้เชี่ยวชาญ โดยสามารถใช้การตัดสินใจที่สำคัญ การให้การฝึกอบรมการพัฒนาตามความต้องการ มีความเข้าใจในการเชื่อมโยงระหว่างสมรรถภาพ และเทคโนโลยี ใช้วิธีการผสมผสานเทคโนโลยีไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในรวมถึงปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพ นำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้ เพื่อการประกอบการตัดสินใจพร้อมกันนั้นต้องเข้าใจในผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อองค์กร

12. ความสามารถในการอธิบาย การเจรจากับบุคคลและกลุ่ม ทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีความสามารถในการสื่อสารอย่างเหมาะสมในการสนองต่อความต้องการ ความรู้สึกและความสามารถ ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคลในสถานการณ์ที่ต่างกัน การให้แนวทางและการให้ข้อเท็จจริง และแนวคิดต่าง ๆ ในลักษณะที่เชื่อถือได้ และส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการพัฒนาเครือข่ายทางวิชาชีพให้กว้างไปสู่องค์กรอื่น ๆ มีทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล รู้จักการชักชวนผู้อื่นให้คล้อยตามในการสร้างความเห็นพ้อง ให้ได้รับความร่วมมือจากคนอื่น รู้จักใช้กลวิธีด้วยความเห็นอกเห็นใจที่ไวต่อความรู้สึก และปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพความสามารถในการสื่อสารด้วยการพูด การเขียน สามารถพูดจาหรือการนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนและเชื่อถือได้ทั้งต่อบุคคลและกลุ่ม รู้จักฟังอย่างมีประสิทธิภาพ ทำความชัดเจนในข้อมูลที่ได้ตามต้องการ เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและส่งเสริมบรรยากาศของการสื่อสารระบบเปิด

การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา

การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพ โดยผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติซึ่งจะเป็นเครื่องยืนยันได้ถึงความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากผู้ที่มาใช้บริการในการปฏิบัติงานของข้าราชการที่มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันดีงามตามที่มาตรฐานตั้งไว้ มาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (ราชกิจจานุเบกษา, 2556) ได้แก่

1. มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา ซึ่งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องมีเพียงพอที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ

1.1 มาตรฐานความรู้ ต้องมีคุณวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือมีคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง ประกอบด้วยความรู้ดังต่อไปนี้

1) ความเป็นครู ประกอบด้วย (ก) สารระความรู้ ประกอบด้วย 1) สภาพงานครู คุณลักษณะ และมาตรฐานวิชาชีพครู 2) การปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู 3) กฎหมายสำหรับครู และวิชาชีพครู 4) ความรู้และวิชาชีพครู 5) การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) เข้าใจเนื้อหาวิชาที่สอนเทคนิควิธีการสอน เพื่อให้ผู้เรียนความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ 2) แสวงหาแหล่งข้อมูลข่าวสารและเลือกใช้อย่างรู้เท่าทัน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียน เน้นการพัฒนาศักยภาพ 4) มีจิตวิญญาณความเป็นครู

2) ปรัชญาการศึกษา ประกอบด้วย (ก) สารระความรู้ ประกอบด้วย 1) นำความรู้จากการศึกษา ตามหลักศาสนา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่เป็นประโยชน์ มาเป็นปรัชญาแนวคิด และทฤษฎีสำหรับดำเนินชีวิต 2) การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) ประยุกต์กับการพัฒนาสถานศึกษา 2) วิเคราะห์เกี่ยวกับการศึกษา การพัฒนาที่ยั่งยืน

3) ภาษาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย (ก) สารระความรู้ ประกอบด้วย 1) ภาษาและวัฒนธรรมไทย 2) ภาษาต่างประเทศเพื่อเพิ่มทักษะและพัฒนาวิชาชีพ (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) ใช้ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย และภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารอย่างถูกต้อง 2) ใช้ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อทำความเข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

4) จิตวิทยาสำหรับครู ประกอบด้วย (ก) สารระความรู้ ประกอบด้วย 1) จิตวิทยาทั่วไปและพัฒนาการของมนุษย์ 2) จิตวิทยาการเรียนรู้และการศึกษา 3) จิตวิทยาการแนะแนวให้คำปรึกษา (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) สามารถให้คำแนะนำผู้เรียนและช่วยเหลือให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2) ใช้จิตวิทยาเพื่อทำความเข้าใจและส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพ

5) หลักสูตร ประกอบด้วย (ก) สารระความรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการแนวคิด ทฤษฎี และความมุ่งหมายในการทำหลักสูตร 2) นำหลักสูตรไปปฏิบัติจริง 3) การปรับปรุงและพัฒนา หลักสูตร (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) สามารถวิเคราะห์หลักสูตรและจัดทำหลักสูตรได้ 2) ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงเพื่อการพัฒนาหลักสูตร

6) การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย (ก) สารระความรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ 2) ทฤษฎีและรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาได้ 3) การบูรณาการการเรียนรู้แบบเรียนรวม 4) การจัดการชั้นเรียน 5) การพัฒนาศูนย์การเรียนในสถานศึกษา (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) สามารถจัดทำแผน การเรียนรู้และนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริง 2) สามารถสร้างบรรยากาศการจัดการชั้นเรียน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

7) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ประกอบด้วย (ก) สารระความรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติในการวิจัย 2) การใช้และผลิตงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) สามารถ ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน

8) นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ประกอบด้วย (ก) สารระ ความรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการ แนวคิด การออกแบบ การประยุกต์ใช้ และการประเมินสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ 2) เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสื่อสาร (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) ประยุกต์ใช้ และประเมินสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ 2) สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสื่อสาร

9) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย (ก) สารระความรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) ปฏิบัติการวัดและการประเมินผล (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) สามารถวัดและประเมินผลได้ 2) สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

10) การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย (ก) สารระความรู้ ประกอบด้วย 1) หลัก การ แนวคิด แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพการศึกษา 2) การประกันคุณภาพ การศึกษา (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) สามารถจัดการคุณภาพการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2) ดำเนินการประเมินคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้ได้

11) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ประกอบด้วย (ก) สารระความรู้ ประกอบด้วย 1) ความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ และ ประกอบด้วยหลักธรรมมาภิบาล 2) คุณธรรมและ จริยธรรมด้านวิชาชีพ 3) หลักปฏิบัติตามจรรยาบรรณที่คุรุสภากำหนด (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย

1) เป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตสำนึกที่เป็นสาธารณะ และเสียสละเพื่อสังคม 2) ดำรงตนตามข้อปฏิบัติในจรรยาบรรณของวิชาชีพ

1.2 มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ต้องผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษา เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผ่านเกณฑ์การประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนด ดังต่อไปนี้

1) การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน ประกอบด้วย (ก) สารระการฝึกทักษะ ประกอบด้วย 1) การสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ 2) การจัดทำแผนการวัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง 3) การทดลองสอนในสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง 4) การออกแบบทดสอบ ข้อสอบเครื่องมือวัดผล 5) การตรวจข้อสอบ การให้คะแนน และการตัดสินผลการเรียน 6) การสอนภาคปฏิบัติและการให้คะแนน 7) การวิจัยแก้ปัญหาผู้เรียน 8) การพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพ (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจุดประสงค์การสอนที่หลากหลาย 2) สามารถปฏิบัติการสอน ออกแบบทดสอบ วัดผลประเมินผลผู้เรียน

2) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ประกอบด้วย (ก) สารระการฝึกทักษะ ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติการสอนวิชาเอก 2) การวัดและประเมินผล และนำผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือแบ่งปันความรู้ในการสัมมนาการศึกษา (ข) สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเอก 2) สามารถประเมิน ปรับปรุง และศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 3) ปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน

มาตรฐานการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือการแสดงพฤติกรรมกรปฏิบัติงานและการพัฒนางาน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา รวมทั้งต้องฝึกฝนให้มีทักษะหรือความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงานดังนี้

1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ผู้ประกอบวิชาชีพครูเป็นผู้ที่หมั่นศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ปรับปรุงหลักวิชาการให้ทันสมัยอยู่เสมอเป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่องค์กรหรือหน่วยงาน หรือสมาคมจัดขึ้น เช่น การประชุม การอบรม การสัมมนา และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น

2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องยึดผู้เรียนเป็นที่ตั้ง และเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเพศ และวัยของผู้เรียน ทำความเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน มุ่งเน้นประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นหลัก

3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเต็มตามศักยภาพ ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตพร้อมมูลทั้งทางด้าน ร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา ซึ่งเป็นองค์รวมแห่งการพัฒนา มนุษย์ให้มีศักยภาพที่สมบูรณ์ อันเป็นการใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครู ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด

4) พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้จริงในชั้นเรียน ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องรู้จักพัฒนาปรับปรุงประยุกต์ใช้แผนการสอน และมีความยืดหยุ่นได้ตามโอกาสให้สามารถปฏิบัติได้จริง ให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

5) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องรู้จักผลิตสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่อุบัติขึ้นทำให้ครูต้องพึ่งพาสื่อการเรียนรู้อื่นที่ทันสมัยมากกว่าการสอนด้วยปากเปล่าในห้องเรียน หรือใช้สื่อการสอนที่มีอยู่ในท้องถิ่น ครูต้องสามารถนำสื่อการสอนทุกชนิดมาใช้ได้ เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกความคิดที่เป็นในทางสร้างสรรค์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสถานการณ์เพื่อให้เกิดความคิด ส่งเสริมการเรียนรู้ที่พัฒนาด้านความคิดอย่างรอบคอบและเป็นไปในเชิงบวก เพื่อให้เป็นบุคลิกภาพที่ติดตัวผู้เรียนตลอดไป

7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ ปัญหาความต้องการที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนา เป้าหมายของการพัฒนา เทคนิค วิธีการ ที่ครูนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน และข้อเสนอแนะอันเป็นแนวทางใหม่ในการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้มีความก้าวหน้า

8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ผู้ประกอบวิชาชีพครู ควรเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ได้แก่ การแต่งกาย กิริยา วาจา บุคลิกลักษณะควรเป็นไปเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ควรประพฤติตนไปในทางเสื่อมเสีย และไม่ชักจูงผู้เรียนให้ดำเนินไปในทางตกต่ำ ควรมีจริยธรรมและจรรยาบรรณของครู

9) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องร่วมมือกับผู้ร่วมงานอื่น ๆ ในสถานศึกษาโดยร่วมแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ลดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กร เรียนรู้จุดเด่น จุดด้อย เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาสถานศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้า ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

10) ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องเป็นผู้ที่มี อัจฉริยะกว้างขวาง ตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถของ บุคคลในชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้รู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมมือกับชุมชนในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาซึ่งอยู่ร่วมกับชุมชนให้เป็นอย่างสงบสุข

11) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องเป็นผู้ที่ มักแสวงหาประสบการณ์ เรียนรู้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ตื่นตัวทันสมัย รู้เท่าทันต่อ เหตุการณ์ สามารถนำข้อมูลความรู้ที่ได้รับมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนและ ผู้เรียนให้มีความก้าวหน้า

12) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ ผู้ประกอบวิชาชีพครูควรสร้าง บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับนักเรียน สร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในทุกที่ทุกโอกาส จัดแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย เป็นสถานที่ที่ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้โดยไม่ต้องมีการ บังคับเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

3. มาตรฐานการปฏิบัติตน

มาตรฐานการปฏิบัติตน หมายถึง จรรยาบรรณของวิชาชีพที่กำหนดขึ้นเป็นระเบียบ แบบแผนในการประพฤติตนครองตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามด้วยความ เอาใจใส่ เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงอันดีงามของตนและหน่วยงาน รักษาฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจศรัทธาเชื่อมั่นแก่ผู้รับบริการและสังคมอันจะ นำมาซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติตน ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของ วิชาชีพ พ.ศ. 2556 (ราชกิจจานุเบกษา, 2556) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า

1) จรรยาบรรณต่อตนเอง ครูผู้สอนต้องมีวินัยในตนเอง มีการพัฒนาวิชาชีพของตน ให้ก้าวหน้า มีบุคลิกลักษณะ และมีวิสัยทัศน์ โดยเป็นผู้เรียนรู้อยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพทางการศึกษา ครูผู้สอนต้องรักทุ่มเทเอาใจใส่ ศรัทธาเชื่อมั่น มั่นคง ซื่อสัตย์ซื่อตรง สุจริตไม่ประพฤติเสียหาย มีรับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีของ องค์กร

3) จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ คือ (1) ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้มารับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเท่าเทียม (2) ต้องส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่าง เต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ (3) ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี (4) ต้องไม่ ขัดขวางต่อความเจริญทางกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา ของศิษย์ และผู้รับบริการ (5) ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาคโดยปราศจากทุจริต

4) จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์สร้างให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม

5) จรรยาบรรณต่อสังคม พึงประพฤติปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม ยึดมั่นในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

สรุปความว่า มาตรฐานวิชาชีพเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะความสามารถและ คุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา มาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์ วิชาชีพ มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน มาตรฐานการปฏิบัติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้อง ประพฤติปฏิบัติตามฝึกฝนให้เกิดเป็นคุณค่าภายในตัว เพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพได้ว่าเป็นบริการที่มีคุณภาพ จากแนวคิดเรื่องมาตรฐานวิชาชีพนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องมาตรฐาน เกี่ยวกับการกำหนดคุณลักษณะองค์ประกอบของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี อันจะเป็น แนวทางในการพัฒนาผู้สอนและผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ ต้องใช้ความรู้ทักษะ คุณลักษณะและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน

การประเมินสมรรถนะครู

สมรรถนะครูที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้ในการประเมินประกอบด้วย

1) สมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะ 2) สมรรถนะประจำสายงาน 6 สมรรถนะ ประกอบด้วย (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ ดังนี้

สมรรถนะที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working achievement motivation) หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำหรับ ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะที่ 1 มี 4 รายการ ได้แก่ 1) สามารถวางแผน กำหนดเป้าประสงค์ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และพัฒนา 2) ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีคุณภาพ 3) สามารถติดตามประเมินผล การปฏิบัติงาน 4) สามารถในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุผล ตามเป้าหมาย รายการของสมรรถนะที่ 1 มี 9 รายการ ได้แก่ 1) วิเคราะห์ภารกิจงานเพื่อวางแผน การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 2) กำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานทุกภาคเรียน 3) กำหนดเป้าหมาย ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอน 4) ใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ 5) ริเริ่มสร้างสรรค์ ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 6) แสวงหาความรู้ที่เกี่ยวกับวิชาชีพใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาตนเอง 7) ประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง 8) ใช้ผลการประเมินการปฏิบัติงานมาใช้ปรับปรุง/พัฒนา

การทำงานให้ดียิ่งขึ้น 9) พัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

สมรรถนะที่ 2 การบริการที่ดี (Service Mind) หมายถึง ความตั้งใจและความเต็มใจ ในการให้บริการ และการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนอง ความต้องการของผู้รับบริการ ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะที่ 2 มี 2 รายการ ได้แก่ 1) ความตั้งใจและเต็มใจ ในการให้บริการ 2) การปรับปรุงระบบการบริการให้มีประสิทธิภาพ รายการพฤติกรรมของสมรรถนะ ที่ 2 มี 7 รายการ ได้แก่ 1) ให้บริการด้วยความยิ้มแย้ม เอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจผู้มารับบริการ 2) ให้บริการอย่างรวดเร็ว ทันใจ ไม่ล่าช้า 3) ให้บริการอย่างมีความเคารพยกย่อง อ่อนน้อมให้เกียรติ ผู้รับบริการ 4) ให้บริการด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจและเต็มอกเต็มใจ 5) ช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน และผู้ปกครองหรือผู้มาขอรับบริการ 6) ให้บริการโดยยึดความต้องการของผู้รับบริการเป็นหลัก 7) ให้บริการเกินความคาดหวัง แม้ต้องใช้เวลา หรือความพยายามอย่างมาก

สมรรถนะที่ 3 การพัฒนาตนเอง (Self- Development) หมายถึง การศึกษาค้นคว้า หาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้าง องค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะที่ 3 มี 3 รายการ ได้แก่ 1) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ 2) การสร้าง องค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ 3) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้าง เครือข่าย รายการพฤติกรรมของสมรรถนะที่ 3 มี 7 รายการ ได้แก่ 1) ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มุ่งมั่น และแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย 2) วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับการ จัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง 3) ศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการเพื่อ พัฒนาตนเองและวิชาชีพ 4) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อการพัฒนาตนเองทุกครั้งที่มีโอกาส 5) เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง 6) ให้คำปรึกษา แนะนำ นิเทศ และถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่ผู้อื่น 7) มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อ การพัฒนาตนเองทั้งในและนอกสถานศึกษา

สมรรถนะที่ 4 การทำงานเป็นทีม (Team work) หมายถึง การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนเสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดง บทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรง สัมพันธภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ตัวบ่งชี้ ของสมรรถนะที่ 4 มี 5 รายการ ได้แก่ 1) การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน 2) การเสริมแรงให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน 3) การปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่หลากหลาย 4) การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม 5) การเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาการจัดการศึกษา ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย รายการพฤติกรรมของสมรรถนะที่ 4 มี 8 รายการ ได้แก่

1) สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 2) ทำงานร่วมกับผู้อื่นตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 3) ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเพื่อสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน 4) ให้เกียรติ ยกย่องชมเชยให้กำลังใจเพื่อนร่วมงานในโอกาสที่เหมาะสม 5) มีทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคล กลุ่มบุคคล ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาและในทุกสถานการณ์ 6) แสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้เหมาะสมในทุกโอกาส 7) แลกเปลี่ยน รับฟังความคิดเห็นและประสบการณ์ภายในทีมงาน 8) ร่วมกับเพื่อนร่วมงานในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา

สมรรถนะที่ 5 จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ วิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคมเพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะที่ 5 มี 4 รายการ ได้แก่ 1) ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ 2) มีวินัย และความรับผิดชอบในวิชาชีพ 3) การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม 4) การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รายการพฤติกรรมของสมรรถนะที่ 5 มี 10 รายการ ได้แก่ 1) ยึดมั่นในอุดมการณ์ของวิชาชีพ ปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีของวิชาชีพ 2) เสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ 3) ยกย่อง ชื่นชมบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ 4) ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ตรงต่อเวลา รวมทั้งวางแผนการใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด 5) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และขนบธรรมเนียมประเพณี 6) ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม 7) รักษาสิทธิประโยชน์ของตนเอง พร้อมทั้งไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น 8) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น 9) มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน เพื่อนร่วมงานและผู้มารับบริการ 10) ยึดถือหลักการครองตน ครองคน ครองงาน เพื่อความสำเร็จร่วมกันแห่งหมู่คณะ

2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย

สมรรถนะที่ 1 การบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นไปตามวัย ประสบการณ์ของผู้เรียนและเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ โดยการใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดตามความสามารถของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะที่ 1 มี 5 รายการ ได้แก่ 1) การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รายการพฤติกรรมของสมรรถนะที่ 1 มี 12 รายการ ได้แก่ 1) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสอดคล้องกับวัย ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมและการประเมินผลการเรียนรู้ 3) ใช้รูปแบบ

เทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ 4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง ส่งเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้เรียน 5) ใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และพัฒนาเต็มศักยภาพ 6) ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้ 7) ใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ 8) ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการผลิตสื่อนวัตกรรมที่ใช้ในการเรียนรู้ 9) ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ 10) สร้างและนำเครื่องมือวัดประเมินผลมาใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 11) วัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง 12) นำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

สมรรถนะที่ 2 การพัฒนาผู้เรียน หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิตสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะที่ 2 มี 4 รายการ ได้แก่ 1) การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน 2) การพัฒนาทักษะชีวิต และสุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน 3) การปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยให้กับผู้เรียน 4) การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน รายการพฤติกรรมของสมรรถนะที่ 2 มี 11 รายการ ได้แก่ 1) สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 2) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม 3) จัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน 4) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม 5) สอดแทรกความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ 6) จัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย 7) ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล 8) นำข้อมูลผู้เรียนไปใช้ช่วยเหลือ พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านการเรียนรู้ และปรับพฤติกรรมเป็นรายบุคคล 9) จัดกิจกรรมเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหา และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้แก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง 10) ส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมกับค่านิยมที่พึงงาม 11) ดูแลผู้เรียนทุกคนอย่างทั่วถึงและทันเหตุการณ์

สมรรถนะที่ 3 การบริหารจัดการชั้นเรียน หมายถึง การจัดการบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขและปลอดภัยของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะที่ 3 มี 8 รายการ ได้แก่ 1) จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนผ่อนคลายและคลายความกังวล ทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกร่าเริงเรียน 2) ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน ภายใต้บรรยากาศที่เต็มไปด้วยมิตรภาพ 3) มีสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 4) จัดทำข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลรวมทั้งเอกสารการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงข้อมูลเพื่อให้

ทันสมัย 5) นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริมผู้เรียนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และ
 เพิ่มศักยภาพ 6) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีใช้ความสามารถในการมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎกติกา
 มารยาทและข้อตกลงชั้นเรียน 7) ให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งช่วยให้ผู้เรียน
 มีส่วนร่วมในการแก้ไข และพัฒนาผู้เรียนด้านระเบียบวินัยโดยการสร้างวินัยเชิงบวกในชั้นเรียน
 8) ประเมินการกำกับดูแลชั้นเรียน และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา

สมรรถนะที่ 4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หมายถึง
 ความสามารถในการศึกษาทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อยเพื่อให้เห็นภาพชัดหรือสาเหตุ
 ที่แท้จริง ประมวลผลหาข้อสรุปอย่างมีระบบระเบียบและนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้าน
 ต่าง ๆ รวมทั้งสามารถวิเคราะห์องค์กรหรือส่วนงานโดยภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง
 ตรงประเด็น เพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะที่ 4 มี 3 รายการ ได้แก่
 1) การวิเคราะห์ 2) การสังเคราะห์ 3) การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รายการพฤติกรรมของสมรรถนะที่ 4
 มี 8 รายการ ได้แก่ 1) สำรวจปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เพื่อวางแผนการวิจัยเพื่อ
 พัฒนาผู้เรียน 2) วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียน ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เพื่อกำหนดทางเลือก
 ในการแก้ไขปัญหา ระบุสภาพปัจจุบัน 3) รวบรวม จำแนกและจัดกลุ่มของสภาพปัญหา แนวคิด
 ทฤษฎีและวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ 4) มีการประมวลผล หรือสรุปข้อมูล
 สารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหา ในชั้นเรียนโดยใช้ข้อมูลรอบด้าน 5) มีการวิเคราะห์
 จุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและโอกาสความสำเร็จของการวิจัย เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน
 6) จัดทำแผนการวิจัย และดำเนินกระบวนการวิจัย อย่างเป็นระบบตามแผนดำเนินการวิจัยที่กำหนด
 ไว้ 7) ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ 8) มีการนำ
 ผลการวิจัยที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้และแก้ปัญหาในกรณีศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทของสังคมที่ประสบ
 ปัญหาคล้ายคลึงกัน

สมรรถนะที่ 5 ภาวะผู้นำครู หมายถึง คุณลักษณะและปฏิสัมพันธ์ของครูที่แสดงถึง
 ความเกี่ยวข้องกันส่วนบุคคล โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกันทั้งใน
 และนอกห้องเรียนทุกที่ทุกเวลา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้มุ่งสู่ผลสำเร็จเพื่อพัฒนาการจัดการ
 เรียนรู้ให้มีคุณภาพ ตัวบ่งชี้ของสมรรถนะที่ 5 มี 5 รายการ ได้แก่ 1) ภาวะที่เหมาะสมกับความ
 เป็นครู 2) การสนทนาอย่างสร้างสรรค์ 3) การเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง 4) การปฏิบัติงานอย่าง
 ใฝ่ตรง 5) การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน รายการพฤติกรรมของสมรรถนะที่ 5 มี 12 รายการ
 ได้แก่ 1) เห็นคุณค่า ในความสำคัญในความคิดเห็นหรือผลงาน และให้เกียรติแก่ผู้อื่น 2) กระตุนใจ
 ปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำของผู้อื่นให้มีความผูกพันและมุ่งมั่นต่อเป้าหมายในการทำงาน
 ร่วมกัน 3) มีปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่น โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ และการพัฒนา
 วิชาชีพ 4) มีทักษะ การฟัง การพูด และการตั้งคำถามเปิดใจกว้าง ยืดหยุ่น ยอมรับทัศนะที่หลากหลาย

ของผู้อื่นเพื่อเป็นแนวทางใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน 5) ให้ความสนใจต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบันโดยมีการวางแผนอย่างมีวิสัยทัศน์ซึ่งเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียน 6) ริเริ่มการปฏิบัติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานวัตกรรม 7) กระตุ้นผู้อื่นให้มีการเรียนรู้และความร่วมมือกันในวงกว้าง เพื่อพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาและวิชาชีพ 8) สามารถร่วมงานกับผู้อื่นภายใต้ระบบ กลไก ขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ 9) มีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม และสนับสนุนส่งเสริมความคิดริเริ่มซึ่งเกิดจากการแนวคิดของเพื่อนร่วมงาน 10) ตรวจสอบประเมินการปฏิบัติงานของตนเอง และผลการดำเนินงานสถานศึกษา ด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลาย 11) มีจุดประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถ ตามสภาพจริงและปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้ 12) ยอมรับข้อมูลที่สะท้อนผลเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ปกครองจากการจัดการเรียนรู้

สมรรถนะที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และประสานความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับเครือข่ายกับผู้ปกครองชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ตัวอย่างของสมรรถนะที่ 3 มี 2 รายการ ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ 2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการจัดการเรียนรู้รายการพฤติกรรมของสมรรถนะที่ 6 มี 8 รายการ ได้แก่ 1) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชนในการติดต่อสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ 2) ประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา 3) เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับชั้นเรียน 4) เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 5) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ 6) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ประชาชนชาวบ้านหรือภูมิปัญญาในท้องถิ่นมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม 7) มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษา 8) มีการเสนอผลการจัดการเรียนรู้ต่อฝ่ายต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาพร้อมกันในทุกภาคเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า การที่นักวิชาการ ได้นำแนวคิดเรื่องสมรรถนะมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครูเพื่อให้มีคุณภาพ โดยกำหนดเป็นมาตรฐานวิชาชีพครูและมีการประเมินสมรรถนะสำหรับข้าราชการ และครูที่ประกอบด้วยสมรรถนะตามมาตรฐานจะเป็นบุคลากรที่ดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น หากว่าครูมีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความสามารถและพัฒนางานในส่วนที่รับผิดชอบให้ก้าวหน้าด้วยการนำขั้นตอนหรือกระบวนการวิจัยมาใช้แล้ว ก็จะส่งผลให้สมรรถนะด้านต่าง ๆ ของครูและบุคคลทางการศึกษาสูงขึ้นอันจะเป็นผลดีต่อหน่วยงาน องค์กรเป็นที่ยอมรับ และสร้างความน่าเชื่อถือ อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของตนเอง การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และทำให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพต่อไป

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้

ครูสอนในปัจจุบันต้องมีความรู้ความสามารถ มีทักษะ คุณลักษณะที่เป็นมาตรฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการดังมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Danielson (2007) ได้กล่าวถึงสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประกอบด้วย 1) การสื่อสารกับผู้เรียน การใช้ภาษาพูดและการเขียน วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ แนวทาง วิธีการจัดการเรียนรู้ การอธิบายเนื้อหาวิชา 2) ใช้เทคนิคในการตั้งคำถามและการอภิปรายประเด็นเนื้อหาที่เรียนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การทำกิจกรรม การจัดกลุ่มผู้เรียน การใช้วัสดุการเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้ 4) การประเมินผลการเรียนการสอนโดย การใช้เกณฑ์การประเมินที่เหมาะสม การกำกับติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียน การให้ข้อมูลป้อนกลับกับผู้เรียน ผู้เรียนประเมินตนเอง และการกำกับติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ 5) การแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและความรับผิดชอบ การปรับบทเรียน การตอบสนอง และการทำอย่างต่อเนื่อง

Steiner (2010) กล่าวถึงสมรรถนะการเรียนรู้ไว้ว่า สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ทำให้ระบบการศึกษามีการพัฒนาและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพราะเป็นตัวชี้วัดระดับความสามารถของครูในด้านการจัดการเรียนรู้และเป็นมาตรฐานในการดำเนินงานที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ของครู ดังนั้นครูจึงใช้สมรรถนะเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาความสามารถให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ตั้งเป็นเกณฑ์ไว้เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ยังใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู

European Commission (2013) ระบุว่าสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ ค่านิยม และทัศนคติ ที่นำไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพซึ่งสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูอาจจะแตกต่างกันตามบริบทของประเทศต่าง ๆ สมรรถนะจะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้ครูทำงานภายในระบบเพื่อให้ครูสามารถปรับใช้และพัฒนาขีดความสามารถหรือสมรรถนะในระดับมืออาชีพได้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549) ได้กำหนดสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ไว้ในสาระความรู้ และสมรรถนะไว้ดังนี้ 1) ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอน 2) รูปแบบการเรียนรู้และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนซึ่งกำหนดเป็นมาตรฐานในการจัดการเรียนรู้ 3) การออกแบบและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การสร้างแบบอย่างที่ดีไว้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ 4) การบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการผสมผสานกลุ่มสาระต่าง ๆ ให้เข้ากันอย่างลงตัว อันจะนำไปสู่ความรู้ในรู้แบบที่หลากหลาย 5) การบูรณาการการเรียนรู้แบบเรียนร่วม เป็นการผสมผสานวิธีการที่ให้แก่ทุกคนได้รับความรู้อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยก 6) เทคนิค และวิทยาการจัดการเรียนรู้

เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสื่อความหมายเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เร็วและเข้าใจง่ายขึ้น 7) การใช้การผลิตสื่อ และการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้สะดวกและรวดเร็ว 8) การจัดการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนเน้นความต้องการของเด็กมากกว่าที่จะเป็นผู้ถ่ายทอด 9) สมรรถนะในการประเมินผลการเรียนรู้ ความสามารถในการวัดและตรวจสอบผลการเรียนรู้ 10) สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนมีความแตกต่างกันไปตามอายุ และประสบการณ์ ผู้สอนจะต้องสร้างแบบที่เหมาะสมในแต่ละวัย 11) สามารถเลือกใช้พัฒนาและสร้างสื่ออุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจและเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม 12) สามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนต้องรู้วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย 13) สามารถจำแนกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการประเมินผล หลังการประเมินผลผู้สอนจะต้องเข้าใจผู้เรียนแต่ละคนว่ามีความสามารถอย่างไรบ้าง

กัญญานันท์ ยุคต์แผน (2552) ได้สรุปสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ไว้ดังนี้ 1) การสร้างหลักสูตร 2) การวางแผนการสอน 3) การเพิ่มความรู้ในเนื้อหาที่สอน 4) การวิจัยในชั้นเรียน 5) การใช้สื่อและเทคโนโลยีการสอน 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 7) การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข (2558) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนว่า ลักษณะและพฤติกรรมที่บ่งชี้ความสามารถความชำนาญในการใช้ความรู้ ความเข้าใจและทักษะที่มีอยู่อย่างชำนาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กลยุทธ์การสอนหลากหลาย ตลอดจนการใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ กอปรด้วยการมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเจตคติเชิงบวกต่อการจัดการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ หมายถึง มาตรฐานในการดำเนินงานที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย คุณภาพการศึกษาให้ครูได้ทำงานภายในระบบและดำเนินการเรียนการสอนได้อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ครูสามารถปรับใช้ และพัฒนาขีดความสามารถหรือสมรรถนะในระดับมืออาชีพได้

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการมีความรู้และมีทักษะจะช่วยให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความหมายและมีคุณค่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้กระบวนการเรียนรู้มีได้จำกัดว่าจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้หรือที่เรียกกันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องเรียนรู้ให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผล การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียนเป็นบทบาทสำคัญของครูทุกคน เริ่มจากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร เอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์

ผู้เรียน นำมาวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดหาหรือเลือกใช้สื่อรวมถึงแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แล้วดำเนินการจัดการเรียนรู้และจัดการชั้นเรียนเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ บรรลุผลตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมที่สำคัญในการจัดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ การเสริมสร้างและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และ ค่านิยมอันดีงาม รวมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นคนดีของชุมชน สังคม ประเทศชาติ และประชาคม โลกโดยใช้เทคนิค กลยุทธ์และวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยมี ขั้นตอนหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีแบบแผนชัดเจน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ครอบคลุมปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบ รวมทั้งจัดเตรียมเนื้อหา สถานการณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้เรียนและวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมสำหรับโอกาสทางเศรษฐกิจ แรงงาน และทักษะเพื่อการดำรงชีวิตและความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 (ชวนพิศ ศีลาเดช, 2559)

ทิตนา แชมมณี (2552) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นการถ่ายทอด ความรู้ ทักษะ และเจตคติต่าง ๆ โดยมีการเตรียมการ มีการวางแผนตามหลักวิชา มีขั้นตอนหรือ กระบวนการสอนที่เป็นแบบแผนชัดเจน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์โดยจัดให้เหมาะสมกับเนื้อหา ผู้เรียน สถานการณ์ และ วัตถุประสงค์

Hough and Duncan (1970) ได้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้ว่าหมายถึง กิจกรรมของ บุคคลซึ่งมีหลักการและเหตุผล เป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และความผาสุก

สิทธิชัย ลายเสมา (2557) ได้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคลากรในองค์กรที่มุ่งให้บุคลากร สามารถกำหนด ความรู้ แสวงหา ความรู้ สร้างความรู้ จัดเก็บ ความรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอก องค์กร การนำความรู้ไปใช้ การติดตามและการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ จนทำให้เกิดการเรียนรู้ในระดับบุคคล กลุ่ม และทั่วทั้งองค์กร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2553) มาตรา 22 กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้พอสรุปได้ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นครูควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนโดยเป็นการสร้างการเรียนรู้ขึ้น

จากภายในตัวผู้เรียนเอง ผู้เรียนจะพัฒนาตนเองได้ก็ต่อเมื่อครูเป็นผู้ช่วยเหลือ มาตรา 24 ใส่สถานศึกษา และหน่วยงานมีหน้าที่ดำเนินการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะคนและละคนมีความสนใจและความถนัดไม่เหมือนกัน ครูจึงพยายามทำความเข้าใจตัวผู้เรียนและคอยส่งเสริมให้ดำเนินไปตามวิธีการแห่งปัญญา 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ประการแรกต้องรู้จักปัญหา หาสาเหตุ เหตุปัจจัย มองเป้าหมายและดำเนินการตามวิธีการแห่งการเรียนรู้ ครูและสถานศึกษาต้องฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะและกระบวนการคิดและจัดการปัญหาอย่างสร้างสรรค์และถูกวิธี 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้คิดได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ประสบการณ์จริงเป็นสภาวะการณ์ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดและเรียนรู้ได้เร็วกว่าการสอนในห้องเรียนดังนั้นจึงเป็นเหตุหนึ่งที่มีความจำเป็นในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ออกนอกห้องเรียนและสัมผัสแสวงหาด้วยตนเอง 4) จัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา การบูรณาการกับศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นและอาจทำให้เกิดความสนใจก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ 5) ครูสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ครูและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จะเห็นว่า การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เป็นสิ่งหนึ่งที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นสภาพแวดล้อมเป็นเครื่องมือจูงให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน 6) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ โดยร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ฉะนั้นการจัดการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นแต่ภายในห้องสี่เหลี่ยมเพียงอย่างเดียว แต่เกิดขึ้นได้ทุกที่และตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เรียนและครูผู้สอน

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคเทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญในวงการการศึกษาเป็นอย่างมาก มีทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ และการสอนใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทฤษฎีที่ได้รับความนิยมและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เช่น ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) รวมไปถึงผลการวิจัยทางด้านสมอง (Brain research) ซึ่งทำให้มุมมองเกี่ยวกับการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากเดิมจากการสอนที่เน้นให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยอาศัยความสามารถและจิตวิทยาการสอนส่วนตัว มาเป็นการให้ครูนำความรู้ทางด้านจิตวิทยาของการเรียนรู้มาใช้ในการจัดเตรียมการสอน การสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ดังนั้น การเรียนรู้จึง

เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติและกระทำด้วยตนเองสอดคล้องกับแนวคิดของสิทธิชัย ลายเสมา ที่กล่าวถึงกระบวนการจัดการความรู้ว่า การจัดการความรู้ในฐานะที่เป็นองค์กรสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ จำแนกกระบวนการจัดการ ความรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การแสวงหาความรู้ โดยการสืบค้น สอบถาม เรียนรู้ และด้วยวิธีการต่าง ๆ การสร้างความรู้ ผลของการนำความรู้ที่ได้แสวงหามาสร้างองค์ความรู้ใหม่ การจัดเก็บ และการค้นคืนความรู้ เป็นการบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ อาจได้แก่ ตำรา เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น และการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ โดยกระบวนการจัดการความรู้เริ่มต้นจากการแสวงหาความรู้ จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อให้ได้มา ซึ่งความรู้เพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ของบุคลากร ปรับปรุงการดำเนินงาน และสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ นอกจากนั้นองค์กรจะต้องมีการสร้างความรู้ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนเกิดความเข้าใจในเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง และเมื่อมีการ แสวงหาและสร้างความรู้แล้วจะต้องมีการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการ ถ่ายทอดความรู้ไปทั่วทั้งองค์กร และการนำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานต่อไป (สิทธิชัย ลายเสมา, 2557)

Nonaka (1995) ได้อธิบายหลักการของการสร้างความรู้ในหน่วยงานหรือองค์กรไว้ว่า การสังเคราะห์หรือหลอมรวมความรู้ที่ฝังลึก ยกระดับขึ้นไปเป็นความรู้ที่สูงขึ้น ลึกซึ้งขึ้นเป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้น โดยผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอนที่เรียกว่า “SECI” ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน (Socialization) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อคิดเห็น ความเชื่อ จากที่กล่าวมาเป็นผลให้เกิดการเรียนรู้จากสังคมผู้รอบข้างที่มีปฏิสัมพันธ์กันกับตัวผู้สอน 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) การเปลี่ยนความรู้ฝังลึกที่อยู่ในตัวบุคคลไปเป็น ความรู้ที่ชัดเจนไม่คลุมเครือที่ผู้อื่นสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งอาจทำได้โดยการ สนทนากลุ่ม จับกลุ่มคุยกันเพื่อหาความความคิดใหม่ ๆ เป็นการแลกเปลี่ยนแบบเป็นกลุ่ม การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ต่างฝ่ายมาเผชิญหน้ากันและแสดงความคิดเห็นร่วมกันถ่ายทอดประสบการณ์ ให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 3) การรวมรวมหรือผนวกความรู้ (Combination) การนำความรู้ที่ชัดเจนซึ่งมีผลมาจากการค้นคว้าหาความรู้ของผู้สอนซึ่งมีอยู่มากมายหลากหลาย กระจัดกระจายมารวมกัน บันทึก จัดกลุ่ม แบ่งหมวดหมู่ได้เป็น ความรู้ที่ชัดเจน ที่ยกระดับเพิ่มมากขึ้น ความรู้ในขั้นนี้จะอยู่ในรูปแบบที่ เผยแพร่ได้กว้างขวาง เพราะความรู้เหล่านี้เรียกได้ว่าเป็นความรู้ที่สำเร็จรูปและพร้อมที่จะถ่ายทอดไปได้ง่าย 4) การฝังหรือผนึกความรู้ (Internalization) การนำความรู้ที่ชัดเจนไปปฏิบัติจริงโดยการประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ แปรรูปร่างความรู้ที่ได้มาเป็นสิ่งที่ใช้สอยได้ง่าย ผ่านกระบวนการ วิธีการใหม่หรือปรับปรุงของเก่า ที่ถูกทิ้งไปนานให้กลับมามีคุณค่าอีกครั้ง สร้างมูลค่าและในกระบวนการนี้เองก็จะเกิดการเรียนรู้เป็น ความรู้ที่ฝังลึกที่ยกระดับขึ้นไปอีกในตัวบุคคล ความรู้ขั้นสุดท้ายนี้เป็นการพัฒนาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

การเปลี่ยนหลักสูตรบ่อยครั้งและบางหลักสูตรไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงและสภาพท้องถิ่น ส่งผลให้เด็กและเยาวชนขาดแรงจูงใจในการศึกษา ขาดต้นแบบที่ดี มีความมั่นใจในตนเองในทางที่ผิด มีค่านิยมและพฤติกรรมตามเพื่อนในกลุ่ม เห็นคุณค่าของวัตถุ ผู้มีทรัพย์สินและอำนาจมากกว่าความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ เด็กและเยาวชนจึงมีค่านิยมรักความสะดวกสบายมากกว่าความพยายาม ขาดวินัยและและไม่ชินกับการทำงานหนัก บริโภคข้อมูลข่าวสารและสื่อสารสนเทศอย่างไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดปัญหามากมายตามมา เช่น ขาดแบบแผนการดำเนินชีวิต ใช้สื่อที่ไม่เหมาะสม เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อโฆษณา บริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยและมีการเลียนแบบพฤติกรรมอย่างไม่เหมาะสม เป็นหน้าที่ของครู ที่จะจัดการเรียนรู้แนวใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานทางการศึกษา ซึ่งการจัดการเรียนรู้จะต้องเปลี่ยนแปลงไป ครูต้องเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามมาตรฐานสากล (สิทธิชัย ลายเสมา, 2557)

Ambrose and others (2010) จากหนังสือ How Learning Works กล่าวสรุปถึงหลัก 7 ประการ ของการสอนที่ดี คือ

1. ต้องเข้าใจความรู้อื่นของผู้เรียน ครูต้องหาวิธีการตรวจสอบความรู้อื่นของผู้เรียน
2. การจัดระบบความรู้ ผู้เรียนต้องมีการจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
3. แรงจูงใจ ครูจะต้องสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน
4. การเรียนที่ถูกต้อง การเรียนจนรู้จริง เข้าใจอย่างถ่องแท้
5. การสอนโดยการปฏิบัติและมีการป้อนกลับ
6. พัฒนาการของผู้เรียนและบรรยากาศในห้องเรียน
7. ผู้เรียนต้องสามารถกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุปว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ยังคงมีร่องรอยแห่งการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม แต่เพิ่มการเรียนรู้ที่สามารถศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ผ่านเทคโนโลยี เพื่อให้ทันยุคการเปลี่ยนแปลง ส่วนครูผู้สอนต้องเลือกจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่เพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 อย่างน้อยต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเลือกตามความถนัด ตามความสนใจ สุดท้าย ผู้เรียนต้องนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงอยู่ของชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการจัดการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ได้กล่าวถึง วิธีการจัดการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อ้างถึงหน่วยงาน Asia Society (2012) ได้วิเคราะห์การนำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ลงไปสู่การจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของ 6 ประเทศ ประกอบไปด้วย ฮองกง ญี่ปุ่น จีนแผ่นดินใหญ่ ฟินแลนด์ สิงคโปร์และสหรัฐอเมริกา และประมวลผลด้วยการใช้ศาสตร์การเรียนรู้เป็นกรอบ ปรากฏผลดังนี้

1. จัดหลักสูตรและทักษะให้สอดคล้องกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การปฏิบัติเริ่มจากการกำหนดหัวข้อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตซึ่งอยู่ในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งหรือเป็นสหศาสตร์ที่เห็นพ้องกันว่าต้องเรียนรู้ทั้งครูและผู้เรียนในช่วงนั้นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในระดับต่าง ๆ สำหรับการเลือกหัวข้อ Boix Mansilla and Jackson (2011) ได้ให้กรอบในการตั้งคำถามว่า หัวข้อนี้เชื่อมโยงกับความ เป็นจริงในชีวิตของผู้เรียนอย่างไร เป็นเพียงความสนใจส่วนตัวของผู้สอนหรือไม่ และมีวิธีอื่นที่ดีกว่าหรือไม่ในการที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้หัวข้อนี้เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จริง ในการเริ่มต้นเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนเห็นภาพใหญ่ของเรื่องนี้ก่อน แล้วจึงเรียนรู้ความรู้ทักษะและเจตคติที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งส่วนที่เป็นแนวคิด ข้อเท็จจริง วิธีการ เครื่องมือ และเทคนิคต่าง ๆ โดยกำหนดว่าต้องจัดโอกาสการเรียนรู้ที่สอดคล้องกันให้กับผู้เรียนทุกคน ซึ่งเปิดโอกาสเสรีให้ครูได้คิดยุทธศาสตร์การสอนที่สร้างสรรค์

2. สอนผ่านกลุ่มสาระวิชา ในข้อนี้หมายความว่า การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดตนเองอยู่ที่ความรู้เฉพาะศาสตร์แต่ต้องเชื่อมโยงกับทักษะจำนวนมากที่ผลิตความรู้ในศาสตร์นั้นขึ้นมา การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรผู้เรียนจะต้องรู้และเข้าใจว่าเหตุใดศาสตร์นั้นจึงสำคัญที่จะต้องเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ สร้างสรรค์ศาสตร์ใหม่นั้นนั้นขึ้นมาอย่างไร และมีวิธีการใดที่ใช้ในการสื่อสารซึ่งประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ต้องเชื่อมโยงให้เข้ากับแผนการเรียนรู้อ ความรู้ และทักษะของศตวรรษที่ 21 ยิ่งไปกว่านั้นการเรียนรู้ศาสตร์และทักษะการเรียนอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางจะกลายเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับศาสตร์ต่าง ๆ จนสามารถเรียนรู้ต่อไปได้หากสนใจ

3. พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและขั้นพื้นฐานไปพร้อมกัน ปกติแล้วในการจัดการเรียนรู้ เป็นเรื่องที่จะต้องเรียนรู้ทักษะการคิดที่ยากสำหรับผู้เรียน เนื่องจากมีใช้เพียงต้องการทำความเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นทักษะการคิดพื้นฐาน แต่ยังคงรู้วิธีการนำไปประยุกต์หรือถ่ายโยงซึ่งเป็นการเข้าใจในสิ่งที่ไม่อยู่ในบริบทเดิมอาจเรียกว่าทักษะการคิดขั้นสูง ซึ่งทักษะการคิดขั้นสูงนั้นใช้เวลานานในการพัฒนา และต้องทำให้สมดุลระหว่างความกว้างและความลึกของสิ่งที่เรียนรู้ ซึ่งการเรียนการสอนของสิงคโปร์ในกลยุทธ์ Teach Less Learn More ถือว่าประสบความสำเร็จในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และการเรียนรู้แบบพลิกกลับ (Flipped Learning) ซึ่งแทนที่จะเป็นการฟังคำบรรยายในชั้นเรียนแล้วกลับไปทำการบ้าน แต่ในชั้นเรียนจะเป็นที่สำหรับกระตุ้นการคิดด้วยคำถามแล้วผู้เรียนจะกลับไปเรียนนอกชั้นเรียนผ่านแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อหาคำตอบ

4. กระตุ้นการถ่ายโยงการเรียนรู้ การนำความรู้ไปประยุกต์หรือการถ่ายโยงการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 1) สิ่งที่จะถ่ายโยง ซึ่งอาจเป็นทักษะ แนวคิด ความรู้ เจตคติ และกลยุทธ์ 2) บริบทหรือสถานการณ์ที่ถ่ายโยง ซึ่งอาจเป็นการเรียนในกลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ การเรียนวิชาอื่น ๆ ในกลุ่มสาระวิชาเดียวกัน การเรียนรู้กิจกรรมพิเศษ หรือการนำไปใช้ในการทำงานในอนาคต 3) วิธีการเกิดการถ่ายโยง อาจได้แก่ การไตร่ตรองถึงการถ่ายโยงระดับต่ำที่ใช้ได้ทันทีหรือ

การคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบ และคิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนก่อนที่จะถ่ายโยง ซึ่งครูสามารถกระตุ้นการถ่ายโยงทั้ง 2 ประเภท ดังนี้ (1) ออกแบบประสบการณ์เรียนรู้ซึ่งคล้ายคลึงกับสถานการณ์ที่ผู้เรียนต้องนำไปประยุกต์ (2) กำหนดความคาดหวังโดยการบอกผู้เรียนถึงโครงสร้างและงานที่จำเป็นให้สอดคล้องกับสิ่งที่เรียนในชั้นเรียน (3) ให้ผู้เรียนจับคู่กันอภิปรายถึงการถ่ายโยงก่อนขยายขนาดเป็นการอภิปรายของชั้นเรียน (4) จัดสถานการณ์จำลองเพื่อผู้เรียนจะได้ฝึกในสถานการณ์คล้ายจริง (5) คิดตั้ง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการคิดที่ชัดเจน (6) ฝึกการค้นหาและการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิหลากหลาย นอกจากนี้ครูอาจฝึกให้ผู้เรียนคิดแบบระดมสมอง สรุปหลักการจากข้อมูลหลากหลาย เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของสิ่งต่าง ๆ แก่ปัญหาที่มีลักษณะคล้ายกัน แต่เกิดในสถานที่ต่างกัน และให้ผู้เรียนแสดงกระบวนการคิดในเรื่องต่าง ๆ ออกมาให้ผู้อื่นได้ยิน

5. สอนให้ผู้เรียนมีความต้องการแสวงหาเรียนรู้ ภายในชั้นเรียนไม่สามารถสอนความรู้ทักษะและเจตคติต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วนตามที่คาดหวัง ด้วยเหตุนี้การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จึงต้องสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะเรียนด้วยตนเอง โดยหมายถึงการรู้จักคิดของบุคคลในการที่จะพัฒนากระบวนการทางปัญญาของตนเองหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป้าหมายของการเรียนรู้ที่จะเรียนมุ่งไปยังการเพิ่มพูนความสนใจใฝ่รู้ และแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน การส่งเสริมความกระตือรือร้น การกำกับตนเอง และการสร้างสรรค์ด้วยการนำเสนอปัญหา และข้อท้าทายที่น่าสนใจ ในฮ่องกงเมื่อ ค.ศ. 2000 ได้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ที่จะเรียนโดยครูจะต้องออกแบบบูรณาการยุทธศาสตร์หลากหลายสำหรับพัฒนาการรู้คิด (Metacognition) หรือความสามารถของบุคคลที่มีต่อกระบวนการคิดของตนเอง รู้ว่าอะไรที่เหมาะสมกับตนเองในการเรียนรู้ตลอดจนสามารถเลือกกลวิธีในการวางแผน กำกับควบคุม และประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้ เพื่อให้การเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานต่าง ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสามารถพัฒนาสมรรถนะการรู้คิดของผู้เรียนด้วยการกระตุ้นให้ผู้เรียนตรวจสอบวิธีคิดของตนเอง เครื่องมือที่มีประโยชน์มากชนิดหนึ่งของการกระตุ้นการรู้คิด ได้แก่ แผนที่แนวคิด (Concept map) โดยให้แต่ละคนหรือกลุ่มบันทึกกระบวนการคิดของตนเองลงในแผนที่แนวคิดและนำมาอภิปรายโต้แย้งกัน นอกจากนี้เพื่อพัฒนาการรู้คิดของผู้เรียนควรจะได้พัฒนารูปแบบการคิดเชิงบวกของตนเอง ข้อจำกัดของการเรียนรู้ และตัวบ่งชี้ความผิดพลาดถือว่าให้ความสำคัญกับความพยายามและวิธีเรียนรู้มากกว่า ระดับเชาวน์ปัญญา

6. ยกสิ่งที่เข้าใจผิดมาพูดคุยอย่างตรงไปตรงมา อีกประเด็นหนึ่งที่พบในงานวิจัยเรื่องการเรียนรู้คือ ผู้เรียนมีความเข้าใจผิดหลายอย่างเกี่ยวกับความรู้และสิ่งต่าง ๆ ที่ดำเนินอยู่จริงในโลก และยึดถือความเข้าใจผิดนั้นอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะได้รับคำอธิบายทางเลือกที่มีฐานอยู่บนประสบการณ์ ความเข้าใจผิดและการมีแนวคิดที่ไม่ถูกต้องนั้นพัฒนามาจากกระบวนการสร้างคำอธิบายซึ่งมาจากสิ่งที่เราได้เห็นและได้ยินโดยผิวเผิน เพื่อแก้ไขความเข้าใจผิด ผู้เรียนจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจใหม่

โดยนำตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำหรือค้นหาความจริงด้วยตนเองไม่ใช่เพียงแค่ฟังคำบอกกล่าว วิธีที่ดีที่สุดที่ครูจะช่วยแก้ความเข้าใจผิดนี้ได้ คือ ปล่อยให้ผ่านเลยแต่ต้องยกประเด็นของความเข้าใจผิดขึ้นมาพูดอย่างชัดเจนตรงไปตรงมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างลึกซึ้งเพื่อหาคำอธิบายในแง่มุมใหม่

7. สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นทีมเป็นเงื่อนไขสำคัญสูงสุดสำหรับการเรียนรู้ เนื่องจากมีผลการวิจัย พบว่า การเรียนรู้ร่วมกัน ก่อให้เกิดผลดีมากกว่าการเรียนรู้เป็นรายบุคคล มีหลายวิธีที่ครูสามารถออกแบบการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม เช่นการทำงานเป็นคู่ เป็นกลุ่มขนาดเล็ก และเป็นกลุ่มใหญ่ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น คัดค้าน และหาข้อตกลง ที่เป็นมิตรร่วม นอกจากนี้จะจัดให้กับผู้เรียนชั้นเดียวก็ยังอาจทำได้วิธีเดียวโดยให้รุ่นพี่ตัวรุ่นน้อง ซึ่งทำให้รุ่นน้องแต่ละคนต้องให้ความสนใจ ตั้งคำถาม และเรียนรู้ความเข้าใจของตนเองเมื่อรุ่นพี่ตัวพร้อมกันไปในรุ่นพี่จะเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่ตนเองตัวรุ่นน้องนอกจากนั้นยังเป็นการพัฒนาคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความเห็นใจ และเข้าใจผู้อื่นอีกด้วย

8. ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนมีวิธีใหม่ ๆ ในการพัฒนาการแก้ปัญหา การคิดแบบมีวิจารณญาณ และทักษะการสื่อสาร ถ่ายโยงการเรียนรู้ขึ้นไปยังบริบทต่าง ๆ สะท้อนการคิดของตนเอง และของคนอื่น ๆ ผึกค้นหา และยกประเด็นที่เข้าใจผิด และเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี คือการเรียนรู้ฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต ที่ผู้เรียนจากหลากหลายแหล่งทั่วโลกสามารถปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนโต้แย้ง และเรียนรู้จากกันและกัน อินเทอร์เน็ตเองก็เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นแหล่งสารสนเทศที่ไม่จำกัด สารสนเทศเหล่านั้น มีทั้งสอดคล้องกันและไม่สอดคล้องกัน ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและตัวข้อมูล พร้อมทั้งเรียนรู้ที่จะวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อสร้างเป็นสารสนเทศ และสังเคราะห์สารสนเทศมาเป็นความรู้ใหม่ นอกจากนี้แล้วครูอาจใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาและแลกเปลี่ยนแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การสอน เนื้อหา และความเข้าใจที่ได้รับมาจาประสบการณ์ นอกจากนี้ ยังใช้ข้อมูลของผู้เรียนในการประเมินผลทั้งแบบก้ำวหน้า(Formative assessment) และแบบสรุปรวม (Summative assessment)

9. ปลุกฝังการสร้างสรรคของผู้เรียน การสร้างสรรค หมายถึง ความสามารถในการรู้คิด เพื่อจะประดิษฐ์สิ่งใหม่และความคิดที่มีคุณค่า สอดคล้องกับแนวคิดของ Saeki and Dusen (2001) ว่า การสร้างสรรคมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เพราะช่วยจุดประกายนวัตกรรมที่สามารถสร้างงาน เอาชนะความท้าทาย จูงใจบุคคลและสังคมให้เฝ้าหาความก้าวหน้า การสร้างสรรคของบุคคลนั้นจะเพิ่มพูนขึ้นได้ทีละน้อยด้วยการเรียนรู้และผ่านการเรียนรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ

โดยมิได้หมายถึงศิลปะแต่เพียงอย่างเดียว การสร้างสรรค์นั้นเกิดมาจากแรงจูงใจภายในที่ต้องการการปลูกฝังและเพิ่มพูนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ครูจะต้องสอนในสิ่งที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียน ยิ่งสอดคล้องกับชีวิตจริงมากเท่าใดผู้เรียนจะถูกจูงใจให้เรียนรู้สิ่งนั้น และใส่ใจที่จะค้นหาความรู้และความเข้าใจใหม่ ๆ ที่แตกต่างกัน และทำให้ตนเองดีขึ้นจากสภาพเดิมที่อาจเป็นปัญหา การสอนให้สร้างสรรค์นั้นครูอาจใช้การเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกผ่านประสบการณ์จริง ผ่านการเรียนรู้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และใช้กระบวนการนั้นแก้ปัญหาหรือเรียนรู้ และฝึกใจในวิชาที่เป็นศาสตร์ และถ่ายโยงความรู้และทักษะจากแต่ละศาสตร์เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ นอกจากนี้ ครูยังต้องใช้วิธีการกระตุ้น ชี้แนะ และปลูกฝังการคิดสร้างสรรค์และพฤติกรรมสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ในวัยผู้ใหญ่

เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นการจัดชั้นเรียนตามความสามารถของผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่มีอายุโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 15 ปีขึ้นไป จนถึงอายุ 80 ปี ส่วนใหญ่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ซึ่งถือว่าเป็นวัยผู้ใหญ่ อาจกล่าวโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในเกณฑ์วัยผู้ใหญ่เป็นส่วนมาก แนวคิดของโนลส์ กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ในประเด็นต่าง ๆ ไว้พอสรุปได้ ดังนี้ (จิตขงค์ ส. นันทนาเนตร, 2560)

1. ความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ เมื่อผู้ใหญ่ตัดสินใจที่จะเรียนรู้สิ่งใดด้วยตนเองแล้วจะทุ่มเทอย่างมากเพื่อเรียนรู้สิ่งนั้น ผู้ใหญ่จะมีเหตุผลเสมอในการที่จะตัดสินใจเรียนรู้สิ่งที่ตนเองต้องการการเรียนรู้ด้วยความต้องการที่จะเรียนจึงเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนในวัยผู้ใหญ่ ดังนั้น ผู้ที่เป็นโค้ชหรือผู้ที่เื้ออำนวยการเรียนรู้ควรให้ผู้เรียนวัยนี้ได้ตระหนักถึงความจำเป็นเห็นความสำคัญถึงการเรียนรู้ในสิ่งที่ตนต้องการ

2. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง ผู้เรียนในวัยผู้ใหญ่ต้องการให้ผู้อื่นมองเห็นและปฏิบัติกับตนในลักษณะที่เชื่อว่าตนเองสามารถชี้นำตนเองได้ และมองตนเองว่าเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่องานตัวเอง ผู้เรียนวัยนี้จะมีความรู้สึกต่อต้านเมื่อถูกบังคับให้ต้องเรียนรู้และมีทัศนคติด้านลบต่อการเรียนรู้ นั้น ผู้เรียนวัยนี้จะเรียนรู้เองเมื่อพร้อมที่จะเรียนรู้หรือมีความต้องการที่จะเรียนรู้ ผู้สอนต้องช่วยสร้างบรรยากาศที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการพึ่งพาตนเองมากกว่าครูผู้สอน ส่วนผู้สอนเป็นเพียงผู้คอยแนะนำเมื่อต้องการเท่านั้น

3. ประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนในวัยผู้ใหญ่จะมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันจากอดีตถึงปัจจุบัน ผู้สอนต้องใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นรายบุคคลและเป็นเทคนิคที่ต้องให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ที่มีพื้นเพ ภูมิหลัง ความสนใจ และเป้าหมายที่แตกต่างกัน วิธีการ

จัดการเรียนรู้ อาจเป็น การอภิปราย การใช้กรณีศึกษา การทดลองทำด้วยตนเอง การเรียนรู้จากเพื่อน ร่วมชั้นเรียนหรือเพื่อนร่วมงาน ผู้สอนต้องพยายามให้ผู้เรียนลดความคับแคบทางความคิด ให้มีใจ เปิดกว้างยอมรับสิ่งใหม่ที่เป็นความรู้ ลดอคติ วิธีการที่ผู้สอนจะนำมาใช้ เช่น การฝึกอบรมเพื่อให้เกิด การแก้ปัญหาาร่วมกัน การพัฒนาค่านิยม การฝึกสมาธิ เป็นต้น

4. ความพร้อมในการเรียนรู้ องค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนในวัยผู้ใหญ่พร้อมที่จะ เรียนรู้ คือ ช่วงพัฒนาการของวัย หรือช่วงชีวิตของบุคคล การเปลี่ยนแปลงจากช่วงพัฒนาการหนึ่ง ไปสู่อีกช่วงหนึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนรู้ ในสิ่งที่จำเป็นต้องรู้ ต้องการที่จะรู้ หรือสิ่งที่ต้องการเรียนรู้นั้นสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง สมมติฐานนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของช่วงเวลาของการเรียนรู้ที่มักจะสอดคล้องกับช่วง พัฒนาการของวัยด้วย ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ จึงทำการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ได้ ไม่ควรบังคับให้เรียนรู้ในขณะที่ยังไม่พร้อมจะเรียน

5. เป้าหมายการเรียนรู้ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตหรือปัญหาที่ประสบ มากกว่าจะเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป เพราะว่าได้เคยผ่านการเรียนรู้มาก่อนแล้ว ผู้ใหญ่จึงมีแนวโน้ม จะมุ่งเป้าหมายการเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เพื่อการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และ พัฒนาความเป็นอยู่คุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ผู้สอนจึงควรจัดการเรียนรู้ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เรียน เป็นสำคัญ

6. แรงจูงใจในการเรียนรู้ มนุษย์ถูกแรงจูงใจเป็นตัวผลักดันให้ทำในสิ่งที่ปรารถนา แม้ผู้ใหญ่จะมีการตอบสนองต่อแรงจูงใจภายนอก เป็นต้นว่า การงาน การเลื่อนตำแหน่ง การขึ้นเงินเดือน แต่แรงจูงใจที่สำคัญกว่าแรงจูงใจภายนอก คือ แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความต้องการ การพัฒนาตนเอง การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความรับผิดชอบ เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยให้เกิด การเรียนรู้ควรตระหนักถึงแรงจูงใจภายในเป็นสำคัญแล้วจัดการเรียนรู้เพื่อตรงกับความต้องการ ของผู้ใหญ่

Gross (1982, อ้างถึงใน ชิตชงค์ ส. นันทนาเนตร, 2560) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการสอนผู้ใหญ่ของโนลส์ว่าเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อวงการการศึกษาผู้ใหญ่ในอเมริกามากที่สุด โดยเฉพาะแนวคิดที่ว่า ให้ปฏิบัติต่อนักศึกษาผู้ใหญ่ในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ที่มีการคิด มีศักดิ์ศรี และเป็นผู้ที่มีความสามารถ สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ มิใช่สภาพแวดล้อมที่เป็นห้องเรียนแบบเดิม ๆ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน จัดการเรียน การสอนในลักษณะที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ถึงจุดดี จุดเด่นของกันและกัน และใช้จุดเด่นเหล่านั้นเป็นแหล่งวิทยาการเพื่อการเรียนรู้จากกันและกันโดย โนลส์ นำเสนอกระบวนการเรียนการสอนผู้ใหญ่ตามหลักการ Andragogy เป็นวงจรที่มีลำดับขั้น ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ โดยการสร้างบรรยากาศแบบผู้ใหญ่ ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้ใหญ่ บรรยากาศนี้รวมหมายถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น สถานที่ ความสะดวกสบาย และสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยา เช่น ความสบายใจ การไม่รู้สึกเครียด บุคลิกภาพของผู้สอน

2. สร้างกลไกต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน (Mutual planning) อาจกระทำได้โดยการตั้งกลุ่มทำงาน ตั้งคณะกรรมการ การทำความเข้าใจร่วมกัน หรือการใช้สัญญาการเรียนรู้ (Learning contract)

3. การวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการวิเคราะห์ ค่านิยมและความสนใจของผู้เรียน อาจกระทำได้โดยใช้เทคนิคการประเมินตนเอง (Self evaluation) และการอภิปรายร่วมกัน

4. การกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน กระตุ้นให้ผู้เรียนระบุแหล่งความรู้และกลยุทธ์ในการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนของตนเอง

5. การออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องพยายามให้ผู้เรียนมีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนเพื่อกำหนดวิธีการและหลักสูตรที่จะเรียน เพราะผู้เรียนจะรู้สึกว่ามีส่วนร่วมมาก ในกิจกรรมที่ตนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

6. ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการช่วยผู้เรียนหรือเอื้อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการเรียนรู้ให้บรรลุตามแผนการที่วางไว้

7. การประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งอาจรวมถึงการประเมินความต้องการซ้ำ การประเมินผลนี้ควรเป็นลักษณะของการประเมินผลร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนในการประเมินผลการเรียนของตนโดยเฉพาะการใช้การประเมินเชิงคุณภาพ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียน มีความพร้อม มีเป้าหมาย มีแรงจูงใจในการที่จะพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนต้องการและผู้บริการความรู้ต้องเข้าใจหรือให้ความรู้ตรงตามวัตถุประสงค์และเข้ากับประสบการณ์ ภูมิหลัง ของผู้เรียน ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาวะความเป็นผู้ใหญ่ มีความยืดหยุ่น เป็นกันเอง แสดงออกถึงมิตรภาพ ไม่ตึงเครียด ผ่อนคลาย และให้โอกาสผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้ อย่างเสมอภาคและโปร่งใส ผู้วิจัยจะนำแนวคิดนี้ไปใช้ศึกษาหาองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งมีผู้เรียนส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่และหาข้อสรุปต่อไป

การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning)

Knowles, Holton and Swanson (1998) ให้ความหมายคำว่า Andragogy ว่าเป็น “ศาสตร์และศิลป์ในการสอนผู้ใหญ่” และอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของวุฒิภาวะ ความพร้อมในการเรียน ประสบการณ์ และความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งจะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ เมื่อบุคคลเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่จะมีความวุฒิภาวะและคุณลักษณะที่สำคัญ คือ ภาวะการเป็นตัวของตัวเอง การมีความรับผิดชอบมากขึ้น เมื่อบุคคลเติบโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นการพึ่งพิงคนอื่นจะลดน้อยลง และคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะ คือ ความสามารถในการชี้นำตนเอง (Self-direction) ที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น การมีประสบการณ์มากขึ้น การเป็นบุคคลที่มีเหตุผลมากขึ้น มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้น เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบที่เกื้อกูลส่งเสริมให้บุคคลสามารถเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองได้ดี ด้วยเหตุผลดังกล่าว โนลส์จึงได้นำเสนอประเด็นเรื่องการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สำคัญในกระบวนการเรียนการสอนผู้ใหญ่และได้รับความสนใจจากนักการศึกษาผู้ใหญ่อย่างกว้างขวาง มีการศึกษาวิจัย อภิปรายพัฒนาและขยายความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง (ซิดซงค์ ส นันทนาเนตร, 2558) สำหรับ Brockett and Hiemstra (1991) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบชี้นำตนเองเป็นแนวคิดที่มีความเชื่อเรื่องความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวเอง นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบส่วนบุคคล โดยมีมุมมองว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ดีและเห็นว่าบุคคลนั้นมีศักยภาพอย่างไม่มีขีดจำกัดสำหรับที่จะพัฒนาตนเอง และความรับผิดชอบสำหรับการเรียนรู้ของตนเองนั้นสามารถเป็นไปได้ที่จะใช้กระบวนการเรียนรู้ซึ่งบ่งบอกถึงการจัดการที่ดีและความเชื่อ ความไว้วางใจในการเรียนของตนเอง เพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้กล่าวว่า การกำกับตนเองในการเรียนรู้นั้นมี 2 มิติที่แตกต่างกัน แต่เกี่ยวข้องกันคือ การเรียนแบบนำตนเองเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้และเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยเรียนตามความต้องการของผู้เรียนหรือผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง สำหรับองค์ประกอบในการเรียนรู้แบบนำตนเอง Brockett and Hiemstra (1991) ได้อธิบายองค์ประกอบของการนำตนเองในการเรียนรู้ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบส่วนบุคคลเป็นการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในตนเอง ในการที่จะตัดสินใจเรียนรู้อวางแผนการเรียนรู้ การดำเนินงาน และประเมินตนเอง
2. ผู้เรียนที่มีลักษณะชี้นำตนเองเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวหรือบุคลิกภาพของผู้เรียนที่เอื้อและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้โดยการนำพาตนเองเข้าไปสู่กระบวนการเรียนรู้ โดยปราศจากผู้นำ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่เกิดจากภายในตัวของผู้เรียนเอง

3. การเรียนรู้โดยการนำตนเอง เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งอาจเกิดจากการจัดการของผู้สอนหรือการวางแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง โดยผู้เรียนมีความประสงค์หรือมีแรงจูงใจภายในที่ใฝ่ความสำเร็จในชีวิตตามที่คาดหวัง ผู้สอนจึงเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำข้อเสนอแนะ หรืออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เท่านั้น

4. ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้หรือเกิดแรงกระตุ้น เป็นบริบทที่ทำให้ผู้เรียนซึ่งยังคงสภาพความเป็นอยู่จริงในสังคม และแสวงหาผลอันเป็นเป้าหมายของชีวิตเพื่อดำเนินไปให้ถึงจุดนั้น

สรุปการจัดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนเป็นผู้ที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะการศึกษาในปัจจุบันอิงอาศัยเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ การสื่อสาร หรือข่าวสารต่าง ๆ ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ดังนั้นครูผู้สอนจึงเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้ดำเนินไปตามแนวทางการศึกษา เพราะความรู้มีอยู่มากมายในสื่อสารโลกออนไลน์ ครูผู้สอนเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และในปัจจุบันการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูจึงต้องมีลักษณะคอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

กระทรวงศึกษาธิการ (2559) ในการประชุม The 18th UNESCO-APEID International Conference “In Pursuit of Quality Education: The Past, Present, and Future” 2016 ได้มีนโยบายในการพัฒนาศักยภาพครู อาจารย์ โดยเน้นการอบรมและจัดสื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการยกระดับคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาระหว่างประเทศ ในภูมิภาค รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ซึ่งเป็นภาระระดับความเชื่อมโยงการศึกษาและโลกของการทำงาน กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในด้านการฝึกอบรมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นพัฒนาครูตามทักษะในศตวรรษที่ 21 และความสามารถในการสอนเด็กให้เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของโลก การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้และการสนับสนุน การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ซึ่งการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้นั้น จะต้องให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของโลกปัจจุบันและรับมือกับ

การเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ อีกทั้งให้เกิดความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และมีความสามารถในด้านภาษา เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสามารถเข้าถึงความรู้ใหม่ ๆ และพื้นฐานขององค์ความรู้ในอนาคต มีทักษะในโลกของการแข่งขันและรองรับการเปลี่ยนแปลงจากฐานความคิดจากการวิเคราะห์จากบริบทต่าง ๆ ได้ การให้การศึกษาศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนะ (Perspectives) จากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (Tradition Paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ที่ให้โลกของผู้เรียนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่ไปไกลกว่าการได้รับความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์กร ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม ความคิด การจูงใจตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อม และเหนืออื่นใด คือ ความสามารถใช้ ความรู้ อย่างสร้างสรรค์ ถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นสิ่งที่ท้าทายในการที่จะพัฒนาผู้เรียนเพื่ออนาคตให้ผู้เรียนมีทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคล เพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวก (Optimism) ที่มีทั้งความสำเร็จและมีความสุข ครูเป็นผู้ออกแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนอย่างแท้จริง สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้และการเจริญเติบโตที่ดีของผู้เรียนทั้งในแง่ของกาย จิต สังคม และสุขภาพ โดยโครงการวิจัยเรื่องการกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 นี้ หวังให้ผู้เรียนมีความอยากรู้ อยากเห็น สร้างแรงบันดาลใจเพื่อการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น มีทิศทางของตนเอง ประกอบทั้งมีความคิดสร้างสรรค์ โดยการให้โจทย์ปัญหาที่ท้าทาย กระบวนการเรียนรู้หลัก คือ การนำทางให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายของตนเองได้ พร้อมทั้งยังสามารถประเมินตนเองได้ ในขณะเดียวกันผู้เรียนจะต้องได้รับโอกาสเพื่อการร่วมปฏิบัติในเชิงสร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของตนเอง

Asia Society (2012) ได้สรุปในการประชุมนานาชาติในเรื่องการปรับปรุงคุณภาพครูทั่วโลกว่า ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะดังนี้ 1) มีความรู้พื้นฐานอย่างลึกซึ้งซึ่งได้จากการศึกษาข้อเท็จจริง กฎ และทฤษฎีต่าง ๆ (Deep knowledge based) ในเรื่องของเนื้อหาวิชา 2) มีทักษะในการวินิจฉัยปัญหาของผู้เรียนและการตรวจสอบ ประสิทธิภาพของการปฏิบัติของผู้เรียน 3) มีความสามารถที่จะสามารถพัฒนาเพื่อนร่วมงานได้ด้วยเทคนิควิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ 4) มีการสร้างบรรยากาศที่ดีและมีทักษะในการทำงานร่วมกันในการพัฒนาวิชาชีพให้มีคุณภาพในระดับสูง และเป็นมืออาชีพ 5) มีความเป็นอิสระในการประกอบอาชีพ (Professional Autonomy) ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถใช้ความรู้ หรือใช้วิชาชีพได้ตามดุลยพินิจของตนเองด้วยความรับผิดชอบ

Seameo Innotech (2010) ได้ทำการศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งหมด 11 ประเทศ จากผลการศึกษาพบว่าสมรรถนะการเรียนการสอนสำหรับครูในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีดังนี้ 1) การอำนวยความสะดวกเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน และทักษะอาชีพ 2) การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ 3) การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 4) การจัดเตรียมแผนจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ 5) การพัฒนาการคิดระดับสูง 6) การพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ 7) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม 8) การประเมินและการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน 9) การสร้างเครือข่ายกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ปกครอง 10) การจัดการสวัสดิการ และภาระงาน

Schleicher (2012) ได้ ร่วมมือกันจัดหมวดหมู่ทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแบ่งเป็น 4 หมวดหมู่ ดังนี้ หมวดที่ 1 วิธีการคิด ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การตัดสินใจและการเรียนรู้ หมวดที่ 2 วิธีการทำงาน ได้แก่ การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน หมวดที่ 3 เครื่องมือสำหรับการทำงาน ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการรู้สารสนเทศ หมวดที่ 4 ทักษะในการใช้ชีวิตอยู่ในโลก ได้แก่ การเป็นพลโลก ชีวิตและอาชีพ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม

เจริญ ภูวิจิตร (2560) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ว่า กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาศักยภาพครู อาจารย์ โดยดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในด้านการฝึกอบรมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เน้นพัฒนาครูตามทักษะในศตวรรษที่ 21 และความสามารถในการสอนเด็กให้เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของโลก การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้และการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ซึ่งการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้นั้นจะต้องให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลกปัจจุบันและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยเน้นการพัฒนาอบรมครู ให้ครูมีองค์ความรู้ในการจัดสื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ให้มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีความรู้ในงานทางวิชาชีพ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงาน มุ่งมั่นกระตุ้นให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างครูให้มีศักยภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ มีภาวะผู้นำทางวิชาการมีความรู้จริงในเรื่องที่สอนเพื่อให้สามารถชี้แนะและส่งเสริมกระตุ้นผู้เรียนให้เรียนได้ด้วยตนเอง มุ่งการทำงานเป็นทีมภายใต้บรรยากาศของวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ จิตมุ่งบริการ ให้ความสำคัญต่อผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณลักษณะของครูที่ดี มีคุณภาพ เปี่ยมสมรรถนะเพื่อนำไปสู่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ เข้าใจในหลักศีลธรรมจรรยา และวัฒนธรรม มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับ

บริบทของประเทศและบริบทของโลกในปัจจุบันได้ เปิดโอกาสให้ครูเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมแก่กลุ่มผู้เรียนในความรับผิดชอบของตนอย่างอิสระครูสามารถเลือกใช้ตำราได้อย่างหลากหลาย ครูสามารถเป็นผู้ออกแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนได้อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และมีความสามารถในด้านภาษา เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสามารถเข้าถึงความรู้ใหม่ ๆ และพื้นฐานขององค์ความรู้ในอนาคตมีทักษะในโลกของการแข่งขันและรองรับการเปลี่ยนแปลงจากฐานความคิดในการวิเคราะห์บริบทต่าง ๆ ได้ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้และการเจริญเติบโตที่ดีให้กับผู้เรียน ทั้งในแง่ของกายภาพ จิตใจ สังคม และสุขภาพที่ดี ในขณะที่เดียวกันจะต้องมีกระบวนการแนวทางในการส่งเสริม เสริมสร้างการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง มีระบบรับรองการพัฒนาทางวิชาชีพบริการทางการศึกษา และแผนความก้าวหน้าในวิชาชีพสำหรับครู การพัฒนาครูเพื่อมุ่งคุณภาพผู้เรียน คือ การกำกับ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่องเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะผลการประเมินครูนั้นต้องนำไปสู่ความคาดหวังของครูด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบตัวเงิน โบนัส ค่าตอบแทน การปรับเลื่อนตำแหน่งที่ก้าวหน้าสูงขึ้น หรือรางวัลที่สร้างการยอมรับความภาคภูมิใจให้แก่ครู ภายใต้แนวทาง ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ดังนั้นการพัฒนาครูในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย การปรับปรุงตัวครู การประเมินครู เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ ต้องอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมและหลักฐานของผลงานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อคุณภาพครูและคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

สรุปว่า การพัฒนาครูต้องเป็นไปเพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพ สามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ และอยู่ในโลกอย่างมีความสุข กล่าวคือเริ่มต้นต้องพัฒนาครูเพื่อให้มีสมรรถนะความสามารถในการสอนถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ผลิตรูที่มีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ทุกประเภท ส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ เมื่อครูมีความสามารถในการถ่ายทอดแล้ว เป็นผู้ที่สามารถแนะนำให้ผู้เรียนได้รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนให้เจริญก้าวหน้า เมื่อครูมีความสามารถย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถด้วย

บทบาทของครูในศตวรรษที่ 21

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้บริบทสังคมไทยและสังคมโลกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนเปลี่ยนไป คุณลักษณะและบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 จึงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังที่ พัทธราภา ตันติชูเวช (2560) ได้แสดงทัศนะถึงบทบาทครูในศตวรรษที่ 21 ไว้ 4 ประการ คือ

1. การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวของผู้เรียนให้สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 บทบาทครูในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเพื่อให้ผู้เรียนปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 มี 5 ประการ คือ 1) การเป็นผู้นำในการเปลี่ยนอัตลักษณ์ (Identity) คนไทยจากเดิมแต่ละคนมีสถานะเป็นเพียงพลเมืองสู่ความเป็นคนไทยที่เป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองโลก มีจิตสำนึกสาธารณะต่อส่วนรวมและเป็นส่วนหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย 2) การเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงจุดเน้น (Reorientation) จากการเน้นการสร้างคนเพื่อป้อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อตอบโจทย์สังคมอุตสาหกรรมเพียงอย่างเดียวไปสู่การเน้นการสร้างการเติบโตเพื่อรองรับการสร้างและปลดปล่อยศักยภาพของผู้คนในสังคม เพื่อตอบโจทย์สังคมองค์ความรู้และการพัฒนาคนให้สามารถผลิตนวัตกรรมใหม่ในสังคม 3) การเป็นผู้นำในการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากความพยายามเอาชนะธรรมชาติมาเป็นการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ การตระหนักถึงปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน 4) การเป็นผู้นำในการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมจากการผลิตคนให้มุ่งเอาชนะผู้อื่น (Competition-Driven) ผ่านระบบการศึกษาแบบแพ้คัดออกมาเป็นการเรียนรู้และทำงานร่วมกับคนอื่นในลักษณะเกื้อกูลแบ่งปัน รวมถึงการปรับตัวและการอยู่ร่วมกันในสังคมผู้สูงอายุ 5) การเป็นผู้นำในการสร้างคนรุ่นใหม่ให้มีความภูมิใจในความเป็นชาติ ท่ามกลางความเป็นพหุสังคมและพหุวัฒนธรรม ให้คนไทยมีความเข้าใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติไทย มีจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าของความเป็นไทย ก่อเกิดเป็นความรัก ความภูมิใจ และทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง

2. การเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Coach) ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน บทบาทของครูในขณะนี้ มีผู้เขียนถึงไว้จำนวนมากหากแต่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ได้มีลักษณะเหมือนกันในทุกระดับชั้น ดังนั้นในข้อนี้ผู้เขียนหมายถึงการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละระดับชั้นของผู้เรียน เช่น ในระดับปฐมวัย ครูควรมีอารมณ์ที่มั่นคง มีความคิดเชิงบวก อดทน และรับผิดชอบ สามารถสื่อสารทำความเข้าใจกับผู้เรียนได้ มีเครื่องมือในการสอนที่สนุกสนานเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และตั้งใจเรียนในระดับประถมศึกษา ครูควรมีความพร้อมและเข้าใจต่อพัฒนาการของเด็กวัยนี้ สร้างให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เป็นผู้รับฟังที่ดี สร้างระบบเหตุและผล และมีบทบาทในการสร้างการทำงานเป็นทีมให้แก่ผู้เรียนได้ ในระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ครูจึงมีบทบาทสำคัญมากในการยึดหยุ่นต่อความคิดของผู้เรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพเข้าใจต่อความคิด วัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างโดยไม่ลืมนึกความเป็นไทย สามารถใช้ชีวิตอย่างเป็นสุขและพอเพียงได้

3. การใช้ Mobile-Learning เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน บทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกของครูในศตวรรษที่ 21 ทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นจะเกิดขึ้นได้ดีและสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เจนเนอเรชันแอลฟา คือ การนำสื่อเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอนตั้งแต่ขั้นตอนการเรียนรู้จนถึงการประเมินผลการเรียนรู้โดยสื่อการเรียนการสอนที่ใกล้ชิดผู้เรียนที่ทุกคนสามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ นั่นคือ โทรศัพท์เคลื่อนที่ นอกจากครูจะมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกแล้ว ครูควรมีบทบาทในการเป็นเพื่อนร่วมการเรียนรู้ของผู้เรียน เรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน เพราะการเรียนรู้ในโลกปัจจุบัน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองผ่านโซเชียลมีเดีย และความรู้ที่ผู้เรียนพบจะเป็นข้อมูลที่หลากหลายจำนวนมาก ทั้งที่เชื่อถือได้และไม่ได้ ดังนั้นบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนผ่าน Mobile-Learning พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการเสพและรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

4. การปรับตัวของครูให้ทันสมัยต่อโลกในศตวรรษที่ 21 สิ่งสำคัญที่สุดของบทบาทครูในศตวรรษที่ 21 นอกเหนือจากที่กล่าวมาในข้างต้นแล้ว คือการที่ครูต้องปรับตนเองให้ทันสมัยต่อโลกและผู้เรียนที่เปลี่ยนไปในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านของความรู้ที่ใช้ในการสอน โดยครูต้องติดตามข่าวสารที่ทันสมัยต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เปลี่ยนไปไม่เฉพาะเพียงแต่เนื้อหาวิชาที่ตนรับผิดชอบสอนเท่านั้น หากแต่ครูจะต้องรู้กว้าง รู้จริงในศาสตร์ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตนเองทั้งในศาสตร์ของความรู้ วิชาการและศาสตร์การดำรงชีวิตอยู่ในโลกศตวรรษที่ 21 รวมถึงเทคนิคการสอนที่ทันสมัยเหมาะสมกับผู้เรียนในเจนเนอเรชันแอลฟา เพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองแทนการท่องจำตามคำบอกเล่าของครูเพื่อนำไปใช้ ดังนั้นหากครูสามารถปรับตนเองให้ทันสมัยต่อโลกและผู้เรียนที่เปลี่ยนไปทั้งในด้านความรู้และทักษะการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 และมีเทคนิคการสอนที่ทันสมัยดังกล่าวข้างต้นท่ามกลางงานเอกสารอื่น ๆ จำนวนมารอบตัวได้ ย่อมเกิดผลดีทั้งต่อตัวครู ศิษย์ และการศึกษาไทยเป็นอย่างมาก

สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย (2558) กล่าวถึงบทบาทของครูไว้ในศตวรรษที่ 21 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ จึงพยายามเปลี่ยนบทบาทครูจากผู้บรรยายมาเป็นคณะครูร่วมกันออกแบบกิจกรรมในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ (Pedagogy) ให้นักเรียนใช้เป็นเครื่องมือไปเรียนรู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก และเสนอแนะเครื่องมือการเข้าถึงองค์ความรู้ผ่านวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะผ่านเทคโนโลยีให้เข้าถึงความรู้ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้องเรียน เรียกกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ว่า Active Learning ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered) โดยผู้เรียนได้มีโอกาสในการลงมือทำหรือศึกษา ค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ เสนอแนะให้ปฏิบัติตามเป้าหมาย

สรุปว่า บทบาทครูในศตวรรษนี้ต้องต้องเป็นครูที่อำนวยความสะดวกให้กับศิษย์ไม่เป็นผู้ที่สอนหรือถ่ายทอดความรู้ทางตรงหน้าชั้นเรียนในห้องให้กับผู้เรียนอีกต่อไป เพราะความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยี สื่อสาร ต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาครูเพียงอย่างเดียว แต่สามารถค้นคว้าหาความรู้ได้หลายทาง หลายวิธี บนโลกออนไลน์ โดยที่ทุกคนสามารถรับชมได้ในเวลาที่พร้อมแต่ต่างสถานที่กันเหมือนเดินทางไปยังสถานที่จริง ดังนั้นครูจึงเป็นเพียงผู้ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์

คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21

ครูเป็นบุคคลที่สังคมให้ความสำคัญและยกย่อง ครูเป็นบุคคลสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นบุคคลที่ส่งเสริมและสร้างสรรค์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณภาพ คุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู

อ่องจิต เมธยะประภาส (2557) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า ครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีลักษณะ E – Teacher ดังนี้

1. Experience มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่
2. Extended มีทักษะการแสวงหาความรู้
3. Expended มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนสู่ผู้เรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. Exploration มีความสามารถในการเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาความรู้หรือเนื้อหาที่ทันสมัย เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยี
5. Evaluation เป็นนักประเมินที่ดี มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม และสามารถใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล
6. End – User เป็นผู้ใช้เทคโนโลยี (user) อย่างคุ้มค่า และใช้ได้อย่างหลากหลาย
7. Enabler สามารถใช้เทคโนโลยีสร้างบทเรียน
8. Engagement ต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านสื่อเทคโนโลยี จนพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เช่น เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ PLC บนเว็บไซต์
9. Efficient and Effective สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ ผู้กระจายความรู้ และผู้ใช้ความรู้

โชติมาพร ไชยสิทธิ์ (2556) ได้กล่าวถึงครูแห่งศตวรรษที่ 21 ว่า ครูไม่มีหน้าที่เพิ่มเติมความรู้แก่ศิษย์ แต่ต้องช่วยให้ศิษย์สกัดความรู้สึกลับ ๆ ออกจากสมอง ช่วยแก้ไขความรู้ผิด ของผู้เรียน เนื่องจากการที่โลกเปลี่ยนแปลงสังคมเปลี่ยน ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยน เด็กสมัยนี้ไม่ได้เรียนความรู้และข้อมูลสำคัญเฉพาะจากโรงเรียนอีกต่อไป หรือกล่าวได้ว่า สมัยนี้ผู้เรียนรับความรู้จากโรงเรียนเป็นแหล่งรอง

ไม่ใช่แหล่งหลัก แหล่งหลักคือการรับจากสังคมโดยรอบ โดยเฉพาะจากสื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ต ความรู้จากแหล่งต่าง ๆ แยกจากโรงเรียน เด็กรับมาอย่างถูกต้องบ้าง รับมาแบบเข้าใจผิดบ้างและที่ร้ายกว่านั้น คือความรู้บางส่วนเด็กรับมาอย่างถูกต้อง แต่ความรู้นั้นผิด เด็กผู้เรียนในสมัยข้อมูลข่าวสารอุดมสมบูรณ์จึงมีทั้งความรู้ที่ถูกต้องและความรู้ที่ผิด ๆ อยู่ในสมอง ต่างจากเด็กสมัยก่อนที่ความรู้หายากต้องไปเรียนจากโรงเรียน และโรงเรียนก็มีหน้าที่เติมความรู้ให้แก่เด็กไม่ต้องสนใจเลยว่า เด็กจะมีพื้นฐานความรู้ผิดติดตัวมา จะเห็นได้ว่า การสอนให้เกิดผลกับผู้เรียนจากทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ครูจะต้องฝึกใจไม่บอกสาระความรู้แก่ศิษย์ ครูเป็นเพียงผู้ช่วยการสอน

พินสุตา สิริธรังศรี (2557) สรุปคุณลักษณะครูไทยที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 จะต้องมียุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้ 2) มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้ 3) มีทักษะการสื่อสาร 4) อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 5) ตื่นรู้ ทันสมัยทันเหตุการณ์ 6) ตามทันเทคโนโลยีและข่าวสาร 7) สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน 8) ใฝ่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง 9) เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม 10) รู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติไทยที่หลากหลาย 11) ภาควิมุขใจในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก 12) ยอมรับและเป็นผู้รับการเปลี่ยนแปลง 13) มีความพร้อมและปรับปรุงต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและประชาคมอาเซียน คุณลักษณะดังกล่าวมานี้เชื่อว่าจะส่งผลให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

พนมนคร มีราคา (2560) กล่าวถึงคุณลักษณะ 10 ประการของครูดีในศตวรรษที่ 21 (Great Teacher) ของสหรัฐอเมริกา มีลักษณะดังนี้ 1) การใส่ใจด้านการสอนและการดูแลผู้เรียน 2) มีการวางเป้าหมายและจุดประสงค์การสอนแต่ละครั้งอย่างชัดเจนและดำเนินการให้บรรลุผล 3) มีทักษะการจัดการเชิงบวกในห้องเรียน 4) มีทักษะการจัดการห้องเรียนที่ดี 5) การสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครอง 6) มีความคาดหวังต่อผู้เรียนสูง 7) มีความรู้ด้านหลักสูตรและมาตรฐาน 8) มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน 9) รักเด็กและรักการสอน 10) มีความเป็นมิตรและความวางใจต่อผู้เรียนสูง

ขณะที่ครูดี (Great Teacher) ของรัฐควีนสแลนด์ออสเตรเลีย มีคุณลักษณะดังนี้ 1) มีทักษะในการอธิบาย 2) รักการพบปะผู้คน 3) มีความกระตือรือร้น 4) มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน 5) มีความเป็นผู้จัดการ โดยเฉพาะด้านเวลาทำงานได้เหมาะสมกับเวลาคู่ค้ำกับเวลา 6) มีทักษะการทำงานเป็นทีม และความคิดริเริ่ม 7) สามารถรับความกดดันได้ดี 8) มีความอดทนและอารมณ์ขัน 9) รักความยุติธรรม 10) สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้

ธนภัทร จันทรเจริญ (2558) ได้กล่าวถึงครูดีในบทความเรื่อง ครูชอบธรรม ว่า มี 9 ประการ คือ 1) มีความซื่อสัตย์ เป็นคนตรงและจริงใจ 2) มีความรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ในฐานะที่เป็นครู 3) ศรัทธาต่อวิชาชีพ รักในอาชีพและมองเห็นคุณค่าของวิชาชีพ 4) เป็นต้นแบบของสังคม ครูต้องครองตนเป็นแบบอย่างที่ดี 5) เคารพกฎหมาย ครูต้องเป็นแบบอย่างทางสังคม

6) ใจรักบริการ ครูต้องอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ 7) โปรงใส ตรวจสอบได้ ครูต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต มีความบริสุทธิ์ใจ 8) มีความเท่าเทียม เสมอภาค ครูต้องดำรงตนอยู่ในความยุติธรรม 9) ถูกต้อง ชอบธรรม ยึดมั่นในหลักการบนฐานแห่งความดี

จากคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ครูในศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะ 3 ประการ ดังนี้ 1) ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) เป็นผู้มีความรู้ ทักษะความสามารถและคุณลักษณะที่โดดเด่น เป็นผู้จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นผู้ที่ให้การศึกษามากกว่าผู้สอนเป็นผู้คอยช่วยเหลือผู้เรียน 2) ครูเป็นผู้แนะแนวทาง ครูในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษา คอยแนะนำเมื่อผู้เรียน 3) ครูเป็นผู้ร่วมเรียน ผู้ร่วมศึกษา โดยที่ครูและผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการประเมิน เน้นการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูในศตวรรษที่ 21

ครูในยุคปัจจุบันควรมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้นและสามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน เข้าใจผู้เรียนและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น ควรพัฒนาตนเองเป็นคนใฝ่รู้ และสามารถจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ยึดผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลัก โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จและมีการศึกษาที่ดี

Parson (1996) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ความสามารถของครูในการพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนการสอนว่า ครูควรมีทักษะ ความรู้ เจตคติและความสามารถที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. มีความสามารถในการสอนและการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ใช้หลักการการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ 2) ใช้หลักการสร้างแรงจูงใจ 3) ใช้ทฤษฎีทางการเรียนการสอนเป็นฐาน 4) ใช้นวัตกรรมใหม่ 5) เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล 6) มีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอน 7) จัดการเรียนการสอนโดยยึดเป้าหมายที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. มีความสามารถทางการวางแผนและการประเมินหลักสูตร ประกอบด้วย 1) วางแผนการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการ มุ่งสู่เป้าหมาย และสามารถตรวจสอบได้ 2) ทำหลักสูตรแฝงให้เป็นหลักสูตรที่ชัดเจนได้ 3) พัฒนาหลักสูตรที่สร้างพลังจูงใจ 4) ประยุกต์การวินิจฉัยด้วยการประเมินผล

3. มีความสามารถทางด้านความสัมพันธ์ การสื่อสารและการรู้จักเข้าใจระหว่างบุคคล ประกอบด้วย 1) มีความรู้ระดับปริญญา 2) มีความสามารถทางการสื่อสาร 3) มีความมั่นใจสูง 4) มีส่วนร่วมในการฝึกอบรมและการให้คำปรึกษาหารือ 5) ประสานและร่วมมือกับชุมชนและผู้ปกครอง 6) มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน

Gagne and Karen (1996) ได้เสนอทักษะที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอน เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครู ดังนี้

1. ความสามารถทางการบรรยายข้อมูล (Verbal Information) เป็นความสามารถในการบรรยายความรู้หรือข้อมูลที่ได้รับ ด้วยการบอก ประกาศ อธิบาย เป็นการบอกได้ถึงข้อมูลนั้น พฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นการแสดงข้อมูลที่ได้รับออกมาโดยตรงไม่จำเป็นต้องปรับปรุงหรือประยุกต์ข้อมูลนั้น

2. ทักษะเชาว์ปัญญา (Intellectual Skills) เป็นการผลิตความรู้ โดยการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโดยใช้สัญลักษณ์ เป็นการรู้วิธีการหรือรู้จักการปฏิบัติกรว่าทำอย่างไรซึ่งสามารถจำแนกทักษะทางเชาว์ปัญญานี้ออกเป็น

1) การจำแนกแยกแยะ (Discrimination) เป็นความสามารถในการจำแนกแยกแยะตามลักษณะที่ปรากฏอยู่

2) มโนทัศน์ (Concept) เป็นการจำแนกหรือจัดหมวดหมู่โดยการใช้วิจารณ์ญาณตามคุณลักษณะเดียวกัน

3) กฎระเบียบทั่วไป (Rules) เป็นการจำแนกและจัดหมวดหมู่โดยความสัมพันธ์ระหว่างตั้งแต่ 2 มโนทัศน์ ที่มีคุณลักษณะเดียวกัน

4) ข้อบังคับระดับสูง (Higher Order Rules) เป็นความสามารถในการจัดรวมระหว่างกฎระเบียบ เพื่อแก้ปัญหาหรือแสดงออกถึงงานต่าง ๆ

3. ทักษะการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ (Motor Skill) เป็นสมรรถภาพที่ต้องการเคลื่อนไหวจากการปฏิบัติด้วยความแม่นยำ ความราบเรียบ และมีจังหวะเวลาที่ดี ซึ่งจะรวมถึงการทำงานให้มีการประสานระหว่างตาและมือ การทรงตัว และกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างกว้างขวาง เช่น การเล่นเกมเทนนิสหรือการขับรถ

4. เจตคติ (Attitude) ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ความรู้ ความเชื่อ (Cognitive/Belief) อารมณ์ (Emotional) และพฤติกรรม (Behavioral/action) โดยปกติเจตคติเป็นส่วนที่เน้นเฉพาะภาวะภายในเท่านั้น แต่ในงานวิจัยนี้จะหมายถึงส่วนประกอบที่เป็นพฤติกรรมของเจตคติที่ส่งผลต่อพฤติกรรม สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง

5. ยุทธศาสตร์ทางความรู้ (Cognitive Strategies) เป็นสมรรถภาพที่ต้องการและมีความจำเป็นมากกว่าสมรรถภาพอื่น เพราะสามารถใช้ให้เกิดสมรรถภาพอื่นได้ ยุทธศาสตร์ทางความรู้นี้ สะท้อนและช่วยให้สมรรถภาพการเรียนรู้และทำให้เกิดการเรียนรู้ในระดับการควบคุมด้านปฏิบัติการ ทั้งแบบธรรมดาและซับซ้อน

ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2556) เสนอแนวคิดทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต โดยใช้ (C – Teacher) ไว้ 8 ประการคือ

1. Content ครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี
2. Computer (ICT) Integration ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน
3. Constructionist ครูสามารถพัฒนาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะที่ต้องการได้
4. Connectivity ครูต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นอันเดียวกันระหว่างผู้เรียน ผู้สอน สถานศึกษา ชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้
5. Collaboration ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสนอแนะในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม โดยแต่ละคนต้องช่วยกันออกความคิดเห็น แก้ปัญหาหรือข้อขัดข้องที่เกิดขึ้น การจัดการเรียนนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง
6. Communication ครูต้องมีการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นเพื่อให้ทักษะนี้เป็นผลแก่นักเรียน ครูต้องฝึกฝนตนเอง และทำการทดลองสอนก่อนสอนจริง
7. Creativity ครูต้องออกแบบสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างเต็มที่ เรียกได้ว่าเป็นการสร้างปัจจัยเพื่อส่งเสริม
8. Caring ครูต้องมีความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อผู้เรียน

ดำรงชัย ชลสุข (2563) ได้กล่าวถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับครูยุค 4.0 โดยแปลและเรียบเรียงจากบทความเรื่อง “20 Essential Skills and Qualities Every Teacher Needs” ได้กล่าวถึง 20 ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูยุค 4.0 ไว้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า 1) ครูที่ยิ่งใหญ่คือครูที่มีความตั้งใจในการทำงานที่ (Enthusiasm) 2) ครูมีความเป็นผู้นำ เป็นแบบอย่างที่ดี และนำทางให้ประพฤติดี (Leadership) 3) จัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบ (Organization) 4) ครูที่ดีต้องเป็นที่เคารพนับถือ (Respectful) 5) ครูสามารถทำงานได้อย่างหลากหลาย (Multitasking) 6) ครูสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (Teamwork) 7) ครูต้องมีทักษะในการสอน (Ability to Teach) 8) ครูต้องมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร (Communication) 9) มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ตามความเหมาะสม (Adaptability) 10) ครูต้องมีทักษะด้านการปฏิสัมพันธ์ (Interpersonal Skills) 11) ครูต้องสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนสนใจ. (Creativity) 12) ประเมินตนเองเพื่อเป็นการพัฒนาวิชาชีพ (Self – Evaluation) 13) ครูต้องมีความอดทน (Patience) 14) ครูต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) 15) ครูต้องมีความเมตตากรุณาต่อศิษย์ (Empathy) 16) ครูควรมีความคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ (Critical Thinking) 17) ครูที่ดีต้องมีความมั่นใจในตนเอง (Confidence) 18) ครูมีความรับผิดชอบในการสอน Commitment) 19) ครูควรมีอารมณ์ขันหรือสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ (A sense of Humour) 20) ครูต้องเป็นกันเองกับผู้เรียน (Approachableness)

พิณสุตา สิริธรรังศรี (2557) กล่าวถึงที่จำเป็นสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 ทักษะสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และคุณภาพของผู้เรียน ประกอบด้วย

1) ทักษะการสอน หากครูมีทักษะการสอนที่ดี รู้ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน การอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รู้จักแสวงหาวิธีการสอนใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะและความต้องการของผู้เรียนอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทักษะการตั้งคำถามและการสรุปความ ทักษะการสอนแบบโครงงาน ทักษะการสอนแบบสืบสอบ ทักษะการสอนเชิงบูรณาการ หรือทักษะการสอนด้วยกระบวนการวิจัย เป็นต้น

2) ทักษะการจัดชั้นเรียน การจัดชั้นเรียนเป็นทักษะสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและรายวิชา นับตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์และตารางเรียนร่วมกันกับผู้เรียน การดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ การส่งเสริมให้เกิดการทำงานเป็นทีม การควบคุมและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ตลอดจนการดำเนินการอื่นใด ให้การเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จ

3) ทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร เป็นความจำเป็นของครูที่ต้องมีทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสารทำความเข้าใจต่อผู้เรียนและเพื่อการพัฒนาความรู้และการเรียนการสอน ทั้งภาษาไทยและภาษาสากลที่จะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ใหม่ ให้ทันต่อวิวัฒนาการทางความรู้และการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถสื่อสารความรู้และทำความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน ผู้ร่วมงาน และสังคมได้เข้าใจและรับรู้ได้

4) ทักษะด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีมีความรวดเร็วรุดหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ช่องทาง และกลไกสำคัญในการแสวงหาและเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ทั่วโลก ครูจึงต้องมีทักษะทางเทคโนโลยี ทั้งด้านเครื่องมือและด้านการเลือกใช้เนื้อหาสาระของเทคโนโลยีดังกล่าวข้างต้น เพื่อช่วยในการเรียนการสอนได้อย่างทันสมัยและรู้เท่าทัน

5) ทักษะการวิจัยชั้นเรียน การรู้จักผู้เรียน รู้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนและหาทางแก้ปัญหาด้วยกระบวนการวิจัย หรือการต่อยอดความรู้ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เป็นทักษะสำคัญที่ครูต้องใช้ในการจัดการเรียนการสอนทั้งที่เป็นรูปแบบและไม่เป็นรูปแบบ ทั้งในรูปของวิจัยปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียน ซึ่งเมื่อแก้ปัญหาแล้วอาจพบปัญหาใหม่ที่ต้องแก้ปัญหาคต่อไป หรือการวิจัยในรูปแบบอื่นที่ครูต้องการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน

6) ทักษะการประเมินผล การประเมินผลเป็นทักษะสำคัญของครูเช่นเดียวกับที่ครูต้องมีเพื่อการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำ และการประเมินผลการสอนของครู หรือการประเมินตนเองของครู โดยเฉพาะปัจจุบันที่ให้ความสำคัญต่อการประเมินการพัฒนาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ครูจึงควรรู้และมีวิธีการประเมินที่หลากหลายรอบด้าน

7) ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดวิเคราะห์เป็นทักษะสำคัญไม่เพียงแต่เฉพาะครู แต่เป็นทักษะสำคัญของบุคคลที่จะเติบโตเป็นกำลังของสังคมประเทศชาติ และโลกในอนาคต ประเทศชาติจะพัฒนาได้อย่างมีคุณภาพ เพราะชนในชาติมีคุณภาพ มีความคิดไตร่ตรองอย่างเป็นเหตุเป็นผล ด้วยวิจรรณญาณ รู้จักแยกแยะกลั่นกรอง นั้นหมายถึงความเป็นผู้มีความคิดวิเคราะห์ การจะให้ชนในชาติเป็นเช่นนั้นได้ต้องผ่านการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิเคราะห์มาอย่างต่อเนื่อง ครูจะสอนด้วยกระบวนการวิเคราะห์ที่ได้จึงต้องเป็นผู้มีทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นอย่างดีและมีคุณภาพ

สรุปความได้ว่า ครูในศตวรรษที่ 21 ควรประกอบไปด้วยทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนและผู้เรียนให้บรรลุผลที่ตนปรารถนา ทักษะการสอนการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ครูในยุคนี้ต้องใช้ความสามารถอย่างมาก รู้จักถอดทวนอดกลั่น ต่อผู้เรียน ทักษะด้านเทคโนโลยีก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญไม่แพ้กันเพราะปัจจุบันมนุษย์ต้องอาศัยพึ่งพาเครื่องมือเหล่านี้เพื่อความสะดวกสบายและประหยัดเวลาในการทำงาน ในการประเมินผลการเรียนหรือประเมินตนเองของครูก็ต้อง

กมลชนก ภาคภูมิ (2556) กล่าวไว้ว่า ลักษณะของครูดีและมีคุณภาพในยุคศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยคุณลักษณะต่อไปนี้

1. ครูต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเรียนรู้จากตำราสิ่งแวดล้อม เพื่อนครู ผู้เรียน ชุมชน และสื่อมวลชน ตลอดทั้งคิดไตร่ตรองงานที่ทำแล้ว เพื่อหาทางปรับปรุงตนเอง
2. ครูต้องตั้งใจจริงที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นครูดี มีคุณภาพ รักการสอน และสนใจในการพัฒนาตนเองตลอดเวลา
3. ครูต้องเป็นนักแก้ปัญหา โดยระลึกเสมอว่าปัญหามีไว้ให้แก้ ต้องแก้ปัญหาลงมือ โดยปรึกษากับเพื่อนครู ผู้บริหาร และยึดหลักการทางวิทยาศาสตร์และศาสนาเป็นแนวทางแก้
4. ครูต้องเป็นผู้เฝ้าระวังสุขภาพของตน ดูแลสุขภาพ โภชนาการ และออกกำลังกายสม่ำเสมอ ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และสุนทรีย์ และระลึกเสมอว่า จิตใจที่ดีอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์
5. ครูต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีต่อศิษย์ทั้งเรื่องส่วนตัว การเรียนรู้คุณธรรม แสดงให้ผู้เรียนเห็นว่า ครูเอาใจใส่ต่อพวกเขาอย่างจริงใจ ครูดีมีคุณภาพ ครูที่สอนดีมีความรอบรู้ มีความรู้ในวิชาการลึก มีอารมณ์ขัน เอาใจใส่ต่อผู้เรียนดี พัฒนาตนเอง และมีความสัมพันธ์กับชุมชนดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (2553) ได้เสนอบทบาทของครูว่า ครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จด้วยดี ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนจึงควรมีบทบาท ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจเอกสาร หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2551 และออกแบบการจัดการเรียนรู้

2. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นความรู้ ทักษะ กระบวนการตาม มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด คุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะสำคัญ ของผู้เรียน

3. ศึกษาวิเคราะห์ ผู้เรียนเป็นรายบุคคล พร้อมนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ความแตกต่างของผู้เรียน และพัฒนาการ ทางสมองเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

4. จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีที่หลากหลายเพื่อบรรลุเป้าหมาย ของหลักสูตร

5. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

6. จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน

7. ประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ มุ่งเน้น การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นสำคัญ และนอกจากนี้แล้วควรเน้นการมีส่วนร่วมของ ผู้เรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนความสอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาและพัฒนาการของผู้เรียน

8. นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้เพื่อสอนซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียนตลอดจนปรับปรุง การจัดการกิจกรรมการสอนของตนเองอย่างเป็นระบบ

9. ใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้ของผู้สอนจะบรรลุผลได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น ความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู การแสวงหาความรู้ การใช้หลักจิตวิทยา และที่สำคัญคือ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เป็นไปด้วยความเป็นกัลยาณมิตรครูผู้สอนควรนำไปปฏิบัติในการ จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ ผู้เรียนมีสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เหมาะสมในยุคศตวรรษที่ 21

จากศึกษาทักษะที่จำเป็นสำหรับครูและบทบาทของครูผู้สอนดังกล่าวสรุปได้ว่า ครูในยุค ปัจจุบันควรมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้นและสามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ของโลกยุคปัจจุบัน เข้าใจผู้เรียนและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้นต้องมีความฉลาดทาง อารมณ์สามารถควบคุมความโกรธ และอารมณ์เสียของตนเองได้ในทุกขณะทุกโอกาส เป็นที่เคารพ นับถือของเด็ก ทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัยเมื่อพวกเขาแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน และครูควรสอนให้ เด็กเป็นผู้ฟังที่ดี เคารพความคิดเห็นของคนอื่น ควรพัฒนาตนเองเป็นคนใฝ่รู้ และสามารถจัดการเรียน การสอนที่ยืดหยุ่น ยืดผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลักโดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จและ มีการศึกษาที่ดี

การยกระดับและการพัฒนาครูปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวถึงการผลิต การพัฒนา และการใช้ครูเอาไว้ว่า หากจะพิจารณาถึงวงจรของระบบครูปัจจุบัน ที่ประกอบไปด้วย การผลิต การพัฒนา และการใช้ครูพบว่า

1. การผลิตครู คุณลักษณะครูที่ต้องการควรเป็นครูที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและ ผู้ให้ มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนรู้ ผู้อำนวยการผู้สร้างแรงบันดาลใจ ตามทันเทคโนโลยี มีคุณธรรม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้และเข้าใจอัตลักษณ์ของ ความเป็นพลเมืองและพลโลก สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และประชาคมอาเซียน การผลิตครู จึงต้องการการออกแบบที่สอดคล้องกับการเรียนรู้แบบใหม่ในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐาน ความเป็นไทย ที่ต้องรณรงค์และคัดเลือกให้คนเก่งคนดีมาเป็นครูควบคู่กับการจัดระบบการตอบ แทนที่เหมาะสมและศักดิ์ศรีของครูมืออาชีพ ที่ควรปฏิรูประบบการผลิตครูของครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ที่ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการและความรู้ พลิกรูปแบบของการผลิตและ พัฒนาครูให้เป็นผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้

2. การพัฒนา ครูเป็นผู้เรียน ที่ต้องเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง และรับการส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงมีกฎหมาย นโยบายว่า ครูทุกคน ต้องได้รับการพัฒนาจากหน่วยงาน และพัฒนาตนเองทุกปี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และต้องเข้ารับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องปีละ 100 ชั่วโมง ครูบรรจุใหม่ต้องผ่านการอบรมตามโปรแกรมการอบรมเพื่อฝึกหัดการสอนและได้รับเงินเดือนสูง ระหว่างการอบรมต้องพัฒนาตนเองภายใต้การกำกับดูแลของศึกษานิเทศก์และผู้บริหาร และต้องผ่านการทดลองงาน 1 ปี ครูเก่าอายุงาน 10 ปี ขึ้นไป ต้องเข้ารับการพัฒนาด้วย โดยมีองค์กรทำหน้าที่ ด้านพัฒนาครูเป็นการเฉพาะ มีคู่มือการพัฒนาให้ครูเข้ารับการพัฒนาตนเองตามความต้องการ ในแต่ละปีจากมหาวิทยาลัยที่ได้รับมอบหมายจากรัฐ มีการสร้างเครือข่ายการพัฒนา มีระบบพี่เลี้ยง ครูต้นแบบ (master teachers) เพื่อช่วยครู มีระบบการนิเทศ ติดตามและพัฒนาการทำงานของครู ในชั้นเรียน การเรียนรู้และพัฒนาจากเพื่อนครู และการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน นอกจากนี้ มีการสร้างครูจิตอาสา ช่วยสอน มีการพัฒนาการเรียนการสอนของครู โดยเน้นการสอนของครู ให้น้อยลงและให้ผู้เรียนเกิดการเรียนและนำไปปฏิบัติด้วยตนเองมากขึ้นการพัฒนาครูเป็นหน้าที่ของ ต้นสังกัด และมีองค์กรกลางด้านนโยบายและส่งเสริมการพัฒนาครู ที่ยังต้องการกระจายการพัฒนาไป ที่สถานศึกษาโดยตรงตามความต้องการการพัฒนาที่แท้จริงของครู ความเสมอภาคในโอกาสได้รับการ พัฒนาระหว่างครูในเมืองและครูในชนบท ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่และครูในโรงเรียนขนาดกลาง หรือขนาดเล็ก โดยเฉพาะนวัตกรรมการพัฒนาที่หลากหลายที่ให้ความสำคัญว่าครูคือผู้เรียนที่ต้อง แสวงหาและได้รับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อศิษย์ที่มีคุณภาพ

3. การใช้ครู มีการกำหนดเงื่อนไขและคุณสมบัติของครูที่ผูกติดกับคุณภาพทางการศึกษา และผู้เรียน ครูทุกคนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู กำหนดให้ครูประถมศึกษาอย่างน้อยต้องจบปริญญาตรี ระดับมัธยมศึกษาต้องจบสูงกว่าปริญญาตรี และมีความเชี่ยวชาญอย่างน้อยหนึ่งวิชา ในระดับที่สอน และต้องมีพื้นฐานความรู้ทางการศึกษาทั่วไป และความรู้เฉพาะสำหรับวิชาชีพครู จิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น หลักและเทคนิคการสอน และประวัติศาสตร์ พื้นฐานการศึกษา เวลาสอน วันละเพียง 4 ชั่วโมง และมีเวลาเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง มีการจูงใจและการยกย่องอาชีพครู ว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงเทียบเท่าอาชีพสำคัญ ๆ การได้รับการยอมรับ เชื่อถือ ไว้วางใจ ในระดับแนวหน้าของประเทศ และมีเงินเดือนสูงระดับต้น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ เช่น แพทย์ นักกฎหมาย การยกระดับและการพัฒนาครูของต่างประเทศดังกล่าว เป็นบทเรียนหนึ่งที่สามารถนำไปประยุกต์และบูรณาการเพื่อการยกระดับคุณภาพครูทั้งในการผลิต การพัฒนา และใช้ครู เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ต้องการครูที่สอดคล้องกับความคิดสร้างสรรค์เชิงปริมาณและคุณภาพและสามารถกำหนดความต้องการได้เอง โดยเฉพาะครูประจำสาระวิชา ครูวิชาเอก การสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในวิชาชีพ การควบคุมมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาวิชาชีพครูที่สอดคล้องกับสภาพจริง การรักษาและปกป้องสิทธิครู รวมทั้งการประเมินครูเพื่อเลื่อนวิทยฐานะตามสภาพจริงและผลที่เกิดกับผู้เรียนที่ผูกกับความรู้ความสามารถของครูควบคุมมาตรฐานครู ควบคุมปฏิรูประบบการสอนของครูที่เน้นการคิดวิเคราะห์และมีวิจารณญาณของผู้เรียน การประเมินครูแบบค่าสัมพัทธ์ ที่ให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับปัจจัยรวมทั้งภาวะผู้นำของผู้บริหาร และธรรมาภิบาล

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียน คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 เป็นผู้ที่มีความรอบรู้มากขึ้น มีความเป็นมืออาชีพ มีความสามารถ และศักยภาพสูง เป็นผู้ที่มีนวัตกรรมการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ผลการเรียนรู้ที่ต้องการ และเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงานในศตวรรษ ที่ 21 รักในอาชีพ มีชีวิตเรียบง่าย และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีการกำหนดสมรรถนะของครูโดยภาพรวมประกอบด้วย 1) ความรู้ในเนื้อหาวิชา 2) การสื่อสารและการใช้ภาษา 3) การพัฒนาหลักสูตร 4) การจัดการเรียนรู้ 5) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) การบริหารจัดการชั้นเรียน 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษา 8)การวัดและประเมินผล 9) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 10) จิตวิทยาสำหรับครู 11) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 12) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 13) ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม 14) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ 15) การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน, 2558)

นิวัฒน์ น้อยมณี (2560) ได้กล่าว ถึงการพัฒนาครูตามจรรยาบรรณไว้ว่า การจะสร้างหรือพัฒนาครูเพื่อให้มีจิตวิญญาณในการปฏิบัติหน้าที่ยอมทำให้อำนาจหรือหน่วยงานนั้น ๆ มีบุคลากรที่มี

คุณภาพ คือมีทั้งความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานเพื่อวัตถุประสงค์ของงานในหน้าที่อย่างมีคุณภาพ ซึ่งการจะสร้างให้เกิดได้นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมือสำหรับคัดกรองผู้ที่เข้ามาปฏิบัติงานของวิชาชีพครูนั้นคือต้องคัดกรองตั้งแต่ผู้สมัครเข้ามาเป็นนักศึกษาครูเพื่อเรียนหลักสูตรครู ต้องเน้นการสร้างจิตวิญญาณครูในการจัดการเรียนการสอนรวมถึงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และหากยังมีวิธีการคัดเลือกครูโดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่สำเร็จปริญญาตรีเข้ามาสู่วิชาชีพครูได้โดยผ่านการอบรมหลักสูตร 1 ปี

วิไล ตั้งจิตสมคิด (2554) แบ่งจรรยาบรรณวิชาชีพครูออกเป็น 5 ส่วน คือ 1) จรรยาบรรณต่อตนเอง หมายถึง ครูจะต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ 2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ หมายถึง ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ แสดงความชื่นชมและศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ รักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 3) จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ หมายถึง ครูต้องรักเมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์ ส่งเสริมให้ศิษย์ได้แสวงหาความรู้และมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม เป็นต้น 4) จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ หมายถึง ครูพึงช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ มีความรัก เสียสละ ร่วมใจกันในการพัฒนาการศึกษา เป็นต้น 5) จรรยาบรรณต่อสังคม หมายถึง ครูพึงประพฤติปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

พิณสุตา สิริธรรังศรี (2560) กล่าวถึงการกำหนดคุณลักษณะครูที่มีคุณภาพ ภายใต้แนวคิดหลักการวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทาง ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้ 2) มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้ 3) มีทักษะการสื่อสาร 4) อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 5) ตื่นรู้ ทันสมัยทันเหตุการณ์ 6) ตามทันเทคโนโลยีและข่าวสาร ความก้าวหน้าทางวิทยาการและความรู้ 7) สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน 8) ใฝ่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง 9) เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม 10) รู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติไทยที่หลากหลาย 11) ภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก 12) ยอมรับและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 13) มีความพร้อมและปรับปรุงต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและประชาคมอาเซียน

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2560) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะครูที่มีคุณภาพไว้ว่า ครูที่ดีต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้ มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้ มีทักษะการสื่อสาร อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตื่นรู้ทันสมัยต่อเหตุการณ์สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ใฝ่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างทาง

คุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม คุณธรรมเป็นความดีความงามที่ฝังลึกในจิตใจของมนุษย์ การกล่าวถึงคุณธรรมของครูมักควบคู่กับจริยธรรม คุณธรรมของครูประกอบด้วยคุณธรรมที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ซื่อสัตย์ อดทนเสียสละเพื่อศิษย์ เป็นผู้ให้ให้ความรักและความเมตตาศิษย์

กัญญา เอี่ยมพญา (2561) ได้กล่าวถึง สถานศึกษาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมด้วยการให้การศึกษาที่มีคุณภาพแก่ผู้เรียนที่เข้าไปรับการศึกษา การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของผู้เรียนจะเกิดขึ้นอย่างมากในขณะที่เรียนจนมีคำกล่าวว่าเป็นคนคุณภาพมาจากการรับการศึกษาที่มีคุณภาพ การศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงคนได้ทั้งบุคลิกภาพภายนอกและภายในตามที่ได้รับการศึกษาซึ่งความหมายของการศึกษาปัจจุบันกว้างขวางไม่เฉพาะแต่เพียงการเรียนหนังสือเท่านั้น สถานศึกษายังต้องเป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ให้กับผู้เรียนทุกคน การปฏิบัติหน้าที่ของครูถือว่าเป็นวิชาชีพ เป็นสิ่งที่เพื่อนผู้ร่วมในอาชีพมีความยินดีไม่เพียงเท่านั้น การเป็นวิชาชีพยังสร้างให้ครูเกิดความก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่การที่ยกฐานะเป็นวิชาชีพให้ครูทุกคนต้องหันมามองตนเองว่ามีความพร้อม มีความเหมาะสมหรือยังที่จะเป็นสมาชิกของวิชาชีพครู ซึ่งเครื่องมือประเมินความเหมาะสมคือ มาตรฐานวิชาชีพครู ครูจะต้องมีความเข้าใจและต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้ได้มาตรฐานตามวิชาชีพ และเป็นกิจกรรมที่ครูต้องรับการประเมินเพื่อจะยืนยันถึงความพร้อมและความเป็นมืออาชีพของครู ถ้าหากครูที่มีมาตรฐานย่อมส่งผลให้การศึกษามีมาตรฐาน ผู้เรียนที่จบการศึกษาก็จะเป็นคนที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของสังคมและเป็นพลังในการพัฒนาบ้านเมืองต่อไป

วทัญญา ขลิบเงิน (2555) กล่าวว่า การก้าวสู่การเป็นครูมืออาชีพสมกับวิชาชีพชั้นสูงนั้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ทางการสอน โดยถือว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นงานสำคัญในการผลิตและพัฒนาครูก่อนประจำการ โดยผ่านกระบวนการของหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันการผลิตครูสู่การเป็นครูมืออาชีพมีคุณลักษณะ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนับได้ว่าการเข้าสู่วิชาชีพเป็นการเตรียมการที่สำคัญก่อนการเป็นครูเพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางคือ คุณภาพของผู้เรียน ผู้ที่กำลังจะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในยุคปัจจุบันจะต้องเป็นครูยุคใหม่เป็นครูที่ทันสมัยรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก สนใจข่าวสารอยู่เสมอ ในการจัดหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ครูควรจัดเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับวันเวลาที่กำหนด โดยใช้จิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดในการปฏิรูปต้องแตกต่างไปจากการเรียนการสอนแบบเดิม กล่าวคือ

- 1) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิดโดยฝึกการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การใฝ่หาความรู้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

2) มีแหล่งความรู้สำหรับการค้นคว้าหาความรู้ทุก ๆ ด้านที่ผู้เรียนต้องการ เช่น สื่อมวลชนทุกแขนง เครื่องคอมพิวเตอร์ ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน และหน่วยงานต่าง ๆ

3) จัดกิจกรรมทั้งใน และนอกหลักสูตร โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมที่ต้องเรียนในห้องเรียนให้เสร็จสิ้นและให้แบ่งเวลาทำกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อเสริมประสบการณ์ทางสังคม

4) ปรับกระบวนการเรียนการสอน และเทคนิคการสอนของครูให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาเน้นให้ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะให้ผู้เรียนทำการศึกษาค้นคว้าคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ขณะเดียวกันครูต้องเป็นต้นแบบด้านคุณธรรม และจริยธรรมด้วย ซึ่งต้องปลูกฝังทั้งในชั่วโมงเรียนและกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ

สรุปได้ว่า การผลิต การพัฒนาและการใช้ครู ล้วนต้องการการปรับปรุงและพัฒนาที่นำไปสู่การยกระดับครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนทั้งสิ้น แม้ว่า ปัจจุบันจะมีข้อเสนอโยบายการพัฒนาครูจากองค์กรนโยบายที่เกี่ยวข้องมาแล้วอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่ก็ยังต้องการการเติมเต็มในระบบและนำไปสู่การปฏิบัติให้มากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านการผลิต การพัฒนาและการใช้ครูในอนาคตต่อไป สำหรับครูที่คืนั้นควรมีลักษณะที่ประกอบด้วยตัวครูต้องมีทักษะการสื่อสารสามารถถ่ายทอดความรู้ทั้งทางกายและทางวาจา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้ในสิ่งที่ครูต้องการให้ทราบ ในศตวรรษที่ 21 นี้ ครูต้องเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เป็นผู้ฝึกที่มีประสิทธิภาพ ตื่นรู้ทันสมัยต่อเหตุการณ์ สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ไขว่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา สามารถปรับประยุกต์ใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือข้อมูลที่ผ่านมาอย่างรู้เท่าทันพัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดนิ่ง

การประเมินครู

อรธณพ จินะวัฒน์ (2559) กล่าวถึงการประเมินครูไว้พอสรุปได้ว่า การประเมินครูต้องมีความมั่นใจว่า ช่วยให้เกิดผลดีต่อพัฒนาการทางความรู้ของผู้เรียน เพราะว่า เมื่อครูมีการพัฒนาการเรียนการสอนที่ดีขึ้นจะทำให้ผู้เรียนดีขึ้น และได้เสนอกรอบคิดของการประเมินในมิติต่าง ๆ 6 ด้าน ที่สัมพันธ์กัน คือ

หน่วยที่ถูกประเมิน ซึ่งครูเป็นเป้าหมายแต่ไม่ให้ละเลยส่วนอื่นหรือด้านอื่นซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน โดยการประเมินนักเรียน ประเมินโรงเรียน รวมทั้งระบบการศึกษา

หน่วยผู้ประเมินและใช้ผลการประเมิน ในมิตินี้เกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้ถูกประเมิน ผู้ประเมิน ผู้ใช้ผล ผู้รับผิดชอบ จึงทำให้มีประเด็นปลีกย่อยหลายอย่าง ที่จะนำมาพิจารณาในการประเมิน เช่น การเลือกผู้ประเมิน การพัฒนาความรู้ ทักษะ การเตรียมครูผู้ที่จะถูกประเมิน การพัฒนาความสามารถ เป็นต้น ตรวจสอบผลการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและนำไปพัฒนา

คุณลักษณะที่มุ่งประเมิน กระบวนการประเมินครูเน้นที่กิจกรรมการเรียนการสอนของครู เช่น การเตรียมแผนการสอน การบริหารจัดการชั้นเรียน การจัดการเรียนการสอน และด้านอื่น ๆ เช่น การช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนเพื่อการพัฒนา การร่วมกันส่งเสริมวิชาชีพ

เทคโนโลยีการประเมิน เครื่องมือที่จะใช้ในการประเมินครอบคลุมทั้งการประเมินตนเอง การสังเกตการสอน จากแฟ้มสะสมงานการประเมินตามมาตรฐานวิชาชีพ และจากเพื่อนร่วมงาน

จุดประสงค์การประเมิน เพื่อให้แน่ใจว่าผลการประเมินจะถูกนำไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการสอนของครู

ผู้รับผิดชอบการประเมิน ในส่วนนี้เกี่ยวกับการนำขั้นตอนการประเมินมาสู่การปฏิบัติ และต้องอาศัยหลายฝ่ายมาร่วมกันประเมิน

สำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2561) กล่าวถึงการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยมีรายละเอียดตัวชี้วัดพอสรุปได้ ดังนี้

ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดทำหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีปัญญา มีศักยภาพ ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพตามมาตรฐาน การเรียนรู้ โดยมีตัวชี้วัด สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมสิ่งอำนวยความสะดวก จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ที่ส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความ สุขและเป็นผู้เสริมแรง ชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียนศึกษาแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ ปฏิบัติ และค้นพบด้วยตัวเอง

ด้านการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพครู หมายถึง กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ และวิชาชีพครู โดยมีแผนการพัฒนาตนเอง และดำเนินการพัฒนาตนเองตามแผนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานความต้องการจำเป็น องค์ความรู้ใหม่ นโยบาย แผนกลยุทธ์ของ หน่วยงานศึกษา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในระดับสถานศึกษา ระดับเครือข่าย หรือระดับชาติ และแสดงบทบาทในชุมชนเรียนรู้ในวิชาชีพ

สรุปได้ว่า การประเมินครูเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของครูเพื่อสะท้อน วิธีการถ่ายทอด การทุ่มเทเสียสละอย่างแท้จริงเพื่องานที่ต้องรับผิดชอบตามหน้าที่ เป็นผลย้อนกลับ ไปสู่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียนให้เป็นไปด้วยดี ผู้วิจัยนำเอาแนวคิดนี้ไปวิเคราะห์ หาดองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอน พระปริยัติธรรมเป็นลำดับไป

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามหลักพระพุทธศาสนา

คุณลักษณะของครูตามหลักพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อยู่คู่คนไทยมาช้านาน วัฒนธรรมและประเพณีของคนไทยส่วนใหญ่ล้วนมาจากหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เป็นแบบแผนเป็นจารีตที่สำหรับประพฤติปฏิบัติเพื่อความเจริญงอกงามและก้าวหน้า พระพุทธเจ้าเมื่อทรงประกาศคำสอนพระองค์ ทรงเป็นผู้สอนที่มีความสามารถมาก เพราะทรงรู้วิธีเกี่ยวกับการสอนบุคคลแต่ละประเภท ทรงเผยแผ่หลักคำสอนตลอดพระชนม์ชีพเป็นระยะเวลา 45 พรรษา ทรงได้พบเจอบุคคลหรือกลุ่มคนหลายประเภท มีความรู้ความสามารถถลั่นลงไปก้นตามจริต สติปัญญา เมื่อพระองค์ปรินิพพานไปแล้วได้ทรงวางแนวทางอันเป็นแบบแผนให้พระสาวกรุ่นหลังได้รับภาระหน้าที่ของพระองค์ คือแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนได้รู้ธรรมของพระองค์ นั่นคือพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูคอยสั่งสอนไปโดยอัตโนมัติ และเป็นแบบอย่างอันดีงามให้กับผู้เป็นศิษย์ได้ปฏิบัติตาม

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559) กล่าวถึงลักษณะของครูดี ตามหลักกัลยาณมิตตธรรมในพุทธศาสนา ประกอบด้วย หลักธรรม 7 ประการ คือ

1. ปิโย น่ารัก คือ การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไป การที่ครูจะเป็นที่รักแก่ศิษย์ได้ ก็ควรตั้งตนอยู่ใน พรหมวิหาร 4 คือ 1) เมตตา ปราบปรามดีต่อศิษย์ หาทางให้ศิษย์เป็นสุข และเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวิชาการและการดำเนินชีวิต คอยระวังมิให้ศิษย์ตกอยู่ในความประมาท 2) กรุณา สงสารเอ็นดูศิษย์ อยากช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ ความไม่รู้ 3) มุทิตา คือ ชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี และยกย่องเชิดชูให้ปรากฏเป็นการให้กำลังใจและช่วยให้เกิดความภูมิใจในตนเอง 4) อุเบกขา คือ วางตัวเป็นกลาง จิตใจที่ตั้งอยู่ในความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ

2. ครู คือ เป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นมั่นคง ทั้งในด้านของจิตใจที่หนักแน่นมั่นคงที่จะดำรงตนอยู่ใน ความดีไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา และความหนักแน่นในด้านของความรอบรู้ธรรม ที่จะช่วยให้ครู มีคุณสมบัติ ดังกล่าว คือ พละ 5 ประการ ได้แก่ 1) ศรัทธาพละ คือ มีความเชื่อในทางที่ชอบ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 2) วิริยะพละ คือ ความเพียรในทางที่ชอบ คือ เพียรเลิกความชั่ว เพียรระวังความชั่วไม่ให้เกิดในสันดาน 3) สติพละ หมายถึง ความระลึกได้ มีความรู้สึกตัวในการกระทำ การพูด การคิดให้รอบคอบ 4) สมาธิพละ หมายถึง ความมีใจจดจ่อ แน่วแน่มั่นคงในสิ่งที่ตนปฏิบัติ พลังสมาธินี้จะกำลังต่อต้าน ความฟุ้งซ่านมิให้เกิดขึ้นในใจ 5) ปัญญาพละ หมายถึง ความรอบรู้ คือรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรทำอะไรควรเว้น อะไรเป็นประโยชน์ และอะไรไร้ประโยชน์

3. กาวนิโย คือ เป็นผู้ที่น่าเจริญใจ การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ คุณธรรมอีกประการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตน เป็นผู้ที่น่าเจริญใจ คือ กาวนา 4 ได้แก่ 1) ภายกาวนา คือ พัฒนากาย ฝึกฝนพัฒนาตนให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ 2) สีสกาวนา คือ การพัฒนาด้านพฤติกรรม ฝึกฝนอบรมตนให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข 3) จิตกาวนา คือ การพัฒนาจิตใจ ฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง ประกอบด้วยคุณธรรม มีจิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหว ไม่ขุ่นมัว 4) ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาปัญญา เรียนรู้และไตร่ตรองตามความเป็นจริงอย่างรอบคอบ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างลุล่วง

4. วตดา จ คือ เป็นผู้มีความสามารถในการตกแต่งสอน เพื่อให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนดี คือ ใช้ความรู้ ความสามารถไปในทางสุจริต เป็นประโยชน์ ต่อตนเองและผู้อื่นได้ ลักษณะการสอนในแง่ของพุทธศาสนามี 4 ประการ คือ 1) สันทสสนา คือ สอนให้เข้าใจชัดเจน เห็นจริงอย่างที่ต้องการ ซึ่งจะต้องดำเนินไปตามลำดับขั้นดังนี้ คือ สอนจากสิ่งที่รู้แล้ว ไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้ สอนจากสิ่งที่ง่ายไปหาที่ยาก สอนจากสิ่งที่ป็นรูปธรรมไปหาสิ่งที่ป็นนามธรรม 2) สมาทปนา มีการกระตุ้นแรงเร้า เพื่อให้เกิดความสนใจที่จะปฏิบัติตามที่ครูสอน 3) สมุตเตชนา สร้างกำลังใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ ไม่ครั่นคร้าม ต่อความยากลำบาก หรืออุปสรรคใด ๆ 4) สัมปหังสนา สร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียน คือ มีเทคนิคในการสอนที่จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจ

5. วจนกขโม เป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำโดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้งการอดทนต่อกริยาวาจาอันก้าวร้าวรุนแรงของผู้อื่นได้นั้น เป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็ง ผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร หรือครูที่ดีนั้นต้องมีวาจาที่ประกอบไปด้วย หลัก 4 ประการคือ 1) ไม่พูดจาหยาบคาย ผู้ที่เป็นครูควรตั้งอยู่ในฐานะของแบบอย่างที่ดี ไม่พูดสิ่งที่เป็นคำหยาบคาย บาดจิตใจ 2) ไม่พูดเท็จ ไม่พูดโกหกเพื่อทำให้ผู้อื่นเสียประโยชน์ ปิดบังอำพราง เพื่อให้ผู้อื่นเสียหาย 3) ไม่พูดให้คนสองฝ่ายเกิดการทะเลาะเบาะแว้งกัน รู้จักถนอมน้ำใจ 4) ไม่พูดเพื่อเจ้า ไม่พูดจาที่ไร้สาระเชื่อถือไม่ได้

6. คมภิรณจ กถิ กตดา สามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจได้ การตีความในวิชาการนั้น ๆ ให้ละเอียดลึกซึ้งง่ายแก่การเข้าใจ เพราะวิชาการต่าง ๆ ที่ครูนำมาสอนนั้นล้วนเป็นเรื่องที่ผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อน ครูจะต้องมีวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องยาก ๆ ได้โดยง่าย โดยวิธีการ ดังนี้ 1) แสดงจุดเด่น หัวข้อสำคัญ ๆ หรือโครงสร้างของวิชานั้น เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด ก่อนที่จะอธิบาย ในรายละเอียดต่อไป 2) แสดงเหตุผลในวิชานั้น เช่น อธิบายจากเหตุไปสู่ผล อธิบายจากผลไปสู่สาเหตุ ยกตัวอย่างประกอบหรือ เปรียบเทียบกับเนื้อหาของวิชาอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง 3) แสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้น ๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติ เพราะผู้เรียน จะเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นถ้าสิ่งนั้นเป็นสิ่งใกล้ตัวสามารถนำมาปฏิบัติได้

7. โน จฏฐาเน นิโยชเย คือ การรู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกที่ควรหมายถึง ไม่นำศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือชักชวนไปสู่อบายมุข เช่น ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนัน เที่ยวสถานเริงรมย์ต่าง ๆ วิธีการแนะนำศิษย์ไปใน ทาง ที่ถูกที่ควรนั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ 1) คิดหาวิธี ใช้วิธีชูกำหราบ เป็นวิธีเตือนให้ศิษย์รู้สึกตัวและ ละความชั่ว กล่าวคือ เมื่อเห็นศิษย์ ประพฤติ ไปใน ทางที่ไม่ถูกไม่ควร 2) นิคคหวิธี ใช้วิธียกย่องชมเชย เป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดีและป้องกันไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี เมื่อใด ที่เห็นศิษย์ทำความดีครูจะต้องยกย่องชมเชย 3) ทิฏฐานคติวิธี ใช้วิธีกระทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ครูต้องการให้ศิษย์ประพฤติปฏิบัติอย่างไร ครูก็ต้องปฏิบัติตนเช่นนั้น ให้ศิษย์ได้เห็นเป็นตัวอย่าง

พิรเทพ รุ่งคุณากร (2559) กล่าวถึงครูตามแนวคิดปรัชญาที่มีลักษณะร่วมกันกับหลักกัลยาณมิตรว่า การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของครู ตามแนวคิดจิตปรัชญาที่เป็นการศึกษาแบบ ประสพการณ์นิยมและปฏิบัตินิยม การเรียนรู้แบบจิตปรัชญาศึกษาจึงเป็นการถ่ายทอดคุณลักษณะ ที่การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู 7 ประการได้แก่ เป็นที่รัก น่าเคารพ มีความรู้จริงและหมั่นฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ รู้จักพูดให้ได้ผล อดทนได้ต่อถ้อยคำทั้งซักถามและวิพากษ์วิจารณ์ ชี้แจงเรื่องลึกซึ้งให้เข้าใจได้ง่ายและไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย คุณลักษณะที่ติงามเหล่านี้จะช่วย ในการประเมินและเตรียมการสอนอย่างดีที่สุดสำหรับผู้เรียนแต่ละคนที่แตกต่างกัน

พระครูโกวิทสุตากรณ (2560) กล่าวไว้ว่า ครู คือผู้ให้การอบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ ทั้งด้านศิลปวิทยาการต่าง ๆ ตามความรู้ความสามารถ ของศิษย์ที่จะชวนช่วยได้ตามกำลังสติปัญญา นอกจากนั้นครูยังต้องบ่มเพาะลักษณะนิสัยของศิษย์ให้เป็น บุคคลที่ควรแก่การพัฒนา คือพัฒนา ความประพฤติให้เป็นคนดี และครูนั้นต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรกับ ศิษย์ รู้จักการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ศิษย์ตามฐานานุรูป ส่วนที่แตกต่างกันอยู่ที่เป้าหมายของการสอนที่ครูใน ทางพระพุทธศาสนา มุ่งสอนหลักความจริงแห่งชีวิตและการเข้าถึงความจริงนั้น คือการเข้าถึงพระนิพพานอัน เป็นทางแห่ง ความหมดสิ้นจากกิเลสอาสวะ นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมที่เป็นคุณสมบัติประกอบของกัลยาณมิตรได้ โดยผู้เป็นครูจะต้องประกอบด้วยธรรม 6 ประการ ย่อมเป็นผู้สามารถที่จะปฏิบัติเพื่อประโยชน์เกื้อกูล ต่อตนเองและศิษย์ ดังนี้ 1) ครูเป็นผู้มีความเข้าใจรวดเร็วในสิ่งที่ติงาม ทั้งหลาย 2) ครูเป็นผู้ทรงจำ องค์ความรู้ ที่ได้รับฟังมาแล้ว 3) ครูเป็นผู้สามารถพิจารณาความหมาย ใจความขององค์ความรู้ ที่ทรงจำไว้ได้ 4) ครูเป็นผู้ที่เข้าใจความหมาย เข้าใจหลักดีแล้ว และประพฤติปฏิบัติตามองค์ความรู้ ได้อย่างถูกต้องหลัก 5) ครูเป็นผู้มีวาจางาม กล่าวคำที่ติงาม ประกอบด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ สละสลวย ฉะฉาน ทำให้รู้เนื้อความได้อย่างชัดเจน 6) ครูเป็นผู้สามารถอธิบาย ชี้ให้ชัด ชวนให้ปฏิบัติ รั้าให้กล้า ปฏิบัติให้สำเร็จ แก่ศิษย์ทั้งหลาย

สำหรับคุณสมบัติหรือคุณลักษณะของครูอีกประการหนึ่ง ตามแนว ธรรมเทศกธรรม คือ ธรรมของผู้แสดงธรรม มี 5 ประการ คือ

1) อนุพุพพิกา สอนตามลำดับขั้นตอน คือ การสอนเนื้อหาวิชาตามลำดับ เช่น จากง่ายไปยาก จากเบื้องต้นไปสู่ความลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ

2) ปริยายทัสสาวิ สอนโดยจับจุดสำคัญนำมาขยายเข้าใจเหตุผล คือ การอธิบาย ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจน ทุกแง่ทุกมุม ทุกประเด็น ให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างกระจ่างแจ้งอย่างมีเหตุผล

3) อนุหยาดา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนศิษย์ด้วยจิตเมตตา มุ่งให้เป็นประโยชน์แก่ศิษย์ทุกคน

4) อนามิสันดร ไม่มีจิตเห็นแก่ค่าตอบแทน คือสอนศิษย์โดยไม่มุ่งที่ค่าตอบแทน ค่าจ้าง หรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์อื่น ๆ

5) อนุพหัจจ วาจจิตตรง ไม่กระทบตนและผู้อื่น คือสอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งอธิบายตามหลักวิชาการ ไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มขี้ผู้อื่น คุณสมบัติเหล่านี้เป็นข้อที่ควรปฏิบัติ อันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าในผลงานและการประกอบวิชาชีพครู(พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต), 2558)

คุณสมบัติของครูตามแนวทางแห่งหลักทศ 6 เป็นแนวทางปฏิบัติอีกประการหนึ่ง ซึ่งคุณธรรมนี้เป็นหลักการจำแนกหน้าที่ของบุคคลทำให้บุคคลรู้จักหน้าที่ของตนเองและทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง สมบูรณ์อย่างเต็มความสามารถ เป็นการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่รายล้อมรอบตัว ต่างทำหน้าที่ที่เป็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน พระพุทธเจ้าจำแนกไว้ 6 หน้าที่กับบุคคล 6 ประเภท ที่มีการงานที่แตกต่างกัน ครูอาจารย์นับเป็นหนึ่งในทศ 6 ที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องกันกับศิษย์และเป็นหน้าที่ของครูอาจารย์จะพึงปฏิบัติต่อศิษย์หรือผู้เรียนมี 5 ประการ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

1) หน้าที่แนะนำให้ฝึกรบมให้เป็นคนดี ได้แก่ ครูต้องสอนหรือต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ เป็นแม่พิมพ์ที่หล่อหลอมให้บรรดาศิษย์ยินยอมปฏิบัติตาม กระตุ้นเตือนศิษย์ให้มีความเอาใจใส่สนใจในการศึกษาและปฏิบัติตนให้เป็นคนดี

2) สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ได้แก่ สอนเรื่องที่เข้าใจยากให้ง่าย มีเทคนิควิธีการในการสื่อความหมายให้เข้าใจ เอาใจใส่ ติดตามผลการเรียนสม่ำเสมอ

3) สอนศิลปวิทยาให้ไม่ปิดบังอำพราง ได้แก่ มีความรู้เพียงใดก็มอบให้จนหมดและพร้อมกันนั้นต้องหมั่นแสวงหาความรู้เพื่อมาสอนให้ศิษย์เพิ่มขึ้น

4) ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถ ได้แก่ เชิดชูสร้างขวัญกำลังใจให้รางวัลแก่ศิษย์แสดงความชื่นชมยินดีด้วยน้ำใจไมตรีประกอบด้วยเมตตา ประกาศเกียรติคุณให้ปรากฏในหมู่คณะ

5) สร้างเครื่องค้ำกันภัยในสารทศ ได้แก่ การสอนศิษย์ให้ใช้วิชาเลี้ยงชีพได้จริงและรู้จักดำรงตนด้วยดี ที่จะเป็นหลักประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิ์มีความสุขความเจริญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2558)

พุทธทาสภิกขุให้ความสำคัญกับบอชี่พของครูมากโดยกล่าวยกย่องว่า ครูคือผู้ยกระดับจิตวิญญาณของมนุษย์ให้สูงขึ้น โดยวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนปลาย หรืออย่างน้อยก็เป็นมคฺคเทศก์ทางวิญญาณ ครูต้องนำทางวิญญาณเพื่อให้วิญญาณเดินถูกทางอยู่เสมอ ส่วนหนังสือครูก็สอนควบคู่กันไป เพราะจำเป็นสำหรับเรื่องอื่น ๆ ต่อไปในชีวิต หนังสือเป็นสื่อ แต่ไม่ใช่เรื่องสำคัญและไม่ใช้เรื่องจำเป็นเฉพาะหน้าเหมือนเรื่องของพระธรรม ครูต้องสอนความไม่เห็นแก่ตัวทุกกระเบียดนิ้ว สอนด้วยปากบ้าง ทำให้ดูบ้างทำทุก ๆ ทางให้เกิดความรู้สึกที่เป็นธรรม ครูต้องเป็นผู้นำทางวิญญาณให้แก่เด็ก ๆ แม้กระทั่งเด็กทารก ครูต้องสอนให้เด็กได้รู้จักหลักธรรมชั้นสูง เรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา พุทธทาสภิกขุสอนเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติตนของครูว่า ในหัวใจครูที่มีอุดมคตินั้น จะต้องมีปัญหาเกี่ยวกับเมตตาเต็มแน่นอยู่ในหัวใจ ปัญญา คือ วิชาความรู้ความสามารถในหน้าที่ที่จะส่องแสงสว่างให้แก่ศิษย์ ส่วนเมตตา คือ ความรักความเอ็นดู กรุณาต่อศิษย์ของตนเหมือนเป็นลูกของตน คุณธรรม 2 ประการนั้นจะต้องเต็มเปี่ยมอัดอยู่ในหัวใจของครูประเภทที่ยึดถืออุดมคติตามหลักพุทธศาสนาซึ่งเป็นเรื่องชี้ให้เห็นว่าค่าของครูมีมากเพียงใด และค่าของครูจะตั้งอยู่ในฐานะของปุชนียบุคคลไม่ใช่ลูกจ้างครูที่ละลายอุดมคติจะกลายเป็นลูกจ้างซึ่งในหัวใจไม่มีอะไรเลย (สมเจตน์ ผิวทองงาม, 2556)

พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช) (2561) กล่าวถึงหลักการสอนของพระพุทธเจ้าไว้ว่า หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า ไม่ได้ทรงตรัสแสดงหลักการไว้อย่างชัดเจน แต่ได้ทรงแสดงแบบอย่างให้ผู้ฟังนำไปคิดวิเคราะห์จากปฏิปทาของพระองค์ เท่าที่นักปราชญ์หลาย ๆ ท่านได้ประมวลปฏิปทาที่ปรากฏชัดจากหนังสือพระไตรปิฎก พระองค์ทรงยึดหลักในการสอนในการแสดงอยู่ 4 ประการ คือ

1) ทรงชี้แจงแสดงอย่างละเอียดละออแจ่มแจ้งชัดเจน แยกประเด็น หาเหตุผลมาสนับสนุน พร้อมทั้งทรงยกตัวอย่างอุปมาอุปไมยเปรียบเทียบอย่างเหมาะสม จนสามารถจำกัดความเคลือบแคลงสงสัยของผู้ฟังได้

2) ทรงชักชวนให้ผู้ฟังโดยบอกว่า สิ่งนี้ดี สิ่งนี้สมควรทำ สิ่งนี้ไม่ดี สมควรละ แล้วเชิญชวนผู้ฟังให้ถือ ให้สมาทาน ให้นำไปประพฤติ ให้นำไปปฏิบัติ บอกให้ยึด บอกให้ถือ บอกให้เอาไปเรียกง่าย ๆ ว่าเป็นการหยิบยื่นให้

3) ทรงกระตุ้นให้เกิดเดชหรือแปลว่า เดช ภาษาสมัยใหม่เรียกว่า “ไฟ” ทรงจุดประกายให้เกิดความกล้าหาญ ให้เกิดความฮึกเหิม เช่น ทรงแสดงเรื่องทาน ศีล ภาวนา ก็ทรงแสดงว่าทานคืออะไร ทานเป็นอย่างไร ศีลคืออะไร ภาวนาคืออะไร ให้ทานแล้ว รักษาศีลแล้ว เจริญภาวนาแล้ว ได้อย่างไร และได้รับอานิสงส์อย่างไรบ้าง ทำให้ผู้ฟังเกิดไฟ คือความกล้าหาญ ฮึกเหิม ใครที่จะให้ทาน ใครที่จะรักษาศีล ใครที่จะเจริญภาวนา ในขณะที่ฟังกัน

4) ให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ อันเกิดมาจากหลักการสอนทั้ง 3 ข้อข้างต้น กล่าวคือได้ฟังหลักธรรมคำสอนที่พระพุทธเจ้า ทรงชี้แจงแสดงอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน พร้อมทั้งทรงชักชวนเชิญชวน อันเป็นแรงกระตุ้นใจจนเกิดความฮึกเหิม อาจหาญ ฟังธรรมข้อนี้แล้ว เกิดความอึ้งใจ เบิกบานใจ

ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง สิ่งใดที่เคยฟังแล้ว ยังสงสัยไม่เข้าใจชัดเจน ได้เข้าใจชัดเจน กำจัดความเคลือบแคลงระแวงสงสัยอีกต่อไป กำจัดความเห็นผิด ทำความเห็นให้ตรง จิตใจก็ผ่องใส นี่คือลักษณะของความรื่นเริงบันเทิงในหลักการสอนข้อที่ 4 ของพระพุทธเจ้า

พระครูวินิตศาสนาท (2555) ได้กล่าวถึงครูในยุคปัจจุบันว่า ควรมีทักษะในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ทักษะในการตั้งคำถามเพื่อช่วยให้ศิษย์กำหนดรู้เป้าหมายด้วยตนเอง 2) ทักษะที่สอนให้ศิษย์หาความรู้ได้ด้วยตนเองและด้วยการลงมือปฏิบัติ 3) ทักษะในการคัดเลือกความรู้ ตามสภาพแวดล้อมจริง 4) ทักษะในการสร้างความรู้ใช้เกณฑ์การทดสอบและตรวจสอบความถูกต้องอย่างไรเพื่อทำให้ศิษย์เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน 5) ทักษะให้ศิษย์คิดเป็น หรือตกผลึกทางความคิด 6) ทักษะในการประยุกต์ใช้ 7) ทักษะในการประเมินผล 8) มีจิตวิญญาณความเป็นครู 9) ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เนื่องจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและพัฒนาอย่างต่อเนื่องครูจึงต้องไม่หยุดในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมเสมอเพื่อพัฒนาตนเอง 10) เปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง เพราะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หลาย ๆ สิ่งหลาย ๆ อย่างไม่เหมือนในอดีต ครูต้องทำใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงและไตร่ตรองเพื่อนำสิ่งใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต 11) สร้างกำแพงคุณธรรม ครูต้องมีคุณธรรมซึ่งจะเป็นคำสั่งสอนด้วยแบบอย่างแก่ศิษย์ได้เป็นอย่างดี เพราะผู้ที่มีคุณธรรมย่อมเป็นผู้เจริญ 12) โน้มนำความดีแก่ศิษย์ ครูไม่เพียงใช้ความรู้เท่านั้น แต่การเป็นที่พึ่งทางใจสามารถเป็นที่ปรึกษาของศิษย์ ยิ่งหากเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณหรือมโนธรรมด้วยแล้ว ยิ่งทรงคุณค่ามหาศาล 13) มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นหนึ่งในทักษะสำคัญของครูที่ได้รับการกำหนดให้เป็นทักษะที่จำเป็นจะต้องนำไปใช้ในกระบวนการพัฒนาผู้เรียนในช่วงศตวรรษที่ 21 14) ครูต้องทำตนให้ศิษย์รักหนักแน่นในจริยา พัฒนาความรู้ อดทนต่อคำหยาบคาย ขยายคำลึงซึ่งไม่ถึงศิษย์ไปในทางเสียหาย 15) ดำรงตนอยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ โดดตามสังคมรอบข้าง รู้จักคำว่า ขอโทษ รู้จักคำว่า ให้อภัย รู้จักผู้น้อยไหว้ผู้ใหญ่ อยากให้สังคมกลับมาสู่ความเป็นประเทศแห่งคุณธรรม

พิณสุตา สิริธรรังศรี (2557) คุณธรรมครู คุณธรรมเป็นความดีความงามที่ฝังลึกในจิตใจของมนุษย์ การกล่าวถึงคุณธรรมของครูมักควบคู่กับจริยธรรมซึ่งเป็นการแสดงออกซึ่งคุณธรรม มีผู้ศึกษาและให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งอาจสรุปได้ว่า คุณธรรมของครูประกอบด้วย การมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ซื่อสัตย์ อดทนเสียสละเพื่อศิษย์ เป็นผู้ให้ ให้ความรักและเมตตา ศิษย์ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู ตามข้อบังคับของคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ได้กำหนดจรรยาบรรณที่มีต่อศิษย์ไว้สรุปได้ ดังนี้

1) ต้องรัก เอาใจใส่ เมตตากรุณา ช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุน ให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่ด้วยความยุติธรรม

2) ต้องส่งเสริมทักษะให้เกิดการเรียนรู้ และลักษณะนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

3) ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ เพราะผู้ที่เป็นครูหรือผู้สอนจะต้องทำตัวอย่างที่ดีให้กับผู้เรียนได้เห็นและให้ปฏิบัติตาม

4) ต้องไม่กระทำตนขัดขวางต่อความเจริญก้าวหน้าทางกาย สังคม อารมณ์ จิตใจและสติปัญญา ของศิษย์ และผู้รับบริการ คุณธรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพดังกล่าว หากไม่แสดงออกมาเป็นรูปธรรมก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ดังนั้นคุณธรรมของครูจึงควบคู่กับการพัฒนาเพื่อให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู เพื่อให้ได้ทั้งครูเก่งและครูดีเพื่อศิษย์อย่างแท้จริง

ยนต์ ชุ่มจิต (2550, อ้างถึงใน พระสุกษุม สุขขุโณ และพระมหาชาญชัย ชยปุตโต, 2559) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์ไว้ว่า ปัจจุบันนี้ได้ชื่อว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคแห่งข่าวสารข้อมูล เหตุการณ์ต่าง ๆ บนโลกนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในที่ใดย่อมเป็นที่รับรู้กันอย่างรวดเร็ว วิทยาการต่าง ๆ มีความก้าวหน้า และทันสมัยตลอดเวลา ดังนั้นผู้เป็นครูซึ่งเป็นผู้ที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์จำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก ครูในยุคนี้จึงควรมีลักษณะที่จำเป็นดังต่อไปนี้

1. รู้ดี มีความรู้ดี ได้แก่ มีความรู้ในเนื้อหาที่จะสอนตามหลักสูตร ความรู้ในจิตวิทยาการเรียนการสอน ความรู้ในหลักการสอน
2. สอนดี ครูที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการสอนคน ได้แก่ รู้หลักการสอน รู้จักนักเรียนที่จะสอน รู้จักสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับผู้เรียน
3. มีวิสัยทัศน์ ครูในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นผู้มองการณ์ไกล
4. เจนจัดฝึกฝนศิษย์ ต้องมีความสามารถในการฝึกฝนศิษย์
5. ดวงจิตใฝ่คุณธรรม ผู้ที่ทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนจะต้องกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี
6. งามเลิศล้ำด้วยจรรยา ครูดีจะต้องงามด้วยความประพฤติหรืองามด้วยกิริยามารยาท
7. มีศรัทธาความเป็นครู เห็นความสำคัญของวิชาชีพครูและรักษาชื่อเสียงของวิชาชีพครูสำนึกตระหนักในคุณค่าและหน้าที่อันจะพึงกระทำ
8. ดำรงอยู่ด้วยศีล สมาธิ และปัญญา เป็นผู้ดำรงตนอยู่ในระเบียบวินัย มีจิตใจมั่นคงแน่วแน่และมีปัญญารู้เท่าทันความจริงของโลกและชีวิตมีความผ่อนคลายเบิกบาน

คุณสมบัติของครูตามแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่งคือ ครูดีตามหลักสัปปริสธรรม ครูที่มีลักษณะความเป็นสัตบุรุษหรือคนดีประกอบด้วยหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2545) ดังนี้

1) อัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้เหตุ ครูจะต้องรู้หลักความจริงของธรรม รู้หลักการ กฎเกณฑ์แบบแผน หน้าที่ ซึ่งจะเป็เหตุให้กระทำการได้สำเร็จผลตามความมุ่งหมาย

2) อัถถัญญตา รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล รู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักวิชาหรือหลักการ กฎเกณฑ์ หน้าที่ รู้ผลของจุดหมายที่จะกระทำ

3) อัตตัญญูตา รู้จักตน รู้จักฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น เพื่อประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสมและให้เกิดผลดี

4) มัตตัญญูตา รู้จักประมาณ รู้จักความพอเหมาะพอดี อยู่อย่างพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเหมาะสมควรตามฐานะรายได้ที่หามาได้

5) กาลัญญูตา รู้จักกาล รู้ว่าเวลาไหน ควรทำอะไร รู้จักเวลาสอน เวลาทำงาน เวลาพักผ่อน เป็นต้น

6) ปริสัณญูตา รู้จักชุมชน รู้จักการเข้าสังคม รู้จักมารยาท ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียม ประเพณี และข้อควรปฏิบัติ

7) บุคคลัญญูตา รู้จักบุคคล รู้ความแตกต่างของแต่ละบุคคล โดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เพื่อปฏิบัติต่อบุคคลนั้นหรือศิษย์ได้อย่างถูกต้อง

สรุปความว่า ลักษณะครูที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนาโดยรวมแล้วต้องเป็นที่เคารพรักของศิษย์เป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาได้ออกทวนอกกลั้นสามารถอธิบายให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างกระจ่างชัดไม่ชักนำไปในทางเสียหายหรือจุดรั้งให้ผู้เรียนหลุดพ้นจากความเสียหาย ผู้เป็นครูต้องดำรงตนอยู่ในเหตุและผลรู้จักกาลเทศะ เข้าใจบุคคลแต่ละคน ในด้านวิธีการสอนต้องเป็นการสอนที่ส่งเสริมความดีงามให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นได้และโอกาสผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้จิตวิทยาของครู

จักรแก้ว นามเมือง (2552) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้จิตวิทยาเป็นการช่วยเหลือครูให้เพิ่มความสามารถให้ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น โดยผู้สอนได้ทำความเข้าใจในตัวผู้เรียนว่ามีความต้องการอย่างไรและจะต้องใช้วิธีการอย่างไรในการให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ โดยครูต้องเข้าใจผู้เรียนแต่ละคนที่ทำการสอน จะช่วยให้การเรียนรู้ได้ผลดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างเต็มที่ วิเคราะห์ความสำคัญของจิตวิทยากับครู ดังนี้

1) ช่วยให้ครูสามารถเข้าใจตนเองพิจารณา ตรวจสอบตนเอง ทั้งในด้านดีและข้อบกพร่อง รวมทั้งความสนใจ ความต้องการ ความสามารถ ซึ่งจะทำให้สามารถคิด และตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2) ช่วยให้ครู เข้าใจทฤษฎี วิธีการใหม่ ๆ และสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนนำเทคนิคการใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง เช่น ในการเรียนสิ่งที่เป็นามธรรม ครูจำเป็นต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อประกอบการสอนเข้าใจง่ายขึ้น

3) ช่วยให้ครูเข้าใจธรรมชาติ ความเจริญเติบโตของผู้เรียน และสามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนแต่ละวัยได้

- 4) ช่วยให้ครูเข้าใจและสามารถเตรียมบทเรียน วิธีสอน วิธีจัดกิจกรรม ตลอดจนวิธีการวัดผล ประเมินผลการศึกษา ให้สอดคล้องกับความเจริญเติบโตของผู้เรียนตามหลักการ
- 5) ช่วยให้ครู รู้จักวิธีการศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อหาทางช่วยเหลือ แก้ปัญหา และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนให้เป็นอย่างดีที่สุด
- 6) ช่วยให้ครูมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน มีความเข้าใจและสามารถทำงานกับผู้เรียนได้อย่างราบรื่น
- 7) ช่วยให้ครูนำความรู้เกี่ยวกับการเรียนและผู้เรียนมาจัดรูปแบบ โดยการนำทฤษฎีและหลักการไปใช้
- 8) ช่วยให้ครู เข้าใจหลักปฏิบัติ หรือการปฏิบัติตัวในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นตามความเชื่อถือหรือทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตนเองเข้าใจและนิยมที่จะปฏิบัติ เช่น การเรียนจากการสังเกตหรือการเลียนแบบ
- 9) ช่วยให้ครูสามารถตัดสินใจเลือกกิจกรรมและวิธีการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และที่สำคัญก็คือ ทฤษฎีการเรียนรู้จะช่วยให้ครูสามารถคาดการณ์ได้ว่า ควรจะปฏิบัติการณ์อย่างไร ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
- 10) ช่วยให้ครูนำความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถนำความรู้ไปช่วยในการปรับตัวให้ดีขึ้น
- 11) ช่วยให้ครูรู้จักลักษณะนิสัยของผู้เรียนที่ครูต้องสอน โดยทราบหลักพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพเป็นส่วนรวม
- 12) ช่วยให้ครูมีความเข้าใจพัฒนาการทางบุคลิกภาพบางประการของผู้เรียน เช่น อัตมโนทัศน์ ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และเรียนรู้ถึงบทบาทของครูในการที่ช่วยผู้เรียนให้มีอัตมโนทัศน์ที่ดี และถูกต้องได้อย่างไร
- 13) ช่วยครูให้มีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อจะได้ช่วยผู้เรียนเป็นรายบุคคลให้พัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
- 14) ช่วยให้ครูรู้จักจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้เหมาะสมแก่วัยและขั้นพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนมีความสนใจและมีความอยากที่จะเรียนรู้
- 15) ช่วยให้ครูทราบถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น แรงจูงใจ อัตลักษณ์ มโนทัศน์ และการตั้งความคาดหวังของครูที่มีต่อผู้เรียน
- 16) ช่วยครูในการเตรียมการสอนวางแผนการเรียน เพื่อทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้ผู้เรียนทุกคนเรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงหัวข้อต่อไปนี้
  - (1) ช่วยครูเลือกวัตถุประสงค์ของบทเรียนโดยคำนึงถึงลักษณะนิสัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนที่จะต้องสอน และสามารถที่จะเขียนวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนเข้าใจว่า

สิ่งคาดหวังให้ผู้เรียนรู้มีอะไรบ้าง โดยถือว่าวัตถุประสงค์ของบทเรียนคือสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนทราบ เมื่อจบบทเรียนแล้วผู้เรียนสามารถทำอะไรได้บ้าง

(2) ช่วยครูในการเลือกหลักการสอนและวิธีสอนที่เหมาะสม โดยคำนึงลักษณะนิสัย ของผู้เรียนและวิชาที่สอน และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

(3) ช่วยครูในการประเมินไม่เพียงแต่เฉพาะเวลาครูได้สอนจนจบบทเรียนเท่านั้น แต่ใช้ประเมินความพร้อมของผู้เรียนก่อนสอน ในระหว่างที่ทำการสอน เพื่อทราบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าหรือมีปัญหาในการเรียนรู้อะไรบ้าง

17) ช่วยครูให้ทราบถึงหลักการสอนและวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งพฤติกรรมของครู ที่มีการสอนอย่างมีประสิทธิภาพว่ามีอะไรบ้าง เช่น การใช้คำถาม การให้แรงเสริม และการทำตนเป็น ต้นแบบ

18) ช่วยครูให้ทราบว่าผู้เรียนที่มีผลการเรียนดีไม่ได้เป็นเพราะระดับเขาวนปัญญา เพียงอย่างเดียว แต่มีองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น แรงจูงใจ ทศนคติหรือ อัตมโนทัศน์ของผู้เรียนและความคาดหวังของครูที่มีต่อผู้เรียน

19) ช่วยครูในการปกครองชั้นและการสร้างบรรยากาศของห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของผู้เรียน ครูและผู้เรียนมีความรักและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความช่วยเหลือกันและกันของผู้เรียน ทำให้ห้องเรียนเป็นสถานที่ที่ทุกคนมีความสุขและผู้เรียน รักโรงเรียน อยากมาโรงเรียน

สรุปว่า การใช้จิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนมีผลทำให้ครูได้รู้จักตนเอง มีวิธีคิด ที่เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ ได้เข้าใจผู้เรียนซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายทั้งเข้าใจความเป็นอยู่ภูมิหลัง ของผู้เรียน เมื่อเข้าใจผู้เรียนครูก็จะเข้าใจวิธีการสอนและจัดทำสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง เป็นการลดความตึงเครียดระหว่างครูและผู้เรียน

คุณภาพและมาตรฐานของครู

พระมหากษัตริย์วชิราวุฒินัน (บุตดาวงษ์), 2557) สรุปคุณภาพและมาตรฐานของครู ตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) จะต้องเป็นผู้ประกอบด้วยหลักธรรม คือ

1. ผู้สอนจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าด้านพระปัญญาคุณคือ ทศพลญาณ อันเป็นพระญาณอันเป็นกำลังของพระตถาคตที่ทำให้พระองค์สามารถบันลือสีหนาท ประกาศพระศาสนาได้มั่นคง ในความหมายที่ผู้สอนทั่วไปพึงนำมาใช้ได้

2. คุณสมบัติด้านปัญญาของผู้สอน คือ ปฏิสัมภทา เป็นปัญญาแตกฉานใน 4 ด้าน คือ

1) เข้าใจแจ่มแจ้งในความหมายของถ้อยคำข้อความหรือข้อธรรมต่าง ๆ สามารถขยาย ความแยกแยะออกไปได้โดยพิสดารแม่นยำเห็นเหตุใด ๆ ก็สามารถคิดเชื่อมโยงเรื่องราว แยกแยะ แผลขยาย กระจายความคิด หาเหตุปัจจัย ล่วงรู้ถึงผลต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้

2) เข้าใจแจ่มแจ้งในหลักหรือข้อธรรมต่าง ๆ สามารถจับใจความคำอธิบายขยายไปให้กว้างขวางพิสดารแล้วนำมาตั้งเป็นหัวข้อได้หรือเมื่อมองเห็นผลต่าง ๆ ที่ปรากฏก็สามารถสืบสาวกลับไปหาเหตุได้

3) มีความรู้แตกฉานในภาษาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และรู้จักใช้ถ้อยคำชี้แจงแสดงอรรถและธรรมสื่อความหมายให้คนอื่นเข้าใจและเห็นตามได้

4) ความมีไหวพริบสามารถเข้าใจ คิดเหตุผลได้เหมาะสมทันการ และมีความรู้ความเข้าใจชัดในความรู้อื่น ๆ ได้ว่ามีแหล่งที่มาอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร สามารถเชื่อมโยงความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน สามารถสร้างความคิดและเหตุผลขึ้นใหม่ได้

3. คุณสมบัติของผู้สอนที่จะต้อง มี คือ สติภากรสอน คือเทคนิค วิธีการในการสอน โดยมีคุณลักษณะเรียกว่าเป็นลีลาในการสอน มี 4 อย่าง คือ

1) สันทสนา การอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา กล่าวคือ ครูผู้สอนแนะนำผู้เรียนให้ทำความดีโดยชี้นำชีวิตที่ติงามการสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ความจริงของโลกและชีวิตที่มีอยู่ทุกวัน การเป็นตัวกลางที่จะช่วยเชื่อมโยงผู้เรียนไปสู่การตระหนักรู้และปฏิบัติต่อความเป็นจริงของโลกและชีวิต

2) สมาทปนา การจูงใจให้เห็นจริงด้วยชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ หมายความว่า ครูผู้สอนแนะนำผู้เรียนที่เกิดศรัทธาในตัวครูให้ทำความดีสร้างสรรค์สังคม การเปลี่ยนแปลงคนจากการที่มีแต่ชอบใจ ไม่ชอบใจ ให้สามารถชอบใจหมด ทั้งสิ่งที่ชอบใจและไม่ชอบใจ

3) สมุตเตชนา การเร้าใจให้แก่วอก้าว บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นใจต่อความเหน็ดเหนื่อย

4) สัมปหังสนา การขโลมใจให้เข้มแข็ง ไร่เรึงเบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติ กล่าวคือ ครูผู้สอนสร้างความสุขให้เกิดขึ้นภายในห้องเรียน หรือสร้างบรรยากาศการเรียนในชั้นอย่างมีความสุข โดยครูมีสื่อให้ผู้เรียนที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข หรือมีความสุขกับการเล่าเรียน เพื่อพัฒนาปัจจัยภายนอกไปสู่ปัจจัยภายในคือโยนิโสมนสิการ

4. หน้าที่หลักในการศึกษาของครู มี 2 ประการ คือ

1) สิบปทายก เป็นการถ่ายทอดหรือสืบทอดศิลปวิทยาให้ความรู้ด้านวิชาการ และด้านการประกอบอาชีพแก่ศิษย์

2) กัลยาณมิตร เป็นการชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและทำให้ฝึกฝนพัฒนาตน ให้เจริญงอกงามจนถึงความสมบูรณ์

5. คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของครู คือ ความเป็นกัลยาณมิตร เพราะพระพุทธศาสนาถือว่าความสัมพันธ์ของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียนนั้น อยู่ในฐานะเป็นกัลยาณมิตร

สรุปได้ว่า ครูหรือผู้สอนที่มีคุณภาพหรือได้มาตรฐานนั้นต้องประกอบด้วยความรู้ที่เป็นกำลังสำคัญในการเข้าใจเรื่องราว เข้าใจตัวผู้เรียน เข้าใจในสิ่งที่จะถ่ายทอด ในขณะที่ถ่ายทอดต้องประกอบด้วยกิริยาท่าทางคุณลักษณะเป็นที่น่าเชื่อถือ สามารถโน้มน้าวใจ ประกอบด้วยความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ใช้ภาษาที่ง่ายในการถ่ายทอดมีไหวพริบปฏิภาณ สร้างความเป็นกัลยาณมิตรให้กับผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา

การจัดการเรียนการสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นการนำเอาหลักการตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เป็นแนวปฏิบัติโดยอาศัยแบบอย่างการสอนจากพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงธรรมสั่งสอนคนทั่วไปด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้วนำมาปรับใช้กับการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เกิดผลสัมฤทธิ์และมีประสิทธิภาพ หลักการสอนของพระพุทธเจ้านั้นมีหลายหลายวิธีการ ผู้วิจัยจะนำวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักนวัคส์ตฤศาสน์ การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ และการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักภาวนา 4 ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักนวัคส์ตฤศาสน์

บุญพิศ นัยน์พานิช (2562) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางการศึกษาในโลกโดยมากใช้รูปแบบอนุกรมวิธานของบลูม (Bloom's Taxonomy) เป็นฐานจิตวิทยาการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสามารถทางปัญญา 6 ระดับ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ด้านจิตพิสัย มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถทางใจ 5 ระดับ ได้แก่ การรับรู้ การตอบสนอง การสร้างค่านิยม การจัดรวบรวม และการสร้างลักษณะนิสัย ด้านทักษะพิสัย มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ 5 ระดับ ได้แก่ การเลียนแบบ การทำตามข้อกำหนด การทำอย่างมีคุณภาพ การผสมผสาน และการปรับตัว ปัจจุบันได้มีปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนมาเป็นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งพัฒนาทักษะผู้เรียน 5 ด้าน คือ การรู้หนังสือ การคิด การทำงาน การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ และการใช้ชีวิต เนื้อหาทางการศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาทั้งระบบ เรียกว่า นวัคส์ตฤศาสน์ เป็นลักษณะการเรียนรู้คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้ง 9 ประการ คือ สุตตะ (บรรยาย) เคยยะ (ท้วงทำนอง) เวยยาकरणะ (แจกแจง) คาถา (กวี) อุทานะ (เปล่งออกมาจากความรู้สึก) อิติวุตตกะ (อ้างอิง) ชาตกะ (อดีตชาติ) อัฏฐธรรมะ (อัศจรรย์) และเวทัลละ (ถามตอบ) แต่ละลักษณะมุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจรูปแบบ เนื้อหา ถ้อยคำการสื่อสาร และความพร้อมของผู้เรียนที่เกี่ยวกับบุคคล เวลา และสถานที่ การสอน ในพระพุทธศาสนาให้ผู้เรียนได้เข้าใจและเกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน การบูรณาการการสอนพระพุทธศาสนาตามแนว

นวัตศตวรรษ สามารถบูรณาการใน 4 มิติ คือ 1) โครงสร้างองค์รวม เป็นการเรียนรู้คำสอนเชิงโครงสร้างแบบบรรยาย บรรยายประกอบกวี และบทกวี เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะทั้งการบรรยายและกวี 2) สารัตถธรรม เป็นการเรียนรู้เนื้อหาคำสอน ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกื้อกูลกันในสังคม รักษากฎเกณฑ์ทางสังคม ฝึกฝนอบรมจิตใจให้เข้มแข็งและรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว 3) นิรุกติศาสตร์ เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางภาษาและ การสื่อสาร รู้จักวิธีตีความคำสอนให้เป็นไปตามนัยที่พระพุทธรูปเจ้ามุ่งหมายและเป็นการใช้ภาษา ให้เหมาะกับบุคคลและกาลเทศะ 4) ความพร้อมของบุคคล เป็นการพัฒนาให้รู้จักสังเกตความพร้อมของผู้เรียนทั้งปัจจัยภายใน คือ ความเชื่อมั่น ขยัน สนใจ ตั้งใจ และตื่นตัว และปัจจัยภายนอก คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ที่พร้อมทำงานเต็มที่ จากการบูรณาการทั้ง 4 ด้านนี้ย่อมสร้างความสมดุล ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถทั้งด้านศาสตร์ คือ ความรู้ในหลักวิชาและหลักปฏิบัติ (มีขณธรรมและมีขณิมาปฏิบัติ) ด้านศิลป์ คือ ความรู้สีกและความประพฤติที่งดงาม (สันติธรรมและสุนทรียธรรม)

การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ

วิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน (จักรแก้ว นามเมือง, 2552) คือ

1. ขั้นนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อวิธีการเรียน และบทเรียน
  - 1) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม
  - 2) บุคลิกภาพของครู และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน
  - 3) การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ
2. ขั้นสอน มีขั้นตอนดังนี้
  - 1) ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียนหรือเสนอหัวข้อเรื่อง ประเด็นสำคัญของบทเรียน ด้วยวิธีการต่าง ๆ
    - 2) ครูแนะนำแหล่งวิทยาการและแหล่งข้อมูล
    - 3) ผู้เรียนฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ โดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์และทักษะทางสังคม
      - 4) จัดกิจกรรมที่เร้าให้เกิดการคิดด้วยวิธีต่าง ๆ และยกตัวอย่างวิธีคิด 4 อย่างคือ คิดสืบค้นต้นเค้า คิดสืบสาวตลอดสาย คิดสืบค้นต้นปลาย และคิดโยงสายสัมพันธ์
      - 5) ฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบ ประเมินค่าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออก ของการแก้ปัญหา
      - 6) ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ
      - 7) กิจกรรมฝึกปฏิบัติ เพื่อพิสูจน์ผลการเลือกและการตัดสินใจให้ประจักษ์จริง

3. ชั้นสรุป ประกอบด้วย

- 1) ครูและผู้เรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติถูกต้อง
- 2) อภิปรายและสอบถามข้อสงสัย
- 3) สรุปบทเรียน
- 4) วัดและประเมินผล

การสอนโดยการสร้างศรัทธานั้น ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม จูงใจ และวิธีการสอนให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกคายนำไปสู่การปฏิบัติ ปฏิบัติจนประจักษ์จริง มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน ครูและผู้เรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ผู้เรียนได้มีโอกาสคิด แสดงออก ปฏิบัติอย่างถูกวิธี จนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักภาวา 4

หลักภาวา 4 สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญา ซึ่งหลักภาวา 4 เป็นหลักการในการพัฒนาตนเองตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา (จักรแก้ว นามเมือง, 2552) ดังนี้

หลักความคิดพื้นฐานของพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่งก็คือ มนุษย์มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้สูงสุด ซึ่งพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างของมนุษย์ที่พัฒนาแล้ว หลักธรรมในการที่จะพัฒนาตนเอง ตามหลักภาวา 4 ประกอบด้วย

1) กายภาวา แปลว่า พัฒนากาย ได้แก่ การพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง ไร้โรค มีสุขภาพดี และที่สำคัญก็คือการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เริ่มตั้งแต่ปัจจัย 4 เป็นต้นไป อย่างถูกต้องดีงาม ในทางที่เป็นคุณประโยชน์ เช่น สัมพันธ์กับอาหาร โดยการกินเพื่อช่วยให้ร่างกายมีกำลัง มีสุขภาพดี ไม่ใช่เพื่อมุ่งความอร่อย อวดโก้ แสดงฐานะ สัมพันธ์กับโทรทัศน์ โดยดูเพื่อติดตามข่าวสาร แสวงหาความรู้ ส่งเสริมปัญญา มิใช่เพื่อหมกมุ่นในความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือเอาเป็นเครื่องมือเล่นการพนัน เป็นต้น

2) ศิลภาวา แปลว่า พัฒนาศีล หมายถึงการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของครอบครัว และทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี เริ่มแต่ไม่ก่อการเบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อนแก่บุคคลในครอบครัว ต่อผู้อื่นและสังคม ประพฤติในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อครอบครัว ต่อผู้อื่น และต่อสังคม มีระเบียบวินัย ประกอบสัมมาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ฝึกฝนอบรมกายวาจาของตน ให้ประณีต ปราศจากโทษ ก่อคุณประโยชน์ และเป็นเครื่องสนับสนุนการฝึกอบรมจิตใจยิ่ง ๆ ขึ้นไป

3) จิตภาวนา แปลว่า พัฒนาจิต คือ พัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติดีงามพร้อม ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้คือ (1) คุณภาพจิต คือ ให้มีคุณธรรมต่าง ๆ ที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม เป็นผู้ที่มีจิตใจสูง ละเอียดอ่อน เช่น มีเมตตากรุณา มีความเป็นมิตร ออยากช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีจาคะ คือ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีสัมมาคารวะ มีความกตัญญูทวาทะ รวมทั้งมุ่งพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีจิตที่มีคุณภาพ (2) สมรรถภาพจิต คือ ให้เป็นจิตที่ประกอบด้วย ความระลึกได้ ความเพียร ความอดทน ตั้งมั่นแน่วแน่ จริ่งจัง ความเด็ดเดี่ยวแน่วแน่ มีความพร้อมและเหมาะสมกับงานทางปัญญา แจ่มแจ้งชัดเจน รวมทั้งการสร้างเกราะป้องกันสังคมโดยอาศัยหลักธรรมต่าง ๆ ดังกล่าว (3) สุขภาพจิต คือ ให้เป็นจิตที่ร่าเริงเบิกบาน ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส ปิติ

4) ปัญญาภาวนา แปลว่า พัฒนาปัญญา คือพัฒนาความรู้ความเข้าใจของตนเอง ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง และใช้ความรู้แก้ปัญหา ทำให้เกิดสุขได้ เริ่มแต่รู้ เข้าใจศิลปวิทยา เรียนรู้ถูกต้องตามความเป็นจริง ไม่บิดเบือนหรือเอนเอียงด้วยอคติ (ความลำเอียง) คติวินิจฉัยใช้ปัญญาโดยบริสุทธิ์ใจ รู้เข้าใจโลกและชีวิตตามเป็นจริง รู้จักแก้ไขปัญหาและทำการให้สำเร็จตามแนวทางของเหตุปัจจัย ตลอดจนรู้เท่าทันธรรมดาของสังขาร ถึงขั้นที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์โดยสิ้นเชิง

สรุปว่า การจัดการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา มีหลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับครูที่จะเลือกใช้วิธีใดที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพแวดล้อม อันเป็นบริบทของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการดำเนินชีวิตต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การศึกษาในพระพุทธศาสนา

พระสมุห์สุรเชษฐ์ หนูเอี่ยม, 2554)พระพุทธศาสนาทั้งหมดเป็นเรื่องของการศึกษา ตามความหมายของคำว่า การศึกษา (Education) อย่างแท้จริง การศึกษา ตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนเสมอ คือ

1) ปริยัติ การศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้รู้ความจริงเกี่ยวกับเรื่องสำคัญ 4 เรื่องคือ (1) เรื่องของโลกและจักรวาล ภูมิพิภพต่าง ๆ (2) เรื่องของชีวิตว่าชีวิตคืออะไร เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง ต่างจากสัตว์อื่นอย่างไร (3) เรื่องของเป้าหมายสูงสุดของชีวิต (4) เรื่องทางการปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายสูงสุดนั้น

2) ปฏิบัติ หมายถึงการตัดกาย วาจา ใจ ของตนตามหลักการเท่าที่ได้ศึกษามาแล้ว โดยพิสดาร ได้แก่การสร้างมรรค 8 ให้เกิดขึ้นในตนโดยย่อได้แก่การตัดกายด้วยศีล ตัดจิตใจด้วยสมาธิ และปัญญา

3) ปฏิเวธ หมายถึงความรู้ระดับสูงสุดที่เกิดขึ้นจนเกิดการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ในตัวผู้รู้ การศึกษาในทัศนะของพระพุทธศาสนา คือ การศึกษาช่วยให้คนพัฒนาชีวิตที่ดีงาม มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์โอกาสสังคมการศึกษาที่สร้างคนให้เป็นบัณฑิต และช่วยให้เครื่องมือแก่ บัณฑิตนำไปใช้ประโยชน์ ไม่ใช่มองแค่ให้ผู้ศึกษามีอาชีพ มีการทำงาน และมีศิลปวิทยาเท่านั้น แต่ยังมุ่งหวังที่จะให้ผู้ศึกษาได้รับคุณค่าของการศึกษาที่แท้จริงทั้งภายในและภายนอกคือ การพัฒนากายกับจิต ระบบการศึกษาของพระพุทธศาสนาได้เริ่มพัฒนาผู้ศึกษาจากระดับพื้นฐานคือมุ่งแก้ปัญหาเรื่อง ทิฐิ ของมวลมนุษย์ เพราะทิฐิทำให้เข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนเรื่องคติความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยม ดังนั้น กระบวนการศึกษาจะต้องพัฒนาทั้ง 3 ด้านพร้อม ๆ กัน ซึ่งครอบคลุมระบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งหมด คือ

1) ด้านพฤติกรรม การพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ครบทั้งสามส่วนดังที่กล่าวมาแล้ว ก็เพื่อให้เกิดความรู้เข้าใจถึงความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและวางท่าทีอย่างถูกต้องต่อสิ่งเหล่านั้น เช่น ดูเป็น ฟังเป็น กินเป็น บริโภคเป็น เป็นต้น อยู่ในส่วนของการพัฒนากายที่เรียกว่า กายภาวนา

2) ด้านจิตใจ การพัฒนาจิตใจที่เรียกว่า จิตภาวนา คือ การที่จิตใจมีคุณธรรมความดีงาม ซึ่งแสดงถึงคุณภาพ ความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพของจิตใจ นอกจากนั้น ยังหมายถึงการสร้างเสริมความรู้สึที่สดชื่น เบิกบานผ่อนคลายให้แก่จิต

3) ด้านปัญญา การพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งเรียกว่า ปัญญาภาวนา ได้รวมทั้งพฤติกรรม ศีลธรรมความดีงามความรู้คิดหาเหตุผล การรู้เข้าใจถึงความจริงของสิ่งทั้งหลาย และนำความรู้มาแก้ปัญหา

หลักการดังกล่าวมา พระครูพิสัยปริยัติกิจ และศราวุธ ปลอดภัย (2561) กล่าวตรงกันว่า ไตรสิกขา คือ หลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ ไตรสิกขา จึงจัดอยู่ใน มรรค คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิต ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือกระบวนการพัฒนา 3 ด้าน คือ ศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์สืบหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจนไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการ ศีล สมาธิ ปัญญาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน เมื่อทำศีลให้เกิดขึ้นได้ สมาธิและปัญญาย่อมเกิดตามมา

นพพล โพธิ์เงิน (2560) กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาชีวิตมนุษย์ ถือว่าการศึกษาคือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านกาย ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ และ ทางด้านปัญญาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว หลักคำสอน ในทางพระพุทธศาสนา ได้ให้ความสำคัญกับคำว่า “สิกขา” หรือ ที่เรามักเรียกในภาษาไทยว่า “ศึกษา” เป็นอย่างมาก

หลักของสิกขานี้เป็น หลักธรรมที่มีความหมายครอบคลุมการปฏิบัติ ทั้งหมดในพระพุทธศาสนา จนกล่าวได้ว่าเรื่อง ของการศึกษาเป็นเรื่องพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น สำหรับความหมายของไตรสิกขาคือ อะไร แนวคิดตามหลักของไตรสิกขาเป็นอย่างไร รูปแบบของวิธีไตรสิกขาเป็นอย่างไร การนำรูปแบบ ไตรสิกขาไปใช้ในการบริหารการศึกษา ทำได้อย่างไรผู้เขียนจะได้นำเสนอตามลำดับดังนี้ คำว่า ไตรสิกขา ในหลักคำสอนของ พระพุทธศาสนา หมายถึง ข้อที่จะต้องศึกษา 3 อย่าง หรือ ข้อปฏิบัติ ที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ผีกหัตถอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้อยู่ขึ้นไปจนบรรลุจุดหมาย สูงสุดคือพระนิพพาน คำว่า “การศึกษา” ที่ใช้ในภาษาไทยนั้น เป็นคำที่นำมาจากภาษาสันสกฤต ถ้าเป็นบาลีก็ คือ สิกขา เรียกได้ว่าเป็นคำเดียวกัน สิกขา คือ การศึกษาในหลักพระพุทธศาสนา และ สิกขาในพระพุทธศาสนานั้นมี 3 อย่าง ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา นั้นเอง หลักสิกขานี้ครอบคลุม การปฏิบัติทั้งหมดในพุทธศาสนา สิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติ เมื่อหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดอยู่ใน หลักสิกขา ก็กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักธรรมแห่งการศึกษาเรื่องของการศึกษาเป็นเรื่อง ของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น การพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นแหละเป็นเนื้อเป็นตัวเป็น ความหมายที่แท้ของการศึกษา การศึกษานั้นเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนา คือเป็นการพัฒนาคนขึ้นไป โดยพัฒนาตัวคนทั้งคนหรือชีวิตทั้งชีวิต ตัวการพัฒนานั้น คือการศึกษา เมื่อผู้เรียนมีการศึกษาอย่างนี้แล้ว ก็จะเอาคุณสมบัติที่ตัวมีซึ่งเกิดจากการศึกษาไปเป็นเครื่องมือ ในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การศึกษาก็เลยกลายเป็นเครื่องมือการพัฒนา

จักรแก้ว นามเมือง (2552) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า คนเป็นศูนย์กลางของ การพัฒนา เป็นตัวตั้งของการพัฒนา คนที่ได้รับการพัฒนาดีแล้วจะบรรลุถึงสภาวะที่เรียกว่า มนุษย์ ที่สมบูรณ์ เมื่อผู้นั้นไปอยู่จุดใดของสังคม เขาก็มีส่วนให้จุดนั้นพัฒนาไปด้วย กล่าวคือมนุษย์ที่สมบูรณ์ จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรมต่อไป ที่ผ่านมารกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีแนวคิดในการนำเอาหลักไตรสิกขาในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้ดำเนินการจัดการศึกษา ในรูปแบบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งหมายถึงโรงเรียนระบบปกติทั่วไปแต่เน้นการนำหลักธรรมของ พระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบ พัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการ ทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นโรงเรียน ที่นำวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่แต่เดิมมาใช้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริงและ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักไตรสิกขามาใช้ ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน หลักการนำรูปแบบไตรสิกขาไปใช้ในการบริหาร การศึกษาหลักการจัดตั้งต่อไปนี้ 1) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ คือ ทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ ด้าน เช่น ระบบบริหาร อาคารและสถานที่ หลักสูตร สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง งบประมาณ เป็นต้น ให้ความพร้อม

ที่จะใช้การได้อย่างเต็มศักยภาพในทุกด้าน พร้อมทั้งทำความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานในทุกขั้นตอนอย่างถูกต้องจนเกิดเป็นสัมมาทิฐิ คือเป็นความเห็นที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

2) กระบวนการฝึกตามหลักของไตรสิกขา คือ การเรียนการสอนโดยใช้ไตรสิกขา การสร้างบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) วัดและประเมินผลการใช้ไตรสิกขาในการบริหารจัดการศึกษา คือ (1) ผลที่เกิดกับตัวผู้เรียน เช่น ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทางด้านกาย ทางด้านศีล ทางด้านจิตใจ ทางด้านปัญญาเล็กน้อยเพียงใด (2) ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน เช่น โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากชุมชน วัดในชุมชนได้ศาสนทายาทเป็นกำลังส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวในชุมชน มีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขไว้ช่วยเหลือครอบครัวและช่วยในการพัฒนาชุมชนเพิ่มมากขึ้น กล่าวโดยสรุป การศึกษามีหน้าที่สร้างสรรค์ทั้งสองด้านไปพร้อมกัน คือ การพัฒนาชีวิตบุคคลให้ถึงความสมบูรณ์และสร้างสรรค์อารยธรรมที่ส่งเสริมให้ระบบความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งเจริญงอกงามไปในวิถีทางที่เกื้อกูลกันยิ่งขึ้น ๆ การศึกษาที่แท้คือ การพัฒนาชีวิตบุคคลให้สมบูรณ์พร้อมไปด้วยกันกับการสร้างสรรค์อารยธรรมที่ยั่งยืน นักการศึกษาที่ยึดมั่นในหลักของพระพุทธศาสนา ก็พยายามพิจารณาตรวจสอบปัญหาต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ใช้หลักศาสนานำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา เราก็เริ่มเห็นปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาอย่างชัดเจนว่า การศึกษาที่ขาดดุลยภาพเป็นสาเหตุแห่งวิกฤตการณ์ในด้านต่าง ๆ จึงได้หันกลับมาพิจารณากันว่า การจัดการเรียนการสอนในอนาคตมีความจำเป็นต้องสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นจึงมีความเห็นพ้องกันว่าควรจะปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยได้นำเอาหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในด้านการเรียนการสอน

สรุปว่า การศึกษาในทางพระพุทธศาสนานั้นเน้นที่การพัฒนาตัวบุคคลโดยองค์รวม 3 ด้าน ได้แก่ กาย จิต และปัญญา ทั้ง 3 ด้านนี้มีอยู่ในตัวบุคคลทุกคน ในการพัฒนานานี้ ท่านได้มอบเครื่องมือมาคู่กัน คือ จะพัฒนากาย ต้องพัฒนาด้วยศีล หรือข้อปฏิบัติเพื่อฝึกหัดกาย เพื่อเป็นฐานเริ่มต้นในการพัฒนาจิต จะพัฒนาจิตต้องใช้สมาธิ เป็นเครื่องพัฒนาเพื่อให้จิตใจนั้นสงบเหมาะสมแก่การดำเนินงานทางปัญญาต่อไปและเมื่อจิตใจเหมาะสมแก่การจะพัฒนาแล้วก็ดำเนินไปสู่วิถีแห่งปัญญา แต่ทั้ง 3 ประการนี้สามารถดำเนินไปพร้อมกันได้ อย่างเป็นกระบวนการ จึงจัดว่าเป็นการศึกษาหรือเป็นข้อปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตคนดำเนินไปได้อย่างสงบสุข

ประวัติการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การศึกษาของสงฆ์ เริ่มต้นตั้งแต่สมัยพุทธกาล ผู้ที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาล มีประวัติความเป็นมา มีพื้นภูมิหลังที่แตกต่างกัน ได้รับการศึกษาตามระบบวรรณะและลัทธิความเชื่อในสมัยนั้น การศึกษาของสงฆ์ในสมัยพระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์มียุมี 2 ประการ คือ 1) คันถุระ 2) วิปัสสนาธุระ การศึกษาเล่าเรียนเนื้อหาหลักคำสอนตามพระพระธรรมวินัย อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า

ปริยัติธรรม เป็นการเรียนรู้ในภาคทฤษฎี และ การเรียนกรรมฐานอันเป็นเครื่องมือหรืออุบายฝึกใจให้สงบและการพิจารณาสังขารโดยไตรลักษณ์จนรู้แจ้งสภาวะธรรม เรียกว่า วิปัสสนาธุระ อาจเรียกได้ว่า ปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติ หลังจากการปรินิพพานของพระพุทธเจ้าหลักคำสอนก็ถูกถ่ายทอดไปในที่ต่าง ๆ และได้รับการการบันทึกไว้ด้วยภาษามคธที่ตั้งที่ รังษี สุทนต์ ได้กล่าวไว้ว่า คำสอนของพระพุทธเจ้า ได้รับการบันทึกรักษาไว้ด้วยภาษามคธ เมื่อพระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายออกไปสู่ประเทศที่ประชาชนไม่มีพื้นความรู้ทางภาษามคธ กุลบุตรที่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษามคธ เพื่อจะได้ศึกษาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่บันทึกไว้ด้วยภาษามคธ ภาษามคธที่ใช้รองรับรักษาพระธรรมวินัยนั้น ในกาลต่อมาถูกเรียกว่า ภาษาบาลี เพราะเป็นภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัย (รังษี สุทนต์, 2559) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนามาแต่โบราณกาล การศึกษาของคณะสงฆ์ก็ได้รับความอุปถัมภ์ส่งเสริมให้ดำเนินมาจนปัจจุบัน ในแต่ละยุคสมัยก็มีเหตุการณ์ที่สำคัญมาเป็นลำดับ

การศึกษาพระปริยัติธรรมในยุคสุโขทัย

การศึกษาพระปริยัติธรรมในยุคนี้ตามประวัติความเป็นมาถือได้ว่าเป็นยุคที่รุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา เพราะพระมหากษัตริย์ทรงให้การอุปถัมภ์สนับสนุนเป็นอย่างมาก ในรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระองค์ส่งเสริมให้มีการศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง โดยใช้พระไตรปิฎกเป็นหลัก ทรงนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามาสั่งสอนประชาชน ได้ทรงสร้างพระแท่นมนังคศิลาแล้วทรงนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงธรรม ส่วนในรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาลิไท พระองค์ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาดุจเดียวกับพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงออกผนวชและได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยจนเชี่ยวชาญ และได้ทรงพระราชนิพนธ์คัมภีร์ไตรภูมิพระร่วง อันมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับนรก สวรรค์ ทรงอุทิศพระราชมณเฑียรให้เป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร การศึกษาพระปริยัติธรรมส่วนใหญ่เป็นการศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก (พระมหาอูตร อดตโร (มากดี), 2557)

การศึกษาพระปริยัติธรรมในยุคอยุธยา

การศึกษาพระปริยัติธรรมในยุคนี้มีปรากฏหลักฐานเมื่อบ้านเมืองว่างจากการศึกสงคราม ในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมไตรโลกนาถ (1893-2031) พระองค์ทรงจัดการบ้านเมืองให้สงบเรียบร้อยแล้วได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทรงดำเนินตามแบบอย่างของพระเจ้าอโศกมหาราช และทรงมีพระราชนิพนธ์ เรื่องมหาชาติคำหลวง เช่นเดียวกับพระมหาธรรมราชาลิไท แห่งกรุงสุโขทัย ทรงถวายที่ให้เป็นวัดและสละราชสมบัติออกผนวช และโปรดให้ พระราชโอรส

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 พร้อมทั้งพระราชนัดดาผนวช การที่พระองค์ทรงผนวชนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเพราะว่าผู้ที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาต้องศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา (พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต), 2534) ในยุคสมัยเดียวกันนี้ พระเจ้าติโลกราช (1985 – 2020) ผู้ครองนครเมืองเชียงใหม่อาณาจักรล้านนา มีการจัดทำสังคายนาพระธรรมวินัยชำระพระไตรปิฎก จารึกลงในใบลาน เป็นภาษาบาลีอักษรล้านนาไทย การสังคายนาครั้งนี้ถือเป็นครั้งที่ 8 ต่อจากลังกา และเป็นครั้งแรกของดินแดนไทย สถานที่ทำสังคายนา คือ วัดโพธาราม เมืองเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2020 ใช้เวลาในการทำ 1 ปีจึงสำเร็จ วัตถุประสงค์ในการทำครั้งนี้ คือ การลดความขัดแย้งกันระหว่างสงฆ์ 2 ฝ่าย คือ ลังกาเก่ากับลังกาใหม่ หลังจากการสังคายนาเสร็จสิ้นแล้ว ทรงฉลองสมโภชสร้างหอมณเฑียรในมหาโพธาราม เพื่อประดิษฐานพระไตรปิฎก เหตุการณ์นี้เกิดตรงกับสมัย พระบรมไตรโลกนาถ แห่งกรุงศรีอยุธยาผลของการสังคายนาครั้งนี้ทำให้พระพุทธศาสนาในล้านนามีความเข้มแข็ง รุ่งเรืองและเป็นທີ່เลื่องลือไปถึงประเทศเพื่อนบ้านด้วย เมื่อพระศาสนารุ่งเรืองบ้านเมืองก็เป็นปึกแผ่น เป็นที่ยำเกรงของอาณาจักรใกล้เคียงเช่น สุโขทัย และอยุธยา เป็นต้น (Wikiwand, 2020)

ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (2163 - 2171) ทรงทำนุบำรุงการศึกษา พระองค์ทรงมีความชำนาญมาแต่ครั้งทรงผนวช เมื่อทรงเสวยราชย์แล้ว ทรงมีพระราชศรัทธาเสด็จออกบวชหนังสือพระภิกษุสามเณร ณ พระที่นั่งจอมทอง 3 หลัง เนื่อง ๆ ตามปกติจะโปรดให้ราชบัณฑิตเป็นอาจารย์ออกสอนหนังสือพระ ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (2173-2275) ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์แก่ผู้บวชเป็นพระภิกษุสามเณรเป็นอเนกประการ จนเป็นเหตุให้ข้าราชการหนีบวชเป็นอันมาก จึงโปรดเกล้าให้ออกหลวงสรศักดิ์เป็นแม่กองประชุมสงฆ์ สอบความรู้พระภิกษุสามเณร ปรากฏว่า กลุ่มที่หนีราชการมาบวช เมื่อถูกสอบความรู้ ได้ความรู้ที่ไม่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนา จึงให้ลาสิกขา เมื่อทรงประชวรใกล้สวรรคตโปรดเกล้าให้ยกปราสาทให้เป็นวิสุคามสีมาและประกอบสังฆกรรมบวชสังฆ์ เพราะถือว่าผู้บวชแล้ว เป็นผู้พ้นราชภัย และในรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ(2275) พระองค์โปรดขุนนางที่มีศถาบรตาศักดิ์ต้องเป็นผู้ที่ผ่านการบวชแล้ว ในรัชสมัยนี้มีการส่งคณะสงฆ์ไปอุปสมบทแก่กุลบุตรในประเทศศรีลังกา ปี พ.ศ.2296 ในยุคนี้มีวรรณคดีเกิดขึ้นมาก เช่น นันทโศภนันทสูตร มาลัยคำหลวง ปุณโณวาทคำฉันท์ พระราชปฤจฉาถามพระสงฆ์ เป็นต้น (พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต), 2534)

การศึกษาพระปริยัติธรรมในยุครัตนโกสินทร์

การศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ในยุคสมัยรัตนโกสินทร์นี้ในช่วงต้นยังคงรักษาประเพณีตามแบบกรุงศรีอยุธยา เมื่อกาลเวลาผ่านไปด้วยสภาพการณ์บ้านเมืองจึงมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและมีพัฒนาการในรูปแบบการศึกษาให้เหมาะสมกับยุคสมัยนั้น การศึกษาพระปริยัติ

ธรรมในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ ผู้วิจัยได้สรุปจากงานวิจัยของผู้ช่วยศาสตราจารย์รังษิ์ สุพนธ์ (2559) โดยได้ข้อสรุป ดังนี้

การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 1

การศึกษาพระปริยัติธรรมในยุคนี้เริ่มในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (2325) หลังจากทรงสถาปนากรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์ให้เป็นเมืองหลวงแล้ว ทรงอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง กล่าวถึงการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ยังคงรักษา ระบบการศึกษาตามโบราณราชประเพณี โดยยึดตามหลักการศึกษา 2 ประการ คือ คัมภีร์และ วิปัสสนาธุระ ทรงส่งเสริมให้เป็นไปตามแนว ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ พระราชกรณีกิจอันเกี่ยวกับ พระศาสนาที่สำคัญ คือ ได้ทรงโปรดให้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้น ทรงให้คัดเลือกพระสงฆ์ ผู้ทรงความรู้จำนวน 218 รูป และนักปราชญ์ราชบัณฑิตจำนวน 12 คน มาประชุมร่วมกันสังคายนา ที่วัดพระศรีสรรเพชญ์หรือเรียกว่า วัดมหาธาตุ โดยแบ่งกองงานออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ตรวจชำระ พระสุตตันตปิฎก 2) ตรวจชำระพระวินัยปิฎก 3) ตรวจชำระพระสัททหาวิเสส 4) ตรวจชำระ พระอภิธรรมปิฎก ใช้เวลาในการทำ 5 เดือน จึงสำเร็จ และโปรดให้ช่างคัดลอกจำลองพระไตรปิฎก ฉบับหลวงขึ้น เรียกว่า ฉบับทองใหญ่ รวมคัมภีร์ที่ทำสังคายนาจำนวน 345 คัมภีร์ เป็นหนังสือใบลาน จำนวน 3,686 ผูก และโปรดให้เก็บรักษาไว้ที่หอสมุดไตรธรรม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม นับว่าเป็น พระราชกรณียกิจที่สำคัญยิ่งต่อการพระศาสนา และเป็นประโยชน์แก่พระภิกษุสงฆ์สามเณร ในการศึกษาเล่าเรียน และแก่ประชาชนผู้สนใจศึกษาหาความรู้

สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรมในรัชกาลนี้ ยังคงเป็นไปตามโบราณราชประเพณีในสมัย กรุงศรีอยุธยาและธนบุรี อาจมีการเปลี่ยนแปลงบ้างตามสภาวการณ์บ้านเมือง มีข้อสรุป ดังนี้

1. การเรียนพระปริยัติธรรมในยุคนี้มีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ สำนักเรียน ครูผู้สอน ตำราเรียน มีอยู่อย่างจำกัด ในการเรียนต้องใช้ความเพียรพยายามมาก ต้องมีความอดทนมุ่งมั่น มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง นอกจากความรู้ความสามารถแล้ว บุคลิกลักษณะก็นำมาประกอบการพิจารณา

2. ระดับชั้นเรียน (Wikiwand, 2563) การศึกษาพระปริยัติธรรมในรัชกาลนี้

แบ่งระดับชั้นออกเป็น 3 ชั้น คือ

1) ชั้นบาลีตรี ศึกษาพระสุตตันตปิฎก

2) ชั้นบาลีโท ศึกษาพระสุตตันตปิฎก และพระวินัยปิฎก

3) ชั้นบาลีเอก ศึกษาพระสุตตันตปิฎก พระวินัยปิฎกและพระอภิธรรมปิฎก

3. ตำราเรียน ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน ได้แก่ คัมภีร์มูลกัจจายน์ ตำราไวยากรณ์ บาลี เป็นต้น ทั้งหมดล้วนเป็นภาษาบาลีอักษรขอม ซึ่งจารจารึกลงในใบลาน สำหรับนำมาท่องจำ

4. สถานศึกษา ได้แก่ หอพระมณฑิยธรรม ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ท้องพระโรงวังเจ้านาย วัด บ้านขุนนาง ตามความสะดวก

5. ครูผู้สอน ได้แก่ พระเถระผู้ทรงภูมิรู้ ราชบัณฑิต ผู้สอบได้เปรียญแล้วลาสิกขา

6. หลักสูตร คือ ขอบข่าย เนื้อหาสาระ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นสำหรับการจัดการเรียนการสอนในแต่ละระดับซึ่งเป็นไปเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ การแปลพระสุตตันตปิฎก ซึ่งเมื่อแปลผ่าน จะได้เป็นเปรียญตรี การแปลพระสุตตันตปิฎกและพระวินัยปิฎก เมื่อแปลผ่าน จะได้เป็นเปรียญโท และการแปลพระสุตตันตปิฎก พระวินัยปิฎก และพระปรมาัตถ์ (พระอภิธรรม) ถ้าแปลผ่านตามความเห็นหรือมติของคณะกรรมการก็จะได้เป็นเปรียญเอก

7. การสอบไล่ สำหรับการสอบนั้นขึ้นอยู่กับพระมหากษัตริย์จะเห็นสมควร เมื่อโปรดให้มีการสอบจะมีพระบรมราชโองการให้เจ้าหน้าที่ประกาศให้คณะสงฆ์ทราบ และมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งพระมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิคณะหนึ่งเป็นกรรมการสอบ ในบรรดาพระมหาเถระที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการนั้นมีเพียง 3-4 รูปเท่านั้นที่ดำเนินการสอบ อาจกล่าวได้ว่า มีสิทธิ์ลงความเห็นให้ผ่านหรือตก นอกจากนั้นนั่งฟังหรือร่วมรับรู้ สังเกตการณ์ ซึ่งการสอบไล่นี้มีกำหนดการดังนี้

1) สถานที่สอบ ส่วนใหญ่ใช้วัดที่มีสมเด็จพระสังฆราชทรงสถิตอยู่ในรัชกาลนี้จึงใช้วัดมหาธาตุและใช้เป็นสถานที่สอบจนถึงปลายรัชกาลที่ 3 ในบางโอกาสพระมหากษัตริย์ผู้ก่อปรด้วยพระราชศรัทธา ทรงว่างจากพระราชกรณียกิจจะเสด็จมาประทับฟังการแปลด้วย ในเวลาสอบจะปูลาดอาสนะหมอนอิง จัดตั้งน้ำฉันน้ำใช้ กระโถน ไม้สำหรับพระมหาเถระผู้เป็นกรรมการ

2) เวลาสอบ เริ่มต้นในช่วงบ่าย จนถึง 2 ทุ่ม โดยประมาณ สอบวันละ 5 รูป ใช้ระยะเวลาสอบประมาณ 2-3 เดือน จึงจะแล้วเสร็จ โดยทำการสอบทุกวัน ยกเว้นวันโกนและวันพระ

3) การออกข้อสอบ พระเถระที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ เป็นผู้ออกข้อสอบ โดยจะเขียนเป็นฉลากให้ผู้เข้าสอบจับ จับได้แปลเรื่องนั้น

4) ขั้นตอนในการสอบ แบ่งได้ ดังนี้

ก. วิธีสอบ ใช้วิธีสอบด้วยการแปลให้ฟังต่อหน้าคณะกรรมการ

ข. จับฉลาก ผู้ขอเข้าสอบต้องจับฉลากเพื่อสุ่มเรื่องแปล โดยฉลากจะทำการปิดอย่างมิดชิด เมื่อจับแล้วนำไปมอบให้เจ้าหน้าที่

ค. เจ้าหน้าที่มอบใบลานที่เป็นบาลีอักษรขอมให้ตามเรื่องและผู้ขอเข้าสอบจับได้ โดยมีข้อความประมาณ 30 บรรทัด

ง. หลังจากรับมอบใบลานแล้วให้นำไปพิจารณาและรอกาธานชื่อเข้าแปลตามลำดับ

5) ผลสอบ ในการสอบมีเกณฑ์การพิจารณา 3 ประการ ดังนี้

ก. ได้หรือผ่าน หมายถึง เมื่อผู้ขอเข้าสอบสามารถแปลผ่านประโยคที่คณะกรรมการกำหนดให้ โดยมีมติเป็นเอกฉันท์ ถือว่า สอบผ่าน

ข. ตก หมายถึง เมื่อผู้ขอเข้าสอบแปลไม่ได้ตามเกณฑ์แม้ให้โอกาส 3 ครั้ง แต่ก็ยังแปลไม่ได้ ถือว่า สอบตก

ค. หนี หมายถึง ผู้ขอเข้าสอบละความพยายามหรือบอกเลิกการสอบก่อนหมดเวลาไม่ขอสอบต่อ

6) ผู้ที่สอบผ่านประโยคหนึ่งแล้วสามารถขอสอบประโยคต่อไปได้อีก แต่ต้องเว้นช่วงโดยไปเตรียมตัวและให้โอกาสสรุปอื่นเข้าสอบต่อ

8. การศึกษาของคณะสงฆ์อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ทั้งหมด สำหรับผู้ที่สอบผ่านได้เป็นเปรียญจะได้รับพระราชทานนิตยภัตรและถ้าหากดำรงตนอยู่ในสมณเพศ เอาภาระ ธุระของคณะสงฆ์ช่วยเผยแผ่พระศาสนา ก็จะพิจารณาตั้งสมณศักดิ์ตามสมควร หากลาสิกขาไปก็สามารถรับราชการในหน่วยงานที่ต้องการ

การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 2

การศึกษาพระปริยัติธรรมในรัชสมัยนี้ มีการปรับเปลี่ยนระดับชั้นเรียนจาก 3 ชั้น เป็น 9 ชั้น ในปีพุทธศักราช 2359 โดยทรงมีพระราชประสงค์ให้พระภิกษุสามเณรได้เล่าเรียนพระธรรมวินัยเพื่อความรู้ยิ่งขึ้นไป ทั้งนี้เป็นพระดำริของสมเด็จพระสังฆราช (มี) วัดราชบูรณะที่ทรงถวายพระพรเสนอให้ทรงมีพระราชวินิจฉัย โดยเริ่มต้นสอบไล่ตั้งแต่ 3 ประโยค จนถึง 9 ประโยค เหตุผลที่ขยายชั้นเรียนออกเป็น 9 ชั้น อาจอาศัยเหตุผล 2 ประการ คือ

1. พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าโดยย่อแล้วประกอบด้วยองค์ 9 ประการ ได้แก่ สุตตะ เคยยะ เวชยการณะ คาทา อุทาน อิติวุตตกะ ชาตกะ อัပ္ภุตธรรม และเวทลละ
2. พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีผลที่จะพึงได้รับ เป็น 9 ประการ ได้แก่ มรรค 4 ผล 4 และนิพพาน 1 (พระราชวรมณี, 2542)

การจัดการเรียนการสอนและการสอบยังคงเป็นการแปลด้วยปากเปล่าเหมือนสมัยรัชกาลที่ 1 ต่างกันแต่ได้กำหนดหลักสูตรในแต่ละชั้นขึ้นมาใหม่ด้วยเหตุนี้เองจึงเกิดคำว่า เปรียญวังหน้า และเปรียญวังหลวงขึ้น โดยผู้ที่สอบได้ 2 ประโยค เรียกว่า เปรียญวังหน้า ส่วนผู้ที่สอบได้ 3 ประโยคขึ้นไป เรียกว่า เปรียญวังหลวง สำหรับหลักสูตรที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนในแต่ละระดับชั้นนั้นมีรายละเอียดดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดหลักสูตรที่กำหนดให้เรียนในแต่ละชั้น สมัยรัชกาลที่ 2

ระดับชั้น	หลักสูตร	ระดับเปรียญ
3 ประโยค	คัมภีร์อัฐกถาธรรมบท	เปรียญตรี
4 ประโยค	คัมภีร์มังคลัตถที่ปนี บัณฑิต	เปรียญโท
5 ประโยค	ก่อนหน้าใช้ คัมภีร์สารัตถสังคหปรณวิเสส ต่อมาใช้ คัมภีร์มุตตะกะ	เปรียญโท
6 ประโยค	คัมภีร์มังคลัตถที่ปนี บัณฑิต	เปรียญโท
7 ประโยค	คัมภีร์ปฐมสมันตปาสาทิกาอัฐกถาพระวินัย	เปรียญเอก ส. สามัญ
8 ประโยค	คัมภีร์วิสุทธิมคค์ปรณวิเสส	เปรียญเอก ม. มัชฌิม
9 ประโยค	คัมภีร์ฎีกาสารัตถที่ปนี	เปรียญเอก อ. อุดม

การศึกษาพระปริยัติธรรมในสมัยรัชกาลที่ 2 นี้ ได้มีการแต่งหนังสือขึ้นหลายเล่ม เช่น ได้โปรดให้ สมเด็จพระสังฆราช (มี) วัดมหาธาตุ สมเด็จพระพนรัตน์ (อาจ) วัดสระเกศ นิพนธ์หนังสือชื่อ โอวาทานุสาสนี เพื่อเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติพระธรรมวินัยและยังมีหนังสืออีกหลายประเภท เช่น สวัสดิรักษา สุภาสิตสอนหญิง เป็นต้น ส่วนการศึกษายังคงอยู่ในวัด และวัง เช่นเดิม และผู้สอนคือ พระสงฆ์และผู้มีความรู้ (รังษี สุทนต์, 2559)

การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 3

การศึกษาพระปริยัติธรรมในสมัยรัชกาลที่ 3 นี้ ได้เจริญก้าวหน้ามาตามลำดับ ทรงอุปถัมภ์ส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์ด้วยพระราชศรัทธาอย่างแรงกล้า ดังจะเห็นได้จาก การที่ทรงพระราชทานรางวัลให้แก่สามเณรที่ท่องสูตรมูลได้ ส่วนบิดามารดาของพระภิกษุที่สอบเปรียญได้ และทรงโปรดเกล้าให้เป็นพระราชอาคันตุกะแล้ว จะพระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ ความเป็นทาส เป็นต้น ในรัชสมัยของพระองค์ได้สร้างพระไตรปิฎกเป็นจำนวนมาก การครั้งนี้โดยมีพระวชิรญาณเถระ (ร. 4) ที่เอาภาระธุระในการพระศาสนาช่วยเหลือให้การสร้างพระไตรปิฎกสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

การศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณรในสมัยรัชกาลที่ 3 นี้มีรูปแบบการศึกษาเป็น 4 ชั้น คือ 1) ชั้นเปรียญจัตวา 2) ชั้นเปรียญตรี 3) ชั้นเปรียญโท 4) ชั้นเปรียญเอก ตามที่ปรากฏในเรื่อง สอบพระปริยัติธรรม สมัยรัชกาลที่ 3 ที่ว่า มีพระราชบริหารให้กรมหมื่นไกรสรวิชิตดำเนินตามพระประสงค์ มีพระมหาเถรานุเถระเป็นประธานในการสอบ 30 รูป มีสมเด็จพระสังฆราช (ต่อน) สมเด็จพระวันรัตน์ (นาค) กรมหมื่นนุชิตชิโนรส สมเด็จพระน้องยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎและพระพุทโธษาจารย์ (ฉิม) การสอบครั้งนี้ได้สอบที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนมหาธาตุพระอารามหลวง

ได้แบ่งการสอบไล่พระไตรปิฎกของพระภิกษุสามเณรออกเป็น 4 ชั้น เปรียญจัตวา, ตรี, โท, เอก ใช้เวลาสอบ 8 วัน พระสงฆ์สามเณรทั้งพระไทย พระรามัญได้เปรียญถึง 66 รูปและทรงโปรดให้มีการสอบทุก 3 ปี (รังษี สุทนต์, 2559)

การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 4

พระราชประวัติเกี่ยวกับการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 4 มีดังนี้ เมื่อมีพระชันษาได้ 14 ปี พระองค์ทรงออกผนวชเป็นสามเณรเพื่อศึกษาพระธรรมวินัยครั้งหนึ่งก่อน ต่อมาเมื่อพระชันษาถึง 21 ปี จึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เมื่อทำอุปัชฌาย์วัตรครบ 3 วันแล้ว จึงได้เสด็จไปทำวิปัสสนาธุระ ณ วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส) ภายหลังได้กลับไปประทับที่วัดมหาธาตุ มีพระราชหฤทัยแน่วแน่ต่อการศึกษาเล่าเรียนคัมภีร์อย่างจริงจัง ขณะนั้นมีพระวิเชียรปรีชา (ภู่) เจ้ากรมราชบัณฑิตซึ่งมีความเชี่ยวชาญยิ่งในภาษามคธ เป็นอาจารย์สอน ทรงศึกษาอยู่ 3 ปี ก็ทรงรอบรู้ภาษามคธเป็นอย่างดี ได้เข้าสอบแปลบาลีได้เป็นเปรียญธรรม 5 ประโยค มีการตั้งคณะธรรมยุติกนิกายขึ้นในช่วงเวลานี้ ทรงโปรดให้ตรวจสอบพระไตรปิฎก ในหอพระมณเฑียรธรรม พบว่า คัมภีร์ได้หายไปจากบัญชียหลายเล่ม จึงโปรดให้สร้างฉบับที่ขาดหายไปให้ครบ และโปรดให้สร้างพระไตรปิฎกฉบับใหม่ขึ้นมาอีกฉบับหนึ่ง มีชื่อว่า ฉบับล่องชาติ พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการศึกษา ทรงเป็นประธานในการสอบพระปริยัติธรรมเมื่อครั้งยังทรงผนวช และมีพระราชประสงค์จะสดับการแปลพระไตรปิฎก จึงโปรดให้ สอบพระปริยัติธรรมในพระบรมมหาราชวังทุกคราว (Wikiwand, 2020)

การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5

การศึกษาของคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลายประการ โดยเปลี่ยนจากการสอบปากเปล่ามาเป็นกาเขียนลงในสมุดหรือกระดาษ มีการประกาศยกเลิกการสอบซึ่งแต่เดิมมีกำหนดระยะเวลา 3 ปี ต่อครั้ง เป็นการเปิดสอบทุกปี ให้ยกเลิกการสอบประโยค 1 ประโยค 2 โดยมีกำหนดให้สอบประโยค 3 แทน ในสมัยนี้มีการปรับปรุงกิจการบ้านเมืองแบบสมัยใหม่ และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2414 เป็นต้นมา ได้เริ่มจัดการศึกษาอย่างสมัยใหม่ขึ้นด้วย โดยจัดการศึกษาให้มีผู้รับผิดชอบเป็นสัดส่วน โดยแยกการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนดังนี้ 1) การศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร 2) การศึกษาสำหรับเด็ก

การศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร ในปี พ.ศ. 2432 ได้โปรดเกล้าให้ย้ายการสอนพระปริยัติธรรมที่หน้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ออกมาตั้งเป็นบาลีวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุ เรียกว่า มหาธาตุวิทยาลัย อันเป็นวิทยาลัยแห่งแรกในประเทศไทย และเป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบสถาบัน ส่วนงบประมาณค่าใช้จ่าย ได้ตั้งจ่ายเป็นเงินแก่ครูผู้สอน และค่าใช้จ่ายสำหรับวิทยาลัย

ในปี พ.ศ. 2436 ได้เสด็จไปทรงเปิดมหามกุฏราชวิทยาลัยที่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ได้ทรงจัดการรูปแบบการศึกษาของพระสงฆ์ให้เป็นแบบเอกเทศ โดยมีการสอบข้อเขียนขึ้น ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการศึกษาของพระสงฆ์ อันเป็นแบบอย่างการสอบพระปริยัติธรรมด้วยข้อเขียนมาจนถึงปัจจุบัน

และในปี พ.ศ. 2439 ได้โปรดให้สร้างสังฆกเสนาสรัราชวิทยาลัย อุทิศถวายแด่มหาธาตุ วิทยาลัย เพื่อเป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาชั้นสูงสืบไปภายหน้า พระราชทานนามว่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (รังษี สุทนต์, 2559)

ในรัชสมัยนี้ข้าราชการและพระภิกษุจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นในวัดทั้งในกรุง และหัวเมือง การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสงฆ์สามเณรในรัชสมัยนี้ นอกจากจะเป็นไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าของสถาบันสงฆ์แล้ว ยังมีผลสืบเนื่องกับพระราชดำริ ในเรื่องการจัดการศึกษาของบ้านเมืองที่กำลังเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งในการปฏิรูปประเทศขณะนั้น ซึ่งการจัดการศึกษาหัวเมืองเริ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2441 โดยมีกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ซึ่งในขณะนั้น พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุติ และเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ได้ทรงเป็น ผู้อำนวยการจัดการศึกษา ผลจากการศึกษาที่ ท่านและคณะสงฆ์ได้เข้าไปจัดการศึกษานี้ก่อให้เกิด ผลดีต่อคณะสงฆ์ในด้านการศึกษาเป็นอย่างมากเพราะได้มีการเร่งรัดให้พระสงฆ์สามเณรตามหัวเมือง ต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำมาให้สอนให้แก่กุลบุตร และโปรดให้มีการตราพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้จะเป็นผลให้คณะสงฆ์ทุกระดับชั้น ต้องมีหน้าที่บำรุงการศึกษาให้วัดด้วย (พระราชวรมณี (ประยูร ธมมจิตโต), 2542)

การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 6 - 7

ได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างหนึ่งคือ การเริ่มการศึกษา แบบนักธรรมขึ้น เป็นคู่กับฝ่ายเปรียญเมื่อ พ.ศ. 2454 และจัดครบหลักสูตรใน พ.ศ. 2458 แต่ยังเป็น การศึกษาฝ่ายพระสงฆ์อย่างเดียว

ครั้งถึงสมัยรัชกาลที่ 7 พ.ศ. 2472 จึงเปิดโอกาสให้ฆราวาสชาย หญิงเรียนได้ด้วย แยกเป็นแผนกธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร และแผนกธรรมศึกษาสำหรับฆราวาสชายหญิง แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก และได้เริ่มมีการสอบเปรียญด้วยข้อเขียนถึง ป.ธ. 9 ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2459 (รังษี สุทนต์, 2559)

การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 8 – 9

ด้วยเหตุที่ระยะเวลาการครองราชย์เป็นช่วงเวลาที่ยาวนาน พระราชกรณียกิจด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ในรัชกาลที่ 8 มีจำนวนจำกัด แต่มีความสำคัญกับการศึกษาของคณะสงฆ์ ในปี พ.ศ. 2473 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คณะสงฆ์สอบธรรมศึกษาชั้นเอก ต่อจากธรรมศึกษาชั้นโทได้ นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2573 เมื่อประกาศใช้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 แล้วทางคณะสงฆ์ได้ออกระเบียบป้องกันการศึกษาวาดด้วยการจัดการศึกษาขึ้น แต่เดิมนั้นการศึกษาด้านพระบาลีและนักธรรมไม่ได้จัดตั้งเป็นโรงเรียน (พระมหาอุตร อุตฺตโร, 2557)

การศึกษาของคณะสงฆ์ในรัชสมัยแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลมหาราช รัชกาลที่ 9 ได้ทรงสร้างคุณูปการแก่พระพุทธศาสนาไว้เป็นอเนกประการตลอดระยะเวลาแห่งการครองราชย์ที่ยาวนาน และได้ทรงสละราชสมบัติออกผนวชในพระพุทธศาสนาทรงศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดเป็นระยะเวลา 15 วัน ตลอดระยะเวลาแห่งการครองราชย์พระองค์ได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรือง ส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สละพระราชทรัพย์ สำหรับอุปถัมภ์บำรุงวัด ศาสนสถาน ส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์สามเณร พระราชมารชกิจด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ทรงตั้งโครงการกองทุนเล่าเรียนหลวงขึ้นดังมีความตอนหนึ่งว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระอนุสรณ์ คำนี้ถึงว่า โดยที่พระภิกษุสามเณรเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามพระวินัยโดยเคร่งครัด และธำรงรักษา ตลอดจนเผยแผ่พระธรรม คำสอนแก่ประชาชนทั่วไป อันเป็นการสร้างความสงบร่มเย็นให้เกิดขึ้น แก่สังคมประเทศชาติและแก่โลก ถ้าหากพระภิกษุสงฆ์และสามเณรมีโอกาสได้รับการศึกษาพุทธธรรมในชั้นสูงสามารถค้นคว้าและทำความเข้าใจพระไตรปิฎกอย่างแตกฉาน จะสามารถเข้าถึงแก่นแท้ของพุทธศาสนานี้ได้ด้วยตนเอง และนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้องจนบรรลุธรรมแล้วนำไปสั่งสอนพุทธบริษัทต่อไปได้อย่างไม่ผิดเพี้ยน การบำรุงพระภิกษุสามเณรให้ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้งแตกฉานเป็นทางสำคัญที่จะช่วยจรรโลงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบไป เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา 76 พรรษา 5 ธันวาคม 2546 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกองทุนเล่าเรียนหลวงนี้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2547 พร้อมพระราชทานราชทรัพย์เป็นทุนปฐมฤกษ์จำนวนหนึ่งให้เมื่อ 21 พฤษภาคม 2547 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโครงการกองทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทยขึ้นเพื่อสนับสนุนพระภิกษุและสามเณรให้มีโอกาสศึกษาพระพุทธศาสนาชั้นสูงจากสถาบันพุทธศาสนาในประเทศ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และกองบาลีสนามหลวง เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 เป็นต้นมา ซึ่งโครงการทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย มีที่ทำการอยู่ที่สำนักงานเลขาธิการคณะองคมนตรี สำนักงานเลขาธิการ ทำเนียบองคมนตรี พระราชอุทยานสราญรมย์ กรุงเทพฯ (บาลีดิศ, 2563)

การศึกษาพระปริยัติธรรมในรัชสมัยนี้ ได้แบ่งชั้น เรียนออกเป็น 9 ชั้น ผู้ที่สำเร็จการศึกษาถึงประโยค ป.ธ. 9 มีการรับรองวิทยฐานะเท่ากับปริญญาตรี

สรุปว่า จากการศึกษาเกี่ยวกับประวัติการศึกษาพระปริยัติธรรมในยุคต่าง ๆ ผู้วิจัยจะได้นำแนวคิดวิธีการ ซึ่งมีวิวัฒนาการความเจริญรุ่งเรืองจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่การศึกษาของคณะสงฆ์ได้รับการอุปถัมภ์บำรุงจากพระมหากษัตริย์ผู้มีพระราชศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ในอดีตเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาระชาชนเคียงคู่กับวัดที่เป็นแหล่งให้ความรู้ ศิลปะวิทยาการ มีพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถ ช่วยอบรมสั่งสอน ที่อิงอาศัยซึ่งกันและกัน จะเห็นได้ว่า การศึกษาของคณะสงฆ์จะดำรงอยู่ต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะและคุณลักษณะพิเศษ มีความเชี่ยวชาญ และร่วมมือกันระหว่างชุมชนจึงทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ดำรงอยู่ได้ถึงทุกวันนี้

การศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันมีวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม, 2562) ตามมาตราที่ 5 ว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ 2) เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องดีงามโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป 3) เพื่อให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้องและพระราชบัญญัติดังกล่าวสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560-2564 ที่กล่าวถึงการปฏิรูปด้านศาสนศึกษาไว้ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้ 1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม บาลีศึกษา เพื่อมคัยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท 2) ยกกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บวร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย 3) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พระปริยัตินิเทศ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง 4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน (พระราชวรเมธีและคณะ, 2562)

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ยังระบุถึงประเภทของการศึกษาพระปริยัติธรรมว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแบ่งออกเป็น 3 แผนกตามมาตราที่ 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรมดังนี้ 1) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสันามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาภาคภาษาบาลี 2) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสันามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาภาคภาษาไทย 3) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งแผนกบาลีสันามหลวงและแผนกธรรมสันามหลวง ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

การศึกษาพระปริยัติธรรมตามทั้ง 3 แผนก อาจศึกษาโดยใช้ภาษาอื่นในการจัดการศึกษาด้วยก็ได้ และจัดให้มีคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาทั้ง 3 แผนก เพื่อให้รัฐอุดหนุนการจัดการศึกษาทั้ง 3 ด้านตามความเหมาะสมตามมาตรา 7 กล่าวไว้ว่า เพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามมาตรา 5 ให้สำนักงานโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาพระปริยัติธรรมและมาตรฐานสถานศึกษาพระปริยัติธรรม และแผนงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมเสนอต่อมหาเถรสมาคมพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนการศึกษาพระปริยัติธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐอุดหนุนงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามความเหมาะสมและจำเป็น

การจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม

ซึ่งการจัดหาคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมนั้นให้ดำเนินการจัดหาตามความมุ่งหมายในมาตรา 8 ว่า ให้มีคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมคณะหนึ่ง ประกอบด้วย (1) ประธานกรรมการรูปหนึ่ง ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม (2) รัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ (3) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ แม่กองบาลีสันามหลวง แม่กองธรรมสันามหลวง ประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการ ก.พ. เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ และเลขาธิการ ก.ค.ศ. (4) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนหกหรือคน ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม, 2562)

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม

ซึ่งในมาตรา 12 กล่าวถึงคณะกรรมการที่ได้แต่งตั้งมา มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดนโยบาย แผนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและมาตรฐานสถานศึกษาพระปริยัติธรรม ควบคุมดูแลและกำกับจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5

(2) กำหนดมาตรฐานการศึกษาพระปริยัติธรรมและการประกันคุณภาพการศึกษา (3) อนุมัติหลักสูตร การศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งนี้ สำหรับหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสยามหลวง และ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง ต้องเป็นไปโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ กระทรวงศึกษาธิการและตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด (4) กำหนดพื้นความรู้ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ การเข้าศึกษา และเงื่อนไขในการสำเร็จการศึกษา (5) อนุมัติให้ปริญญาและประกาศนียบัตร (6) กำหนดหน้าที่และอำนาจและหลักเกณฑ์การบริหารงานของแม่กองบาลีสยามหลวงแม่กองธรรม สนามหลวง และประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (7) กำหนดมาตรฐาน กลางการบริหารงานบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานตามมาตรา 18 เกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่ง อัตราค่าจ้าง เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินวิทยฐานะ เงินค่าตอบแทน ค่าจ้าง สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์อื่น การสรรหา การบรรจุ การแต่งตั้ง การพัฒนา การพ้นจากตำแหน่งการรักษาวินัย การดำเนินการทางวินัย การร้องทุกข์ การอุทธรณ์ และการลงโทษ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดเงินเดือน เงินประจำ ตำแหน่ง เงินวิทยฐานะ เงินค่าตอบแทน ค่าจ้าง สวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น ต้องได้รับความ เห็นชอบจากกระทรวงการคลัง (8) ออกข้อบังคับ ระเบียบ หรือประกาศเกี่ยวกับการจัดตั้งสถานศึกษา พระปริยัติธรรมโครงสร้างการบริหารงาน การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและสถานศึกษาพระปริยัติ ธรรม (9) ออกระเบียบเกี่ยวกับการบริหารและจัดการการเงิน การพัสดุ และทรัพย์สินของสถานศึกษา พระปริยัติธรรม รวมทั้งการบัญชีและการจำหน่ายทรัพย์สินจากบัญชีเป็นศูนย์ (10) ออกระเบียบ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายใน (11) ออกข้อบังคับ ระเบียบ หรือประกาศเพื่อ ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ (12) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการ ตามที่ได้รับมอบหมาย (13) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานเสนอต่อมหาเถรสมาคมเพื่อทราบ (14) กระทำการอื่นใดที่จำเป็นหรือต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาพระปริยัติ ธรรม หรือตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย ในการประสานงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษา พระปริยัติธรรมจัดให้มีสำนักงานกลางเป็นหน่วยส่งเสริมประสานงานตามมาตรา 14 ที่ว่าให้สำนักงาน เป็นหน่วยงานกลางในการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานการศึกษาพระปริยัติธรรม และ เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ มีหน้าที่ดำเนินงานธุรการและสนับสนุนงานวิชาการให้แก่ คณะกรรมการ รวมทั้งมีหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ และปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการ มอบหมาย ในการบริหารงานการศึกษาพระปริยัติธรรมตามมาตรา 6 กำหนดให้มีผู้ปฏิบัติงานตาม

มาตรา 15 โดยให้มีแม่กองบาลีสนามหลวง แม่กองธรรมสนามหลวง และประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แล้วแต่กรณี ที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้งทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแต่ละแผนก (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม, 2562)

การจัดตั้งสถานศึกษาพระปริยัติธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม (2562) ได้กล่าวไว้ว่า สำหรับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมให้แต่ละแผนกพระราชบัญญัติกำหนดให้วัดแต่ละแห่งเป็นสถานศึกษาโดยมีสิทธิในการจัดตั้งได้ตามมาตรา 16 ที่ว่า ให้วัดมีสิทธิจัดตั้งสถานศึกษาพระปริยัติธรรมได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดสถานศึกษาพระปริยัติธรรมที่วัดจัดตั้งขึ้นตามวรรคหนึ่ง ให้จัดการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในมาตรา 5 และต้องคำนึงถึง (1) การให้การศึกษาวិชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อความเป็นเลิศที่เปี่ยมด้วยปัญญาพุทธธรรม (2) การส่งเสริมความรู้และความเข้าใจในคุณค่าแห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (3) การผลิตผู้เรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนาสำนึกในความเป็นคนไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น (4) มาตรฐานการศึกษาของชาติและวิธีการดำเนินงานของการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และวัดแต่ละแห่งที่จัดเป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรมต้องมีจุดมุ่งหมายตามมาตรา 17 สถานศึกษาพระปริยัติธรรมต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้ (1) เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนาและพลเมืองที่ดีของสังคม (2) มีความรู้และทักษะในวิชาการทางพระพุทธศาสนา (3) มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบและวินัยสงฆ์ (4) มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ (5) รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม (6) มีความภูมิใจความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (7) มีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมสนับสนุนแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนสังคม และพระพุทธศาสนา และกำหนดให้มีผู้ปฏิบัติงานตามมาตรา 18 ว่า ในสถานศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีผู้ปฏิบัติงานสองประเภท ดังต่อไปนี้ (1) ประเภทผู้ปฏิบัติงานสอน ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรม และครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (2) ประเภทผู้สนับสนุนการศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านวิชาการ ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศก์ และการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ ผู้ปฏิบัติหน้าที่บรรณารักษ์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่งานแนะแนว ผู้ปฏิบัติหน้าที่เทคโนโลยีการศึกษา ผู้ปฏิบัติหน้าที่งานทะเบียนวัดผล ผู้ปฏิบัติหน้าที่บริหารงานทั่วไป หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด ในแต่ละสถานศึกษา ต้องมีการทำหลักฐานเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี และการพัสดุเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมตามมาตรา 19 ที่ว่าให้สถานศึกษาพระปริยัติธรรมจัดให้มีการจัดทำบัญชีตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด และต้องจัดให้มีการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี และการพัสดุของสถานศึกษา

พระปรีดิธรรม ตลอดจนรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งในการตรวจสอบภายใน ให้มีผู้ปฏิบัติงานของสถานศึกษาพระปรีดิธรรมทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบภายใน โดยเฉพาะ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด มาตรา 20 กำหนดให้สถานศึกษาพระปรีดิธรรมจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาพระปรีดิธรรมตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

การกำหนดวิถยฐานะ

พระราชบัญญัติการศึกษาพระปรีดิธรรม (2562) กล่าวไว้ว่า ส่วนการจัดหาผู้เรียนเพื่อเข้ามาศึกษาต้องเป็นไปตามมาตรา 21 และ 22 ที่ว่า ให้การศึกษาพระปรีดิธรรมที่ได้จัดให้แก่สามเณรซึ่งเป็นเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับและมีพื้นฐานความรู้ไม่ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่หกหรือเทียบเท่า ซึ่งได้ศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติกำหนดโดยคำแนะนำของมหาเถรสมาคม เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้ (1) แผนกธรรมสนามหลวง ชั้นนักธรรมเอก เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (2) แผนกบาลีสสนามหลวง ชั้นเปรียญธรรมสามประโยค เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มาตรา 22 ให้ผู้เรียนที่พ้นการศึกษาภาคบังคับซึ่งได้สำเร็จการศึกษาพระปรีดิธรรมแผนกธรรมสนามหลวง และแผนกบาลีสสนามหลวง มีวิถยฐานะดังต่อไปนี้ (1) แผนกธรรมสนามหลวง ชั้นนักธรรมเอก มีวิถยฐานะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (2) แผนกบาลีสสนามหลวง ชั้นเปรียญธรรมสามประโยค มีวิถยฐานะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านพระปรีดิธรรมทางฝ่ายบาลีมีการกำหนดให้เป็นเปรียญตรี และได้รับเปรียญบัตร ตามมาตรา 24 และ 25 ที่ว่า ให้ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรพระปรีดิธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีสสนามหลวง ชั้นเปรียญธรรมเก้าประโยค มีวิถยฐานะระดับเปรียญตรี เรียกว่า “เปรียญธรรมเก้าประโยค” ใช้อักษรย่อว่า “ป.ธ. 9” ในกรณีของผู้สำเร็จการศึกษาพระปรีดิธรรม แผนกบาลีสสนามหลวงชั้นใด ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด ให้ผู้นั้นมีวิถยฐานะระดับใด ๆ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมและตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการอุดมศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติกำหนด มาตรา 25 ภายใต้อำนาจมาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 23 และมาตรา 24 ให้ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับประกาศนียบัตรเปรียญ และหนังสือรับรองการศึกษาหรือกิจกรรมเกี่ยวกับ การเรียนการสอนแก่ผู้สำเร็จการศึกษาพระปรีดิธรรมได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

พระภิกษุสามเณรเมื่อบวชเข้ามาสู่บวรพุทธศาสนาต้องได้รับการศึกษาเล่าเรียนตามกำลังสติปัญญาของตน โดยอำนาจหน้าที่ในการดูแลให้การศึกษา คือ เจ้าอาวาส ซึ่งมีหน้าที่ดูแลกวาดขันให้มีการศึกษาเล่าเรียน สำหรับการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษาพระปริยัติธรรม มี 3 แผนก ดังนี้ (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562)

1) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาทมหลวง เป็นการศึกษาภาคภาษาบาลี โดยแบ่งระดับชั้นเป็น 8 ระดับชั้น ได้แก่ ชั้นประโยค 1-2 (นับรวมเป็น 1 ชั้น) และเปรียญธรรม 3 ประโยค - 9 ประโยค ซึ่งมีกำหนดให้สอบทุกปี อยู่ในความดูแลของแม่กองบาลีสนาทมหลวงและรับผิดชอบออกข้อสอบ ตรวจสอบข้อสอบ ออกใบรับรองวิทยฐานะ เป็นต้น และจัดการสอบทั่วประเทศ

2) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง เป็นการศึกษาพระพุทธานุสาภาคภาษาไทยหรืออาจศึกษาด้วยภาษาอื่นได้ โดยแบ่งออกเป็นหลักสูตรสำหรับพระภิกษุสามเณรมี 3 ระดับ ได้แก่ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก และหลักสูตรสำหรับฆราวาสมี 3 ระดับ ได้แก่ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก มีแม่กองธรรมสนามหลวง ดูแลจัดการสอบ ออกข้อสอบ ตรวจสอบข้อสอบ เป็นต้น ทำการสอบทั่วประเทศ

3) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาพระพุทธานุสาทั้งแผนกบาลีสนาทมหลวงและแผนกธรรมสนามหลวง ควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

สรุปได้ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์ จะเรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ยกเว้น ประโยค ป.ธ. 9 ที่กฎหมายรับรองให้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

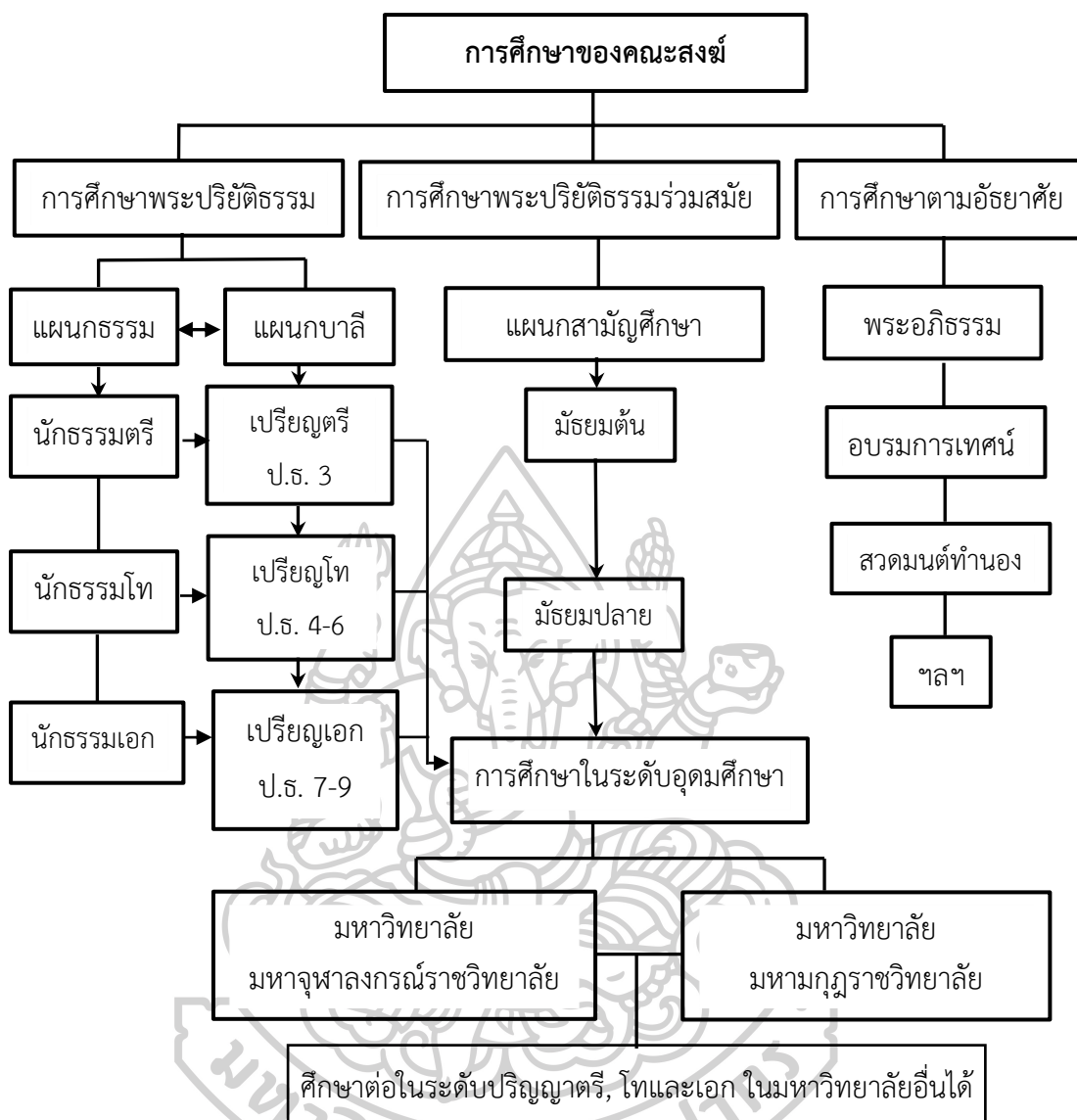
2. การศึกษาในระดับอุดมศึกษา

การศึกษาของพระสงฆ์ในระดับนี้ มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รองรับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากการศึกษาในระดับพระปริยัติธรรมทั้ง 3 แผนก ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งได้รับการยอมรับให้เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับมหาวิทยาลัยทั่วไป ได้ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาถึงระดับปริญญาเอก ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชนแห่งอื่น ที่เปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรเข้าศึกษาต่อ ก็สามารถทำได้เช่นกัน

สรุปได้ว่า การศึกษาของพระสงฆ์ไทยเริ่มต้นจากการศึกษาในส่วนพระปริยัติธรรม ทั้ง 3 แผนกแล้วสามารถศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ได้ทั้ง 2 แห่ง ถ้าพระภิกษุสามเณรผู้ไม่ประสงค์จะศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งก็สามารถศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยอื่นได้ ทั้งเอกชนและในกำกับของรัฐได้ ในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยที่รับพระภิกษุสามเณร เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีเพียงไม่กี่แห่ง ส่วนใหญ่จะรับเข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา หรือระดับ ปริญญาโท และปริญญาเอก ตามที่กล่าวมาอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษา ในระบบ (Formal Education) นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า ยังมีการศึกษาของพระสงฆ์นอกเหนือจาก การศึกษาที่กำหนดให้ เรียกได้ว่าเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เช่น การศึกษา พระอภิธรรม ซึ่งแบ่งเป็นระดับชั้น ได้ 9 ชั้น การฝึกเทศน์มหาชาติ การฝึกสวดทำนองต่าง ๆ เป็นต้น ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย

การจัดการศึกษาของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย มีระเบียบการจัดตั้ง ยุบ รวม เลิก สำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาตามประกาศมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี พ.ศ. 2555 หมวดที่ 2 ว่า วัดที่ประสงค์ขอจัดตั้งเป็นสำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษาต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย
2. มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม
3. มีจำนวนผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแบบขอจัดตั้ง

4. มีความพร้อมด้านบุคลากรทางการศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมและอาคารสถานที่ การขอจัดตั้งสำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษาได้เจ้าอาวาสจัดทำเรื่องตามแบบคำขอของสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ (เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี, 2558) จะเห็นได้ว่าการจัดตั้ง สำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษาต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการดังกล่าวมา โดยเจ้าอาวาสต้องจัดทำเรื่อง ขอจัดตั้งอย่างเป็นทางการจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ถ้าหากตั้งเป็นสำนักเรียนแล้ว ถ้าไม่ครบคุณสมบัติทั้ง 4 ประการให้ทำการยุบ รวม เลิกดำเนินการ ตามประกาศข้อที่ 6 ว่า สำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษาใดขาดคุณสมบัติตามข้อ 5 (2) (3) (4) ติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี หรือเมื่อปรากฏว่าไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ให้เจ้าสำนักเสนอเรื่องขอยุบ รวม หรือเลิกดำเนินการ ให้เจ้าคณะกรุงเทพมหานครหรือเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาสั่งการ ความในประกาศข้อ 7 กล่าวถึง ทรัพย์สินที่ต้องจัดการหลังจากเลิกดำเนินการแล้วว่า ทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ให้ตกเป็น ของวัดนั้น ส่วนทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าคณะกรุงเทพมหานครหรือเจ้าคณะจังหวัด พิจารณาดำเนินการ

เกณฑ์ในการคัดเลือกครูสอนพระปริยัติธรรม

ตามประกาศมหาเถรสมาคมฉบับดังกล่าวได้ให้เกณฑ์พระภิกษุหรือสามเณรที่จะเป็นครู สอนพระปริยัติธรรมตามหมวดที่ 3 ว่าด้วยการแต่งตั้งและถอดถอนครูสอนพระปริยัติธรรม ข้อ 8 ไว้ว่า ให้เจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาเสนอเจ้าคณะกรุงเทพมหานครหรือเจ้าคณะจังหวัด เพื่อแต่งตั้งครูสอนพระปริยัติธรรมที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมต้องมีวุฒินักธรรมเอก
  - 2) ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต้องมีวุฒิปริญญาธรรม 3 ประโยคขึ้นไป เฉพาะสามเณรต้องมีวุฒิปริญญาธรรม 4 ประโยค ขึ้นไป
  - 3) ผ่านการอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม ตามหลักสูตรของกองธรรมสนามหลวงหรือ กองบาลีสนามหลวง ซึ่งจัดโดยกองธรรมสนามหลวงหรือกองบาลีสนามหลวงร่วมกับสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ
  - 4) ครูสอนวิชาสามัญต้องมีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไป
- และความในประกาศข้อ 9 กล่าวไว้ว่า ครูสอนพระปริยัติธรรมพ้นสภาพเมื่อ
- 1) มรณภาพ/ตาย
  - 2) ลาสิกขา
  - 3) ลาออก
  - 4) เจ้าคณะกรุงเทพมหานครหรือเจ้าคณะจังหวัดให้ออก โดยการเสนอของเจ้าสำนักเรียน หรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา (เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี, 2558)

การจัดชั้นเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ระดับการศึกษา/การแบ่งชั้นการเรียน

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กำหนดระดับการศึกษาไว้ 9 ชั้นประโยค คือตั้งแต่ชั้นประโยค 1-2 ถึง ชั้นประโยค ป.ธ. 9 โดยชั้นประโยคตามหนังสือ เรื่องสอบบาลีของสนามหลวง แผนกบาลี พ.ศ. 2558 (2558) จัดแบ่งเป็น 3 ช่วงชั้นหรือ 9 ชั้นปี ดังนี้

1. เปรียญตรี คือ เริ่มจากชั้นบาลีไวยากรณ์ ประโยค 1-2 และประโยค ป.ธ. 3 (ใช้เวลาเรียนในช่วงชั้นนี้อย่างน้อย 3 ปี นับจากชั้นบาลีไวยากรณ์)
2. เปรียญโท คือ ชั้นประโยค ป.ธ. 4 – 5 – 6 (ใช้เวลาเรียนในช่วงชั้นนี้อย่างน้อย 3 ปี ผู้ที่จะสอบเปรียญโทได้ ต้องสอบผ่านเปรียญตรีก่อน)
3. เปรียญเอก คือ ชั้นประโยค ป.ธ. 7- 8 - 9 (ใช้เวลาเรียนในช่วงชั้นนี้อย่างน้อย 3 ปี โดยผู้ที่จะสอบเปรียญเอกได้ ต้องสอบผ่านเปรียญโทก่อน) รวมเวลาเรียนตั้งแต่ชั้นบาลีไวยากรณ์ จนถึงประโยค ป.ธ. 9 อย่างน้อย 9 ปี พระภิกษุ สามเณร ที่จะเข้าสอบพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จะต้องสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษามาก่อนและสอบผ่านนันทกรรมชั้นตรีเรียบร้อยแล้ว จึงจะมีสิทธิ์สอบบาลีสสนามหลวงได้

หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีสสนามหลวง

สำหรับหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้รับการปรับปรุงและพัฒนาโดยกองบาลีสสนามหลวง กำหนดหนังสือตำราเรียน รวมเป็นวิชาหลักได้ 4 วิชา และแยกเป็นรายวิชาย่อยได้ 7 วิชา ในแต่ละชั้นประโยคกำหนดให้เรียนไม่เกิน 4 วิชา โดยจะมีความง่าย และความยากเป็นไปตามลำดับ และมีความละเอียดลึกซึ้งเป็นไปตามประโยคชั้นที่สูงขึ้น จึงสรุปรวมเป็นรายวิชาในแต่ละชั้น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงวิชาที่มีการเรียนการสอนในแต่ละชั้นประโยค

วิชา	รายละเอียดวิชาในแต่ละชั้น
บาลีไวยากรณ์	จัดให้มีการเรียนการสอนและสอบในชั้นประโยค 1-2 และ ป.ธ. 3
วากยสัมพันธ์	จัดให้มีการเรียนการสอนและสอบเฉพาะในชั้น ป.ธ. 3
บุรพภาค	จัดให้มีการเรียนการสอนและสอบเฉพาะในชั้น ป.ธ. 3
แปลมคธเป็นไทย	การแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทย จัดให้มีวิชานี้ทุกชั้นประโยค
แปลไทยเป็นมคธ	การแปลภาษาไทยเป็นภาษาบาลี หลักสูตร ป.ธ. 4 – ป.ธ. 9
ฉันทลักษณ์	การแต่งร้อยกรองเป็นภาษาบาลี หลักสูตร ป.ธ. 8
แต่งไทยเป็นมคธ	การแต่งข้อความภาษาไทยที่กำหนดให้เป็นภาษาบาลี หลักสูตร ป.ธ. 9

ในแต่ละประโยคชั้นมีหนังสือเรียนที่เป็นหลักสูตรตามกำหนดของแม่กองบาลีสนามหลวง ซึ่งจัดลำดับความยากง่ายเป็นลำดับกันไป การจัดหลักสูตรของกองบาลีสนามหลวงจะคล้อยตาม พระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรม โดย ผู้เรียนชั้นประโยค ป.ศ. 1 - 2 ถึง ป.ศ. 5 ศึกษาในส่วนที่ คล้อยตามพระสูตร มีวิชาที่สนามหลวงกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนแตกต่างกันตามลำดับ ผู้เรียน ชั้นประโยค ป.ศ. 6 - 7 ศึกษาอรรถกถาพระวินัย ซึ่งเป็นหนังสือที่เกี่ยวข้องกับพระวินัยที่พระสงฆ์ ควรศึกษาและปฏิบัติ หรือแนวทางในการศึกษาพระวินัย ส่วน ประโยค ป.ศ. 8 - 9 ศึกษาในคัมภีร์ ที่คล้อยตามพระอภิธรรม มีความละเอียดของเนื้อหาที่เพิ่มขึ้นตามภูมิชั้น (เรื่องสอบบาลีของ สนามหลวงแผนกบาลี, 2558) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปหนังสือที่ใช้เป็นหลักสูตรและหนังสือประกอบการเรียนบาลี

ชั้น	คัมภีร์/หนังสือประกอบการศึกษา
ประโยค 1-2	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิชาแปลมคธเป็นไทย ใช้วิธีการแปลแบบบริภาษรูปไวยากรณ์ เรียกว่า แปลโดย พัญชนะและแปลโดยเก็บเอาแต่เนื้อความที่สำคัญเพื่อให้เข้าใจง่าย หรือแปล สำนวนเผด็จ เรียกว่า แปลโดยอรรถ สำหรับหนังสือที่ใช้เป็นหลักสูตร คือ หนังสือ ธรรมปัทมฐกถา (ภาษาบาลี) ภาค 1 ถึง ภาค 4 2. วิชาบาลีไวยากรณ์ หลักสูตรใช้หนังสือบาลีไวยากรณ์ ประเภทสอบถามความจำ ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
ป.ศ. 3	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิชาแปลมคธเป็นไทย โดยพัญชนะและโดยอรรถ (มีการแปลเหมือน ประโยค 1-2) หลักสูตร ใช้หนังสือ ธรรมปัทมฐกถา (ภาษาบาลี) ภาค 5 ถึง ภาค 8 2. วิชาสัมพันธไทย หลักสูตรใช้หนังสือ ธรรมปัทมฐกถา (ภาษาบาลี) ภาค 5 ถึง ภาค 8 3. วิชาบาลีไวยากรณ์ ใช้หนังสือหลักสูตรบาลีไวยากรณ์ ของสมเด็จพระมหาสมณ เจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ประเภทสอบถามความจำและความเข้าใจ ประกอบกัน 4. วิชาบูรพภาค แก้ไขข้อความหนังสือราชการให้ถูกต้องตามระเบียบลักษณะวรรค ตอน ตัวอักษร ตามสมัยนิยม หลักสูตรใช้จดหมายทางราชการเป็นแนวข้อสอบ
ป.ศ. 4	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิชาแปลไทยเป็นมคธ หลักสูตรใช้หนังสือ ธรรมปัทมฐกถา ภาค 1 2. วิชาแปลมคธเป็นไทย หลักสูตรใช้หนังสือ มังคัลลตที่ปนี ภาค 1
ป.ศ. 5	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิชาแปลไทยเป็นมคธ หลักสูตรใช้หนังสือ ธรรมปัทมฐกถา ภาค 2 ถึง ภาค 4 2. วิชาแปลมคธเป็นไทย หลักสูตรใช้หนังสือ มังคัลลตที่ปนี ภาค 2

ตารางที่ 3 สรุปหนังสือที่ใช้เป็นหลักสูตรและหนังสือประกอบการเรียนบาลี (ต่อ)

ชั้น	คัมภีร์/หนังสือประกอบการศึกษา
ป.ธ. 6	1. วิชาแปลไทยเป็นมคธ หลักสูตรใช้หนังสือ ธรรมปทัฏฐกถา ภาค 5 ถึง ภาค 8 2. วิชาแปลมคธเป็นไทย หลักสูตรใช้หนังสือ ตติยสมันตปาสาทิกา ภาค 3
ป.ธ. 7	1. วิชาแปลไทยเป็นมคธ หลักสูตรใช้หนังสือ มังคลัตถทีปนี ภาค 1 2. วิชาแปล มคธเป็นไทย หลักสูตรใช้หนังสือ ปฐม-ทุติย-สมันตปาสาทิกา
ป.ธ. 8	1. วิชาฉันทลักษณ์ภาษามคธ ผู้เรียนสามารถเลือกแต่ง 3 ฉันท์ จาก 6 ฉันท์ ดังนี้ (ข้อความที่ออกสอบขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ออกข้อสอบ) 1) ปัฐยาวัตร 2) อินทรวชิเชียร 3) อุเปนทรวิเชียร 4) อินทรวงศ์ 5) ว่างส์ฎฐะ 6) วสันตติลก 2. วิชาแปลไทยเป็นมคธ หลักสูตรใช้หนังสือ ปฐมสมันตปาสาทิกา 3. วิชาแปลมคธเป็นไทย หลักสูตรใช้หนังสือ วิสุทธิมรรค (ภาษาบาลี)
ป.ธ. 9	1. วิชาแต่งไทยเป็นมคธ หรือการปริวรรตจากภาษาไทยไปสู่ภาษามคธ ปัจจุบันใช้หนังสือพระมังคลวิเสสคาถา (ข้อสอบขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ออกข้อสอบ) 2. วิชาแปลไทยเป็นมคธ หลักสูตรใช้หนังสือวิสุทธิมรรค (ภาษาบาลี) 3. วิชาแปลมคธเป็นไทย หลักสูตรใช้หนังสือ อภิธรรมัตถวิภาวนี(ภาษาบาลี)

การจัดหลักสูตรนักเรียนเชื่อมโยงกับหลักสูตรภาษาบาลี

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงจัดระเบียบชั้นเปรียญให้เชื่อมโยงกับการศึกษานักธรรม ดังนี้

1. พระนักธรรมแปลบาลีประโยค 3 ได้แล้ว เป็นเปรียญธรรมชั้นตรี จักได้รับพระราชทานพัดยศและประกาศนียบัตร ทรงตั้งคร่าวหนึ่ง

2. เปรียญธรรมชั้นตรี ต้องเป็นนักธรรมชั้นโทก่อน จึงจะแปลบาลีประโยคต่อไปได้ แปลได้ประโยค 4 และประโยค 5 นับว่าเป็นเปรียญธรรมชั้นโท แต่ยังไม่ได้รับพระราชทานพัดเปลี่ยนและประกาศนียบัตร เพราะเป็นเพียงการเลื่อนประโยค ต่อเมื่อแปลบาลีประโยค 6 ได้แล้ว จึงนับว่าเป็นเปรียญชั้นโทเต็มที่ จักได้รับพระราชทานพัดยศเปลี่ยน และประกาศนียบัตร ทรงตั้งอีกคร่าวหนึ่ง

3. ในเวลาที่ยังไม่ได้ตั้งหลักสูตรนักเรียนชั้นเอก เปรียญธรรมชั้นโทแปลประโยคบาลีประโยค 7 และ ประโยค 8 นับว่าเป็นเปรียญบาลีชั้นเอก แต่ยังไม่ได้รับพระราชทานพัดเปลี่ยน และประกาศนียบัตรทรงตั้ง เพราะเป็นเพียงการเลื่อนประโยค ต่อเมื่อแปลบาลีประโยค 9 ได้แล้ว นับเป็นเปรียญบาลีชั้นเอกเต็มที่ จักได้รับพระราชทานพัดยศเปลี่ยน และประกาศนียบัตร ทรงตั้งอีกคร่าวหนึ่ง เมื่อตั้งหลักสูตรนักเรียนชั้น จะจัดเข้าในชั้นนี้ ผู้สอบได้เป็นเปรียญธรรมชั้นเอก

การวัดผลและประเมินผลการเรียน

การวัดผลประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปริยัติธรรมภาษาบาลี เป็นการวัดผลในระดับประเทศ โดยกองบาลีสนามหลวงเป็นผู้ออกข้อสอบและใช้สอบวัดความรู้พระภิกษุและสามเณรทั่วประเทศ สำหรับข้อสอบบาลีนั้น จะออกเป็นแบบอัตนัยโดยเลือกข้อความในบทเรียนภาษาบาลีประมาณ 30 บรรทัด มาพิมพ์เป็นข้อสอบ แล้วให้ผู้สอบเขียนตอบลงในกระดาษที่ประทับตราสนามหลวงแผนกบาลีซึ่งทางสนามสอบจัดเตรียมไว้ให้ โดยในแต่ละประโยคชั้น จะมีการกำหนดวันสอบและสถานที่สอบไม่เหมือนกันดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงวันเวลา สถานที่สอบ และประโยคที่สามารถสอบซ่อมได้

ประโยค	วันสอบ	สถานที่สอบ	สอบซ่อม
ป. 1-2 ถึง ป.ธ. 4	วันแรม 10 -11 -12 ค่ำ เดือน 3	แต่ละจังหวัดจัดสอบ	มี
ป.ธ. 5	ซ่อม แรม 10 -11-12 ค่ำ เดือน 5	สอบในกรุงเทพฯ เท่านั้น	มี
ป.ธ. 6 - 7	วันขึ้น 2 – 3 ค่ำ เดือน 3	สอบในกรุงเทพฯ เท่านั้น	ไม่มี
ป.ธ. 8 – 9	วันขึ้น 4 – 5 – 6 ค่ำ เดือน 3	สอบในกรุงเทพฯ เท่านั้น	ไม่มี
หมายเหตุ : ประโยคที่ใช้เวลาสอบ 3 วัน คือ ป.ธ. 3, ป.ธ. 8 และ ป.ธ. 9 นอกนั้นใช้ 2 วัน			

การสอบซ่อมนั้นจะจัดให้มีเฉพาะ ประโยค 1-2 ถึง ป.ธ. 5 เท่านั้น ในการตรวจข้อสอบภาษาบาลี ทางกองบาลีสนามหลวงจะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อตรวจข้อสอบในแต่ละประโยคชั้น และกำหนดวันที่ตรวจข้อสอบครั้งที่ 1 ในวัน แรม 2 ค่ำ เดือน 4 ของทุกปี ผู้ที่สอบผ่านในแต่ละประโยคชั้นเท่านั้น จะมีสิทธิเรียนในประโยคที่สูงขึ้นไปได้ ส่วนผู้ที่สอบไม่ผ่าน สำหรับ ประโยค 1-2 ถึง ป.ธ. 5 จะได้สอบซ่อม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า จะต้องผ่านวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้นถึงจะมีสิทธิ์สอบซ่อมได้ ถ้าสอบไม่ผ่านทุกวิชาไม่สามารถสอบซ่อมได้

สำหรับวิธีการตรวจประโยคบาลีสนามหลวง การให้คะแนนผู้เรียนที่สอบแต่ละคน ต้องผิดไม่เกิน 12 คะแนน ในแต่ละวิชา ถ้าหากวิชาใดวิชาหนึ่ง ผิดเกิน 12 คะแนน ถือว่าสอบไม่ผ่าน สำหรับรายละเอียดปลีกย่อย ในการตรวจแต่ละวิชาจะไม่กล่าวถึง ส่วนในชั้นประโยคที่สูง คือ ชั้น ป.ธ. 6 – 9 มีการตรวจที่เรียกว่า “เก็บภูมิ” ด้วย ซึ่งท่านคณะกรรมการถือว่าเป็นความผิดร้ายแรง ไม่สมกับภูมิชั้นที่ควรจะให้ผ่านดังมีข้อความว่า แต่ข้อสำคัญต้องสันนิษฐานว่าผู้แปลมีความรู้สมกับชั้นประโยคนั้นหรือไม่ เช่น ประโยค ป.ธ. 6 ถึง ป.ธ. 9 จัดเป็นประโยคสูง ถ้าจะต้องเก็บคะแนนหุยมหิม จนเกินถึง 18 จึงเป็นตก ก็คือการตรวจภูมิรู้ของผู้เรียนแรกศึกษาไป ไม่สมภูมิ ฉะนั้นแม้ถึงจะผิดไม่เต็มเกณฑ์กำหนด แต่เห็นมีความรู้ไม่สมกับชั้นก็เอาเป็นตก ขอกรรมการทุกรูปจงตระหนักในกฎเกณฑ์เพื่อความสม่ำเสมอ (เรื่องสอบบาลีของสนามหลวง, 2558) ข้อสอบแต่ละฉบับต้องผ่านการตรวจอนุมัติ

จากคณะกรรมการผู้ตรวจ 3 ท่าน โดยแต่ละท่านจะลงนาม ในข้อสอบแต่ละฉบับเพื่อเป็นหลักฐาน หมายความว่า ข้อสอบแต่ละฉบับต้องผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการพร้อมมีลายมือชื่อของ คณะกรรมการตรวจถึง 3 ท่าน ถ้ามีฉะนั้นจะถือว่าไม่สมบูรณ์และไม่มีความน่าเชื่อถือ

คุณลักษณะของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

พระวิสุทฐิวงศาจารย์ (วิเชียร โอนมคุโณ, 2561) อาจารย์ใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีวัดปากน้ำภาษีเจริญ ได้ให้หลักการเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ไว้ 7 ประการ คือ

1. ต้องเตรียมการสอน ครูต้องทำการค้นคว้าเพื่อเสริมทักษะอยู่ตลอดเวลา การเป็นครู อาจารย์ที่ดีต้องค้นคว้าเสริมทักษะความรู้อยู่เสมอ
2. ต้องตั้งใจสอน รักการสอน เอาใจใส่ในการสอน
3. ต้องสอนทั้งในและนอกโรงเรียน ต้องทำตนให้เหมาะสมกับความเป็นครูอาจารย์
4. ต้องพยายามอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจ
5. ต้องข่มอารมณ์ได้ อดทนต่อคำพูด ต้องรู้จักสำรวจระวัง ผู้เรียนสามารถสอบถามได้
6. ต้องมีเหตุผล ในการอธิบายต้องอธิบายด้วยเหตุผล มีที่มาที่ไปมีหลักฐานอ้างอิงแน่ชัด
7. ต้องปฏิบัติตนอยู่ในคำสอน ครูต้องปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัย สอนผู้อื่นอย่างไรก็ ปฏิบัติตนอย่างนั้น

นอกจากนี้ท่านยังได้กล่าวถึงครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีว่า ต้องพยายามปรับปรุง ตนให้มีความรู้ความสามารถเป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์มีความรู้เหมาะที่จะสอน พร้อมทั้งปฏิบัติตน ให้เป็นครูที่ดีของศิษย์ 1) แนะนำดี 2) ให้เล่าเรียน 3) สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ไม่ปิดบังอำพราง 4) ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูงและประชาชน 5) สอนให้มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะไปเผชิญ ชีวิตได้อย่างมีหลัก 6) มีความเมตตากรุณา 7) มีเหตุผล 8) ฝึกให้มีระเบียบวินัย รักงานและเอาใจใส่

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินธรมหาเถร) (2561) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะและ บุคลิกภาพของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีไว้ว่า ครูสอนควรประกอบด้วยบุคลิกลักษณะ 4 ประการ คือ

1. การวางตัวให้เหมาะสมแก่กาลเทศะ
2. การแสดงออกทางการพูดและการกระทำที่แสดงออกถึงความมีระเบียบ อ่อนน้อม วาจาไพเราะอ่อนหวาน
3. จิตใจดี มีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
4. สติปัญญา คือความเฉลียวฉลาด มีภาวะความเป็นผู้นำ ปฏิบัติต่อผู้คนรอบข้างอย่าง เหมาะสม (เอกสารการฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดปากน้ำภาษีเจริญ, 2561)

พระพรหมกวี (ประกอบ ธมฺมเสฏฺโฐ) (2561) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครูไว้ว่าต้องประกอบด้วย 4 อา คือ

1. เวลา ครูเสียสละเวลาให้กับการเรียนสอน และต้องเป็นแบบอย่างทางการปฏิบัติตน ให้ผู้เรียนได้ซึมซับรับไปปฏิบัติตาม เมื่อมีวิชาความรู้ดีแล้วต้องมีจรรยาบรรณคือการปฏิบัติตนที่ดีด้วย

2. เสนา หมายถึง ครูต้องมีทีมงาน รู้จักบริหารจัดการคน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน

3. จักขุมา ครูต้องมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ดี มีความเสมอภาค ไม่ก่อความทะเลาะวิวาท ไม่เอาเรื่องส่วนตัวเข้าพัวพันกับงาน

4. ธรรมา ครูต้องมีคุณธรรม มีเมตตากรุณาต่อผู้เรียน มีจิตวิทยาในการสอน เอาใจใส่ดูแล ให้กำลังใจเป็นที่ปรึกษาในยามเดือดร้อน

พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช) (2560) ได้กล่าวถึง ผู้สอนที่จะได้ชื่อว่า “เป็นผู้สอนที่ดี เป็นครูที่ดี” นั้นจะต้องมีหลักในการสอน 5 ประการ คือ 1) ผู้สอน (ครู) 2) ผู้รับสอน (ผู้เรียน) 3) เรื่องที่สอน 4) วิธีการสอน (เทคนิค) 5) อุปกรณ์การสอน

1. ผู้สอน ต้องประกอบด้วยความพร้อมทั้ง 3 คือ 1) ความรู้พร้อม 2) กายพร้อม 3) จิตใจพร้อม และได้อธิบายในแต่ละด้านไว้ ดังนี้

1) ความรู้พร้อม หมายถึง ผู้สอนต้องมีความพร้อมในการสอนในแต่ละชั้นประโยค มีความรู้ในวิชานั้นเป็นอย่างดี และมีความแจ่มแจ้งในวิชาการ ถ้าหากไม่พร้อมต้องศึกษาให้ดี ต้องมีการค้นคว้าและเตรียมตัวเป็นอย่างดี จากหนังสือพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หรือจากการฟังผู้รู้ ครูอาจารย์ที่เคยสอนและจดบันทึกไว้ และสุดท้ายคือจากประสบการณ์จริงที่ได้พบ จากการศึกษา ค้นคว้าทั้งหมดดังกล่าวมาแล้ว ถือว่าเป็นความเตรียมพร้อมของผู้สอน ซึ่งจะก่อให้เกิดความมั่นใจ ความอาจหาญในการสอน นำมาสู่ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการเรียนการสอนเป็นอย่างดี

2) กายพร้อม หมายถึง สุขภาพทางกายของผู้สอน ต้องมีความพร้อม คือ สุขภาพดี แข็งแรงแต่งกายสุภาพเรียบร้อย เสื้อผ้าสะอาด ซึ่งบุคคลดังกล่าวนำมาซึ่งความเลื่อมใสและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เรียน

3) จิตใจพร้อม หมายถึง ผู้สอนต้องมีฉันทะ คือ มีใจรักในสอน และถ่ายทอดวิชาการ ให้ผู้เรียน มีใจรักในวิชาชีพครู มีใจรักในสถาบัน ในสำนักเรียน พร้อมทั้งจะถ่ายทอดถวายเป็นพุทธบูชา ผูกไว้ในพระศาสนา ไม่เห็นแก่อาภิสหรือลาภสักการะ

2. ผู้รับการสอน ผู้สอนควรคำนึงถึงผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานทางความรู้มาก่อนแล้วถ่ายทอดความรู้ไปตามลำดับไม่ละเลยในบางส่วนที่ครูเข้าใจว่าผู้เรียนทราบแล้ว คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับเป็นอันดับแรก และถ่ายทอดโดยไม่ปิดบังอำพราง

3. เรื่องที่สอน ผู้สอนต้องเตรียมการสอน วางแผนการสอนในแต่ละวันมาเป็นอย่างดี โดยต้องค้นคว้าหาความรู้ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ ในเรื่องที่จะสอนมาก่อน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

4. วิธีการสอน ผู้สอนต้องมีเทคนิควิธีการสอนต้องใช้สื่อการสอนและจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจ ในสิ่งที่จะสอนโดยใช้หลัก “สัมผัส” ในการสอน คือ ปากว่า คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ตามดู หมายถึง ใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ หูฟัง ให้ฟังอย่างลึกซึ้ง ตั้งใจฟัง สร้างแรงจูงใจให้เกิดความสนใจ มือเขียน มอบหมายงานให้ผู้เรียนลงมือทำงานที่ได้รับมอบหมาย ใจคิด สอนเรื่องราวที่ชักนำให้ผู้เรียนฝึกคิดใช้วิจารณญาณ

5. อุปกรณ์การสอน การเรียนการสอนในปัจจุบันต้องมีอุปกรณ์การสอน เพื่อเป็นตัวเร้ากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ช่วยทำให้เข้าใจได้รวดเร็วกว่าการอธิบาย อุปกรณ์ในการสอนที่สำคัญในปัจจุบัน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เครื่องฉายทึบแสง เครื่องขยายเสียง แผ่นใส สิ่งประดิษฐ์อื่น ๆ ที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้

นอกจากนี้ พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช) (2560) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการสอนบาลีให้ได้ผลว่า ครูต้องมุ่งผล 2 ประการ คือ ให้รู้เป้าหมายหลักกับเป้าหมายรอง เป้าหมายหลักของการสอน คือ ให้รู้ เป้าหมายรองคือ ให้สอบได้ การสอบได้เป็นเรื่องรอง ถ้าเป้าหมายหลักอย่างแรกได้ผล เป้าหมายรองจะตามมา การสอน ต้องสอนให้รู้จำ รู้แจ้ง รู้จริง รู้จำ ระบบความจำเป็นระบบของมนุษย์ ซึ่งเป็นหนึ่งในเบญจขันธ์ คือ สัญญา รู้แจ้ง รู้รายละเอียด เป็นเรื่องของครูต้องอธิบายในการจัดการเรียนการสอนอย่างละเอียด รู้จริง เป็นปัญญาสามารถพลิกแพลง และในการสอนต้องอธิบายไปตามลำดับให้ผู้เรียนเข้าใจให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์ มีเป้าหมายในการสอนสอนเพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ได้ ในส่วนของการจัดการเรียนรู้นั้นผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ให้ครบวงจร คือเรียนพยัญชนะ อັถละ สาระ อธิปายะ และเทศนา นี้

1. เรียนพยัญชนะ คือการเรียนไวยากรณ์ ศัพท์ อักษระ บท วากยะ อาการะ นิรุตติ และเรียนนิเทศ ที่เรียนกันอยู่ในปัจจุบัน

2. เรียนอັถละ คือ คำแปล ความหมาย เนื้อความ ในข้อนี้มุ่งถึงเนื้อความและความหมาย ไม่ได้มุ่งถึงประโยชน์ ความต้องการ ความมุ่งหมาย สาเหตุ ผลลัพธ์ แต่ว่าการเรียนรู้อັถละ คือเรียนรู้อื่น ๆ เนื้อความและความหมาย

3. เรียนรู้สาระ สาระ คือแก่นเนื้อหา ประเด็นความ ประเด็นสำคัญ ในการเรียนการสอน ภาษาบาลี ผู้สอนต้องฝึกจับประเด็นและฝึกให้ผู้เรียนตีความเนื้อหาสาระที่ได้เรียนมา โดยใช้การตีความหาประเด็นสำคัญ

4. เรียนรู้อธิปายะ แปลกันว่า อธิบาย ไขความ ขยายความ ชี้แจง ครูควรฝึกผู้เรียนให้มีการตีความและขยายความจากเนื้อหาสาระที่ได้และขยายความตามที่มีมุ่งหมายอย่างถูกต้อง

5. เรียนรู้เรื่องเทศนา หมายถึง การถ่ายทอด เมื่อเรียนรู้หลักธรรม จับประเด็นดีความ ถอดบทเรียน นำไปขยายความแล้ว ต้องมีการนำไปถ่ายทอด หรือแนะนำสั่งสอน ให้ผู้อื่นได้รับรู้ รับทราบอย่างถูกต้องตามธรรม

พระสมุห์สุรเชษฐ์ หนูเอี่ยม (2554) กล่าวถึงผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครู พอสรุปได้ 4 ลักษณะ ดังนี้ คือ 1) ฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักปฏิบัติต่อชีวิต หรือดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องมีความสุข 2) สอนให้ คนรู้จักแก้ปัญหาชีวิตและออกจากความทุกข์ได้ โดยไม่ก่อให้เกิดโทษแก่ผู้อื่นและแก่สังคม 3) พัฒนา คนให้รู้จักแสวงหาและเสพความสุขทางวัตถุอย่างถูกต้อง ปราศจากโทษพิษภัยไร้การเบียดเบียน และ พร้อมที่จะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ๆ ในทางที่เกื้อกูลแก่ผู้อื่นและแก่สังคม 4) พัฒนาคนให้พร้อมและ มีความสามารถบางอย่างในการที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นและแผ่ขยายความสุขออกสู่สังคม กระบวนการพัฒนามนุษย์ ให้มีความสุขที่แท้จริงด้วยระบบการศึกษาตามแนวพุทธธรรมก็เพื่อให้ มนุษย์ได้พบกับอภิสราภ สันติคือ ความสงบ หรือภาวะที่ความเดือดร้อนวุ่นวายและความบีบคั้น กระวนกระวายระงับดับสิ้นไปนั่นเอง

สรุปความว่า ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ควรมีคุณสมบัติภายนอก ประกอบด้วย มีบุคลิกลักษณะกิริยาท่าทางน่าเคารพ น่าเลื่อมใส การแต่งกายควรนุ่มนวลให้เรียบร้อย เครื่องนุ่งห่ม สะอาดเรียบร้อย วาจาสุภาพไพเราะอ่อนหวาน คุณสมบัติภายใน ประกอบด้วย มีความรู้ในเรื่องที่สอน เป็นอย่างดี มีการเตรียมเตรียมการสอน ค้นคว้าหาความรู้อย่างดี มีความอดทนต่อการสอน เมตตากรุณาต่อผู้เรียน มีจิตวิญญานความเป็นครู สอนให้ผู้เรียนรู้แจ้ง รู้จริง และนำไปถ่ายทอดต่อไป

การปกครองของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

เพื่อให้ทราบถึงขอบเขตการวิจัย ผู้วิจัยจำเป็นต้องกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์ไทย ในปัจจุบัน ซึ่งมีลำดับขั้นการปกครอง ไปตามลำดับโดยมี สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งได้รับการสถาปนา จากพระมหากษัตริย์ขึ้นในฐานะเป็นองค์ประมุขสงฆ์ทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งจะมีสร้อยพระนามว่า สกลมหาสังฆ-ปริณายก การบริหารงานกิจการพระพุทธศาสนา เป็นความรับผิดชอบโดยตรงสูงสุด ของคณะสงฆ์ไทย ดำเนินงานโดยคณะสงฆ์ไทย เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวไทยและชาวโลกทั้งมวล กิจการและงานของพระพุทธศาสนาทุกด้านจะจำเริญ ก้าวหน้า มั่นคง เข้มแข็ง ประการใด จึงเป็น ความรับผิดชอบสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย และคณะสงฆ์ไทยผู้ทำหน้าที่หลักในการบริหารกิจการ พระพุทธศาสนา ปัจจุบันเรียกว่า “มหาเถรสมาคม” มหาเถรสมาคม เป็นองค์การบริหารกิจการ พระพุทธศาสนาสูงสุดของประเทศไทย (เทียบได้กับ “คณะรัฐมนตรี - คณะรัฐบาลผู้บริหารประเทศ”) คำว่า “มหาเถรสมาคม” ได้เริ่มต้นใช้เป็นครั้งแรก เมื่อมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติลักษณะ ปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ.2445) และได้เปลี่ยนชื่อเรียกมหาเถรสมาคมเป็น “สังฆสภา” ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 ภายหลังได้กลับมาเรียกองค์การบริหารกิจการพระพุทธศาสนา

สูงสุดของประเทศไทยว่า “มหาเถรสมาคม” อีกครั้ง ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) (ราชกิจจานุเบกษา, 2505) และ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 (ฉบับที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. 2562) (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ในรัชกาลปัจจุบัน

การจัดตั้งมหาเถรสมาคมขึ้น ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติทั้ง 3 ฉบับดังกล่าวข้างต้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นศูนย์กลางที่รวมพระสงฆ์ทุกกลุ่มให้มางานร่วมกัน กล่าวคือให้มีองค์กรมหาเถรสมาคมรับผิดชอบทำหน้าที่ทุกอย่างเพื่อเกื้อหนุนพระธรรมวินัยตามรูปแบบของการจัดองค์กรบริหารสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการรวมพลังของพระสงฆ์ทุกกลุ่ม การกระจายอำนาจ ร่วมรับผิดชอบร่วมตัดสินใจด้วยกัน และมุ่งเน้นประสิทธิภาพในการทำงานทุกขั้นตอน (มหาเถรสมาคม, 2563) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 พ.ศ. 2541 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ข้อ 4 กล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์ว่า การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ดังนั้นการปกครองคณะสงฆ์ มี 2 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายมหานิกาย 2) ฝ่ายธรรมยุตินิกาย ซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายนอกจากจะมีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวปฏิบัติแล้วยังมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 กฎมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สังฆานัติ กติกาสงฆ์ คอยควบคุมดูแลให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แบ่งการปกครองออกเป็นลำดับดังต่อไปนี้คือ

- 1) สมเด็จพระสังฆราช
- 2) กรรมการมหาเถรสมาคม
- 3) เจ้าคณะใหญ่(กลาง เหนือ ตะวันออก และใต้)
- 4) เจ้าคณะภาค 18 ภาค
- 5) เจ้าคณะจังหวัด
- 6) เจ้าคณะอำเภอ
- 7) เจ้าคณะตำบล
- 8) เจ้าอาวาส

นอกจากนี้การปกครองคณะสงฆ์ยังแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ซึ่งได้กระจายอำนาจการปกครองออกเป็นส่วน ๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ภาค มีเจ้าคณะภาคดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

ส่วนที่ 2 จังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัดปกครอง (เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ)

ส่วนที่ 3 อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอปกครอง (เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะอำเภอทั่วประเทศ)

ส่วนที่ 4 ตำบล มีเจ้าคณะตำบลปกครอง (เจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบลทั่วประเทศ)

หากเราเรียงลำดับการปกครองคณะสงฆ์ จากล่างขึ้นบน คือจากหน่วยปกครองขนาดเล็ก ไปสู่หน่วยที่ใหญ่ขึ้น การปกครองของคณะสงฆ์จะเป็นดังนี้ ตำบล ปกครองดูแลวัด (เจ้าคณะตำบลดูแลหลาย ๆ วัด) อำเภอ ปกครองดูแล ตำบล (เจ้าคณะอำเภอดูแลหลาย ๆ ตำบล) จังหวัด ปกครองดูแล อำเภอ (เจ้าคณะจังหวัดดูแลหลาย ๆ อำเภอ) ภาค ปกครองดูแลจังหวัด (เจ้าคณะภาคดูแลหลาย ๆ จังหวัด) หน ปกครองดูแลภาค (เจ้าคณะใหญ่ ดูแล ภาคหลาย ๆ ภาค) มหาเถรสมาคม ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในภาพรวม (สมชาย สุรชาติ, 2558)

ในการแบ่งเขตการปกครองระดับภาคของคณะสงฆ์นั้น ยึดถือตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2535) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคสำหรับการปกครองในระดับภาคนั้นแบ่งออกเป็น 18 ภาค ในแต่ละภาคนั้นประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (แถลงการณ์คณะสงฆ์, 2537) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการปกครองคณะสงฆ์ในระดับภาค

การปกครองคณะสงฆ์ (ระดับภาค)	จังหวัดที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับภาค
ภาค 1	กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ
ภาค 2	พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สระบุรี
ภาค 3	ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท อุทัยธานี
ภาค 4	นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์
ภาค 5	พิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ ตาก
ภาค 6	ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
ภาค 7	เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน
ภาค 8	อุดรธานี หนองคาย เลย สกลนคร หนองบัวลำภู
ภาค 9	ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด
ภาค 10	อุบลราชธานี ศรีสะเกษ นครพนม ยโสธร มุกดาหาร อำนาจเจริญ
ภาค 11	นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ สุรินทร์
ภาค 12	ปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา สระแก้ว

ตารางที่ 5 แสดงการปกครองคณะสงฆ์ในระดับภาค (ต่อ)

การปกครองคณะสงฆ์ (ระดับภาค)	จังหวัดที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับภาค
ภาค 13	ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด
ภาค 14	นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี สมุทรสาคร
ภาค 15	ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม ประจวบคีรีขันธ์
ภาค 16	นครศรีธรรมราช ชุมพร สุราษฎร์ธานี
ภาค 17	ภูเก็ต ตรัง พังงา กระบี่ ระนอง
ภาค 18	สงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา

สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 14

สำหรับสำนักเรียนบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 มี 4 สำนักเรียนตามชื่อจังหวัด คือ สำนักเรียนคณะจังหวัดนครปฐม สำนักเรียนคณะจังหวัดกาญจนบุรี สำนักเรียนคณะจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักเรียนคณะจังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วยสำนักเรียนที่ยังเปิดทำการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำวัด นครปฐม กาญจนบุรี สุพรรณบุรี และสมุทรสาคร ซึ่งในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เดินทางไปสำรวจในพื้นที่พบว่า มีสำนักเรียนที่ทำการเป็นการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่ยังมีการจัดการเรียนการสอนอยู่ บางแห่งได้ล้มเลิกไปแล้วเพราะสาเหตุด้านงบประมาณด้านบุคลากรทางการศึกษา ด้านตัวผู้เรียนที่มีจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมสำนักเรียนที่เปิดทำการสอนในจังหวัดต่อไปนี้ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค 14

ที่	รายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค 14	ที่	รายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค 14
1	วัดพระปฐมเจดีย์	17	วัดสวนหงส์
2	วัดพระงาม	18	วัดสองพี่น้อง
3	วัดไร่เกาเข้าน้ำโรง	19	วัดพรสวรรค์
4	วัดห้วยจรเข้มะ	20	วัดพยัคฆาราม
5	วัดญาณเวศกวัน	21	วัดราษฎร์ประชุมชนาราม
6	วัดไร่ขิง	22	วัดวังขยายทายิการาม

ตารางที่ 6 แสดงสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค 14 (ต่อ)

ที่	รายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค 14	ที่	รายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค 14
7	วัดมหาสวัสดิ์นาคพทุฒาราม	23	วัดไชยชุมพลชนะสงคราม
8	วัดประชาราษฎร์บำรุง(รางหมั่น)	24	วัดเทวสังฆาราม
9	วัดหนองกระโดน	25	วัดทุ่งมะสัง
10	วัดปรีดาราม	26	วัดพังตรุ
11	วัดวังตะกู่	27	วัดสิริกัญจนาราม
12	วัดบางช้างเหนือ	28	วัดดงสัก
13	วัดธรรมศาลา	29	วัดบ่อมวิเชียรโชติการาม
14	วัดลาดหญ้าแพรก	30	วัดโคกรุกราก
15	วัดใหม่ห้วยลึก	31	วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร
16	วัดศรีประชาวัฒนาราม		

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พระวัตร จันทกุล และฉลอง ชาตรุประชีวิน (2560) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจำนวน 10 คน 2) การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มากร่างรูปแบบและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จำนวน 9 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสาร องค์กรประกอบที่ 2 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครู องค์กรประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนาสมรรถนะครู 3) การประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 60 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย ผลการประเมินรูปแบบ โดยผู้บริหารโรงเรียน คีศึกษานิเทศก์และครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเห็นว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดและมีความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ณัฐมน พันธุ์ชาติศรี (2559) ทำวิจัยเรื่อง การสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบ 1) องค์กรประกอบคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 2) แนวทางการสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มี 5 องค์กรประกอบ คือ (1) ด้านความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู (2) ด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู (3) ด้านคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครู (4) ด้านบทบาทหน้าที่ของความเป็นครู และ (5) ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพครู 2) แนวทางการสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีแนวทางการสร้างเสริม อาทิ จัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ในศาสตร์หรือวิชาชีพเฉพาะและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องเทียบได้ในระดับสากล มีการเชื่อมโยงความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพกับวิชาเอกอย่างเป็นรูปธรรม สร้างกระบวนการผลิตนักศึกษาครูที่มีประสิทธิภาพอันเกิดจากความร่วมมือและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ใช้บัณฑิต ผู้ผลิตบัณฑิต ชุมชน และสังคม จัดกิจกรรมเสริมสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตวิญญาณและจิตสำนึกที่ดีในวิชาชีพ สร้างรูปแบบการสร้างเสริมคุณลักษณะของการเป็นครูมืออาชีพซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของคณะครุศาสตร์ จัดค่ายอาสาเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตอาสาในรูปแบบที่หลากหลายโดยผู้เรียนสามารถเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามความสนใจ บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียนเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงและสัมผัสความเป็นครู คัดเลือกครูผู้สอนจากบุคลากรที่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นครูเป็นต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 36 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาของคณะครุศาสตร์ จำนวน 324 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ศศิธร ยติรัตนกัญญา (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรกับสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนสังกัดสำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ 1) วัฒนธรรมองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุน สังกัดสำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2) สมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน สังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรของบุคลากรสายสนับสนุนสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า วัฒนธรรมราชการอยู่ในระดับมากที่สุด วัฒนธรรมเน้นความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ส่วนวัฒนธรรมการตลาดและวัฒนธรรมปรับเปลี่ยนอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ 2) สมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนสังกัดสำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงจากค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การยึดมั่นในความถูกต้อง ขอบธรรม และคุณธรรมจริยธรรม การทำงานเป็นทีมและการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ 3) วัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรสายสนับสนุน สังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 317 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามวัฒนธรรมองค์กรตามแนวคิดของคาเมรอน (Cameron) กับสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน สังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตามแนวคิดของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ประสิทธิ์ อุ่นหนองกุ้ง (2559) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 13 องค์ประกอบย่อย และ 60 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายพันธกิจการเรียนรู้มี 10 ตัวบ่งชี้ 2) การบริหารหลักสูตรและการสอนมี 13 ตัวบ่งชี้ 3) การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้มี 13 ตัวบ่งชี้ 4) การพัฒนาบุคลากรมี 12 ตัวบ่งชี้ และ 5) การพัฒนาผู้เรียนมี 12 ตัวบ่งชี้ 2) สร้างรูปแบบการพัฒนากภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนากภาวะ

ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เอกสารประกอบการพัฒนา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีความก้าวหน้าในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการคิดเป็นร้อยละ 69.28 รูปแบบการพัฒนา มีความเหมาะสมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2556 สังกัดกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม กลุ่มที่ 7-11 จำนวน 134 คนได้มาโดยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) คู่มือการใช้รูปแบบ และเอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กมลชนก ภาคภูมิ (2556) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะและรูปแบบสมรรถนะสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามสภาพปัจจุบัน พบว่า การศึกษาสมรรถนะและรูปแบบสมรรถนะสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามสภาพปัจจุบันซึ่งกำหนดโดยหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ พบว่าประกอบด้วย 13 สมรรถนะ 64 ตัวชี้วัด 2) พัฒนารูปแบบสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า การพัฒนารูปแบบสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วย 30 สมรรถนะ 168 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ด้านความรู้มี 9 สมรรถนะ 33 ตัวชี้วัด 2) ด้านทักษะ มี 17 สมรรถนะ 99 ตัวบ่งชี้ และ 3) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล มี 4 สมรรถนะ 36 ตัวชี้วัด และ 3) ประเมิน ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า การประเมิน ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา สมรรถนะครูเพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า วิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ด้านความรู้ ด้านทักษะและ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้เท่ากับ 0.48, 0.38 และ 0.18 ตามลำดับ และเมื่อวิเคราะห์เมทริกซ์ พบว่า สมรรถนะที่ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเร่งด่วน ซึ่งพิจารณาจากสมรรถนะที่ต่ำกว่าเกณฑ์และต้องปรับปรุง มี 10 สมรรถนะ ประกอบด้วย ด้านความรู้ 4 สมรรถนะ และด้านทักษะ 6 สมรรถนะ

และสมรรถนะที่ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในลำดับรองลงมา ซึ่งพิจารณาจากสมรรถนะที่ต่ำกว่าเกณฑ์แต่ยังไม่น่าห่วงมี 9 สมรรถนะประกอบด้วยด้านความรู้ 3 สมรรถนะ ด้านทักษะ 4 สมรรถนะ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล 2 สมรรถนะ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีทั้งแบบวิจัยเชิงคุณภาพและแบบวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และ 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการตอบแบบประเมิน ได้แก่ ครูจำนวน 552 คน จากกลุ่มตัวอย่าง 70 โรงเรียน ซึ่งได้มาจากการสุ่มประชากรแบบแบ่งประเภท เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามความคิดเห็นสองฉบับ โดยการใช้เทคนิควิจัย EDR (Ethnographic Delphi Future Research) และแบบประเมินสมรรถนะครู การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยาย ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ในการพัฒนา และการวิเคราะห์เมทริกซ์

ฉัตรชัย หวังมีจมี (2560) ทำวิจัยเรื่อง สมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21: ปรับการเรียน เปลี่ยนสมรรถนะ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะ ของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า 1) ปัญหาของครูผู้สอนในปัจจุบัน มี 2 ประการ คือ (1) ครูยังคงใช้รูปแบบการสอนแบบดั้งเดิม และ (2) ครูผู้สอนขาดจิตวิญญาณในความเป็นครู 2) สมรรถนะของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มี 7 สมรรถนะ คือ (1) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (2) สมรรถนะด้านการวัดประเมินผลเพื่อการพัฒนาและคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายระหว่างบุคคล (3) สมรรถนะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี และการรู้เท่าทันสื่อ (4) สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ (5) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (6) สมรรถนะด้านการข้ามวัฒนธรรม (7) สมรรถนะด้านการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและแนะแนวทาง ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะนำไปใช้ในการวางแผนการผลิตและพัฒนาครูผู้สอนเพื่อให้ครูผู้สอนมีสมรรถนะที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ต่อไป ผู้วิจัยใช้แนวทางการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสมรรถนะของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 รวม 6 คน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกันว่าโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานบางคนยังไม่สามารถก้าวทันความเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์แบบอุปนัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์

อภิภา ปรัชญพฤทธิ (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับ การศึกษายุค 4.0 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการผลิตครูสำหรับการศึกษายุค 4.0 โดยการวิเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นของครูในการศึกษายุค 4.0 วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของ การผลิตครูปัจจุบันในประเทศไทย วิเคราะห์การผลิตครูของประเทศที่ประสบความสำเร็จระดับ นานาชาติ พัฒนา (ร่าง)รูปแบบการผลิตครูสำหรับการศึกษายุค 4.0 และตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูในการศึกษายุค 4.0 ประกอบด้วยสมรรถนะแกนกลางของการศึกษายุค 4.0 10 ด้าน คือ 1) การคิดแบบวิจารณ์ญาณ 2) การแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ 3) การสร้างนวัตกรรม 4) ความเป็นผู้ประกอบการ 5) ความเป็นผู้เรียนรู้ ตลอดชีวิต 6) การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ 7) การทำงานร่วมกับผู้อื่น 8) การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม 9) ภาวะผู้นำ 10) การมีจิตสาธารณะ และสมรรถนะวิชาชีพครู 6 ด้าน คือ 1) ความเป็นครูและ จรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การรู้จักในเนื้อหาวิชาและวิธีวิทยาการสอน 4) การประเมินผลและวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา 5) การพัฒนาผู้เรียน 6) การจัดสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ ส่วนผลการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของการผลิตครูปัจจุบันในประเทศไทยพบว่า ค่อนข้างมีจุดอ่อนมากกว่าจุดแข็ง ส่วนผลการวิเคราะห์การผลิตครูในประเทศฟินแลนด์และสิงคโปร์ พบพบเรียนที่ดีสำหรับประเทศไทย รูปแบบการผลิตครูที่ได้จากการวิจัยนี้มีชื่อว่า รูปแบบการผลิตครู ที่เสริมสร้างความเข้มแข็งอาชีพและศักยภาพด้านนวัตกรรม มีองค์ประกอบหลัก 8 ด้าน ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์และหลักการผลิตครู 2) จุดมุ่งหมายการผลิตครูและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตครู 3) แนวทางการรับเข้าศึกษา 4) หลักสูตรผลิตครูระดับปริญญาตรี (5 ปี) 5) การฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ 6) การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล 7) กิจกรรมพัฒนานิสิตนักศึกษาครู และ 8) การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

พระมหาไกรวรรณ ปุณฺณขันธ (2552) ทำการวิจัยเรื่อง ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สำนักเรียนพระปริยัติธรรม มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ข้อคือ 1) องค์ประกอบผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม 2) รูปแบบผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติ ธรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การวางแผนกลยุทธ์ (2) ภาวะผู้นำ (3) วิสัยทัศน์ (4) คุณธรรมจริยธรรม (5) การบริหารองค์กร 2) รูปแบบผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเป็นไปได้ ถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สำนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกนักธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 และภาค 14 จำนวน 191 สำนัก ผู้ให้ข้อมูลคือ เจ้าสำนักเรียนอาจารย์ใหญ่ และครูสอนพระปริยัติธรรมจำนวน 764 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และ

แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบ และการวิเคราะห์เนื้อหา และการพิจารณาตรวจสอบรูปแบบผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ใช้วิธีสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบรูปแบบด้วยวิธีชาติพันธุ์วรรณา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักเรียนทั่วประเทศจำนวน 18 รูป

ลัดดาวรรณ ประสูตรแสงจันทร์ (2555) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาครูคำสอนในโรงเรียนคาทอลิก มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้คือ 1) องค์ประกอบการพัฒนาครูคำสอนในโรงเรียนคาทอลิก 2) รูปแบบการพัฒนาครูคำสอนในโรงเรียนคาทอลิก 3) ผลการยืนยันรูปแบบการพัฒนาครูคำสอนในโรงเรียนคาทอลิก ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการพัฒนาครูคำสอนในโรงเรียนคาทอลิกเป็นพหุองค์ประกอบ มี 9 องค์ประกอบ คือ (1) ค่าตอบแทนและสวัสดิการ (2) การเสริมสร้างปัจจัยภายในตัวครูคำสอน (3) การจัดกิจกรรม อบรม ประชุม สัมมนา (4) ผู้บริหารโรงเรียน (5) การเสริมสร้างชีวิตจิต (6) การจัดตั้งกลุ่มครูคำสอน (7) การวางแผนพัฒนา (8) สถานที่ทำงาน และ (9) การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ทิศทาง งานคำสอน 2) รูปแบบการพัฒนาครูคำสอนในโรงเรียนคาทอลิกเป็นความสัมพันธ์ของพหุองค์ประกอบโดยองค์ประกอบด้านปัจจัยแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย ค่าตอบแทนและสวัสดิการ การจัดกิจกรรม อบรม ประชุม สัมมนา ผู้บริหารโรงเรียน การเสริมสร้างชีวิตจิต การวางแผนพัฒนา สถานที่ทำงาน และการกำหนดนโยบาย เป้าหมายทิศทางงานคำสอน มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านทักษะความสามารถของครูคำสอน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยภายในตัวครูคำสอนและการจัดตั้งกลุ่มครูคำสอน 3) ผลการยืนยันรูปแบบการพัฒนาครูคำสอนในโรงเรียนคาทอลิก ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบการพัฒนาครูคำสอนในโรงเรียนคาทอลิกมีความถูกต้องครอบคลุม เหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์ ประชากร คือ โรงเรียนคาทอลิกในประเทศไทย จำนวน 232 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนคาทอลิกในประเทศไทย จำนวน 144 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหาร และครูคำสอน จำนวน 576 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอล และการวิเคราะห์เนื้อหา

พระมหาอุดร อุตโตโร (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และสมรรถนะของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาสมรรถนะของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตรในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อนำเสนอสมรรถนะของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตรในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาท

หน้าที่และสมรรถนะของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มี 8 ด้าน คือ ด้านปรัชญาการสอน การเรียนพระปริยัติธรรม ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการวิจัยการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม และด้านการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีนั้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) สมรรถนะครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตร ในเขตกรุงเทพมหานคร มี 4 กลุ่ม รวม 12 สมรรถนะย่อย ได้แก่ 1) กลุ่มสมรรถนะทั่วไป ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือ คุณธรรม จริยธรรม การสื่อสารที่ดี และการเป็นแบบอย่างที่ดี กลุ่มสมรรถนะตนเอง ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือ ภาวะผู้นำตนเอง การมีสติปัญญา และการพัฒนาบุคลิกภาพตนเอง กลุ่มสมรรถนะการทำงานกับคนอื่น ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือ การทำงานเป็นทีม การช่วยเหลือผู้อื่นและความเชื่อถือว่าว่างใจได้ 4) กลุ่มสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือ การจัดการชั้นเรียน ความรอบรู้ในการจัดการเรียนรู้ และการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสมรรถนะดังกล่าวนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานของครูได้ 3) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักกัลยาณมิตร ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถประยุกต์ใช้ “UDORN MODEL” ร่วมกับสมรรถนะทั้ง 4 กลุ่ม 12 สมรรถนะย่อย และบทบาทหน้าที่ของครูบาลีทั้ง 8 ด้าน โดยอาศัยหลักกัลยาณมิตรเป็นแรงขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการสอนบาลีให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอน จำนวน 156 รูป ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญ โดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จำนวน 24 รูป/คน จากนั้น นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย

อัจฉรา หล่อตระกูล (2557) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคของสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี และหลักพุทธธรรม สำหรับการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของเวลา เนื่องจาก ภารกิจหลักของพนักงานมหาวิทยาลัยในปัจจุบันประกอบไปด้วย งานสอน งานวิจัย งานบริการวิชาการ งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งได้รับมอบหมายภาระงานมาจากผู้บังคับบัญชา จึงทำให้ไม่มีเวลาในการพัฒนาตนเอง 2) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม เพราะจะทำให้ผู้รับการพัฒนา

ได้เรียนรู้จากการฟังและการปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุดนอกจากนี้การฝึกอบรมยังเป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อการพัฒนาตนเอง นำไปเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของตน ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และระดับความคิดเห็นของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัย ตามหลักไตรสิกขา

3) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นการพัฒนาสมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้าน มีส่วนประกอบ 4 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 สมรรถนะหลัก 5 ด้าน ส่วนที่ 2 คือ หลักพุทธธรรม ไตรสิกขา ส่วนที่ 3 หลักการของรูปแบบ และส่วนที่ 4 กระบวนการพัฒนา ซึ่งรูปแบบที่นำเสนอในงานวิจัยนี้คือ การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยด้วยไตรสิกขา สำหรับระเบียบวิธีการวิจัย ผู้วิจัยใช้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีคือ ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้จัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ และพนักงานมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 ราย และใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย ในเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน ซึ่งเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน

วิภาดา ศรีจอมขวัญ (2556) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาไทย ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) สภาพการบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูอาชีวศึกษา ร้อยละ 90 ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาไทย ควรมีลักษณะดังนี้ รูปแบบบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาไทยที่เป็นมาตรฐาน มีกระบวนการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาที่เป็นระบบ ด้วยการมีส่วนร่วมของครูอาชีวศึกษาในสถานศึกษา มีการกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาอย่างเข้มข้น และมีเป้าหมายชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร มีการทดสอบและมีประเมินผลโดยใช้ระบบสารสนเทศ และมีคณะกรรมการจากฝ่ายต่าง ๆ ทั้ง 4 ฝ่ายในสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา 2555 ด้านการประกันภายในมาตรฐานที่ 3 2) ผลการสร้างรูปแบบบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาไทยด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาไทยประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย คำชี้แจง บทนำ หลักการ วัตถุประสงค์ ความสำคัญของการบริหารฯ ขอบข่ายของรูปแบบฯ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารฯ ส่วนที่ 2 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาในสถานศึกษาประเภทต่าง ๆ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยจัดทำเป็นระบบ และมีขั้นตอน ประกอบด้วย การบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา 2555 ด้านการประกันภายในสถานศึกษา และส่วนที่ 3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แบบประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา

3) ผลการวิเคราะห์การประเมินความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาไทย ด้วยวิธีการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้อง มีความเห็นต่อความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาไทย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.398 ซึ่งมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

คมคาย ไพฑูริย์ (2560) ทำวิจัยเรื่อง สภาพและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูพี่เลี้ยงที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์และการนิเทศของครูพี่เลี้ยง 2) ศึกษาความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และการนิเทศที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมี 3 ด้านคือ ด้านความรู้ ด้านทักษะและคุณลักษณะ ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูพี่เลี้ยงมีสภาพด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านความรู้ และด้านคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านทักษะอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพการนิเทศทั้ง 3 สมรรถนะอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาจากน้อยไปมาก 3 ลำดับ ได้แก่ ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือให้เป็นชุมชนวิชาชีพ และความสามารถในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 2) ครูพี่เลี้ยงมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และการนิเทศทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความต้องการผลิตสื่อการสอนที่ทันสมัย รองลงมา คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ การพัฒนาทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์และทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 56 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจำนวน 9 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เอกชัย พุทธสอน (2557) ทำงานวิจัยเรื่อง แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ และ 2) นำเสนอแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่ (1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม คือ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี คือ มีทักษะการรู้ การใช้ และการจัดการด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศให้เท่าทันอยู่เสมอและ (3) ทักษะชีวิตและการทำงาน คือ มีทักษะในการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและ

สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ 2) แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ได้แก่ (1) แนวโน้มด้านหลักการและนโยบาย คือ เน้นการเรียนรู้อยู่บนพื้นฐานของการศึกษาผู้ใหญ่ (2) แนวโน้มด้านคุณลักษณะทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีและทักษะชีวิตและการทำงาน (3) แนวโน้มด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ การส่งเสริมรูปแบบ การปฏิบัติจริง และ (4) แนวโน้มด้านการสนับสนุนและส่งเสริม คือการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จากทุกภาคส่วนในสังคม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารการวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามตามวิธีวิจัยแบบเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน แล้วนำมาสรุปการได้ฉันทามติจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และนำเสนอแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ โดยการตรวจสอบและประเมินผลแนวโน้มจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน

วันชัย บุญทอง และคณะ(2558) ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาครูให้มีจิตอาสา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาแนวทางการพัฒนาครูให้มีจิตอาสาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อใช้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาครูให้มีจิตอาสาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการสัมภาษณ์ และศึกษาโรงเรียนต้นแบบด้านการพัฒนาครูให้มีจิตอาสา จำนวน 3 แห่ง เพื่อสร้างและพัฒนาแนวทางการพัฒนาครูให้มีจิตอาสาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ในประเด็นการปรับปรุงแก้ไขแนวทาง และได้รวบรวมข้อสังเกตและข้อเสนอแนะมาพัฒนาร่างแนวทาง สถิติบรรยายได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาครูให้มีจิตอาสาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก แต่ปัจจุบันปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาคือ ครูไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง หลักสูตรเปลี่ยนแต่ไม่รู้จะปรับเปลี่ยนอะไร ครูสนใจแต่ตนเอง ครูส่วนใหญ่ขาดจิตวิญญาณความเป็นครู ขาดความตระหนักในหน้าที่ของตนเอง การพัฒนาครูที่ผ่านมาเน้นไปในด้านวิชาการ แต่ไม่ได้เน้นการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม จิตสาธารณะ นอกจากนี้การพัฒนาครูโดยภาพรวมยังทำได้ไม่ทั่วถึง ไม่ครบทุกสาระ และไม่ตรงสภาพปัญหา 2) ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาครูให้มีจิตอาสาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย คุณลักษณะของครูที่มีจิตอาสา ขอบข่ายการพัฒนา วิธีการพัฒนา การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ มีองค์ประกอบหลัก 7 ด้าน องค์ประกอบย่อย 96 ข้อ 3) ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาครูให้มีจิตอาสาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า แนวทาง

การพัฒนาครูให้มีจิตอาสาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคู่มือการใช้ โดยภาพรวมและรายด้าน มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากทุกด้าน 4) ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูให้มีจิตอาสาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปว่า แนวทางการพัฒนาครูให้มีจิตอาสาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคู่มือการใช้โดยภาพรวมและรายด้าน มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับดีทุกด้าน

พระเอกลักษณ์ วรสาโร เฟิงส์วีสดี และคณะ (2560) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดมหาเถรสมาคม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครู 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครูที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) ศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครูผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะงาน คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันต่อองค์กร และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครู 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะงาน คุณภาพชีวิตในการทำงาน ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กรสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครูได้ร้อยละ 89.00 และ 3) คุณลักษณะงานมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครูมากที่สุด รองลงมา คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความผูกพันต่อองค์กร ตามลำดับ ไม่มีตัวแปรใดมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครู ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลรวมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครูมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็นสองระยะ คือ ระยะที่หนึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบ ระยะที่สองเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.22 – 0.90 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมปีการศึกษา 2558 จำนวน 550 คน ได้มาโดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและใช้โปรแกรม LISREL วิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

สุรศรี รัมมณีย์ และสุวัฒน์ เงินฉ่ำ (2556) ทำวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การสร้าง ความผูกพันต่อวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาของความผูกพันต่อวิชาชีพครู 2) พัฒนายุทธศาสตร์สร้าง ความผูกพันต่อวิชาชีพครู

3) ศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของยุทธศาสตร์ และ 4) นำเสนอแนวทางการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาของความผูกพันต่อวิชาชีพครู ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถในการบริหารจัดการโรงเรียนต่ำและตัวครูมีความผูกพันกับวิชาชีพต่ำเนื่องจากขาดแรงจูงใจ ค่าตอบแทนต่ำ และมีภาวะหนี้สิน 2) ยุทธศาสตร์การสร้าง ความผูกพันต่อวิชาชีพครู 3) โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันต่อวิชาชีพครูได้ร้อยละ 74 และได้ยุทธศาสตร์ 4 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ของหน่วยงานสนับสนุน ยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู ยุทธศาสตร์ของหน่วยงานบังคับบัญชา และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ยุทธศาสตร์การสร้าง ความผูกพันต่อวิชาชีพครู มีความเป็นไปได้และเหมาะสมทุกยุทธศาสตร์ 4) แนวทางการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติได้แก่ มาตรการพัฒนาครูทั้งระบบ มาตรการส่งเสริมเผยแพร่เกียรติภูมิของครู มาตรการส่งเสริมด้านค่าตอบแทนและมาตรการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาครูให้ เป็นมืออาชีพ ประชากร คือ ครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกลุ่มตัวอย่าง คือครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำนวน 450 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม LISREL สำหรับการวิเคราะห์ ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล

อรรถณพ จินะวัฒน์ (2559) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู ซึ่งมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ ผู้ประกอบวิชาชีพครู จำเป็นต้องพัฒนาตนเพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องโดยมีทักษะการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือการสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึก หรือทัศนคติทางบวกในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงตนเอง และการปรับปรุงตนเอง โดยแสวงหาการสนับสนุนจากบุคคลในอาชีพเดียวกัน จุดเริ่มต้นของการพัฒนาตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู คือการประเมินความสามารถของตนเอง เพื่อนำไปสู่การวางแผนการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งนี้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะมุ่งให้เกิดความสำเร็จในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรมการสนับสนุน บริบทของสถานศึกษา ระดับการพัฒนาของสถานศึกษา เวลา งบประมาณ ขั้นตอนในการพัฒนาวิชาชีพ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน และบทบาทขององค์กรด้านวิชาชีพ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาตนที่มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนของผู้ประกอบวิชาชีพครู

วิวัฒน์ อ้นน่วม และคณะ (2559) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) การศึกษาสภาพและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า สภาพและแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) นโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะครูของกระทรวงศึกษาธิการ

2) สมรรถนะครู ด้านสมรรถนะประจำสายงาน 3) กิจกรรมในการพัฒนาสมรรถนะครูโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4) วิธีการและกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของครูโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2) การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูโดยการยกย่องและประชุมสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของครู มี 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) นโยบายในการส่งเสริมการพัฒนา ประกอบด้วย การจัดระบบสรรหาคนเก่งคนดีเข้าสู่วิชาชีพครู การจัดระบบในการพัฒนาครูประจำการ การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครู และการกระจายอำนาจในการปฏิบัติงานของครู 2) สมรรถนะครู ประกอบด้วย ด้านความรู้ 3 สมรรถนะ ด้านเจตคติ 3 สมรรถนะ ด้านทักษะ 7 สมรรถนะ รวมทั้งสิ้น 13 สมรรถนะ 3) กิจกรรมการพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้ การพัฒนาเจตคติ และการพัฒนาทักษะ 4) กระบวนการส่งเสริมการพัฒนา ประกอบด้วย การวางแผนการพัฒนา การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนา การปรับปรุงแก้ไข และ 3) การประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูโดยการสอบถามผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของครู โดยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปรากฏว่ามีความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (2560) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรีในโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาครูในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูงชายแดน ไทย-เมียนมา ด้านจังหวัดตาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรีในโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาครูในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูงชายแดนไทย-เมียนมา ด้านจังหวัดตาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จำแนกตามประสบการณ์การสอนและหน่วยงานที่สังกัด โดยทำการศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ใน 7 ด้าน คือ 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคใหม่ 4) การพัฒนาสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ยุคใหม่ 5) การพัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 6) การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล การเรียนรู้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีในโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาครูในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูงชายแดน ไทย-เมียนมา ด้านจังหวัดตาก ปีการศึกษา 2559 จำนวน 142 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบอิสระ t-test independent และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า นิสิตมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในด้านการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ผู้เรียนยุคใหม่ การพัฒนาสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ยุคใหม่ การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลางในด้านการพัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เมื่อพิจารณานิสิตที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันและสังกัดหน่วยงานต่างกัน พบว่า มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกัน

ภาสกร เรืองรอง และคณะ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง “เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21” พบว่า ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเรียนรู้ให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงโดยต้องพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากในวงการการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้สามารถชี้แนะและส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา นอกจากนี้ครูไทยในอนาคตยังต้องมีความรู้จริงในเรื่องที่สอน และต้องมีเทคนิควิธีการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งจัดกิจกรรมการเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก ฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีมเป็นนักร้องแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และแสดงออกซึ่งความรักและความห่วงใยต่อผู้เรียน ทั้งนี้กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลได้ถ้าทุกภาคส่วนช่วยกันหาทางลดปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาครู ซึ่งแนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 นั้น ต้องดำเนินการทั้งด้านนโยบายและด้านการพัฒนาตนเองของครูควบคู่กันไป จึงจะทำให้ครูเป็นครูยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

สุพรรณิ อวารณ์ และแก้วเวียง นำนานผล (2557) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โรงเรียนผาน้ำทิพย์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27” พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ของครูแต่ละคนยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ และทักษะในการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ไม่มากนัก เคยเข้ารับการอบรมการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์แต่ไม่เคยลงมือเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์อย่างจริงจัง ขาดงบประมาณในการสนับสนุน ขาดเอกสารและบุคลากรที่จะช่วยแนะนำในการจัดการเรียนรู้ด้านการคิด ครูทุกคนมีความต้องการที่จะจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โดยต้องการให้มีการจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ได้ มีการสนับสนุนด้านเอกสาร บุคลากร มีการนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือและฝึกปฏิบัติจนสามารถจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ได้ และครูทุกคนมีความต้องการที่จะจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ จากการฝึกปฏิบัติจริงโดยมีวิทยากรที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์มาให้ความรู้และมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง จนครูทุกคนสามารถจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ได้

วสันต์ ปานทอง (2556) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” พบว่า คุณลักษณะครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านความรู้และทักษะ ด้านเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาและประเมินผลการพัฒนา โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ 9 ปัจจัย คือ เจตคติต่อวิชาชีพครู ความรู้ทางวิชาชีพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การพัฒนาตนเอง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ภาวะผู้นำทางวิชาการ ทีมงาน วัฒนธรรมการเรียนรู้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และวิธีการพัฒนามี 15 วิธี คือ การฝึกอบรม การดูตัวอย่างโดยการฝังตัว การศึกษาจากคู่มือ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาตนเองให้มีหลักวิชา หลักคิด หลักปฏิบัติ การพัฒนาตนเองโดยแสวงหาความรู้รอบด้านแล้วสรุปข้อเท็จจริง การศึกษาความสำเร็จของผู้ร่วมงานและเพื่อนร่วมวิชาชีพ การจัดการความรู้การเป็นที่ปรึกษา การสอนงาน การเป็นที่เลี้ยง การเป็นกัลยาณมิตร รู้ทุกข์ รู้สุข กิจกรรมการคุยกับเพื่อนครูเพื่อพัฒนาการเรียน การสอน การเสวนาเป็นเนืองนิตย์สร้างกลุ่มที่หลากหลายขยายชุมชน และกิจกรรมแลกเปลี่ยนภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ของรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา คือ องค์ประกอบเชิงระบบ กระบวนการพัฒนา และระดับการพัฒนาในองค์ประกอบเชิงระบบนั้นมุ่งสู่ผลผลิตซึ่งเน้นคุณลักษณะของครูเพื่อศิษย์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตน ด้านความรู้และทักษะ และด้านการปฏิบัติงาน ที่ส่งผลไปยังคุณลักษณะและทักษะผู้เรียน ส่วนกระบวนการพัฒนาครูเพื่อศิษย์มี 5 ขั้นตอน คือ วินิจฉัยความต้องการจำเป็นกำหนดจุดประสงค์และขอบข่าย กำหนดวิธีการพัฒนา ดำเนินการพัฒนา ประเมินผลการพัฒนาและระดับการพัฒนาครูเพื่อศิษย์มี 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร และพบว่าผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

งานวิจัยต่างประเทศ

Horokhivska (2019) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนแบบมืออาชีพของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในภาคพื้นยุโรป ซึ่งเน้นการสร้างสรรคสภาพแวดล้อมทางด้านการศึกษาที่เป็นสากล เพื่อหากลยุทธ์ทางเทคโนโลยีที่เป็นองค์รวมในการพัฒนาอย่างมืออาชีพ ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ด้านเอกสารในระดับนานาชาติ และทำกิจกรรมร่วมกับองค์กรระดับนานาชาติ ในการเข้าร่วมกิจกรรมทำให้เห็นถึงแนวโน้มในการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยให้เป็นมืออาชีพ ในบริบทของชาวโปแลนด์ และสามารถยกระดับความเป็นมืออาชีพให้กับอาจารย์ผู้ฝึกสอนในมหาวิทยาลัยให้เกิดความเชี่ยวชาญ และมีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้

มากขึ้น การศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านความเป็นมืออาชีพของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเป็นปัญหาที่ทำนายเกี่ยวกับศาสตร์การสอนที่สำคัญและยังคงมีความเข้าใจที่หลากหลายในเรื่องสมรรถนะที่ยังคงเป็นรูปแบบการพัฒนาที่จำเป็นต่อการส่งเสริมสมรรถนะความเป็นมืออาชีพของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย และเกี่ยวข้องถึงระบบการฝึกหัดใหม่และในระดับที่ก้าวหน้าขึ้นไปซึ่งขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยและการฝึกหัดภาคสนาม สรุปว่า กระบวนการของการพัฒนาสมรรถนะสู่ความเป็นมืออาชีพเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนและหลากหลายซึ่งทำให้แน่ใจว่าจะต้องดำเนินการสร้างให้มีขึ้นทั้งโดยปัจเจกบุคคลและโดยความเป็นมืออาชีพอันเป็นส่วนสำคัญของระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

Qin and Qiuyan (2006) ได้เสนอโครงสร้างรูปแบบสมรรถนะ (Structure of Competency Model) ของ อาจารย์ระดับอุดมศึกษา พบว่ารูปแบบองค์ประกอบของสมรรถนะของอาจารย์ระดับอุดมศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. คุณสมบัตส่วนบุคคล (Personal Quality) 2. ความสามารถ ทางวิชาการ (Educative Competency) 3. ความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development Competency) และ 4. ความสามารถด้านความร่วมมือ (Collaborative) โดยคุณสมบัตส่วนบุคคลเป็นบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคล ประกอบด้วย แรงจูงใจ บุคลิกลักษณะ การรับรู้ตนเอง และบทบาททางสังคม ในส่วนความสามารถทาง วิชาการความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา และความสามารถด้านความร่วมมือ เป็นบุคลิกลักษณะที่สามารถ มองเห็นได้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ

Williams (2010) ได้ทำการวิจัยเรื่องสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 สำหรับบุคลากรของคณะศึกษาศาสตร์ภายในมหาวิทยาลัย โดยมุ่งเน้นที่นักศึกษาปริญญาโท – เอกและหลังปริญญาเอก เพื่อเพิ่มศักยภาพและพัฒนาความสามารถของนักศึกษาในการเป็นอาจารย์หรือนักวิจัยในอนาคต โดยให้ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นและกำหนดสมรรถนะในรูปแบบหลายรอบ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของบุคลากรปริญญาเอก ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้านสมรรถนะย่อย 7 สมรรถนะ คือ 1) สมรรถนะด้านบทบาทการสอน ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสารและทักษะเอื้ออำนวย, สอนทฤษฎีและปฏิบัติ, การใช้เทคโนโลยี, มีความรู้และประสบการณ์ตามกระแสสังคม, เข้าใจการเรียนรู้ของเด็ก, ใช้โมเดลการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) สมรรถนะด้านบทบาทการให้คำแนะนำประกอบด้วย มีความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย เครื่องมือวิจัยและเทคโนโลยี, ชี้แนะทางการเขียนงานให้มีคุณภาพ, มีเวลาให้นักศึกษา, มีความผูกพันกับนักศึกษาเหมือนเป็นผู้ร่วมวิจัย, มีทักษะการสอนงาน, รับผิดชอบต่อการเป็นที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ, สอนจรรยาบรรณการวิจัย 3) สมรรถนะด้านบทบาทการวิจัย ประกอบด้วย มองประเด็นการวิจัยด้วยมุมมองที่หลากหลาย, เข้าใจบทบาทของการวิจัยในการสอนและเรียนรู้, พัฒนาทักษะการเป็นนักวิชาการอย่างต่อเนื่อง, สามารถใช้นวัตกรรมและการปรับตัว, นำเสนอผลงานวิชาการและตีพิมพ์, เข้าใจและส่งเสริมการได้รับบทบาทการวิจัยเพื่อเพิ่มโปรแกรมและชื่อเสียงของ

มหาวิทยาลัย, ใช้เทคโนโลยีการวิจัย 4) สมรรถนะด้านการบริการ ประกอบด้วย ทักษะการทำงานเป็นทีม และการร่วมมือกัน, ทำงานอย่างกระตือรือร้นในมหาวิทยาลัยและในชุมชนอย่างมืออาชีพ, ทักษะการให้คำปรึกษา, สามารถทำงานกับกลุ่มคนที่หลากหลาย, มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อทำงานบริการ, สนับสนุนพันธกิจของมหาวิทยาลัย, กระตือรือร้นในสังคมและชุมชน 5) สมรรถนะด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ประกอบด้วย ยอมรับและให้คุณค่าผู้อื่น, ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล, สนับสนุนความเห็นต่าง, เป็นที่เลื่อมใสและผู้นำที่รับใช้, มีความรู้และสนับสนุนพันธกิจและเป้าหมาย, ใช้เทคโนโลยีเพื่อความร่วมมือ, เข้าใจวัฒนธรรมและสภาพการเมืองของมหาวิทยาลัย

Szilagyi and Szecsi (2011) ศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิรูปการศึกษาของครูในฮังการี: สมรรถนะสำหรับครูประถม ผลการศึกษาพบว่า สมรรถภาพสำหรับครูประถมศึกษาใน ฮังการี ประกอบด้วยสมรรถนะ 3 ด้าน และในแต่ละด้านแบ่งเป็นสมรรถนะย่อยออกไปอีกดังนี้ 1) ด้านความรู้ความสามารถ แบ่งออกเป็น (1) ประวัติของการศึกษาในฮังการีและทั่วโลก (2) การพัฒนาเด็กและจิตวิทยา (3) ประเด็นทางประวัติศาสตร์และสังคมปัจจุบันในฮังการี (4) ไอซีที (5) งานและกลยุทธ์ของการศึกษาของประชาชนฮังการี (6) เนื้อหาและวิธีการสำหรับการสอนภาษาฮังการีและวรรณกรรม คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดนตรี และทัศนศิลป์ คหกรรมศาสตร์ สุขภาพ และการศึกษาทางกายภาพ 2) ด้านทักษะ แบ่งออกเป็น (1) การคิดเชิงวิพากษ์ (2) การทำความเข้าใจและตีความในสิ่งพิมพ์และแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (3) การสื่อสารในภาษาต่างประเทศใดประเทศหนึ่ง (4) การวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณของสถานการณ์การศึกษาและสภาพปัญหา การแก้ไขความขัดแย้งและการแก้ปัญหา (5) การวางแผนและการจัดการศึกษา (6) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแบบองค์รวมและการพัฒนาของเด็กที่แตกต่าง (7) มีส่วนร่วมในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการศึกษาระหว่างวัฒนธรรม (8) บรรลุกิจกรรมนอกหลักสูตร (9) การทำงานร่วมกันกับครอบครัวของเด็กและสภาพแวดล้อม (10) เรียนรู้ตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมในงานให้บริการทุกโอกาส 3) ด้านการจัดการ/ลักษณะนิสัย แบ่งออกเป็น (1) อุทิศตนสำหรับการสอนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) เคารพในความเป็นมนุษยชาติ ค่านิยมทางจริยธรรม และเคารพสภาพแวดล้อม (3) มีความรับผิดชอบ (4) สุขภาพแข็งแรง (5) มีทัศนคติด้านบวก มุ่งสู่ความสำเร็จ และความสมบูรณ์ทางปัญญา (6) ทำงานเป็นทีม มีภาวะผู้นำ (7) มีความอดทน (8) มีความตระหนักในตนเอง การทำงานร่วมกัน และการสื่อสาร และ (9) การเอาใจใส่

Ganayem and Zidan (2018) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะในศตวรรษที่ 21: การรับรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูสอนทางออนไลน์ งานวิจัยนี้ทำการสำรวจสอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ผู้สอนโดยใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและความหลากหลายทางวัฒนธรรม (TEC) ในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 วิธีการศึกษาแบ่งผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มของผู้เรียนที่ใช้ทักษะทางด้าน ICT ตามแบบการสอนโดยปกติ 2) กลุ่มของผู้เรียนที่ทำการพัฒนาด้วยโปรแกรม

TEC 3) กลุ่มของผู้เรียนที่เลือกเรียนตามความชอบใจ โดยผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามไปยังผู้เรียน 99 คน ที่มาจากวิทยาลัยครูทั้ง 8 แห่ง ที่เข้าร่วมโครงการ โดยที่แต่ละแห่งมีความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่เข้าใจบทบาทของผู้สอนในฐานะผู้อำนวยความสะดวก ในการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ในสังคมที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียง รูปแบบและแนวคิดเริ่มต้นสำหรับผู้กำหนดนโยบายในการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการฝึกอบรมครู โดยใช้ทักษะศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะมีการพัฒนาและการปรับปรุงและปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เหมาะสม กับความเป็นจริงที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในระดับที่กว้างขึ้นและเน้น ความสำคัญของบทบาทผู้สอนในฐานะผู้ออกแบบให้มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันมากขึ้น

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และ 2) แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งเป็นลักษณะการวิจัยพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ด้วยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบและบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนดระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงร่างการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย และขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงร่างการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้คือแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามหลักพระพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลจัดทำโครงร่างการวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามโครงร่างการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 2) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน งานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร อาจารย์ใหญ่ประจำสำนักเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อรวบรวมประเด็นสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเครื่องมือในขั้นที่ 2 ต่อไป

ขั้นที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา และจากการสัมภาษณ์ในขั้นที่ 1 มาพัฒนาเครื่องมือเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการ ดังนี้

1) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ด้านบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวิจัยประเมินผล ด้านพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ โดยหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับโครงสร้างเนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence) และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3) นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป เก็บรวบรวมและนำมาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) และนำเครื่องมือมาปรับปรุงให้สมบูรณ์

ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำนวน 31 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อหาองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1

2) เก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูล คำนวณค่าทางสถิติ และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

ขั้นที่ 4 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 2 โดยกำหนดวิธีการศึกษา ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 โดยพิจารณาสรุปองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อเสนอให้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม และอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนพระปริยัติธรรม ทราบก่อนการสนทนากลุ่ม

2) ดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อทราบแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งผู้วิจัยกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิไว้ จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม และอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนพระปริยัติธรรม กลุ่มละ 3 ท่าน รวมทั้งสิ้น 9 ท่าน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

3) นำประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดทำรายงานผลการวิจัยต่อไป สรุปผังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนที่ 2 ของการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาประชากรในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ประกอบด้วยจังหวัดนครปฐม จำนวน 16 แห่ง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 4 แห่ง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 8 แห่ง และจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 3 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 31 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักเรียน เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และอาจารย์ใหญ่ จำนวน 102 รูป ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำนวน 140 รูป/คน นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตั้งแต่ประโยค ป.ศ. 3 ขึ้นไป จำนวน 711 รูป/คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 953 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการเปิดตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครชซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากกลุ่มประชากรทั้งหมด 953 รูป/คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 279 รูป/คน จากสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ซึ่งมีสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 จำนวนทั้งสิ้น 31 แห่ง โดยการเลือกแบบเจาะจง ดังรายละเอียดในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนผู้ให้ข้อมูล

ลำดับ	รายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14	ผู้ให้ข้อมูล (รูป/คน)		
		ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
1	วัดพระปฐมเจดีย์	3	3	3
2	วัดพระงาม	3	3	3
3	วัดไร่เกาเข้าน้ำโรง	3	3	3
4	วัดห้วยจรเข้ม	3	3	3
5	วัดญาณเวศกวัน	3	3	3
6	วัดไร่จิง	3	3	3
7	วัดมหาสวัสดิ์นาคพทุฒาราม	3	3	3
8	วัดประชาราษฎร์บำรุง(รางหมัน)	3	3	3

ตารางที่ 7 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนผู้ให้ข้อมูล (ต่อ)

ลำดับ	รายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14	ผู้ให้ข้อมูล (รูป/คน)		
		ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
9	วัดหนองกระโดน	3	3	3
10	วัดปรีดาราม	3	3	3
11	วัดวังตะกู่	3	3	3
12	วัดบางช้างเหนือ	3	3	3
13	วัดธรรมศาลา	3	3	3
14	วัดลาดหญ้าแพรก	3	3	3
15	วัดใหม่ห้วยลึก	3	3	3
16	วัดศรีประชาวัฒนาราม	3	3	3
17	วัดสวนหงส์	3	3	3
18	วัดสองพี่น้อง	3	3	3
19	วัดพรสวรรค์	3	3	3
21	วัดพยัคฆาราม	3	3	3
21	วัดราชบุรุษประชุมชนาราม	3	3	3
22	วัดวังขยายทายิการาม	3	3	3
23	วัดไชยชุมพลชนะสงคราม	3	3	3
24	วัดเทวสังฆาราม	3	3	3
25	วัดทุ่งมะสัง	3	3	3
26	วัดพังตรุ	3	3	3
27	วัดสิริกาญจนาราม	3	3	3
28	วัดดงสัก	3	3	3
29	วัดป้อมวิเชียรโชติการาม	3	3	3
30	วัดโกรกกราก	3	3	3
31	วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร	3	3	3
	รวม	93	93	93

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือสำหรับใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แนวสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยผ่านการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นการเตรียมประเด็นการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในทุกประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาการวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ สถานภาพ อายุ พรรษา การศึกษาสามัญ การศึกษาแผนกธรรม ระดับเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's five Rating scale, 1961) โดยมีขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารการศึกษาและครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำนวนทั้งสิ้น 85 ข้อ

2. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องรายข้อ (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า มีข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจำนวน 85 ข้อ โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

(1) พระมหาจรัญ กิตติภโท ดร. ป.ธ. 9 ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระงาม จังหวัดนครปฐม อาจารย์สอนภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(2) พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย ดร. ป.ธ. 9 รองเจ้าคณะอำเภอเมือง นครปฐม อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม

(3) พระมหาภูมิชาย อคคปญโญ ดร. ป.ธ. 9 ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง จังหวัดราชบุรี อาจารย์พิเศษ สอนวิปัสสนากรรมฐาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาลีศึกษาศึกษาพุทธไสส จังหวัดนครปฐม

(4) พระครูสุนทรธรรมโสภณ (วิเชียร ปญญาวุฑโฒ) รศ. ดร. อดีตคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเสนหา จังหวัดนครปฐม

(5) พระครูสิริกาญจนารักษ์ (สมัย อคคปญโญ) ป.ธ. 5 ดร. เจ้าคณะอำเภอป่าพะยอม จังหวัดกาญจนบุรี อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี

3. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ (Try out) กับนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 แห่ง รวม 30 รูป คือ นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดโมลีโลกยาราม และนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีวัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร จำนวน 3 รูป อาจารย์ จำนวน 6 รูป และนักเรียนบาลี จำนวน 6 รูป รวมแห่งละ 15 รูป ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมและนำมาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยรวมทั้งฉบับ โดยใช้วิธีการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .983

4. ได้แบบสอบถามองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี นำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยมีเกณฑ์ระดับคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง **มากที่สุด**

ระดับ 4 หมายถึง **มาก**

ระดับ 3 หมายถึง **ปานกลาง**

ระดับ 2 หมายถึง **น้อย**

ระดับ 1 หมายถึง **น้อยที่สุด**

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อนำข้อมูลมาสร้างแบบสอบถามองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

- (1) พระพรหมโมลี (สุชาติ ธรรมรัตน์) ป.ธ. 9
ตำแหน่ง รักษาการเจ้าคณะภาค 5 แม่กองบาลีสนามหลวง ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
- (2) พระธรรมโกศาจารย์ (องอาจ ฐิตธมฺโม) ป.ธ. 9, ดร.
ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 16 เจ้าอาวาสวัดชั้นเงิน (พระอารามหลวง)
จังหวัดชุมพร
- (3) พระเทพปริยัติโมลี (สุทัศน์ วรรณสี) ป.ธ. 9, ดร.
ตำแหน่ง รองเจ้าคณะภาค 11 เจ้าอาวาสวัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพมหานคร
- (4) พระเทพมหาเจติยาจารย์ (ชัยวัฒน์ ปณฺญาสิริ) ป.ธ. 9, ดร. (กิตติมศักดิ์)
ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดนครปฐม รองเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์
อาจารย์สอนประโยคบาลีสนามหลวงชั้น ป.ธ. 9 (ส่วนกลาง) จังหวัดนครปฐม
- (5) พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ป.ธ. 3, ดร. (กิตติมศักดิ์)
ตำแหน่ง รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระอารามหลวง
- (6) พระศรีวิสุทธิวงค์ (สุวิทย์ ปวิชฌณฺญ) ป.ธ. 9
ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอบางเลน ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพระปฐมเจดีย์
จังหวัดนครปฐม
- (7) พระปิฎกโกศล (ปราโมทย์ ปโมทิตฺโต) ป.ธ. 9
ตำแหน่ง รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- (8) พระเมธีปริยัติวิบูล (สิริ สิริธโร) ป.ธ. 9, ดร.
ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี
- (9) พระราชปริยัติคุณ (สมพงษ์ สุวโจ)
ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดป้อมวิเชียรโชติการาม พระอารามหลวง
ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งมีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 31 แห่ง รวมทั้งสิ้น 279 รูป/คน (รายละเอียดดังตารางที่ 2) และได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 279 ฉบับ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

3. ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คัดเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่มโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปผลจัดทำรายงานผลการวิจัย ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย

- 1) พระมหาวิโรจน์ คุณตวีโร ป.ธ. 6, ผศ. ดร.
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 2) พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา ป.ธ. 9, ดร.
ตำแหน่ง อาจารย์สอนภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระงาม (พระอารามหลวง)
- 3) พระมหาไกรวรรณ ชินทตฺติโย ป.ธ. 9, ดร.
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี (วัดไร่ขิง) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระงาม (พระอารามหลวง)
- 4) พระครูสุนทรธรรมโสภณ (วิเชียร ปญญาวุฑโฒ) รศ. ดร.
ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเสนาห์ จังหวัดนครปฐม อดีตคณบดี คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร จังหวัดนครปฐม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเสนาห์ (พระอารามหลวง)
- 5) พระมหาวิรัชฉัตร วรินโท ป.ธ.9, ดร.
ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดป่าอมวิเชียรโชติการาม (พระอารามหลวง), ประธานหลักสูตรพุทธศาสนามหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี (วัดไร่ขิง), อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาแผนกบาลี วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
- 6) พระครูสิริกาญจนานิกฤษ์ (สมัย อคฺคปัญญา) ป.ธ. 5, ดร.
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพระพุทธศาสนา สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าคณะอำเภอบ่อพลอย เจ้าอาวาสวัดทุ่งมะสัง จังหวัดกาญจนบุรี

- 7) พันเอก ดร. รุฒภณ มะโนน้อม ป.ธ. 9
ตำแหน่ง อดีตอัยการศาลมณฑลทหารบกที่ 41 อนุศาสนาจารย์
กรมทหารราบที่ 9 จังหวัดนครศรีธรรมราช, ไวยาวัจกร วัดศรีเฉลิมเขต
ครูสอนบาลีวัดสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
- 8) นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. 9, รป. ม
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม
ตำบลห้วยจรเข้ม้า อำเภอมะเข่ จังหวัดนครปฐม
- 9) รศ. ดร. เวทย์ บรรณกรณกุล ป.ธ. 9
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาบาลีพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาลีศึกษาศาสตร์
จังหวัดนครปฐม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้สถิติในการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)
2. การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (frequency) และ ร้อยละ (Percentage) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ
3. การวิเคราะห์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1970 :190) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
  - ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 แสดงว่า เป็นสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด
  - ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 แสดงว่า เป็นสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก
  - ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 แสดงว่า เป็นสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง
  - ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 แสดงว่า เป็นสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อย
  - ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 แสดงว่า เป็นสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อทำการสกัดตัวแปร องค์ประกอบของสมรรถนะของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

5. การวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสรุปผลเป็นแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factors Analysis:EFA) เพื่อสกัดตัวแปรที่สำคัญ เป็นองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การวิเคราะห์สังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำนวน 9 ท่าน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ตามตารางต่อไปนี้

**ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอน
พระปริยัติธรรมแผนกบาลี**

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ดังตารางที่ 8 ซึ่งแสดงข้อมูล
ทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 8 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่งหน้าที่		
ผู้บริหาร	93	33.33
ครูสอนพระปริยัติธรรม	93	33.33
ผู้เรียนบาลี	93	33.33
รวม	279	100
สถานภาพ		
พระภิกษุ	260	93.2
สามเณร	6	2.2
คฤหัสถ์	12	4.3
อื่น ๆ	1	0.4
รวม	279	100
อายุ		
15-29 ปี	69	24.7
30-44 ปี	98	35.1
45-59 ปี	83	29.7
60 ปีขึ้นไป	23	10.4
รวม	279	100
อายุพรรษา		
ไม่มีพรรษา	29	10.4
1-5 พรรษา	66	23.7
6-10 พรรษา	62	22.2

ตารางที่ 8 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
11-15 พรรษา	37	13.3
16 พรรษาขึ้นไป	85	30.5
รวม	279	100
การศึกษาสำัญญ		
ประถมศึกษา	37	13.3
มัธยมศึกษา	104	37.3
ปริญญาตรี	94	33.7
สูงกว่าปริญญาตรี	44	15.8
รวม	279	100
การศึกษาแผนกธรรม		
นักธรรมตรี		
นักธรรมโท	14	5.0
นักธรรมเอก	265	95.0
รวม	279	100
การศึกษาแผนกบาลี		
ไม่มีวุฒิ	6	2.2
เปรียญตรี (ประโยค 1-2,ป.ธ. 3	54	19.4
เปรียญโท (ประโยค ป.ธ. 4- ป.ธ. 6)	129	46.2
เปรียญเอก (ประโยค ป.ธ.7- ป.ธ. 9)	90	32.3
รวม	279	100
ประสบการณ์ในการทำงาน		
1-5 ปี	74	26.5
6-10 ปี	48	17.2
11-15 ปี	20	7.2
16 ปีขึ้นไป	31	11.1
ไม่มีประสบการณ์	106	38.0
รวม	279	100

จากตารางที่ 8 มีผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 279 รูป/คน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านตำแหน่งหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครูสอนพระปริยัติธรรม และผู้เรียนบาลี มีจำนวน 93 รูป/คน เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ด้านสถานภาพ พบว่า เป็นพระภิกษุจำนวน 260 รูป คิดเป็นร้อยละ 93.2 เป็นคฤหัสถ์ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 สามเณร 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.2 และสถานภาพอื่น ๆ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

ด้านอายุ พบว่า อายุระหว่าง 30-44 ปี จำนวน 98 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 35.1 อายุระหว่าง 45-59 ปี จำนวน 83 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 อายุระหว่าง 15-29 ปี จำนวน 69 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 และอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 29 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 10.4

ด้านอายุพรรษา พบว่า อายุพรรษาดังแต่ 16 พรรษาขึ้นไป จำนวน 85 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.5 อายุพรรษาอยู่ในระหว่าง 1-5 พรรษา จำนวน 66 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.7 อายุพรรษาอยู่ในระหว่าง 6-10 พรรษา จำนวน 62 รูป คิดเป็นร้อยละ 22.2 อายุพรรษาอยู่ในระหว่าง 11-15 พรรษา จำนวน 37 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.3 และผู้ที่ไม่มีอายุพรรษา จำนวน 29 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 10.4

ด้านการศึกษาสามัญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับมัธยม มีจำนวน 104 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 ระดับปริญญาตรี จำนวน 94 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 44 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 15.8 และระดับประถม มีจำนวน 37 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 13.3

ด้านการศึกษาแผนกธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน 265 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 95.0 นักธรรมชั้นโท จำนวน 14 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 5.0

ด้านการศึกษาแผนกบาลี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในช่วง ป.ธ. 4-ป.ธ. 6 จำนวน 129 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 ป.ธ. 7-ป.ธ. 9 จำนวน 90 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 ถัดมา ป.ธ. 3 จำนวน 54 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 และไม่มีวุฒิการศึกษาทางบาลีมีจำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.2 ตามลำดับ

ด้านประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงาน จำนวน 106 คิดเป็นร้อยละ 38.0 อยู่ในช่วง 1-5 ปี จำนวน 74 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.5 ช่วง 6-10 ปี จำนวน 48 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.2 ช่วง 16 ปีขึ้นไป จำนวน 31 คิดเป็นร้อยละ 11.1 และ ช่วง 11-15 ปี จำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.2

1.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นความคิดเห็นของบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยพิจารณาจากค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ (Best) มีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 แสดงว่า เป็นสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 แสดงว่า เป็นสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 แสดงว่า เป็นสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 แสดงว่า เป็นสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 แสดงว่า เป็นสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 9 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าน้ำหนักของแต่ละตัวแปร

ข้อ	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี	$\bar{X}$	S.D	ค่าน้ำหนัก (ระดับ)
1	สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามเนื้อหาหลักสูตรที่กำหนดให้	4.13	.861	มาก
2	สามารถปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยเข้ากับสภาพการณ์ของสังคม	3.74	.936	มาก
3	สามารถสอนให้ผู้เรียนนำเนื้อหาหลักสูตรไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.76	.958	มาก
4	สามารถวิเคราะห์หลักสูตรก่อนนำไปสอน	3.86	.928	มาก
5	สามารถจัดทำแผนการสอนครอบคลุมเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร	3.77	.900	มาก
6	สามารถจัดเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับวันเวลาที่กำหนด	3.79	.915	มาก
7	สามารถจัดหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา	3.87	.989	มาก
8	สามารถจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.72	.941	มาก
9	สามารถปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเพศและวัยของผู้เรียน	3.72	.917	มาก
10	สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	3.66	1.015	มาก
11	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	3.65	.940	มาก
12	สามารถใช้จิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน	3.73	.983	มาก
13	สามารถวางแผนและจัดเตรียมแผนการสอนก่อนทำการสอนอย่างสม่ำเสมอ	3.81	.970	มาก
14	สามารถเสริมแรงและให้กำลังใจผู้เรียนในขณะทำการสอน	3.73	1.012	มาก
15	สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	3.61	.986	มาก

ตารางที่ 9 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าน้ำหนักของแต่ละตัวแปร (ต่อ)

ข้อ	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอน พระปริยัติธรรม แผนกบาลี	$\bar{X}$	S.D	ค่า น้ำหนัก (ระดับ)
16	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันและมีวินัยมีความรับผิดชอบ	4.07	.966	มาก
17	สามารถใช้ทักษะในการสื่อสารได้ตรงตามเนื้อหาและกิจกรรมที่จัดการเรียนรู้	3.65	1.007	มาก
18	สามารถประคองจิตใจให้มั่นคงไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่เข้ามากระทบใจ	4.00	.987	มาก
19	สามารถจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อที่ผลิตได้ง่าย	3.57	.993	มาก
20	สามารถอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.50	1.062	มาก
21	สามารถทดลองสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง และสถานการณ์จริงได้	3.65	1.028	มาก
22	สามารถประยุกต์ใช้อินเทอร์เน็ตหรือเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการเรียนการสอน	3.37	1.142	ปานกลาง
23	สามารถวิเคราะห์ปัญหา จุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษาได้	3.38	.929	ปานกลาง
24	สามารถวัดประเมินผลที่หลากหลาย	3.57	1.011	มาก
25	สามารถวัดประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ	3.70	1.075	มาก
26	สามารถวัดประเมินผลโดยการเขียนรายงาน	3.29	1.192	มาก
27	สามารถเสริมสร้างทักษะด้านการวิจัยให้กับผู้เรียน	3.21	1.172	ปานกลาง
28	สามารถจัดการชั้นเรียนและการควบคุมชั้นเรียนได้อย่างดี	3.66	.997	มาก
29	สามารถจัดระบบดูแล ติดตามและช่วยเหลือผู้เรียน	3.47	1.095	ปานกลาง
30	สามารถจัดหาหรือจัดทำสื่ออุปกรณ์ที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน	3.52	.1.092	มาก
31	สามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้เรียนได้เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรค	3.60	1.101	มาก
32	สามารถปรับปรุงสื่อการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ	3.44	1.054	ปานกลาง
33	สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน	3.76	1.015	มาก
34	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์	3.63	.953	มาก
35	สามารถผลิตสื่อและนวัตกรรมด้านการเรียนรู้ที่ทันสมัย	3.49	1.092	ปานกลาง
36	สามารถใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.65	.928	มาก
37	สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้เจริญก้าวหน้า	3.91	.974	มาก
38	สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ	3.63	.958	มาก
39	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เต็มที่ตามศักยภาพ	3.81	.937	มาก
40	สามารถประเมินผลสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตร	3.67	.966	มาก
41	สามารถอ่าน เขียน ฟัง พูด ภาษาบาลีได้	3.70	.973	มาก

ตารางที่ 9 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าน้ำหนักของแต่ละตัวแปร (ต่อ)

ข้อ	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอน พระปริยัตถธรรม แผนกบาลี	$\bar{X}$	S.D	ค่าน้ำหนัก (ระดับ)
42	สามารถสื่อสารด้วยภาษาอื่น ๆ ได้	3.77	.955	มาก
43	สามารถสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูให้เกิดขึ้นในตน	3.93	.987	มาก
44	สามารถนำปรัชญาการศึกษามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาและ ผู้เรียนบาลี	3.78	.945	มาก
45	สามารถวิเคราะห์ปรัชญา แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน	3.68	.918	มาก
46	สามารถปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ ตั้งเป้าหมายไว้	4.03	.976	มาก
47	สามารถประเมินหลักสูตรและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร	3.67	1.007	มาก
48	สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน	3.62	1.010	มาก
49	สามารถบำเพ็ญประโยชน์ด้วยจิตสำนึกสาธารณะ และมีความเสียสละ	3.79	.974	มาก
50	สามารถปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ	3.82	1.016	มาก
51	สามารถจัดการเรียนรู้ภาษาบาลีโดยใช้เทคนิควิธีที่จูงใจให้ผู้เรียนสนใจ	4.14	.920	มาก
52	สามารถพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ	3.77	.982	มาก
53	สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการขึ้นนำตนเอง	3.79	.997	มาก
54	สามารถจัดทำโครงการทางวิชาการได้	3.49	1.089	ปานกลาง
55	สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ถูกต้อง ดีงาม	3.83	.967	มาก
56	สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเจริญทางกาย สังคม อารมณ์และ สติปัญญา	3.85	.985	มาก
57	สามารถเพิ่มพูนความรู้ด้านภาษาบาลีอยู่เสมอ	3.72	1.015	มาก
58	สามารถใช้ความรู้ในการวิเคราะห์ วิจัยเนื้อหาในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัภาษาบาลีได้	3.66	.945	มาก
59	สามารถบูรณาการความรู้ด้านภาษาบาลีกับวิชาการต่าง ๆ ในการจัดการ เรียนการสอน	3.54	1.048	มาก
60	สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาภาษาบาลีเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไป	3.96	.996	มาก
61	สามารถเขียนเอกสารทางวิชาการด้านภาษาบาลีหรือด้านอื่น ๆ ได้	3.55	1.023	มาก
62	สามารถวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับปัญหาทางการศึกษาภาษาบาลีได้	3.67	1.031	มาก

ตารางที่ 9 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าน้ำหนักของแต่ละตัวแปร (ต่อ)

ข้อ	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอน พระปริยัติธรรม แผนกบาลี	$\bar{X}$	S.D	ค่า น้ำหนัก (ระดับ)
63	สามารถปฏิบัติตามปรัชญาและแผนการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดังมาตามพระ ธรรมวินัย	3.81	1.032	มาก
64	สามารถนำแบบอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพมาพัฒนาตน	3.77	1.032	มาก
65	สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ	4.00	.976	มาก
66	สามารถอุทิศตนด้วยความเสียสละมุ่งหวังความเจริญแก่พระศาสนา	4.14	.957	มาก
67	สามารถวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของตนเอง อย่างต่อเนื่อง	3.84	.929	มาก
68	สามารถเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่าง ต่อเนื่อง	3.72	.996	มาก
69	สามารถร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน	3.82	.936	มาก
70	สามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ระเบียบ ข้อบังคับ และธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม	3.99	.910	มาก
71	สามารถดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมปราศจากอคติต่อผู้เรียน	4.12	.881	มาก
72	สามารถสอนเรื่องที่ยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย	3.91	.901	มาก
73	สามารถอดทนเอาใจใส่ต่อผู้เรียนได้	4.02	.899	มาก
74	สามารถปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต	4.18	.916	มาก
75	สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน ไม่แนะนำไปในทางเสียหาย	3.98	1.051	มาก
76	สามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิวิจารณ์ ได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรม วินัย	4.07	1.008	มาก
77	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา	4.04	.995	มาก
78	สามารถใช้เหตุและผลอย่างถูกต้อง	4.07	.966	มาก
79	สามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้เรียน	3.99	.952	มาก
80	สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.76	1.017	มาก
81	สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล	3.85	.958	มาก
82	สามารถยืดหยุ่น ยอมรับความเห็นของผู้อื่น เพื่อเป็นแนวทางใหม่ ๆ ในการ ปฏิบัติงาน	3.90	.973	มาก
83	สามารถปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีจิตใจแจ่มใส กายอ่อนนุ่ม วาจาสุภาพ	4.11	.881	มาก
84	สามารถแสดงบทบาทผู้นำ หรือผู้ตาม ได้อย่างเหมาะสม	3.89	.942	มาก
85	สามารถจัดการเรียนรู้โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	3.50	1.021	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า ตัวแปรสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยภาพรวม จำนวน 85 ตัวแปร มีค่ามีค่ามีขั้วมีเลขคณิตอยู่ระหว่าง 3.21 - 4.18 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ระหว่าง .86 -1.19 โดยมีระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอยู่ในระดับมาก จำนวน 78 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 7 ข้อ

1.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factors Analysis : EFA) เพื่อสกัดตัวแปรให้เหลือตัวแปรที่สำคัญ เป็นการนำความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factors Analysis) เพื่อสกัดตัวแปรให้เหลือตัวแปรที่สำคัญ ซึ่งพิจารณาจากสถิติทดสอบสองค่า คือ ค่า KMO and Bartlett's Test of Sphericity โดยดูค่า KMO ที่มีค่ามาก (ค่าที่เข้าใกล้ 1) และค่า Bartlett's Test of Sphericity เป็นค่าที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงค่า KMO และ Bartlett's Test of Sphericity

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.936
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	17358.806
	df	3570
	Sig.	.000

จากตารางที่ 10 พบว่าค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) เท่ากับ 0.936 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 85 ตัวแปร ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นข้อมูลที่มีความเพียงพอและมีความเหมาะสม สามารถใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factors Analysis) ระดับดีมาก เพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า 0.5 และเข้าใกล้ 1 และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบในลักษณะเดียวกันคือ ค่า Chi-Square เท่ากับ 17358.806 ค่า df เท่ากับ 3570 และ ค่า Significance เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.5 จึงปฏิเสธ H_0 ยอมรับ H_1 แสดงว่า ค่า matrix สหสัมพันธ์ของตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน สามารถนำข้อมูลนี้ไปวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factors Analysis) ได้ และสกัดปัจจัย (Factors Extraction) ตามวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle component analysis) ด้วยการหมุนแกนอโรทอนอล (Orthogonal rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax rotation) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งมีค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ (Practically

significant) มีค่าไอเกนแวลู (Eigenvalues) ที่มากกว่า 1 และมีจำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser, 1960) ได้จำนวนองค์ประกอบ และค่าความแปรปรวนของตัวแปร ได้ข้อมูลดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงองค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของตัวแปร

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	30.155	35.476	35.476	30.155	35.476	35.476	8.735	10.277	10.277
2	5.326	6.266	41.742	5.326	6.266	41.742	7.617	8.961	19.238
3	3.318	3.903	45.645	3.318	3.903	45.645	6.327	7.443	26.681
4	2.434	2.863	48.509	2.434	2.863	48.509	4.658	5.481	32.162
5	2.178	2.563	51.071	2.178	2.563	51.071	4.340	5.106	37.268
6	2.047	2.408	53.480	2.047	2.408	53.480	4.252	5.002	42.270
7	1.721	2.024	55.504	1.721	2.024	55.504	3.818	4.491	46.761
8	1.575	1.853	57.357	1.575	1.853	57.357	3.399	3.999	50.761
9	1.422	1.673	59.030	1.422	1.673	59.030	3.034	3.570	54.330
10	1.369	1.611	60.641	1.369	1.611	60.641	2.998	3.527	57.857
11	1.212	1.426	62.067	1.212	1.426	62.067	2.155	2.535	60.392
12	1.188	1.398	63.465	1.188	1.398	63.465	1.592	1.873	62.265
13	1.116	1.314	64.779	1.116	1.314	64.779	1.450	1.705	63.971
14	1.097	1.291	66.069	1.097	1.291	66.069	1.408	1.657	65.627
15	1.075	1.265	67.334	1.075	1.265	67.334	1.247	1.467	67.094
16	1.035	1.218	68.552	1.035	1.218	68.552	1.240	1.458	68.552

จากตารางที่ 11 พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (eigenvalues) มากกว่า 1 มีจำนวน 16 องค์ประกอบ และสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมทั้งหมดได้เท่ากับร้อยละ 68.552 เมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ที่มีค่ามากกว่า 1 และมีตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบจำนวนตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป ตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser's Criterion) และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่า มีจำนวน 5 องค์ประกอบที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ องค์ประกอบที่ 1-5 จึงทำให้เหลือตัวแปรทั้งหมด 37 ตัวแปร ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรที่อธิบายองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์

ตัวแปร variables	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ				
	1	2	3	4	5
A118	.805				
A114	.801				
A116	.800				
A115	.786				
A117	.754				
A74	.730				
A76	.720				
A75	.687				
A73	.654				
A78	.649				
A77	.638				
A66	.632				
A71	.622				
A72	.577				
A67	.553				
A68	.545				
A10		.749			
A9		.717			
A7		.737			
A11		.674			
A6		.664			
A12		.663			
A8		.609			
A98		.667			
A91		.613			
A35			.683		
A36			.675		

ตารางที่ 12 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรที่อธิบายองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ (ต่อ)

ตัวแปร variables	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ				
	1	2	3	4	5
A38			.630		
A30			.628		
A37			.601		
A34			.574		
A32			.570		
A33			.567		
A95				.628	
A58				.625	
A61				.609	
A62				.578	
A60				.564	
A81					.713
A80					.696
A82					.689
A84					.615
A85					.562
A79					.553

จากตารางที่ 12 พบว่า การจำแนกองค์ประกอบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำแนกได้ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ จำนวน 37 ตัวแปร ในแต่ละองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรตั้งแต่ .545 - .749 โดยองค์ประกอบที่ 1 มีจำนวนตัวแปร 11 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 มีจำนวนตัวแปร 7 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 มีจำนวนตัวแปร 8 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 มีจำนวนตัวแปร 5 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 5 มีจำนวนตัวแปร 6 ตัวแปร

ตารางที่ 13 แสดงองค์ประกอบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู
สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

องค์ประกอบที่	จำนวนตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1	11	.545 - .730
2	7	.613 - .749
3	8	.567 - .683
4	5	.564 - .628
5	6	.553 - .713
	37	.545 - .749

จากตารางที่ 13 พบว่า องค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 มีจำนวนตัวแปร 11 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .545 - .730 องค์ประกอบที่ 2 มีจำนวนตัวแปร 7 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .613 - .749 องค์ประกอบที่ 3 มีจำนวนตัวแปร 8 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .567 - .683 องค์ประกอบที่ 4 มีจำนวนตัวแปร 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .564 - .628 องค์ประกอบที่ 5 มีจำนวนตัวแปร 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .553 - .713 รวมจำนวนองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ มีจำนวนตัวแปรทั้งสิ้น 37 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .545 - .749 โดยมีรายละเอียดของตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ ดังตารางที่จะนำเสนอต่อไปตามลำดับ

ตารางที่ 14 แสดงองค์ประกอบที่ 1 และตัวแปรที่สกัดได้

ตัวแปร	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
A74	สามารถปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	.730
A76	สามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิวิจารณ์ ได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมวินัย	.720
A75	สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน ไม่แนะนำไปในทางเสียหาย	.687
A73	สามารถอดทนเอาใจใส่ต่อผู้เรียนได้	.654
A78	สามารถใช้เหตุผลอย่างถูกต้อง	.649
A77	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา	.638

ตารางที่ 14 แสดงองค์ประกอบที่ 1 และตัวแปรที่สกัดได้ (ต่อ)

ตัวแปร	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
A66	สามารถอุทิศด้วยความเสียสละมุ่งหวังความเจริญแก่พระศาสนา	.632
A71	สามารถดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมปราศจากอคติต่อผู้เรียน	.622
A72	สามารถสอนเรื่องที่ยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย	.577
A67	สามารถวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง	.553
A68	สามารถเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง	.545
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		8.735
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance)		10.277
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative % of variance)		10.277

จากตารางที่ 14 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 11 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .545 - .730 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 8.735 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 10.277 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 11 ตัวแปรนี้ เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ร้อยละ 10.277 เมื่อเปรียบเทียบกับความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่น ๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 1 ที่ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับสมรรถนะอันเป็นข้อที่ควรปฏิบัติและแสดงออกถึงความเป็นมืออาชีพของครูซึ่งจัดเป็นคุณสมบัติภายในของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ตารางที่ 15 แสดงองค์ประกอบที่ 2 และตัวแปรที่สกัดได้

ตัวแปร	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
A10	สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	.749
A9	สามารถปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเพศและวัยของผู้เรียน	.717
A7	สามารถจัดหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา	.699
A11	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	.674
A6	สามารถจัดเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับวันเวลาที่กำหนด	.664
A12	สามารถใช้จิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน	.663
A8	สามารถจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	.609
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		7.617
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance)		8.961
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative % of variance)		19.238

จากตารางที่ 15 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 7 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .609 - .749 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 7.617 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 8.961 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปรนี้ เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ได้ร้อยละ 19.238 เมื่อเปรียบเทียบกับความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่น ๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 2 ที่ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ ด้วยวิธีการต่าง ๆ

ตารางที่ 16 แสดงองค์ประกอบที่ 3 และตัวแปรที่สกัดได้

ตัวแปร	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
A35	สามารถผลิตสื่อและนวัตกรรมด้านการเรียนรู้ที่ทันสมัย	.683
A36	สามารถใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	.657
A38	สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้า อยู่เสมอ	.630
A30	สามารถจัดหาหรือจัดทำสื่ออุปกรณ์ที่เพียงพอต่อความต้องการของ ผู้เรียน	.628
A37	สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ให้เจริญก้าวหน้า	.601
A34	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์	.574
A32	สามารถปรับปรุงสื่อการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ	.570
A33	สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน	.567
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		6.327
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance)		7.443
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative % of variance)		26.681

จากตารางที่ 16 พบว่า องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 8 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .567 - .683 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 6.327 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 7.443 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 8 ตัวแปรนี้ เป็นตัวแปรที่รวมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ และองค์ประกอบนี้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ได้ร้อยละ 26.681 เมื่อเปรียบเทียบกับความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่น ๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 3 ที่ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการสอน การผลิตสื่อที่ทันสมัยและผู้เรียนบาลีสามารถเข้าถึงได้ เป็นการพัฒนาให้การจัดการเรียนการสอนมีความทันสมัยมากขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ตารางที่ 17 แสดงองค์ประกอบที่ 4 และตัวแปรที่สกัดได้

ตัวแปร	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
A59	สามารถบูรณาการความรู้ด้านภาษาบาลีกับวิชาการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน	.628
A58	สามารถใช้ความรู้ในการวิเคราะห์ วิจัยเนื้อหาในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีได้	.625
A61	สามารถเขียนเอกสารทางวิชาการด้านภาษาบาลีหรือภาษาสากลอื่น ๆ	.609
A62	สามารถวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับปัญหาด้านการศึกษาภาษาบาลีได้	.578
A60	สามารถนำความรู้ด้านภาษาบาลีไปประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไป	.564
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		4.658
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance)		5.481
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative % of variance)		32.612

จากตารางที่ 17 พบว่า องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .654 - .628 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 4.658 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 5.481 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปรนี้ เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ได้ร้อยละ 32.612 เมื่อเปรียบเทียบกับความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่น ๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 4 นี้ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ด้านภาษาบาลีในการสร้างผลงานด้านวิจัยและสร้างงานวิชาการสามารถแต่งคัมภีร์หรือบทความเกี่ยวกับภาษาบาลี และเป็นการนำความรู้ด้านภาษาบาลีไปประยุกต์ใช้ร่วมกับภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาสากลและภาษาอื่นที่เป็นที่นิยมแพร่หลาย เพื่อเป็นแนวทางในการเผยแพร่พุทธศาสนาของครูสอนพระปริยัติธรรม

ตารางที่ 18 แสดงองค์ประกอบที่ 5 และตัวแปรที่สกัดได้

ตัวแปร	สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
A81	สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล	.713
A80	สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	.696
A82	สามารถยืดหยุ่นและยอมรับความเห็นของผู้อื่นเพื่อเป็นแนวทางใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน	.689
A84	สามารถแสดงบทบาทผู้นำและผู้ตามได้อย่างเหมาะสม	.615
A85	สามารถจัดการเรียนรู้โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	.562
A79	สามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้เรียน	.553
ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)		4.252
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance)		5.002
ค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมของตัวแปร (Cumulative % of variance)		42.270

จากตารางที่ 18 พบว่า องค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 6 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .553 - .713 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 4.252 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 5.002 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปรนี้ เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดี และองค์ประกอบนี้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ร้อยละ 42.270 เมื่อเปรียบเทียบกับความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่น ๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 5 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 5 ที่ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษาและการปรับตัวเข้ากับสังคม ชุมชนและเพื่อนร่วมงานเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเลือกองค์ประกอบที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้จำนวน 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีตัวแปรที่ได้อธิบายองค์ประกอบรวมทั้งหมด 37 ตัวแปร ผู้วิจัยสังเคราะห์ตัวแปรแต่ละองค์ประกอบ ได้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความเป็นครูมืออาชีพ มี 11 ตัวแปร ได้แก่ 1) สามารถปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 2) สามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ ได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมวินัย 3) สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน ไม่แนะนำไปในทางเสียหาย 4) สามารถอดทนเอาใจใส่ต่อผู้เรียนได้ 5) สามารถใช้เหตุผลอย่างถูกต้อง 6) สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา 7) สามารถอุทิศตนด้วยความเสียสละมุ่งหวังความสำเร็จแก่พระศาสนา 8) สามารถดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมปราศจากอคติต่อผู้เรียน 9) สามารถสอนเรื่องที่ยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย 10) สามารถวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง 11) สามารถเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง มี 7 ตัวแปร ได้แก่ 1) สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) สามารถปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเพศและวัยของผู้เรียน 3) สามารถจัดหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา 4) สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 5) สามารถจัดเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับวันเวลาที่กำหนด 6) สามารถใช้จิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน 7) สามารถจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการใช้นวัตกรรมและสื่อเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ มี 8 ตัวแปร ได้แก่ 1) สามารถผลิตสื่อและนวัตกรรมด้านการเรียนรู้ที่ทันสมัย 2) สามารถใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ 4) สามารถจัดหาหรือจัดทำสื่ออุปกรณ์ที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน 5) สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้เจริญก้าวหน้า 6) สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ 7) สามารถปรับปรุงสื่อการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ 8) สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการศึกษาวิจัยและการสร้างผลงานวิชาการ มี 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) สามารถบูรณาการความรู้ด้านภาษาบาลีกับวิชาการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน 2) สามารถใช้ความรู้ในการวิเคราะห์ วิจัยเนื้อหาในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีได้ 3) สามารถเขียนเอกสารทางวิชาการด้านภาษาบาลีหรือภาษาสากลอื่น ๆ 4) สามารถวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับปัญหาด้านการศึกษาภาษาบาลีได้ 5) สามารถนำความรู้ด้านภาษาบาลีไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่สู่ประชาชนทั่วไป

องค์ประกอบที่ 5 ด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและสังคม มี 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) สามารถยืดหยุ่นและยอมรับความเห็นของผู้อื่นเพื่อเป็นแนวทาง

ใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน 4) สามารถแสดงบทบาทผู้นำและผู้ตามได้อย่างเหมาะสม 5) สามารถจัดการเรียนรู้โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 6) สามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและนักเรียน

ตอนที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีประสบการณ์ในการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีจากวัดและหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 9 ท่าน เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเลือกองค์ประกอบที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้จำนวน 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีตัวแปรที่ได้อธิบายองค์ประกอบทั้งหมด 37 ตัวแปร ได้องค์ประกอบเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะด้านความเป็นครูมืออาชีพ มี 11 ตัวแปร ได้แก่

- 1) สามารถปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
- 2) สามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิวิจารณ์ ได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมวินัย
- 3) สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน ไม่แนะนำไปในทางเสียหาย
- 4) สามารถอดทนเอาใจใส่ต่อผู้เรียนได้
- 5) สามารถใช้เหตุผลอย่างถูกต้อง
- 6) สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา
- 7) สามารถอุทิศตนด้วยความเสียสละมุ่งหวังความเจริญแก่พระศาสนา
- 8) สามารถดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมปราศจากอคติต่อผู้เรียน
- 9) สามารถสอนเรื่องที่ยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย
- 10) สามารถวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของตนเอง

อย่างต่อเนื่อง

- 11) สามารถเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง มี 7 ตัวแปร ได้แก่

- 1) สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 2) สามารถปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเพศและวัยของผู้เรียน

- 3) สามารถจัดหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา
- 4) สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
- 5) สามารถจัดเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับวันเวลาที่กำหนด
- 6) สามารถใช้จิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน
- 7) สามารถจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 3 สมรรถนะด้านการใช้นวัตกรรมและสื่อเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์
มี 8 ตัวแปร ได้แก่

- 1) สามารถผลิตสื่อและนวัตกรรมด้านการเรียนรู้ที่ทันสมัย
- 2) สามารถใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
- 4) สามารถจัดหาหรือจัดทำสื่ออุปกรณ์ที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน
- 5) สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้เจริญก้าวหน้า
- 6) สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์
- 7) สามารถปรับปรุงสื่อการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- 8) สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 4 สมรรถนะด้านการศึกษาวิจัยและการสร้างผลงานวิชาการ มี 5 ตัวแปร
ได้แก่

- 1) สามารถบูรณาการความรู้ด้านภาษาบาลีกับวิชาการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน
- 2) สามารถใช้ความรู้ในการวิเคราะห์ วิจัยเนื้อหาในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ

ที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีได้

- 3) สามารถเขียนเอกสารทางวิชาการด้านภาษาบาลีหรือภาษาสากลอื่น ๆ
- 4) สามารถวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับปัญหาด้านการศึกษาภาษาบาลีได้
- 5) สามารถนำความรู้ด้านภาษาบาลีไปประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไป

องค์ประกอบที่ 5 สมรรถนะด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและสังคม มี 6 ตัวแปร ได้แก่

- 1) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2) สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) สามารถยืดหยุ่นและยอมรับความเห็นของผู้อื่นเพื่อเป็นแนวทางใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน
- 4) สามารถแสดงบทบาทผู้นำและผู้ตามได้อย่างเหมาะสม
- 5) สามารถจัดการเรียนรู้โดยให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วม
- 6) สามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้เรียน

ผลจากการสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน ได้ข้อสรุปแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การดำเนินการวิจัยเพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ได้ข้อสรุปอันเป็นแนวทางดังต่อไปนี้

1. เพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้และการพัฒนาตน จัดฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาบาลีในหลาย ๆ หน่วยงานมาร่วมฝึกอบรม หรือร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถด้านต่าง ๆ ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและลักษณะของความเป็นครูอย่างต่อเนื่อง ประยุกต์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาหรือแนวคิด ทฤษฎี วิธีการเกี่ยวกับคุณสมบัติของความเป็นครูนำมาปรับใช้ในการพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นครูต้นแบบในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเป็นครูสอนในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบอย่างอันดีงามสำหรับครูรุ่นต่อไป เป็นกัลยาณมิตรและดำรงตนได้อย่างเหมาะสม และให้ครูสอนบาลีได้มีโอกาสพัฒนาตนเองและศึกษาหาความรู้ อยู่เสมอ เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการเรียนรู้ ทักษะและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21

2. การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สมรรถนะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูควรได้รับฝึกอบรมการใช้สื่อ การผลิตสื่อและเทคโนโลยีด้านการศึกษา เพื่อสนับสนุนและพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมและทั่วถึงเข้าใจง่ายให้กับครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสาธิตวิธีสอน ผ่านเครือข่ายออนไลน์ เพื่อให้ครู ผู้เรียน และผู้ที่สนใจได้เรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความคิดวิเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ข้อมูล อบรมแก่ครูและผู้เรียน เพื่อเพิ่มสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการใช้ความคิดวิเคราะห์และคิดอย่างสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

2) จัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพโดยความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชนเพื่อพัฒนาความคิดและสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

3. สร้างจิตวิญญาณความเป็นครู สร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความสำนึกตระหนักรักษาพระศาสนาผ่านการเรียนรู้ด้านภาษาบาลีเพื่อให้เกิดความรัก ความภูมิใจและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ช่วยกันธำรงรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ตลอดไป และเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่จารึกหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า พร้อมทุ่มเทและเสียสละทั้งร่างกาย แรงใจในการจัดเรียนรู้อาษาบาลีอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ครูสอนบาลีมีความรู้ด้านวิชาการ ความสามารถด้านหลักธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักธรรมวินัย

4. เชิดชูครูสอนที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเทเต็มความสามารถ ผู้ที่มุ่งมั่นพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีอย่างจริงจัง และมีใจรักในการสอน สำนักแม่กองบาลีสนามหลวง และสำนักเรียนที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรจัดให้มีการเชิดชูครูสอนที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างทุ่มเทเต็มความสามารถ มีคุณลักษณะที่ตรงตามเกณฑ์โดยการคัดเลือกจากสำนักเรียนหรือหน่วยงานที่เชื่อถือได้ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ที่เป็นครูสอนต่อไปในอนาคต

5. พัฒนาให้เป็นครูต้นแบบแห่งการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาบาลี จัดให้มีการศึกษาดูงานในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จด้านการจัดการเรียนการสอนหรือหน่วยงานฝึกหัดครูที่ผลิตครูคุณภาพเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ผู้เป็นครูมีต้นแบบที่ดีและนำมาปรับปรุงพัฒนาตนเองและสำนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นพัฒนาตนเองในการใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายในการจัดการกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที พัฒนาค้นให้มีประสิทธิภาพและพัฒนารเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จ

6. ส่งเสริมผลงานด้านวิชาการที่โดดเด่น ฝึกอบรมด้านการเขียนงานวิชาการด้านภาษาบาลีเพื่อพัฒนาทักษะของครูและนำไปประยุกต์ใช้กับงานวิชาการด้านต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการวิจัยด้านภาษาและผลิตตำราหรือเอกสารทางวิชาการด้านภาษาบาลีและภาษาที่เป็นสากลให้มากขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของครูและผู้เรียนบาลี หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกภาษาบาลีควรมีนโยบายในการจัดการเรียนรู้ภาษาบาลีเพื่อเพิ่มพูนทักษะด้านวิชาการ วิเคราะห์ วิจัยเพื่อหาองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาครูและผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งสรรหา คัดสรร ยกย่องเชิดชูผู้ที่มีผลงานทางด้านวิชาการที่โดดเด่นเพื่อเป็นต้นแบบทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา และมีแนวคิดที่จะพัฒนาประยุกต์ ปฏิรูป องค์กรทางพระพุทธศาสนาให้มีความทันสมัยเป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาเลื่อมใสและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจสำหรับทุกคนในยุคศตวรรษที่ 21 และคณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้ผู้ที่จะจบการศึกษาด้านภาษาบาลีได้มีโอกาสทำงานรับใช้พระพุทธศาสนาอย่างเต็มความสามารถ โดยนำความรู้ที่เรียนมานำไปปรับประยุกต์และเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้เข้ากับยุคสมัยและทันเหตุการณ์

7. จัดตั้งศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เป็นเอกภาพ ที่เป็นหน่วยงานกลางสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีและมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาบาลีเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเพื่อให้ครูสอนภาษาบาลีหรือผู้สนใจได้มีโอกาสซักถามทำความเข้าใจ และร่วมมือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน ผลิตสื่อการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจ สำหรับพระภิกษุสามเณรและคนทั่วไป โดยให้มีหน่วยงานระดับจังหวัดประจำอยู่ในจังหวัดแต่ละจังหวัด มีการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานอันเป็นแหล่งความรู้ด้านภาษาบาลี และผลงานวิชาการที่เกี่ยวกับภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าหาข้อมูลผ่านเครือข่ายออนไลน์สำหรับครู ผู้เรียนและผู้สนใจทั่วไปสามารถค้นคว้าและเข้าถึงข้อมูล

ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและทั่วถึง อันจะนำมาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ ๆ หรือนำองค์ความรู้ด้านอื่นมาปรับเข้ากับวิชาการด้านภาษาบาลี ในระดับวัดผู้ที่เป็นเจ้าอาวาสหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรจัดให้วัดกลายเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดแหล่งเรียนรู้ภาษาบาลีที่ประยุกต์ใช้กับศาสตร์ต่าง ๆ หรือเชื่อมโยงกับภาษาอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาบุคลากรการสอนให้มีศักยภาพมากขึ้น

8. จัดหลักสูตรการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่เป็นมาตรฐาน มีลักษณะเช่นเดียวกับใบประกอบวิชาชีพ เพื่อเป็นมาตรฐานในการจัดการเรียนการสอนและเพิ่มสมรรถนะให้กับครูผู้สอน ควรมีการกำหนดอัตราค่าตอบแทนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่สูงขึ้น เพื่อเป็นกำลังใจในปฏิบัติงานของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการติดตามประเมินผลในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครูมีการพัฒนาตนเองและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี ซึ่งสามารถติดตามประเมินผลเกี่ยวกับทักษะความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูสอนบาลีอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนเข้ามาแนะแนวหรือสาคิการจัดการเรียนการสอนบาลี รวมทั้งร่วมมือในการจัดทำแผนการสอน ผลิตสื่อการสอน จัดการเนื้อหาหลักสูตรโดยให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนอย่างต่อเนื่อง

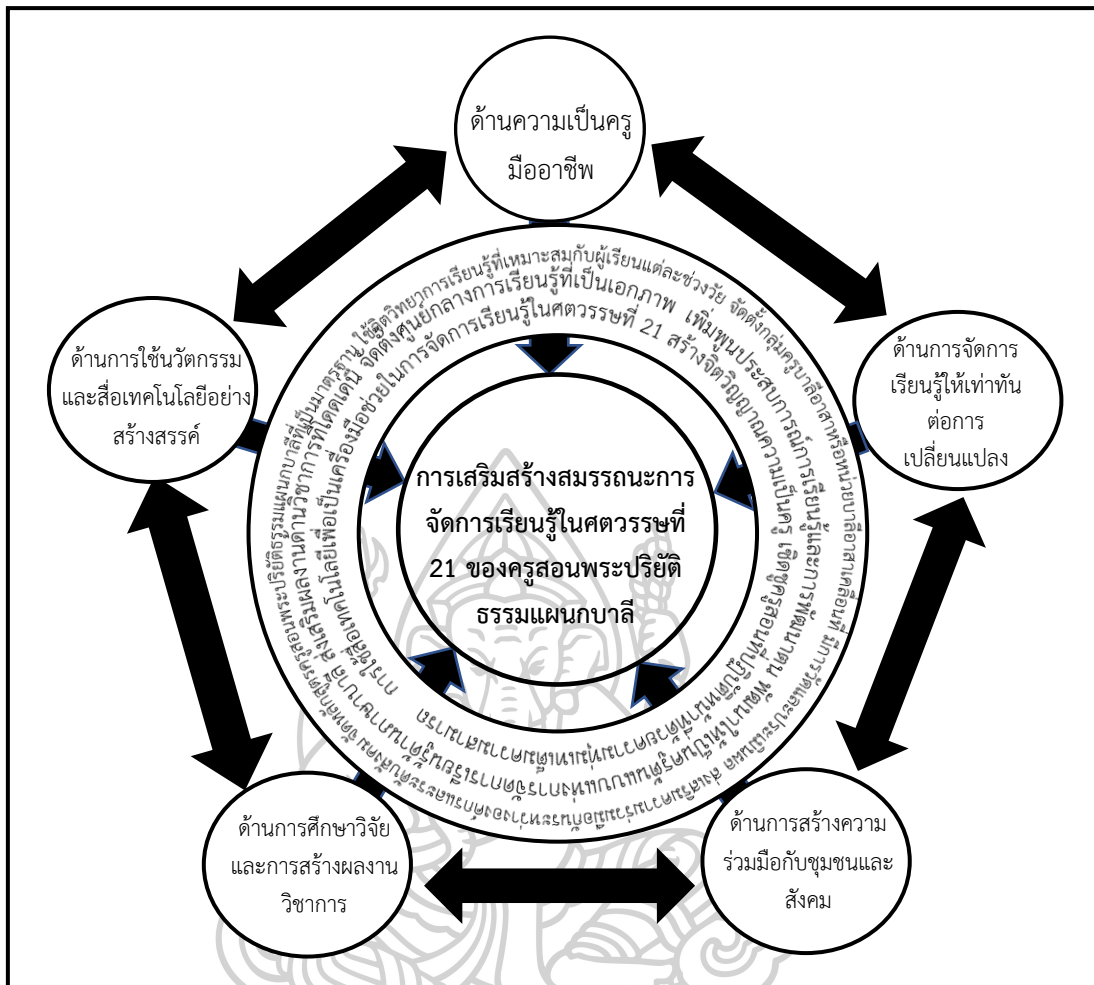
9. ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ทำให้ทุกโอกาสเป็นการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร มีความยืดหยุ่น สร้างขวัญและกำลังใจใฝ่เรียนรู้ให้กับผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ลดความตึงเครียดสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนและสามารถตัดสินใจเลือกเรียนตามวิธีที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนเอง สำหรับครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นครูโค้ชหรือครูพี่เลี้ยงที่มีบทบาทต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยเป็นผู้คอยช่วยเหลือหรือผู้อำนวยความสะดวกด้านแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือ ข้อมูล โอกาส และการให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ผู้เรียนให้เกิดความอาจหาญว่าจึงมีศรัทธาต่อการเรียนบาลีควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้อย่างหลากหลาย ผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ไม่เบื่อหน่าย โดยครูสอนจัดการเรียนรู้ที่เน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ต่อยอดจากแหล่งการเรียนรู้อื่น ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจผู้เรียนแต่ละคน

10. จัดตั้งกลุ่มครูบาลีอาสาหรือหน่วยบาลีอาสาเคลื่อนที่ สำหรับช่วยเหลือ เตรียมความพร้อม ใ้คำปรึกษา อบรม แนะนำให้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาบาลี เข้าไปยังสำนักเรียนที่ยังขาดแคลนครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่ห่างไกลหรือมีความต้องการครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อสร้างโอกาสทางการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่มีโอกาสและจัดหาผู้เรียนด้วยวิธีการเชิงรุก เข้าถึงกลุ่มคนผู้ที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษา สร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เข้าใจและเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาในพระพุทธศาสนา

11. มีการวัดและประเมินผล ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรมีวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ไม่เน้นความจำเพียงอย่างเดียว มีความทันสมัยเข้ากับในยุคปัจจุบัน ควรมีการวัดประเมินการศึกษาโดยแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ ทั้งตัวบุคลากร สถานศึกษา ระดับภาค และระดับประเทศ ควรจัดทำหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผล เพื่อให้ผู้สอนมีการประเมินผล การเรียนที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งร่วมมือกันจัดทำแบบแผนการวัดและประเมินผล โดยคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ และควรมีบทบาทในการให้การดูแลความพร้อมของสำนักเรียนบาลีว่า มีความขาดแคลนหรือมีความต้องการอย่างไรบ้าง เพื่อพัฒนาองค์กร บุคลากรด้านการศึกษาให้พัฒนาก้าวหน้า

12. ส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างองค์กรและระดับสังคม สนับสนุนให้ทุนการศึกษาแก่ครูผู้สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อศึกษาต่อด้านภาษา นอกจากภาษาบาลีเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านภาษาให้ดียิ่งขึ้นและมีการสื่อสารด้วยภาษาบาลีและภาษาอื่น หรือให้ศึกษาดูงานต่างประเทศในที่เป็นต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนาและกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาบาลีในการจารึกหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและประเทศต่าง ๆ สามารถนำผลแห่งความรู้มาประยุกต์ใช้กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม และแพร่หลาย เช่น การแปลหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเข้าใจหลักการและแนวคิดของผู้คนที่มีแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ภูมิหลัง ระดับจิตใจ ภูมิประเทศ สภาพความเป็นอยู่ การเมืองการปกครอง เพื่อลดความขัดแย้ง ความตึงเครียด อยู่ร่วมกันได้ในสภาพสังคมที่มีความแตกต่างอย่างเข้าใจ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน อันนำมาซึ่งสันติสุขอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภาพที่ 4 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4 แสดงองค์ประกอบ 5 ด้าน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 2) เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และผู้เรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำนวน 279 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แนวสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) 2) แบบสอบถาม สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาบาลีจำนวน 9 ท่าน เพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สรุปผลได้ดังนี้

1. องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับค่าความแปรปรวน (Eigenvalues) ตามลำดับดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความเป็นครูมืออาชีพ มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 11 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .545 - .730 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 8.735 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 10.277 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 11 ตัวแปรนี้ เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้

ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ร้อยละ 10.277 เมื่อเปรียบเทียบกับความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่น ๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 1 ที่ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับสมรรถนะอันเป็นข้อที่ควรปฏิบัติและแสดงออกถึงความเป็นมืออาชีพของครูซึ่งจัดเป็นคุณสมบัติภายในของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีตัวแปรสำคัญจำนวน 7 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .609 - .749 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 7.617 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 8.961 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปรนี้เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ได้ร้อยละ 19.238 เมื่อเปรียบเทียบกับความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่น ๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 2 ที่ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถด้วยวิธีการต่าง ๆ

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการใช้นวัตกรรมและสื่อเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ มีตัวแปรสำคัญจำนวน 8 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .567 - .683 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 6.327 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 7.443 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 8 ตัวแปรนี้เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ได้ร้อยละ 26.681 เมื่อเปรียบเทียบกับความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่น ๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 3 ที่ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการสอน การผลิตสื่อที่ทันสมัยและผู้เรียนบาลีสามารถเข้าถึงได้ เป็นการพัฒนาให้การจัดการเรียนการสอนมีความทันสมัยมากขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการศึกษาวิจัยและการสร้างผลงานวิชาการ มีตัวแปรสำคัญจำนวน 5 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .654 - .628 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 4.658 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 5.481 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปรนี้เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ได้ร้อยละ 32.612 เมื่อเปรียบเทียบกับความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่น ๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 4 นี้

ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ด้านภาษาบาลีในการสร้างผลงานด้านวิจัยและสร้างงานวิชาการสามารถแต่งคัมภีร์หรือบทความเกี่ยวกับภาษาบาลี และเป็นการนำความรู้ด้านภาษาบาลีไปประยุกต์ใช้ร่วมกับภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาสากลและภาษาอื่นที่เป็นที่นิยมแพร่หลาย เพื่อเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของครูสอนพระปริยัติธรรม

องค์ประกอบที่ 5 ด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและสังคม มีตัวแปรสำคัญจำนวน 6 ตัวแปร ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง.553 - .713 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) เท่ากับ 4.252 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 5.002 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปรนี้ เป็นตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายองค์ประกอบนี้ได้ดี และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ร้อยละ 42.270 เมื่อเปรียบเทียบกับความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ขององค์ประกอบอื่น ๆ แล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 5 และเมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบที่ 5 ที่ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษาและการปรับตัวเข้ากับสังคม ชุมชนและเพื่อนร่วมงานเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

การดำเนินการวิจัยเพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ได้ข้อสรุปอันเป็นแนวทางดังต่อไปนี้

1. เพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้และการพัฒนาตน จัดฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาบาลีในหลาย ๆ หน่วยงาน มาร่วมฝึกอบรม หรือร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถด้านต่าง ๆ ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและลักษณะของความเป็นครูอย่างต่อเนื่องประยุกต์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาหรือแนวคิด ทฤษฎี วิธีการเกี่ยวกับคุณสมบัติของความเป็นครูนำมาปรับใช้ในการพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นครูต้นแบบในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเป็นครูสอนในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบอย่างอันดีงามสำหรับครูรุ่นต่อไป เป็นกัลยาณมิตร และดำรงตนได้อย่างเหมาะสม และให้ครูสอนบาลีได้มีโอกาสพัฒนาตนเองและศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการเรียนรู้ ทักษะและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21

2. การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สมรรถนะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูควรได้รับฝึกอบรมการใช้สื่อ การผลิตสื่อและเทคโนโลยีด้านการศึกษา เพื่อสนับสนุนและพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมและทั่วถึงเข้าใจง่ายให้กับครูสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสาธิตวิธีสอน ผ่านเครือข่ายออนไลน์ เพื่อให้ครู ผู้เรียน และผู้ที่สนใจได้เรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความคิดวิเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ข้อมูล อบรมแก่ครูและผู้เรียน เพื่อเพิ่มสมรรถนะ ด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการใช้ความคิดวิเคราะห์และคิดอย่าง สร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ 2) จัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพโดยความร่วมมือระหว่าง วัดและชุมชนเพื่อพัฒนาความคิดและสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

3. สร้างจิตวิญญาณความเป็นครู สร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความสำนึกตระหนักรักษาพระศาสนาผ่านการเรียนรู้ด้านภาษาบาลีเพื่อให้เกิดความรัก ความภูมิใจและศรัทธาต่อ พระพุทธศาสนาช่วยกันธำรงรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ตลอดไป และเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่จารึกหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า พร้อมทุ่มเทและ เสียสละทั้งแรงกายแรงใจในการจัดเรียนรู้อาษาบาลีอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ครูสอนบาลี มีความรู้ด้านวิชาการ ความสามารถด้านหลักธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักธรรมวินัย

4. เชิดชูครูสอนที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเทเต็มความสามารถ ผู้ที่มุ่งมั่นพัฒนา การจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีอย่างจริงจัง และมีใจรักในการสอน สำนักแม่กองบาลีสนามหลวง และสำนักเรียนที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบควร จัดให้มีการเชิดชูครูสอนที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างทุ่มเทเต็มความสามารถ มีคุณลักษณะที่ตรง ตามเกณฑ์ โดยการคัดเลือกจากสำนักเรียนหรือหน่วยงานที่เชื่อถือได้ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติ หน้าที่และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ที่เป็นครูสอนต่อไปในอนาคต

5. พัฒนาให้เป็นครูต้นแบบแห่งการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาบาลี จัดให้มีการศึกษา ศึกษานในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จด้านการจัดการเรียนการสอนหรือ หน่วยงานฝึกหัดครูที่ผลิตครูคุณภาพเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ผู้เป็นครูมีต้นแบบที่ดีและนำมาปรับปรุง พัฒนาตนและสำนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นพัฒนาตนเองในการใช้กลยุทธ์ที่หลากหลาย ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที พัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพและพัฒนารเรียน การสอนให้ประสบผลสำเร็จ

6. ส่งเสริมผลงานด้านวิชาการที่โดดเด่น ฝึกอบรมด้านการเขียนงานวิชาการด้านภาษา บาลีเพื่อพัฒนาทักษะของครูและนำไปประยุกต์ใช้กับงานวิชาการด้านต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการวิจัยด้าน ภาษาและผลิตตำราหรือเอกสารทางวิชาการด้านภาษาบาลีและภาษาที่เป็นสากลให้มากขึ้นเพื่อ

เพิ่มพูนความรู้ความสามารถของครูและผู้เรียนบาลี หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกภาษาบาลีควรมีนโยบายในการจัดการเรียนรู้อาษาบาลีเพื่อเพิ่มพูนทักษะด้าน วิชาการ วิเคราะห์ วิจัยเพื่อหาองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ โดยร่วมมือ กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาครูและผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งสรรหา คัดสรร ยกย่องเชิดชูผู้ที่มีผลงานทางด้านวิชาการที่โดดเด่นเพื่อเป็นต้นแบบทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา และมีแนวคิดที่จะพัฒนาประยุกต์ ปฏิรูป องค์กรทางพระพุทธศาสนาให้มีความทันสมัยเป็นที่ตั้งแห่ง ความศรัทธาเลื่อมใสและเป็นที่ยังทางจิตใจสำหรับผู้คนในยุคศตวรรษที่ 21 และคณะสงฆ์ควรส่งเสริม ให้ผู้ที่จบการศึกษาด้านภาษาบาลีได้มีโอกาสทำงานรับใช้พระพุทธศาสนาอย่างเต็มความสามารถ โดยนำความรู้ที่เรียนมานำไปปรับประยุกต์และเผยแพร่หลักธรรมคำสอนให้เข้ากับยุคสมัยและ ทันเหตุการณ์

7. จัดตั้งศูนย์กลางการเรียนรู้อาษาบาลีที่เป็นเอกภาพ ที่เป็นหน่วยงานกลางสำหรับส่งเสริม การเรียนรู้อาษาบาลีและมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนภาษาบาลีเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเพื่อให้ ครูสอนภาษาบาลีหรือผู้สนใจได้มีโอกาสซักถามทำความเข้าใจ และร่วมมือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน ผลลัพธ์การเรียนรู้อาษาบาลี สร้างแรงจูงใจ สำหรับพระภิกษุสามเณรและคนทั่วไป โดยให้มีหน่วยงานระดับจังหวัดประจำอยู่ในจังหวัดแต่ละจังหวัด มีการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานอื่นเป็นแหล่งความรู้ด้านภาษาบาลี และผลงานวิชาการเกี่ยวกับ ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าหาข้อมูลผ่านเครือข่ายออนไลน์สำหรับครู ผู้เรียนและผู้สนใจทั่วไปสามารถ ค้นคว้าและเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกรวดเร็วและทั่วถึง อันจะนำมาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ ๆ หรือนำ องค์ความรู้ด้านอื่นมาปรับเข้ากับวิชาการด้านภาษาบาลี ในระดับวัดผู้ที่เป็นเจ้าอาวาสหรือผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาควรจัดให้วัดกลายเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเป็น การส่งเสริมให้เกิดแหล่งเรียนรู้อาษาบาลีที่ประยุกต์ใช้กับศาสตร์ต่าง ๆ หรือเชื่อมโยงกับภาษาอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาบุคลากรการสอนให้มีศักยภาพมากขึ้น

8. จัดหลักสูตรการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่เป็นมาตรฐาน มีลักษณะเช่นเดียวกับ ใบประกอบวิชาชีพ เพื่อเป็นมาตรฐานในการจัดการเรียนการสอนและเพิ่มสมรรถนะให้กับครูผู้สอน ควรมีการกำหนดอัตราค่าตอบแทนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่สูงขึ้น เพื่อเป็นกำลังใจ ในปฏิบัติงานของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการติดตามประเมินผล ในการจัดการเรียนรู้อาษาบาลีเพื่อให้ครูมีการพัฒนาตนเองและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีองค์กรหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี ซึ่งสามารถติดตามประเมินผลเกี่ยวกับ ทักษะความสามารถในการจัดการเรียนรู้อาษาบาลีอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการเรียนการสอนเข้ามาแนะนำหรือสาคิการจัดการเรียนการสอนบาลี รวมทั้งร่วมมือ ในการจัดทำแผนการสอน ผลลัพธ์การสอน จัดการเนื้อหาหลักสูตรโดยให้ผู้เรียนมีความสุขกับ การเรียนอย่างต่อเนื่อง

9. ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ทำให้ทุกโอกาสเป็นการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร มีความยืดหยุ่น สร้างขวัญและกำลังใจใฝ่เรียนรู้ให้กับผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ลดความตึงเครียดสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนและสามารถตัดสินใจเลือกเรียนตามวิธีที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนเอง สำหรับครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นครูโค้ชหรือครูพี่เลี้ยงที่มีบทบาทต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยเป็นผู้คอยช่วยเหลือหรือผู้อำนวยความสะดวกด้านแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือ ข้อมูล โอกาส และการให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ผู้เรียนให้เกิดความอาจหาญร่าเริงมีศรัทธาต่อการเรียนบาลีควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ อย่างหลากหลาย ผลดีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ไม่เบื่อหน่าย โดยครูสอนจัดการเรียนรู้ที่เน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ต่อยอดจากแหล่งการเรียนรู้อื่น ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจผู้เรียนแต่ละคน

10. จัดตั้งกลุ่มครูบาลีอาสาหรือหน่วยบาลีอาสาเคลื่อนที่ สำหรับช่วยเหลือเตรียมความพร้อม ให้คำปรึกษา อบรม แนะนำให้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาบาลี เข้าไปยังสำนักเรียนที่ยังขาดแคลนครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่ห่างไกลหรือมีความต้องการครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อสร้างโอกาสทางการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่มีโอกาสและจัดหาผู้เรียนด้วยวิธีการเชิงรุก เข้าถึงกลุ่มคนผู้ที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษา สร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เข้าใจและเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาในพระพุทธศาสนา

11. มีแบบแผนการวัดและประเมินผล ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรมีวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ไม่เน้นความจำเพียงอย่างเดียว มีความทันสมัยเข้ากับในยุคปัจจุบัน ควรมีการวัดประเมินการศึกษาโดยแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ ทั้งตัวบุคคลกร สถานศึกษา ระดับภาค และระดับประเทศ ควรจัดทำหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผล เพื่อให้ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งร่วมมือกันจัดทำแบบแผนการวัดและประเมินผลโดยคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ และควรมีบทบาทในการให้การดูแลความพร้อมของสำนักเรียนบาลีว่า มีความขาดแคลนหรือมีความต้องการอย่างไรบ้าง เพื่อพัฒนาองค์กร บุคลากรด้านการศึกษาให้พัฒนาก้าวหน้า

12. ส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างองค์กรและระดับสังคม สนับสนุนให้ทุนการศึกษาแก่ครูผู้สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อศึกษาต่อด้านภาษา นอกจากภาษาบาลีเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านภาษาให้ดียิ่งขึ้นและมีการสื่อสารด้วยภาษาบาลีและภาษาอื่น หรือให้ศึกษาดูงานต่างประเทศในที่เป็นต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนาและกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาบาลีในการจารึกหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและประเทศต่าง ๆ สามารถนำผลแห่งความรู้มาประยุกต์ใช้กับหลักธรรม

ทางพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม และแพร่หลาย เช่น การแปลหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเข้าใจหลักการและแนวคิดของผู้คนที่มีแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ภูมิหลัง ระดับจิตใจ ภูมิประเทศ สภาพความเป็นอยู่ การเมืองการปกครอง เพื่อลดความขัดแย้ง ความตึงเครียด อยู่ร่วมกันได้ในสภาพสังคมที่มีความแตกต่างอย่างเข้าใจ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน อันนำมาซึ่งสันติสุขอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 องค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านความเป็นครูมืออาชีพ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง 3) ด้านการใช้นวัตกรรมและสื่อเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ 4) ด้านการศึกษาวิจัยและการสร้างผลงานวิชาการ 5) ด้านการสร้างร่วมมือกับชุมชนและสังคม แต่ละองค์ประกอบมีการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

องค์ประกอบด้านความเป็นครูมืออาชีพ องค์ประกอบด้านนี้เป็นการแสดงออกถึงคุณลักษณะที่อยู่ภายในของครูสอนพระปริยัติธรรม เช่น การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมปราศจากอคติต่อผู้เรียน โดยที่ครูสามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิวิจารณ์ได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมวินัย เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน ไม่แนะนำไปในทางเสียหาย มีความอดทนเอาใจใส่ต่อผู้เรียนได้ ใช้เหตุผลอย่างถูกต้อง จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา อุทิศตนด้วยความเสียสละมุ่งหวังความเจริญแก่พระพุทธศาสนา สอนเรื่องที่ยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง และเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพิณสุตา สิริรังษศรี (2557) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะครูที่มีคุณภาพไว้ว่า ครูที่ดีต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้ มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้ มีทักษะการสื่อสาร อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตื่นรู้ทันสมัยต่อเหตุการณ์สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ใฝ่คว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2560) ที่กล่าวถึงคุณธรรมของครูไว้ว่า คุณธรรมเป็นความดีความงามที่ฝังลึกในจิตใจของมนุษย์ การกล่าวถึงคุณธรรมของครูมักควบคู่กับจริยธรรม คุณธรรมของครูประกอบด้วยการมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ซื่อสัตย์ อดทนเสียสละเพื่อศิษย์ เป็นผู้ให้ ให้ความรักและความเมตตาศิษย์ และสอดคล้องกับ

แนวทางตามข้อบังคับของคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ว่า ครูต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์ และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่ ต้องประพฤติปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจา และจิตใจและสอดคล้องกับแนวคิดของ กัญญา เอี่ยมพญา (2561) ได้กล่าวถึง การปฏิบัติตนตามวิชาชีพไว้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของครูถือว่าเป็นวิชาชีพ เป็นสิ่งที่เพื่อน ร่วมในอาชีพมีความยินดีไม่เพียงเท่านั้น การเป็นวิชาชีพยังสร้างให้ครูเกิดความก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่การที่ยกฐานะเป็นวิชาชีพให้ครูทุกคนต้องหันมามองตนเองว่ามีความพร้อม มีความเหมาะสม หรือยังที่จะเป็นสมาชิกของวิชาชีพครู ซึ่งเครื่องมือประเมินความเหมาะสมคือ มาตรฐานวิชาชีพครู ครูจะต้องมีความเข้าใจและต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้ได้มาตรฐานตามวิชาชีพ และเป็นกิจกรรมที่ครู ต้องรับการประเมินเพื่อจะยืนยันถึงความพร้อมและความเป็นมืออาชีพของครู ถ้าหากครูที่มีมาตรฐาน ย่อมส่งผลให้การศึกษาที่มีมาตรฐาน ผู้เรียนที่จบการศึกษาก็จะเป็นคนที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของ สังคมและเป็นพลังในการพัฒนาบ้านเมืองต่อไปแนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของวทัญญู ขลิบเงิน (2555) ที่ว่า การก้าวสู่การเป็นครูมืออาชีพผสมกับวิชาชีพชั้นสูงนั้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบ สำคัญทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ทางการสอน โดยถือว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็น งานสำคัญในการผลิตและพัฒนาครูก่อนประจำการ โดยผ่านกระบวนการของหลักสูตรการเรียน การสอนในสถาบันการผลิตครูสู่การเป็นครูมืออาชีพมีคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนับได้ว่าการเข้าสู่วิชาชีพเป็นการเตรียมการที่สำคัญก่อนการเป็นครูเพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางคือ คุณภาพของผู้เรียน ผู้ที่กำลังจะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในยุคปัจจุบันจะต้องเป็นครูยุคใหม่ เป็นครูที่ทันสมัยรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก สนใจข่าวสารอยู่เสมอ

องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ครูสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไม่เน้นที่ตัวผู้สอน ครูเป็นเพียงผู้ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้มากขึ้น ครูสามารถปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสม กับเพศและวัยของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองและเป็นคนคุณภาพของสังคมเรียนรู้และเท่าทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลาสอดคล้องกับแนวคิดของกัญญา เอี่ยมพญา (2556) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพคน ในสังคมด้วยการให้การศึกษาที่มีคุณภาพแก่ผู้เรียนที่เข้าไปรับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงและ พัฒนาการของผู้เรียนจะเกิดขึ้นอย่างมากในขณะที่เรียนจนมีคำกล่าวว่าคนคุณภาพมาจากการรับ การศึกษาที่มีคุณภาพ การศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงคนได้ทั้งบุคลิกภาพภายนอกและภายในตามที่ได้รับ การศึกษาซึ่งความหมายของการศึกษาปัจจุบันกว้างขวางไม่เฉพาะแต่เพียงการเรียนหนังสือ เท่านั้น สถานศึกษายังต้องเป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์ด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ให้กับผู้เรียนทุกคน และสอดคล้องกับแนวคิดของนิวัตต์ น้อยมณี และกัญญา เอี่ยมพญา (2560) กล่าวว่า บทบาทของครูในการพัฒนาผู้เรียนจึงต้องเน้นทั้งบทบาททางวิชาการนั่นคือ

ครูต้องให้ความรู้แก่ผู้เรียนอย่างถูกต้องครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของการจัดการศึกษาของแต่ละระดับและในขณะเดียวกันต้องให้ความรู้เพื่อให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข คือการให้ทักษะชีวิตและประสบการณ์ ในการจัดหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ครูควรจัดเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับวันเวลาที่กำหนด โดยใช้จิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดขั้นรัชชย์ อธิเกียรติ และธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว (2563) ที่ว่ากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดในการปฏิรูปต้องแตกต่างไปจากการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม กล่าวคือ 1) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด โดยฝึกการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์อย่างมีเหตุผล การเฝ้าหาความรู้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม 2) จัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้ให้เป็นแหล่งความรู้สำหรับการค้นคว้าหาความรู้ทุก ๆ ด้านที่ผู้เรียนต้องการ เช่น สื่อมวลชนทุกแขนง เครื่องคอมพิวเตอร์ ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน และหน่วยงานต่าง ๆ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างกว้างขวาง 3) จัดกิจกรรมทั้งใน และนอกหลักสูตร โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมที่ต้องเรียนในห้องเรียนให้เสร็จสิ้นและให้แบ่งเวลาทำกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อเสริมประสบการณ์ทางสังคม 4) ปรับกระบวนการเรียนการสอน และเทคนิคการสอนของครูให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาเน้นให้ครูเป็นเพียงผู้อำนวยการความ สะดวกและชี้แนะให้ผู้เรียนทำการศึกษาค้นคว้า คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ขณะเดียวกันครูต้องเป็นต้นแบบด้านคุณธรรม และจริยธรรมด้วย ซึ่งต้องปลูกฝังทั้งในชั่วโมงเรียนและกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ

องค์ประกอบด้านการใช้และผลิตนวัตกรรม สื่อเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต้องสามารถผลิตสื่อและนวัตกรรมด้านการเรียนรู้ที่ทันสมัย ใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาหรือจัดทำสื่ออุปกรณ์ที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน ครูมีความคิดสร้างสรรค์ในเชิงวิชาการผลิตและใช้สื่อนวัตกรรมอย่างรู้เท่าทันและพัฒนาวิชาซึ่งครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ พร้อมทั้งพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ สำหรับการพัฒนาครูและผู้เรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น ตัวครูต้องพัฒนาความคิดของตนซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ ประสบการณ์หรือจินตนาการสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สีนลรัตน์ที่ว่า ความคิดเป็นผลจากการคิดหรือจัดระบบความคิดที่เกิดจากความรู้และประสบการณ์หรือจินตนาการ แล้วกลั่นกรองและตกผลึกแล้วสื่อสารด้วยการพูดการเขียน อรรถาธิบายด้วยภาพสัญลักษณ์ให้ผู้รับสารเข้าใจในความคิดนั้น ๆ หรืออาจกล่าวว่าการคิดเป็นกระบวนการทางปัญญานับตั้งแต่การสัมผัส การรับรู้ การรวบรวมข้อมูล การแปลผล และสรุปความเป็นความคิดหรือความคิดรวบยอด ความคิดมีทั้งด้านบวกและลบ จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครูที่ต้องใช้ความคิดเชิงบวกเพื่อการสื่อสารกับผู้เรียน ครูจึงควรมีการพัฒนาความคิดและใช้ความคิดจนเกิดเป็นทักษะ ความรู้

ความสามารถในการคิด ทั้งการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) การคิดวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นต้น จนนำไปสู่ความคิดรวบยอดที่สามารถถ่ายทอดเป็นความรู้สู่ผู้เรียนและสาธารณะได้อย่างมีคุณภาพ

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2560) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของธวัชจร ธิยะภูมิ และพัลลภ พิริยะสุวรรณ (2558) ที่กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การคิดร่วมกันเป็นกลุ่มและสรุปความคิดออกมาแล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานตามความคิด ดังนั้นรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21 ควรมีการให้ผู้เรียนร่วมกันคิด ร่วมกันทำงาน ซึ่งการร่วมกันคิดร่วมกันทำงานส่งเสริมให้ความคิดสร้างสรรค์นั้นมีความกว้างไกลและหลากหลาย ดังนั้นจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทางด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมอันประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์ การร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ การนำเอานวัตกรรมมาสู่การปฏิบัติซึ่งเมื่อผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ทางด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมจะทำให้เป็นกำลังของชาติสามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจกับนานาชาติได้ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์นั้นครูผู้สอนมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ได้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับสิริชัย ดีเลิศ (2558) ว่า ครูมีส่วนช่วยในการพัฒนาความคิด โดยช่วยให้ผู้เรียนเกิดการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาด้านกระบวนการคิด ให้ผู้เรียนมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและระหว่างครูอาจารย์กับผู้เรียน กระตุ้นเพื่อสร้างวิธีคิดและวิธีการในการเข้าถึงความรู้ของแต่ละศาสตร์ เทคนิคในการเข้าถึงข้อมูล สร้างประสบการณ์จากการศึกษาดูงาน ฝึกกระบวนการคิดและเขียนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และคิดวิเคราะห์ แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ของ สิทธิชัย ลายเสมา (2557) ว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นมีเทคนิคที่ใช้กันอยู่หลายวิธีการด้วยกันอันได้แก่

- 1) การระดมสมอง เป็นเทคนิคเพื่อรวบรวมทางเลือกและการแก้ปัญหาโดยให้โอกาสในการคิดอย่างอิสระที่สุดและไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ ระหว่างการคิด เพราะการวิพากษ์วิจารณ์จะเป็นการขัดขวางความคิดสร้างสรรค์
- 2) การปลูกฝังความกล้าที่จะทำสิ่งสร้างสรรค์ เป็นเทคนิคที่ใช้การตั้งคำถามง่าย ๆ เพื่อให้คิดโดยจัดให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เมื่อฝึกฝนมากเข้าก็จะช่วยในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้มีมากขึ้น
- 3) การสร้างความคิดใหม่ เป็นอีกเทคนิคหนึ่ง โดยใช้การแจกแจงวิธีการในการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งมาให้ได้ 10 วิธีการ จากนั้นก็แบ่ง 10 วิธีการที่ได้ออกเป็นวิธีการย่อย ๆ ลงไปอีก เพื่อให้ได้ทางเลือกหรือคำตอบที่ดีที่สุด
- 4) การตรวจสอบความคิด เป็นเทคนิคที่ใช้การค้นหาความคิดหรือแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยการตรวจสอบความคิดของผู้ที่เคยทำไว้แล้ว แนวคิดนี้สอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2559) ที่กล่าวถึงผลงานวิจัยในประเทศไทยในปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า เมื่อครู

จัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการสร้างความคิดสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์ ทั้งเด็กและตัวครูต่างก็มีพัฒนาการทักษะทั้งสองด้าน รู้สึกสนุกไปกับบทเรียน ทั้งในแง่การเป็นผู้เรียนและการเป็นผู้สอน ห้องเรียนกลายเป็นห้องเรียนที่มีบรรยากาศเปิดรับการเรียนรู้มากขึ้น ดังนั้นจึงทำให้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาครูให้มีความพร้อมเพราะครูจะต้องทำหน้าที่หล่อหลอมทักษะที่คงอยู่และพัฒนาการให้เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่อง ครูจึงมีหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ปรับปรุงสื่อการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ จัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของภาสกร เรืองรอง และคณะ (2557) และคณะซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เทคโนโลยีการศึกษา กับครูไทยในศตวรรษที่ 21 พบว่า เมื่อสังคมเปลี่ยนไปมนุษย์ได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงการนำเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ครูในศตวรรษที่ 21 จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับการเรียนรู้ให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยครูต้องช่วยแก้ไขและชี้แนะความรู้ที่ถูกและผิดที่ผู้เรียนได้รับจากสื่อภายนอก รวมทั้งสอนให้รู้จักการคิดวิเคราะห์ กลั่นกรองความรู้อย่างมีวิจารณญาณก่อนนำข้อมูลมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของหาญศึก เล็บครุฑ (2553) ที่ว่าการเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนและครู การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมจะลดน้อยลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนจะเปลี่ยนไปเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายจะต้องพัฒนาองค์ความรู้ใหม่จากองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และสอดคล้องกับแนวคิดของกุสุมาลย์ สมประสงค์ (2563) ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนในปัจจุบันนี้ สื่อการสอนหรือเทคโนโลยีทางการสอนมีอยู่อย่างมากมายที่จะให้เลือกใช้ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีสื่อประกอบการสอนทั้งสื่อในท้องถิ่นและสื่อเทคโนโลยี ผู้เรียนจึงจะได้รับการพัฒนาก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ หลายประการ คือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน ช่วยแก้ปัญหาพื้นฐานหรือภูมิหลังของผู้เรียน และช่วยให้โอกาสในการเรียนของผู้เรียนเท่าเทียมกัน

องค์ประกอบด้านการศึกษาวิจัยและการสร้างผลงานวิชาการ สามารถบูรณาการความรู้ด้านภาษาบาลีกับวิชาการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้ความรู้ในการวิเคราะห์ วิจัยเนื้อหาในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีได้ เขียนเอกสารทางวิชาการด้านภาษาบาลีหรือภาษาสาคลอื่น ๆ วิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับปัญหาด้านการศึกษาภาษาบาลีได้ นำความรู้ด้านภาษาบาลีไปประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไปซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมรรถนะด้านงานวิชาการจะสำเร็จได้ต้องมีการวางแผนงานวิชาการ โดยมีการดำเนินงานตามแนวคิดของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาสำนักการศึกษา (2551) ที่กล่าวไว้ว่า การเสริมสร้างสมรรถนะในด้านงานวิชาการ สามารถจัดการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น สามารถนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา พร้อมทั้งสามารถส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนา

คุณภาพการจัดการเรียนรู้ การวางแผนการบริหารงานวิชาการ ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการ กำหนดขอบข่ายการจัดทำแผนวิชาการ การจัดการเรียนการสอน จัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีและแหล่งการเรียนรู้ การส่งเสริมงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุดห้องปฏิบัติการ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศของผู้เรียนที่มีความพิเศษและช่วยเหลือผู้เรียน ที่ด้อยโอกาส การนิเทศการศึกษา ได้แก่ สร้างความตระหนักรู้ถึงสภาพศึกษาในปัจจุบันปัญหาความ ต้องการวางแผนจัดทำโครงการนิเทศภายในดำเนินการนิเทศภายในตามความต้องการ ประเมินผล โครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2560) ที่ว่า ครูควรมีทักษะด้านภาษาและการสื่อสารซึ่งเป็นความจำเป็นของครูที่ต้องมีทักษะ ทางภาษาเพื่อการสื่อสารทำความเข้าใจต่อผู้เรียนและเพื่อการพัฒนาความรู้และการเรียนการสอน ทั้งภาษาไทย ภาษาบาลี และภาษาอื่น ๆ ที่จะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ใหม่ให้ทันต่อ วิวัฒนาการทางความรู้และการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถสื่อสารความรู้และทำความเข้าใจ ให้ผู้เรียน ผู้ร่วมงานและสังคมได้เข้าใจและรับรู้ได้

องค์ประกอบด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและสังคม สามารถปรับตัวให้เข้ากับ สังคมและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่นและยอมรับความเห็นของผู้อื่นเพื่อเป็นแนวทางใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน แสดงบทบาทผู้นำ และผู้ตามได้อย่างเหมาะสม จัดการเรียนรู้อย่างให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่าง ครูและผู้เรียนสอดคล้องกับแนวคิดของดวงกมล สีนเพ็ง (2560) และไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2560) ที่กล่าวถึงบทบาทของครูในการพัฒนาผู้เรียนว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำแห่งการ เรียนรู้และเป็นหัวใจของการจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ครูเป็นผู้ที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชน เพื่อร่วมมือพัฒนาผู้เรียน ครูคือผู้อำนวยความสะดวกและต้อง มีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียน และสามารถค้นคว้าหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งสำคัญที่สุดคือความเต็มใจของครูที่จะ ช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไขและสอดคล้องแนวคิดของอภิชาติ ศรีสารคาม (2556) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างครูกับชุมชนบทบาทของโรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชนและสังคมเพื่อพัฒนาครูให้สามารถสนองความต้องการในการเรียนของเด็กและผู้ปกครอง การสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความปลอดภัยถูกสุขลักษณะความเป็นระเบียบสวยงาม ให้ความรู้และสร้างความไว้วางใจกัน การสรรหาครูและผู้บริหารที่มีคุณภาพให้มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตมา บริหารงานโรงเรียนและสอดคล้องกับแนวคิดของธนาสาร บัลลังก์ปัทมา (2556) ที่ว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชนและชุมชน จึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาพร้อมกับโรงเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย นับตั้งแต่

การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการและการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถทำได้ทั้งทางตรง คือ ร่วมเป็นคณะทำงานและทางอ้อมร่วมวางแผนวางนโยบาย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่

21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. เพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้และการพัฒนาตน ครูพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต้องมีความตั้งใจแน่วแน่ในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอสร้างนิสัยให้เป็นคนใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารควรจัดฝึกอบรมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานมาร่วมฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถด้านภาษาบาลีและทักษะด้านต่าง ๆ ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี นอกจากนี้ครูสอนต้องประยุกต์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ดำเนินชีวิตและเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนโดยพัฒนาด้านกาย จิต และปัญญาให้เป็นองค์รวม สอดคล้องกับแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) (2559) และสุमानพ ศิวารัตน์ (2560) ว่า ไตรสิกขา เป็นหลักและกระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้บุคคลได้พบความรู้ด้วยตนเอง โดยการ เรียนรู้จากการสัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ จนมีความชำนาญในการแก้ปัญหารอบตัว ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน มีคุณธรรม สามารถดำเนินชีวิตที่ดี มีความพออยู่ พอดี พอประมาณ ของแต่ละคนและพร้อมที่จะปรับตัวเองให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ ในอนาคต การเรียนรู้ตามไตรสิกขา คือการศึกษาและปฏิบัติเพื่อฝึกกาย วาจา และจิตใจหรือสติปัญญา ให้สูงขึ้น ทำให้คนมี การพัฒนาอย่างบูรณาการและทำให้มนุษย์เป็นองค์รวมของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนอย่าง รอบด้านตามหลักการเรียนรู้ในพุทธศาสนาเพื่อผลในทางโลกหรือผลทางสังคม ทำให้สังคมโลกเกิดความเป็นระเบียบ เรียบร้อยดีงาม และเพื่อผลในทางธรรม ทำให้เกิดความสงบสุขในชีวิต สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (ราชกิจจานุเบกษา, 2556) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ผู้ประกอบวิชาชีพครู ควรเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ได้แก่ การแต่งกาย กิริยา วาจา บุคลิกลักษณะควรเป็นไปเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ควรประพฤติตนไปในทางเสื่อมเสีย และไม่ชักจูงผู้เรียนให้ดำเนินไปในทางตกต่ำ ควรมีจริยธรรมและจรรยาบรรณของครู สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ที่ว่า คุณลักษณะของผู้เป็นครูต้องประกอบด้วย 1) ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มุ่งมั่น และแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย 2) วิเคราะห์ จุดแข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง 3) ศึกษา ค้นคว้าหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการเพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพ 4) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

เพื่อการพัฒนาตนเองทุกครั้งที่มีโอกาส 5) เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง 6) ให้คำปรึกษา แนะนำ นิเทศ และถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่ผู้อื่น 7) มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็นผู้ทำทุกโอกาส ให้เป็นการศึกษาและให้เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับ แสงสุรีย์ ธรรมปรัชญา (2551) ครูต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเรียนรู้จากตำราสิ่งแวดล้อม เพื่อนครู ผู้เรียน ชุมชน และสื่อมวลชน ตลอดทั้งคิดไตร่ตรองงานที่ทำแล้ว เพื่อหาทางปรับปรุงตนเอง ครูต้องตั้งใจจริง ที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นครูดี มีคุณภาพ รักการสอน และสนใจในการพัฒนาตนเองตลอดเวลา ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. การใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันนี้การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู ดังนั้นครูต้องปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัย และตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2559) และ เจริญ ภูวิจิตร (2560) ที่มีแนวคิดว่าการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้นั้น จะต้องให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลกปัจจุบันและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ อีกทั้งให้เกิดความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และมีความสามารถในด้านภาษา เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสามารถเข้าถึงความรู้ใหม่ ๆ และพื้นฐานขององค์ความรู้ในอนาคต มีทักษะในโลกของการแข่งขันและรองรับการเปลี่ยนแปลงจากฐานความคิดจากการวิเคราะห์จากบริบทต่าง ๆ ได้ ครูควรได้รับฝึกอบรมการใช้สื่อ การผลิตสื่อและเทคโนโลยีด้านการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรพี พฤษภาทูลนันท (2563) การเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web-Based Instruction) เป็นการประยุกต์ใช้ระหว่างเทคโนโลยีปัจจุบันเช่น คอมพิวเตอร์ มือถือกับกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สถานที่ และเวลา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้และช่วยแก้ปัญหาในเรื่องข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลา โดยการสอนบนเว็บจะเป็นการผสมผสานคุณสมบัติและทรัพยากรของเวปไซด์ เวิร์บ ในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนการสอนที่จัดขึ้นผ่านเว็บนี้อาจเป็นบางส่วนหรือทั้งหมดของกระบวนการเรียนการสอนก็ได้ ปัจจุบันสถานการณ์โรคระบาด(Covid-19)ทำให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บหรือเครือข่ายออนไลน์เป็นสิ่งจำเป็นและต้องมีการพัฒนาต่อให้ทันสมัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานมากขึ้น เวิร์บ เวิร์บ เป็นบริการบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เริ่มเข้ามาเป็นที่รู้จักในวงการการศึกษาในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2538 ที่ผ่านมามีเว็บไซต์เข้ามามีบทบาทสำคัญทางการศึกษาและ กลายเป็นคลังแห่งความรู้ที่ไร้พรมแดน ซึ่งผู้สอนได้ใช้เป็นทางเลือกใหม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเปิดประตูการศึกษาจากห้องเรียนไปสู่โลกแห่งการเรียนรู้อันกว้างใหญ่ รวมทั้งการนำการศึกษาไปสู่ผู้ที่ขาดโอกาสด้วย ข้อจำกัดทางด้าน

เวลาและสถานที่ การรู้เท่าทันเหตุการณ์ตลอดเวลาอันจะพัฒนาครูให้ก้าวหน้าต่อไปสอดคล้องกับแนวคิดของมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (ราชกิจจานุเบกษา, 2556) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องเป็นผู้ที่มักแสวงหาประสบการณ์ เรียนรู้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ตื่นตัวทันสมัย รู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ สามารถนำข้อมูลความรู้ที่ได้รับมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้มีความก้าวหน้า สอดคล้องกับ พัชรภา ดันติชูเวช (2560) การใช้ Mobile-Learning เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน บทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวกของครูในศตวรรษที่ 21 ทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นจะเกิดขึ้นได้ดีและสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เจนเนอเรชันแอลฟา คือ การนำสื่อเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอนตั้งแต่ขั้นตอนการเรียนรู้จนถึงการประเมินผลการเรียนรู้โดยสื่อการเรียนการสอนที่ใกล้ตัวผู้เรียนที่ทุกคนสามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้

3. สร้างจิตวิญญาณความเป็นครู เอาใจใส่ต่อการเรียนการสอนภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่จารึกหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ทุ้มเทและเสียดลอะอุทิศตนต่อการจัดเรียนรู้ภาษาบาลีอย่างเต็มความสามารถสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดความสำนึกตระหนักรักษาพระศาสนาผ่านการเรียนรู้ด้านภาษาบาลี มีความรัก ความภูมิใจและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาธำรงรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ตลอดไป สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะของครูที่ต้องการควรเป็นครูที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้ มีความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวก นวัตกรรม ผู้สร้างแรงบันดาลใจตามทันเทคโนโลยี มีคุณธรรม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้และเข้าใจอัตลักษณ์ของความเป็นพลเมืองและพลโลก สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และประชาคมอาเซียน การผลิตครูจึงต้องการการออกแบบที่สอดคล้องกับการเรียนรู้แบบใหม่ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2560) คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 เป็นผู้ที่มีความรอบรู้มากขึ้น มีความเป็นมืออาชีพ มีความสามารถและศักยภาพสูง เป็นผู้มีนวัตกรรมการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ผลการเรียนรู้ที่ต้องการ และเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงานในศตวรรษ ที่ 21 รักในอาชีพ มีชีวิตเรียบง่าย และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู คุณธรรมของครูประกอบด้วยการมีจิตวิญญาณของความเป็นครู ซื่อสัตย์ อดทนเสียสละเพื่อศิษย์ เป็นผู้ให้ ให้ความรักและความเมตตาศิษย์

4. เชิดชูครูสอนที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเทเต็มความสามารถ และมุ่งมั่นพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีอย่างจริงจัง และมีใจรักในการสอน ซึ่งในการนี้สำนักแม่กองบาลีสนามหลวง และสำนักเรียนที่จัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานที่รับผิดชอบพิจารณาคัดเลือก ครูดีเด่นด้านการจัดการเรียนรู้

ภาษาบาลี เพื่อเป็นกำลังใจ สร้างแรงจูงใจ แรงแบบตาลใจให้มีความตื่นตัวตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญต่อภาษาบาลี ขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมครูให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เป็นครูมืออาชีพและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ที่เป็นครูต่อไปในอนาคต โดยจัดให้มีการเชิดชูครูสอนที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างทุ่มเทเต็มความสามารถ มีคุณลักษณะที่ตรงตามเกณฑ์โดยการคัดเลือกจากสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทั่วประเทศ สอดรับกับแนวคิดของวทัญญู ขลิบเงิน (2555) กล่าวว่า การก้าวสู่การเป็นครูมืออาชีพสมกับวิชาชีพชั้นสูงนั้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ทางการสอน โดยถือว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นงานสำคัญในการผลิตและพัฒนาครูก่อนประจำการ โดยผ่านกระบวนการของหลักสูตรการเรียนการสอน ในสถาบันการผลิตครูสู่การเป็นครูมืออาชีพมีคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนับได้ว่าการเข้าสู่วิชาชีพเป็นการเตรียมการที่สำคัญก่อนการเป็นครูเพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางคือคุณภาพของผู้เรียนและสอดคล้องกับแนวคิดของเจริญ ภูวิจิตร (2560) ที่ว่า ในขณะเดียวกันจะต้องมีกระบวนการแนวทางในการส่งเสริม เสริมสร้างการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง มีระบบรับรองการพัฒนาทางวิชาชีพบริการทางการศึกษา และแผนความก้าวหน้าในวิชาชีพสำหรับครู การพัฒนาครูเพื่อมุ่งคุณภาพผู้เรียน คือ การกำกับ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่องเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะผลการประเมินครูนั้นต้องนำไปสู่ความคาดหวังของครูด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบตัวเงิน โบนัส ค่าตอบแทน การปรับเลื่อนตำแหน่งที่ก้าวหน้าสูงขึ้น หรือรางวัลที่สร้างการยอมรับความภาคภูมิใจให้แก่ครู ภายใต้แนวทาง ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ดังนั้นการพัฒนาครูในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย การปรับปรุงตัวครู การประเมินครูเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ ต้องอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมและหลักฐานของผลงานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อคุณภาพครูและคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

5. พัฒนาให้เป็นครูต้นแบบแห่งการเรียนรู้ด้านภาษาบาลี เพื่อเป็นครูต้นแบบในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเป็นครูสอนในศตวรรษที่ 21 มีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นแบบอย่างอันดีงามสำหรับครูรุ่นต่อไป ควรจัดฝึกอบรม สัมมนา จัดกิจกรรมและการศึกษาดูงานในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่ประสบผลสำเร็จด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงตนและหน่วยงานที่สังกัดอยู่สอดคล้องกับแนวทางที่ Guskey (2000, อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาด้านวิชาชีพเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะวิชาการ ได้แก่ การฝึกอบรม โดยให้ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญได้ถ่ายทอดความรู้ ความคิดและประสบการณ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ การสังเกต จากกิจกรรมการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาให้ศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนทัศนคติ แลกมาปรับปรุงแก้ไข โดยให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร ออกแบบ วางแผน เป็นต้น การวิจัยปฏิบัติการ เป็นการช่วยให้ครูแสวงหาคำตอบจากโจทย์ปัญหา คิดไตร่ตรองอย่างเป็นระบบ กิจกรรมแนะนำเป็นรายบุคคล ระบบพี่เลี้ยง ซึ่งจะช่วยให้คำแนะนำ

เกี่ยวกับเป้าหมายวิชาชีพ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกลยุทธ์ในการทำงานและสอดคล้องกับ
 แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาครูและเครือข่ายการพัฒนาครูไปสู่ครูมืออาชีพ
 สำนักงานเลขาธิการการศึกษา (2558) ที่กล่าวไว้ว่า จัดตั้งคลังสมองครูแห่งชาติ เป็นศูนย์รวม
 ประสบการณ์และผลงานของครูดี ครูเก่ง ครูเชี่ยวชาญ ครูภูมิปัญญาไทย ค้นหารูปแบบการพัฒนาครู
 ที่ดีจากครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ ครูผู้มีแบบอย่างที่ดี ด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำแบบอย่างที่ดีมา
 ทดลองปรับปรุงแก้ไข จัดทำเป็นคู่มือเพื่อนำไปเผยแพร่ขยายผลและสร้างครูแกนนำทั่วประเทศ
 วางระบบสนับสนุนการเข้าสู่การเป็นครูมืออาชีพ ครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ โดยส่งเสริมให้ครูมีโอกาส
 ได้รับการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมโดยสร้างแรงจูงใจ ให้งานวัล ค่าตอบแทน
 การยอมรับจากเพื่อนร่วมวิชาชีพ และเชื่อมโยงกับการเลื่อนวิทยฐานะ การต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

6. ส่งเสริมผลงานและความเป็นเลิศทางวิชาการ สนับสนุนให้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์
 วิจัยองค์ความรู้ที่มีในพระไตรปิฎก นำมาพัฒนาปรับปรุงยุคที่ใช้ในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน
 ส่งเสริมความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ผลิตภัณฑ์หรือเอกสารทางวิชาการที่เป็นภาษาบาลี อังกฤษ และ
 ภาษาอื่น ๆ ให้มากขึ้นเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของครูและนักเรียนบาลี หาดองค์ความรู้ที่ได้
 จากการศึกษาและบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่ศาสนาให้กว้างขวาง
 ต่อไปสอดคล้องกับหมวดที่ 9 ว่าด้วยเทคโนโลยีทางการศึกษา มาตราที่ 64 แห่งพระราชบัญญัติ
 การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553
 ที่ว่า รัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ
 สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถ
 ในการผลิต จัดให้มีงบประมาณสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตและพัฒนาเทคโนโลยี
 เพื่อการศึกษา จากข้อความดังกล่าวจะเห็นว่า การผลิตตำราเรียน หรือหนังสือวิชาการ สื่อ สิ่งพิมพ์อื่น
 ยังมีไม่เพียงพอ หรืออาจขาดผู้ผลิตที่มีคุณภาพ จึงต้องสรรหาและพัฒนา ดังนั้นในมาตราที่ 65
 กล่าวไว้ว่า ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้
 ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
 จะเห็นได้ว่า รัฐต้องการให้มีการพัฒนาบุคลากรด้านการผลิตตำราวิชาการหรือสื่อที่เป็นประโยชน์ต่อ
 การศึกษาส่งเสริมพัฒนาด้านความสามารถให้มีเพียงพอ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและ
 ตลอดชีวิตดังมาตรา 66 กล่าวถึงผู้เรียนที่ต้องได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
 เพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
 ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยและพัฒนา
 การเรียนรู้ในด้านการผลิตตำราเรียน สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยสอดคล้องกับมาตรา 67 ที่กล่าวว่า
 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้ง
 การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและ
 เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

7. จัดตั้งศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เป็นเอกภาพ ที่เป็นหน่วยงานกลางสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีและมีผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญด้านภาษาบาลีเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเพื่อให้ครูสอนภาษาบาลีหรือผู้สนใจได้มีโอกาสซักถามทำความเข้าใจ และร่วมมือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับชรอยวรรณ ประเสริฐผล (2556) จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เมื่อการศึกษาทางโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีความตระหนักที่จะนำศีลธรรมเข้าไปแก้ปัญหของสังคม กระบวนการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม จึงควรที่จะมีการ เปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้เข้าเป็นระบบ เนื่องมาจากครูเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการจัดการศึกษา เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนอบรมขัดเกลาและให้คำแนะนำมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับผู้เรียนการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนของครูจึงส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนดังนั้นขีดความสามารถหรือคุณลักษณะของครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งความรู้ความสามารถคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนครูจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถทำนายหรือคาดหมายคุณภาพของผู้เรียนโดยตรงจึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของครูให้มีความรู้ทักษะคุณลักษณะตลอดจนเจตคติที่ดีต่อความเป็นครูและวิชาชีพครูอย่างแท้จริงก็จะสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรตามต้องการได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนมีวิธีใหม่ ๆ ในการพัฒนาการแก้ปัญหา การคิดแบบมีวิจารณญาณ และทักษะการสื่อสาร ถ่ายโยงการเรียนรู้ไปยังบริบทต่าง ๆ สะท้อนการคิดของตนเอง และของคนอื่น ๆ ผึกค้นหา และยกประเด็นที่เข้าใจผิด และเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี คือ การเรียนรู้ฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต ที่ผู้เรียนจากหลากหลายแหล่งทั่วโลกสามารถปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยน ได้แย่ง และเรียนรู้จากกันและกัน อินเทอร์เน็ตเองก็เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นแหล่งสารสนเทศที่ไม่จำกัด

8. จัดหลักสูตรครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่เป็นมาตรฐาน มีลักษณะเช่นเดียวกับใบประกอบวิชาชีพ เพื่อเป็นมาตรฐานในการจัดการเรียนการสอนและเพิ่มสมรรถนะให้กับครูผู้สอน และควรมีการกำหนดอัตราค่าตอบแทนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่สูงขึ้น เพื่อเป็นกำลังใจในปฏิบัติงานของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการติดตามประเมินผลในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครูมีการพัฒนาตนเองและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของเจริญ ภูวิจิตร (2560) จะต้องมีการกระบวนการแนวทางในการส่งเสริม เสริมสร้างการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง มีระบบรับรองการพัฒนาทางวิชาชีพบริการทางการศึกษา และแผนความก้าวหน้าในวิชาชีพสำหรับครู การพัฒนาครูเพื่อมุ่งคุณภาพผู้เรียน คือ การกำกับ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่องเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งและผลการประเมินครูนั้นต้องนำไปสู่

ความคาดหวังของครูด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบตัวเงิน โบนัส ค่าตอบแทน การปรับเลื่อนตำแหน่งที่ก้าวหน้าสูงขึ้น หรือรางวัลที่สร้างการยอมรับความภาคภูมิใจให้แก่ครู ภายใต้แนวทางระเบียบ หลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติดังนั้น การพัฒนาครูในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย การปรับปรุงตัวครู การประเมินครู เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ ต้องอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมและหลักฐานของผลงานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อคุณภาพครูและคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

9. ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรได้รับการฝึกอบรมด้านจิตวิทยาการเรียนการสอน เพื่อความเข้าใจถึงความแตกต่างทางบริบทภูมิหลัง ฐานทางความคิด ประสบการณ์เดิม วัยของผู้เรียน เป็นต้น นำมาประกอบการสอนสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร มีความยืดหยุ่น สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ สำหรับครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นครูโค้ชหรือครูที่เลี้ยงที่มีบทบาทต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยเป็นผู้คอยช่วยเหลือหรือผู้อำนวยความสะดวกด้านแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือ ข้อมูล โอกาส และการให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ผู้เรียนให้เกิดความอาจหาญร่าเริงมีศรัทธาต่อการเรียนบาลี ควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้อย่างหลากหลายซึ่งสอดคล้องกับมาตราที่ 16 และ 17 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม (2562) กำหนดให้วัดและสถานศึกษาพระปริยัติธรรมจัดการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ตั่งไว้ คือ (1) การให้การศึกษาวិชาการทางพระพุทธศาสนาเพื่อความเป็นเลิศที่เปี่ยมด้วยปัญญาพุทธธรรม (2) ส่งเสริมความรู้และความเข้าใจในคุณค่าแห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (3) ผลิตผู้เรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา (4) มาตรฐานการศึกษาของชาติและวิธีการดำเนินงานของการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติส่วนมาตราที่ ๑๗ กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาควรปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้ (1) เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนาและพลเมืองที่ดีของสังคม (2) มีความรู้และทักษะในวิชาการทางพระพุทธศาสนา (3) มีนิสัยใฝ่หาความรู้ปฏิบัติตามข้อบังคับระเบียบวินัยสงฆ์ (4) มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ (5) รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม (6) มีความภูมิใจในความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ (7) มีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมสนับสนุนแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญแก่ชุมชน สังคมและพระพุทธศาสนา

10. จัดตั้งกลุ่มครูบาลีอาสาหรือหน่วยบาลีอาสาเคลื่อนที่ สำหรับช่วยเหลือเตรียมความพร้อม ให้คำปรึกษา อบรม แนะนำให้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาบาลี เข้าไปยังสำนักเรียนที่ยังขาดแคลนครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่ห่างไกลหรือมีความต้องการครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อสร้าง

โอกาสทางการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่มีโอกาสและจัดหาผู้เรียนด้วยวิธีการเชิงรุก เข้าถึงกลุ่มคนผู้ที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษา สร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เข้าใจและเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา ในพระพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560) ที่กล่าวถึงเป้าหมายการพัฒนา ศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ไว้ว่า ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานมีตัวชี้วัดที่สำคัญ ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อตำรา เรียนและสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ สร้างเสริมและปรับเปลี่ยนค่านิยมของคนไทยให้มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์และพัฒนาระบบและกลไกการติดตาม การวัด และประเมินผลผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพ และมีแผนงานและโครงการที่สำคัญ เช่น โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเจริญ ภูวจิตร (2560) ที่กล่าวว่า การพัฒนาครูควรเสริมสร้างให้ครูมีจิตใ มุ่งการทำงานเป็นทีมภายใต้บรรยากาศของวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ จิตมุ่งบริการ ให้ความสำคัญต่อ ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณลักษณะของครูที่ดี มีคุณภาพ เปี่ยมสมรรถนะ เพื่อนำไปสู่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ เข้าใจในหลักศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรม มีความสำนึก รับผิดชอบในหน้าที่ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับบริบทของประเทศและบริบท ของโลกในปัจจุบันได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556) ว่า การอบรม เพื่อให้ความรู้แก่ครูโดยตรงในเรื่องที่ครูต้องการ การให้คำปรึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญทั้งเป็น กลุ่มและรายกรณี การจัดกิจกรรมการสร้างความถนัดทางวิชาชีพ การเรียนรู้ด้วยตนเองของครู การจัดหาแหล่งเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้สำหรับครู การสร้างบรรยากาศความเป็นมิตรสำหรับเพื่อนครู การรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบเป็นกันเอง การสร้างครูแกนนำให้เป็นครูพี่เลี้ยง ให้เป็นที่ปรึกษาและฝังตัวอยู่ในโรงเรียนมีหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือและเรียนรู้ไปด้วยกันในระหว่าง การปฏิบัติงาน การเรียนรู้ผ่านเครือข่ายโรงเรียน เป็นต้น

11. มีการวัดและประเมินผล ครูมีวัดและการประเมินผลทั้งครูสอน นักเรียน สำนักเรียน เป็นต้น ซึ่งเป็นการวัดประเมินการศึกษาโดยแบ่งเป็นระดับต่าง ๆ ทั้งตัวบุคลากร สถานศึกษา ระดับ ภาค และระดับประเทศ โดยหน่วยงานของแม่กองบาลี หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ส่วนการประเมินผล การเรียน ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควรมีวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มีความทันสมัยเข้ากับในยุคปัจจุบัน ซึ่ง อรรถนพ จินะวัฒน์ (2559) กล่าวถึงการประเมินครูไว้พอสรุปได้ว่า การประเมิน ครูต้องมีความมั่นใจว่า จะต้องช่วยให้ช่วยให้เกิดผลดีต่อพัฒนาการทางความรู้ของผู้เรียน เพราะว่า เมื่อครูมีการพัฒนาการเรียนการสอนที่ดีขึ้นจะทำให้ผู้เรียนดีขึ้น และได้เสนอกรอบคิดของการประเมิน ในมิติ หน่วยที่ถูกประเมิน ซึ่งครูเป็นเป้าหมายแต่ไม่ให้ละเลยส่วนอื่นหรือด้านอื่นซึ่งมีความเกี่ยวข้อง กัน โดยการประเมินนักเรียน ประเมินโรงเรียน รวมทั้งระบบการศึกษา สำหรับการประเมินผล การเรียนนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2560) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผล

ไว้ว่า การประเมินผลเป็นขั้นตอนสำคัญของการเรียนรู้ที่ครูควรต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการประเมินให้สอดคล้องกับหลักสูตรและผู้เรียน ทั้งการประเมินก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินเมื่อจบหลักสูตร ดังนั้น จิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ครูควรนำมาใช้ในการประเมินผลผู้เรียนด้วยและการประเมินผู้เรียนนั้นครูต้องมีหลักการในการประเมินดังที่พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2558) กล่าวถึงสมรรถนะการประเมินการเรียนรู้ไว้ว่า ผู้มีสมรรถนะการประเมินผลการเรียนรู้ต้องมีทั้งความรู้ ทักษะ จรรยาบรรณและเจตคติ ดังนี้ 1) มีความรู้เรื่องธรรมชาติของความหมายการประเมินผลการเรียนรู้ วิธีการประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลาย การสร้างเครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้ การหาคุณภาพของเครื่องมือการประเมิน การกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลตลอดจนแนวทางปรับแก้ไขพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) มีทักษะในการประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันเป็นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง ดังนั้นการประเมินผลการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ 3) มีจรรยาบรรณและเจตคติ คือ เป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณในการสร้างเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้การประเมินผลตามเกณฑ์ที่กำหนดตลอดจนเป็นผู้มีเจตคติเชิงบวกต่อการสร้างเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ เจตคติต่อการประเมินผลการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลไปปรับแก้ไขผู้เรียนและการประเมินเพื่อตัดสินผลของผู้เรียน การประเมินผลการเรียนรู้ต้องเป็นการประเมินรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเจตคติ หรือเป็นการประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการคิด ทักษะการปฏิบัติและคุณธรรมจริยธรรม หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเจตคติ และปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับยุคสมัยและสังคมที่เปลี่ยนไป รวมทั้งปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญและสามารถแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับพิณสุดา สิริธรรังศรี (2557) ทักษะการประเมินผลการประเมินผลเป็นทักษะสำคัญของครูเช่นเดียวกับที่ครูต้องมี เพื่อการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำ และการประเมินผลการสอนของครู หรือการประเมินตนเองของครู โดยเฉพาะปัจจุบันที่ให้ความสำคัญต่อการประเมินการพัฒนาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ครูจึงควรรู้และมีวิธีการประเมินที่หลากหลายรอบด้าน

12. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรและระดับสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (ราชกิจจานุเบกษา, 2556) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องร่วมมือกับผู้ร่วมงานอื่น ๆ ในสถานศึกษาโดยร่วมแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ลดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กร เรียนรู้จุดเด่น จุดด้อย เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาสถานศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้า ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องเป็นผู้ที่มี

อัยยาศัยกว้างขวาง ตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถของบุคคลในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมมือกับชุมชนในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาซึ่งอยู่ร่วมกับชุมชนให้เป็นไปอย่างสงบสุขและสอดคล้องกับแนวคิดของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ที่ว่า การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน เสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธ์ภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะทางการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งผู้วิจัยได้องค์ประกอบ 5 ด้านและได้สรุปแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในยุคปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี หากประสงค์จะพัฒนาครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มีความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้นจำเป็นต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพิ่มพูนพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของตนให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อุทิศตนทำงานเพื่อคณะสงฆ์และพระศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ

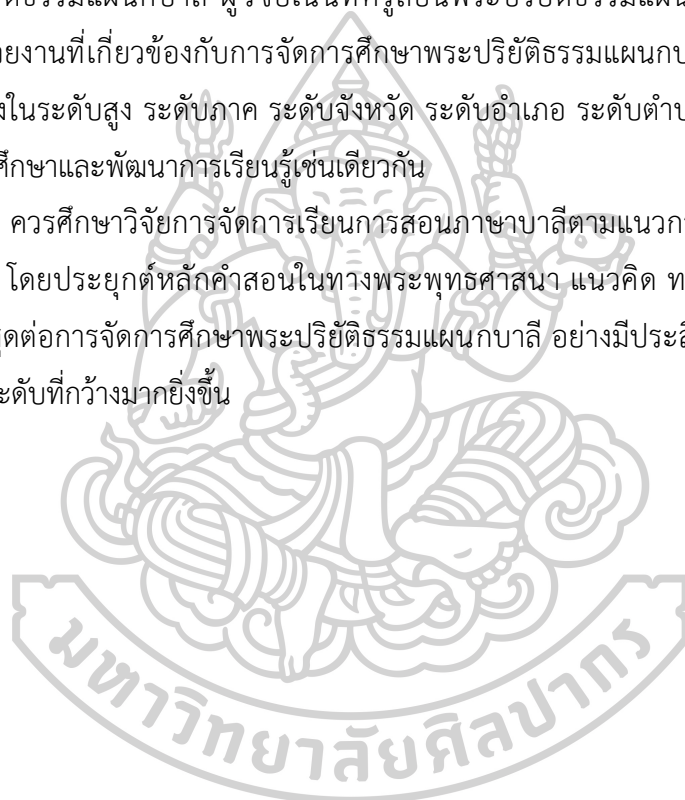
2. ผลการศึกษาวิจัยนี้เป็นข้อมูลสำหรับนำไปปรับปรุงพัฒนาต่อยอดในการเสริมสร้างสมรรถนะของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ และเจตคติที่ดี มีความเป็นสากลมากขึ้น ดังนั้น จึงควรจัดการส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพในด้านจัดการเรียนรู้ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในยุคปัจจุบันให้มีความทันสมัย ก้าวหน้าและเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การประยุกต์ใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี ปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ที่สนใจเข้าถึงได้ง่ายและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของคณะสงฆ์และพระศาสนาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยสมรรถนะด้านการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม แผนกบาลีและแผนกปริยัติสามัญ สมรรถนะด้านการจัดการศาสนบุคคล สมรรถนะด้านการเผยแพร่ สมรรถนะด้านการสาธารณูปการ เป็นต้น ของคณะสงฆ์ไทย เพื่อหาข้อค้นพบในการส่งเสริม ปรับปรุง และพัฒนาให้มั่นคงต่อไป

2. ในการศึกษาวิจัยการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้วิจัยเห็นว่าครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพียงอย่างเดียวเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลียังมีส่วนอื่นอีก เช่น ด้านโครงสร้างในระดับสูง ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับสำนักเรียน ควรได้รับการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้เช่นเดียวกัน

3. ควรศึกษาวิจัยการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีตามแนวการสอนด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ โดยประยุกต์หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาไปสู่การศึกษาในระดับที่กว้างมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลชนก ภาคภูมิ. (2556). “การพัฒนารูปแบบสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชา พัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2016). **The 18th UNESCO-APEID International Conference “In Pursuit of Quality Education: The Past, Present, and Future.”** เข้าถึงเมื่อ 7 กันยายน 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.moe.go.th>.
- กัญญานันท์ ยุคต์แผน. (2552). “รูปแบบการพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนไทย.” วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม.
- กัญญา เอี่ยมพญา. (2561). **การพัฒนาวิชาชีพครู**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี่.
- กุศลาลัย สมประสงค์. (2563). **โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา**. เข้าถึงเมื่อ 15 มกราคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://sesa.obec.go.th>.
- ขจรศักดิ์ ศิริมัย. (2561). **เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับสมรรถนะ**. เข้าถึงเมื่อ 20 กรกฎาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://competency.rmutp.ac.th>.
- “ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่มที่ 130 ตอนพิเศษ 130 ง (4 ตุลาคม 2556): 65.
- ชันธชัย อธิเกียรติ และธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว. (2563). **การสอนทันสมัยและเทคนิควิธีสอนแนวใหม่**. เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2563. เข้าถึงได้จาก http://regis.skru.ac.th/RegisWeb/webpage/addnews/data/2017-07-24_078.pdf.
- คมคาย ไพฑูรย์. (2560). “สภาพและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูพี่เลี้ยงที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21.” **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา** 12, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม).
- จักรแก้ว นามเมือง. (2552). **ความสำคัญของจิตวิทยากับการจัดการศึกษาตามทัศนะของนิสิตหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตพะเยา ประกอบรายวิชา จิตวิทยาความเป็นครู 2552**. เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/436750>.
- จักรแก้ว นามเมือง. (2563). **พุทธจิตวิทยากับการเรียนรู้**. เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/436750>.

- จุฬารัตน์ ธรรมประทีปและคณะ. (2558). “มาตรฐานวิชาชีพครูและสมรรถนะครู” ใน **ประมวลสาระ
ชุดวิชา หลักการและทฤษฎีการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพครู**. นนทบุรี: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิการ.
- เจริญ ภูวิจิตร. (2560). **การพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21**. เข้าถึงเมื่อ
23 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงได้จาก www.nidtep.go.th/webnidtep.
- _____. (2560). **สมรรถนะผู้บริหารการศึกษาของอาเซียน. ศูนย์นานาชาติเพื่อพัฒนาผู้บริหาร
การศึกษา สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงาน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ**. เข้าถึงเมื่อ 23 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงได้จาก
www.nidtep.go.th/webnidtep.
- ฉัตรชัย หวังมีจมี. (2560). “สมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21: ปรับการเรียน เปลี่ยนสมรรถนะ.”
Journal of HRintelligence 12, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม).
- ชรอยวรรณ ประเสริฐผล. (2556). “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่
โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร,**
ฉบับพิเศษ.
- ชวนพิศ ศิลาดเดช. (2559). “การพัฒนาสมรรถนะและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู
โรงเรียนมาตรฐานสากล.” **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
- ชิตขงค์ ส. นันทนาเนตร. (2560). **ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่**. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม: สีฟ้า สเตชั่นเนอรี.
- ชูชัย สมितिไกร. (2550). **การสรรหา การคัดเลือก และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร.**
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชติมาพร ไชยสิทธิ์. (2556). **บทความทักษะแห่งศตวรรษที่ 21**. เอกสารนิสิตปริญญาเอก รุ่น 5
สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, หน้า 25.
- ฐิติพัฒน์ พิษุธาตาทพงษ์. (2548). (อ้างถึงใน พระมหาอดุร อุตโตโร (มากดี), 2557). “การพัฒนาระบบ
สมรรถนะของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.” ใน **เอกสารประกอบการประชุมเชิง
ปฏิบัติการ**. กรุงเทพฯ: ปูนซีเมนต์ไทย.
- ณัฐมน พันธุ์ชาติรี. (2559). “การสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏ.” **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**.

- ดวงกมล สิ้นเพ็ง. (2553). การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ : การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำรง ชลสุข. (2563). “20 ทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 4.0 การศึกษา.” มติชนออนไลน์. เข้าถึงเมื่อ 29 มกราคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.matichon.co.th/education/news>.
- ถนอมพร เลาทจรัสแสง. (2556). การเรียนรู้ในยุคสมัยหน้า: รูปแบบและทฤษฎี การเรียนรู้ออนไลน์. เข้าถึงเมื่อ 18 กันยายน 2556. เข้าถึงได้จาก <http://thanompo.edu.cmu.ac.th/load/journal/50-51/next-generation%20of%20learning.pdf>.
- แถลงการณ์คณะสงฆ์. (2537). ระเบียบมหาเถรสมาคม กำหนดจำนวนและเขตปกครองตำบล พ.ศ. 2537. เล่ม 82 ตอนที่ 7: 25 กรกฎาคม 2537. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- ทีศนา แชมมณี. (2552). รูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2560). “การศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรีในโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาครูในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูงชายแดน ไทย-เมียนมา ด้านจังหวัดตาก.” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 19, 4 (ตุลาคม – ธันวาคม).
- เทือน ทองแก้ว. (2553). สมรรถนะ(competency) : “หลักการและแนวปฏิบัติ.” เข้าถึงเมื่อ 2 สิงหาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://www.Competency.mju.ac.th>.
- ธนภัทร จันทร์เจริญ. (2558). “ครูขอธรรม” ครู 9 ใหม่ ก้าวไกล ก้าวนำ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธนวัชร จริยะภูมิ และพัลลภ พิริยะสุวรรค์. (2558). “รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21.” วารสารปัญญาภิวัฒน์ สำนักพิมพ์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ 7, 3.
- ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2563). บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา. เข้าถึงเมื่อ 27 สิงหาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/200818>.
- นพพล โพธิ์เงิน. (2560). “การบริหารการศึกษาตามหลักไตรสิกขากับทฤษฎีเชิงระบบ.” วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ 4, 1 (มกราคม – เมษายน).
- นิธิชัย กิตติวิสาร และณัฐชนันท์ จันทคุปต์. (2551). การพัฒนาระบบควบคุมคุณภาพการจัดการฝึกอบรมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในระบบ GURU Online ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.

- นิวัตต์ น้อยมณี และกัญญา เอี่ยมพญา. (2560). **จิตวิญญาณครู**. นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- บาลีคิค. (2563). **ทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย**. เข้าถึงเมื่อ 9 กันยายน 2563. เข้าถึงได้จาก <http://www.palidict.com/content>.
- บุญพิศ นัยน์พานิช. (2562). “การสอนพระพุทธศาสนาตามแนวนววังคส์ตฤศาสน์.” วิทยานิพนธ์ ศาสนศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- “ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง สารระความรู้ สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบ วิชาชีพครู ๆ ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่มที่ 130 ตอนพิเศษ 156 ง (12 พฤศจิกายน 2556): 42. เข้าถึงเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561. เข้าถึงได้จาก www.ipeud.ac.th/.
- ประสิทธิ์ อุ่นหนองกุ้ง. (2559). “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.” วิทยานิพนธ์หลักสูตร ปริญญาครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏสกลนคร.
- พนมนคร มีราคา. (2560). “ครูต้องมีลักษณะอย่างไร... ในศตวรรษที่ 21.” **วารสาร ศึกษาศาสตร์ มจร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย** 5, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม).
- พระครูโกวิทสุตาภรณ์ (สมมติ โกวิท). (2560). “บทบาทของครูในพระพุทธศาสนาเถรวาท กับศาสนา พราหมณ์-ฮินดู.” **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 5, ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม): 137.
- พระครูพิสัยปริยัติกิจ และศราวุธ ปลอดภัย. (2561). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามหลัก ไตรสิกขา.” **วารสาร มจร**. การพัฒนาสังคม 3, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม).
- พระครูวินิตศาสนาทรร. (2555). **ครูในอนาคตของนักเรียนจะต้องเป็นอย่างไร**. เอกสารวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เชียงใหม่.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2533). **พระพุทธศาสนากับการศึกษาในอดีต**. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545). **พจนานุกรมฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพฯ: บ. สือตะวัน.
- พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม. (2553). **รวมบทความวิชาการโครงการสัมมนาวิชาการ, ผลงานวิจัยและ วิทยานิพนธ์ดีเด่น**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมกวี (ประกอบ ธมฺเสฏฐ). (2561). “การประชุมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนบาลี กองบาลี สนามหลวง วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร.” ระหว่างวันที่ 13-21 มิถุนายน 2561. (อัด สำเนา).

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). **ปรัชญาการศึกษาของไทย ภาคพุทธธรรม: แขนงนำการศึกษา**. พฤษภาคม 2556. เข้าถึงเมื่อ 21 มิถุนายน 2562. เข้าถึงได้จาก <http://www.watnyanaves.net/.2556>.
- _____. (2558). **พจนานุกรมฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพฯ: ผลิตivism, ครั้งที่ 31.
- พระพิสิษฐ์ แสงทรัพย์. (2560). “แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8.” **ปริญาปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**.
- พระมหาไกรวรรณ ปุณฺณันท์. (2552). “ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม.” **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
- พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน (บุตตาวงษ์). (2557). “การวิเคราะห์แนวคิดทางการศึกษาของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต).” **ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2561). “การประชุมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนบาลี กองบาลีสนามหลวง วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร.” ระหว่างวันที่ 13-21 มิถุนายน 2561. (อัตสำเนา).
- พระมหาอุดร อุตฺโตโร (มากดี). (2557). “สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตร.” **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
- “พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่มที่ 136 ตอนที่ 50 ก (16 เมษายน 2562): 11.
- “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.” **ราชกิจจานุเบกษา**.
- “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่มที่ 135 ตอนที่ 50 ก (17 กรกฎาคม 2561): 1.
- “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่มที่ 79 ตอนที่ 115 (31 ธันวาคม 2505): 29.
- พระราชวรมนูณี (ประยูร ธรรมจิตฺโต). (2542). **การคณะสงฆ์กับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระราชวรเมธี และคณะ. (2561). **แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาปี 2560 – 2564. คณะกรรมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา มหาเถรสมาคม.** เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2562. เข้าถึงได้จาก <http://www.buddhism4.com/web/download/book%201.pdf>.
- พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร โนนมคฺโณ). (2561). “การประชุมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนบาลี กองบาลีสนามหลวง วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร.” ระหว่างวันที่ 13-21 มิถุนายน 2561. (อัดสำเนา).
- พระสมุห์สุรเชษฐ์ หนูเอี่ยม. (2554). **การศึกษากับการพัฒนาความเป็นมนุษย์.** เขียนเมื่อ 24 มกราคม 2554. เข้าถึงเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2563. เข้าถึงได้จาก <http://stjohnbatch753.blogspot.com>.
- พระเอกลักษณ์ วรสาโร และคณะ. (2560). “รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสังกัดมหาเถรสมาคม.” **วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม** 7, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม).
- พัชรภา ตันติชูเวช. (2560). **บทบาทครูในศตวรรษที่ 21: ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิณสุดา สิริรังษศรี. (2557). **การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2558). **การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พีรเทพ รุ่งคุณากร. (2559). “จิตตปัญญาศึกษา: หนทางเล่าเรียนเก่าแก่ในโลกใหม่.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร** 14, 2 (พฤศจิกายน – ธันวาคม).
- พีระวัตร จันทกุล และฉลอง ชาตรุประชีวิน. (2560). “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร** 19, 3 (กรกฎาคม – กันยายน).
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2560). **ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาสกร เรืองรอง และคณะ. (2555). “รูปแบบการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม – แผนกบาลี.” **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.**
- ภาสกร เรืองรอง และคณะ. (2557). “เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21.” **วารสารปัญญาภิวัฒน์ สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร** 5, ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม).

- มหาเถรสมาคม. (2563). **เกี่ยวกับมหาเถรสมาคม**. เข้าถึงเมื่อ 30 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <http://mahathera.onab.go.th/index.php?url=about>.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2550). **ความเป็นครู**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. อ้างถึงใน พระสุขุม สุขวฑฒโก และ พระมหาชาญชัย ชยปุตโต. (2559). “ลักษณะของครูที่ดี.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มจร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย** 4, 1 (มกราคม – มิถุนายน): 44-46.
- เยาวเรศ ภัคดีจิตร. (2557). **Active Learning** กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ “วันส่งเสริมวิชาการสู่คุณภาพการเรียนการสอน.”
- รังษี สุนด์. (2556). **ความจำเป็นของการเรียนภาษาบาลีในการศึกษาพระพุทธศาสนา**. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.” **ราชกิจจานุเบกษา** เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560).
- วฑฒณู ขลิบเงิน. (2555). “คุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21.” **วารสารครุศาสตร์** 10, 1 (สิงหาคม-มกราคม).
- วรเชษฐ ชัยวรพล. (2550). “สถานภาพการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย.วารสารศาสนาและวัฒนธรรม.”
- วรัท พกษากุลนันท์. (2563). **การเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web-Based Instruction)**. เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.kroobannok.com/133>.
- วสันต์ ปานทอง และคณะ. (2556). “รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อศิษย์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร** 15, ฉบับพิเศษ.
- วันชัย บุญทอง. (2558). “แนวทางการพัฒนาครูให้มีจิตอาสาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.” **วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี** 15, ฉบับพิเศษ (ตุลาคม – ธันวาคม).
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2554). **ความเป็นครู**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- วิวัฒน์ อ้นน่วม และคณะ. (2559). “รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร** 18, 3 (กรกฎาคม – กันยายน).
- ศศิธร ยติรัตนกัญญา. (2558). “วัฒนธรรมองค์กรกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.” **ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร**.

- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **สมรรถนะครู**. เข้าถึงเมื่อ 23 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงได้จาก www.nidtep.go.th/webnidtep.
- สนามหลวงแผนกบาลี. (2558). **เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ. 2558**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- _____. (2561). **เรื่องสอบบาลีของสนามหลวงแผนกบาลี พ.ศ. 2561**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- สมจิตร อุดม. (2556). “สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในจังหวัดภาคใต้.” สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมเจตน์ ผิวทองงาม. (ม.ป.ป.). “พุทธศาสนิกชนกับการแนะแนวทางการดำเนินชีวิต.” **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**.
- สมชาย สุรชาติ. (2558). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ**. 10 มีนาคม 2558. เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2563. เข้าถึงได้จาก <http://www1.onab.go.th>.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 57. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (พิน ชุตินธรมหาเถร). (2561). “การประชุมครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กองบาลีสนามหลวง วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร.” ระหว่างวันที่ 13-21 มิถุนายน 2561. (อัดสำเนา).
- สมศักดิ์ บุญปู. (2557). **การศึกษาของคณะสงฆ์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สาโรช บัวศรี. (2526). **จริยธรรมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา. อ้างถึงใน ชวนพิศ ศิลาเดช. (2559). “การพัฒนาสมรรถนะและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนมาตรฐานสากล.” วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2561). **คู่มือการประเมินให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครูมีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ**. สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.เอกสารประกอบการประชุม ณ โรงแรมคุ้มภูคา จ.เชียงใหม่ วันที่ 4-5 มกราคม 2561.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **คู่มือการประเมินสมรรถนะครู**. กรุงเทพฯ: พรินทิวานกราฟฟิค.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). “โครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2559-2572).” มีนาคม 2559.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). “การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์.” ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง สมรรถนะของข้าราชการ. 31 มกราคม 2548. เข้าถึงเมื่อ 3 กันยายน 2563. เข้าถึงได้จาก <http://www.competency.mju.ac.th/doc/11562.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564.** ม.ป.ท.
- สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2558). **แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ.** กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2559). **รายงานการวิจัยแนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทยในปีพ.ศ. 2573.** กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). **รายงานผลการศึกษา สถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2561). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561.** กรุงเทพฯ: ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). **เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา.** กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.** กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). “การยกระดับครูไทยในศตวรรษที่ 21.” 6-8 พฤษภาคม 2557.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง).** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิทธิชัย ลายเสมา. (2557). “การจัดการความรู้ด้วยเทคโนโลยีภควันตภาพเพื่อมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้.” **วารสารการอาชีพและเทคโนโลยีศึกษา** 4, 7 (มกราคม – มิถุนายน): 46-47.
- สิริชัย ดีเลิศ. (2558). “กระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีอัตลักษณ์เชิงสร้างสรรค์.” **วารสาร Veridian E-Journal, Slipakorn University.** ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ 8, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม).

- สุพรรณณี อวารณ์ และแก้วเวียง นานำผล. (2557). “การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์โรงเรียนนานาชาติพิทยวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27.” **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ** 9, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม).
- สุมาณพ ศิวรัตน์. (2560). “การบริหารชีวิตด้วยไตรสิกขา.” **วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ** 8, 1 (มกราคม – เมษายน).
- สุรศรี รัมมณีย์ และสุวัฒน์ เงินฉ่ำ. (2557). “ยุทธศาสตร์การสร้างความรู้ความผูกพันต่อวิชาชีพครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.” **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย** 4, 1 มกราคม – เมษายน).
- สุรรัตน์ อารีรักษ์สกุล ก้องโลก. (2559). **ศักยภาพ สมรรถภาพครู และจิตวิญญาณ ความเป็นครู.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- แสงสุรีย์ ธรรมปรัชญา. (2551). **ครูในยุคศตวรรษที่ 21.** เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2555. เข้าถึงได้จาก <http://www.learners.in.th/blog/krusang/190897>.
- หาญศึก เล็บครุฑ. (2556). “แนวคิดการใช้สารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดกระบวนการคิด.” **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์** 21, 1 (มกราคม-เมษายน).
- อภิชาติ ศรีสารคาม. (2563). **การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา.** เข้าถึงเมื่อ 27 สิงหาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts>.
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2560). “การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0.” **วารสารร่มพฤษภ มหาวิทยาลัยเกริก** 35, 3 (กันยายน – ธันวาคม).
- อรณพ จินะวัฒน์. (2559). “การพัฒนาตนเองของผู้ประกอบวิชาชีพครู.” **วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ** 9, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม).
- อ่องจิต เมธยะประภาส. (2557). **ครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีลักษณะ E-Teacher.** เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/589309>.
- อัจฉรา หล่อตระกูล. (2557). “การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ.” **วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- เอกชัย พุทธสอน และสุวิธิตา จรุงเกียรติกุล. (2557). “แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่.” **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา** 9, 4.

ภาษาต่างประเทศ

- Ambrose, S. A., & others. (2010). **How Learning Works : Seven Research-Based Principles for Smart Teaching**. Jossey-Bass A Wiley Imprint. San Francisco.
- Arnould de Nadailac. (2003). **The definition of competencies**. Accessed June 12, 2019. Available from <http://competency.rmutp.ac.th>.
- Asia Society. (2012). **Improving teacher quality around the world : The international summit on the teaching profession**. New York: Asia Society.
- Bell, S. (2015). **Reassessing Core Leadership Competencies in Asia, August 3, 2015**. Accessed 12 February 2020. Available from <http://aperiodevelopment.com/2015/08/reassessing-core-leadership-competencies-in-asia/>.
- Best, J. W., & Kahn V', J. (1970). **Research in Education**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-HallInc.
- Boix Mansilla, & Jackson. (2011). **Educating for Global Competence : Preparing Our Youth to Engage the World**. Asia Society 725 Park Avenue New York. Accessed February 12, 2020. Available from <https://asiasociety.org/files/book-globalcompetence.pdf>.
- Boyatzis, R. E. (1982). **The Competence manager: A model for effective performance**. New York: Wiley.
- Brockett, R. G., & Hiemstra, R. (1991). **Self-direction in Adult Learning: Perspectives on Theory, Research, and Practice**. New York: Routledge.
- Burgoyne, J. (1993). "The Competence Movement: Issues: Stakeholders and Prospects." **Personnel Review** 22 (June): 6-13.
- Coombe, C., & Davidson, P. (2014). **Common Educational Proficiency Assessment (CEPA) in English**. First Published April 2, 2014. Accessed January 20, 2020, Available from <https://doi.org/10.1177/0265532213514530>.
- Danielson, C. (2020). **Enhancing professional practice: A framework for teaching**. Accessed January 25, 2020. Available from <http://pubs.sciepub.com/education>.
- Davies, & Ellison. (1997). "School Leadership for the 21st Century: A Competency and Knowledge Approach."
- Delmont, T. J. (2014). **A competency model for the position of chair/ head of Academic Unit**. At the University of Minnesota.

- Dubois, D. D., & Rothwell, W. J. (2004). **Competency-Based Human Resource Management**. California: Davies-Black Publishing.
- Gagne, R. M., & Karen, C. (1996). **The Conditions of Learning: Training Applications**. Florida : Harcourt Brace.
- Ganayem, A. N., & Zidan, W. S. (2018). "21st Century Skills: Student Perception of Online Instructor Role." **Interdisciplinary Journal of e-Skills and Lifelong Learning** 14: 117-141.
- Guskey, T. R. (2000). **Evaluating professional development**. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Horokhivska, T. (2019). "Characteristics of Developing Professional-Pedagogical Competency in University Teachers in the Context of Polish Experience Comparative Professional Pedagogy." 9, 3 (September): 37-43.
- Hough, J. B., & Duncan, J. K. (1970). **Teaching: Description and Analysis**. Reading, Mass.: Addison-Wesley.
- Kaiser, H. F. (1960). "The application of electronic computers to factor analysis." **Educational and Psychological Measurement** 20, 141 - 151.
- Knowles, M. S., Holton, & Swanson. (1998). **Andragogy in Practice**. Jossey-Bass.
- Krejcie, V. R., Daryle, W., & Morgan, W. (1970). **Educational and Psychological Measurement**. New York: Harper & Row Publishers.
- Leonard-Barton. (1995). **Wellsprings of knowledge**. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Likert, R. (1961). **New Pattern of Management**. New York: Mc Graw-Hill Book Company.
- McClelland, D. C. (1973). **A Competency model for human resource management specialists to be used in the delivery of the human resource management cycle**. Boston: Mober.
- Nonaka, I. (1995). "The Knowledge Creating Company." **Harvard Business Review** (November-December): 21.
- Parson, C. (1996). "Developing New Skills in Teachers." **The Needs of Teachers**. London: Red Books.

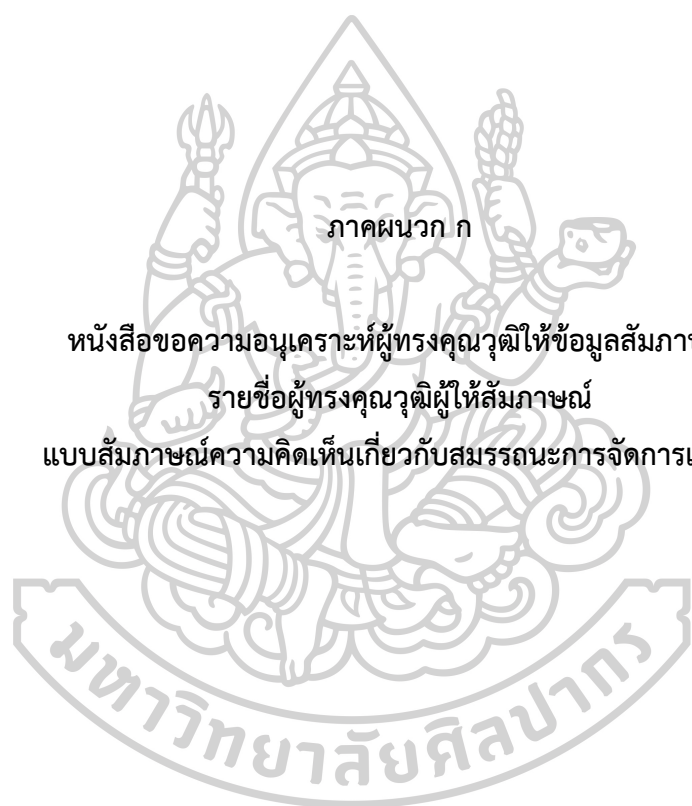
- Pefianco, E. C. (2009). "Competency Standards for 21st century Teachers in southeast Asia" Presented at the SEAMEO Panel Session in the topic "Quality Teachers for the New Millennium."
- Qin, & Qiuyan. (2006). **Analysis on the Competency Model of the Lecturers in the Application. Oriented University.** Available from <http://www.seiofbluemountain.com/search/detail.php?id=1850>.
- Ronald, G. (1982). **The Lifelong Learner.** Simon & Schuster. อ้างถึงใน ชิดชงค์ ส. นันทนาเนตร. (2560). **ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่.** ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม: สีฟ้า สเตชันเนอรี่.
- Rylatt, & Lohan. (1995). **Creating training miracles.** Jossey-Bass. Pfeiffer San Francisco California USA.
- Saeki, F., & Dusen, V. (2001). **A comparative study of creative thinking of American and Japanese college students.** Accessed February 12, 2020. Available from <https://psycnet.apa.org/record/2001-17247-002>.
- Schleicher, A. (2012). **Preparing Teachers and Developing School Leaders for the 21st Century Lessons From Around The World.** Oecd Publishing.
- Seameo Innotech. (2010). **Teaching Competency Standards in Southeast Asian Countries: Eleven Country Audit.** Seameo Innotech Philippine.
- Selvi, K. (2010). "Teachers' Competencies. Cultura." **Interantional Journal of Philosophy of Culture and Axiology.** Vol. VII, no. 1/2010.
- Shermon, G. (2004). **Competency Based HRM.** Tata McGraw-Hill Publishing Company Limited: New Delhi.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). **Competence at work: Model for superior performance.** New York: Wiley.
- Steiner, L. (2010). **Using Competency-Based Evaluation to Drive Teacher Excellence lessons from Singapore.** Accessed September 3, 2020. Available from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED539994.pdf>.
- Szilagyi, J., & Szecsi, T. (2012). "Transforming Teacher Education in Hungary: Competencies for Elementary Teachers." Pages 327-331, Published online: 25 Jul 2012

- Teaching Community. (2020). **Top 10 Qualities of a Great Teacher**. Accessed September 7, 2020. Available from <https://www.snhu.edu/aboutus/newsroom/2017/12/qualities-of-a-good-teacher>.
- University of South Dakota. (2020). **Teacher Competencies**. Accessed September 7, 2020. Available from <https://www.usd.edu/education/induction-and-mentoring/teacher-competencies>.
- Wikiwand. (2020). **การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย**. เข้าถึงเมื่อ 8 กันยายน 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.wikiwand.com/th>.
- Williams, P. E., & Hyatt, L. (2010). **Century competencies for doctoral leadership faculty**. *Innov High Educ* 53-66.
- Zeiger, S. (2015). **List of Core Competencies for Educators**. Accessed September 3, 2020. Available from <https://work.chron.com/list-core-competencies-educators-8916.html>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสัมภาษณ์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

ที่ ศธ 6806 (นศ.) / พิธ ๒๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

6 มิถุนายน 2562

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

นมัสการ

ด้วย พระมหาประจักษ์ พนาสัย รหัสประจำตัว 58251804 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาดนตรีและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง " การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี " มีความ
ประสงค์จะขอสัมภาษณ์พระคุณท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน โปรดให้สัมภาษณ์
แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร. จูไรรัตน์ นันทานิช)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ด้วยแนวสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อนำข้อมูลมาสร้างแบบสอบถามองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย

- 1) พระพรหมโมลี (สุชาติ ธรรมตฺโน) ป.ธ. 9
ตำแหน่ง รักษาการเจ้าคณะภาค 5 แม่กองบาลีสนามหลวง ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
- 2) พระธรรมโกศาจารย์ (องอาจ ฐิตธมฺโม) ป.ธ. 9, ดร.
ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 16 เจ้าอาวาสวัดชั้นเงิน (พระอารามหลวง)
จังหวัดชุมพร
- 3) พระเทพปริยัติโมลี (สุทัศน์ วรทสฺสี) ป.ธ. 9, ดร.
ตำแหน่ง รองเจ้าคณะภาค 11 เจ้าอาวาสวัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพมหานคร
- 4) พระเทพมหาเจติยาจารย์ (ชัยวัฒน์ ปณฺณาสิริ) ป.ธ. 9, ดร. (กิตติมศักดิ์)
ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดนครปฐม รองเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์
อาจารย์สอนประโยคบาลีสนามหลวงชั้น ป.ธ. 9 (ส่วนกลาง) จังหวัดนครปฐม
- 5) พระเทพศาสนานិบาล (แย้ม กิตฺตินฺธโร) ป.ธ. 3, ดร. (กิตติมศักดิ์)
ตำแหน่ง รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระอารามหลวง
- 6) พระศรีวิสุทธิวงศ์ (สุวิทย์ ปวิฑฺฒณฺญ) ป.ธ. 9
ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอบางเลน ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพระปฐมเจดีย์
จังหวัดนครปฐม
- 7) พระปฏิภนโกศล (ปราโมทย์ ปโมทิตฺโต) ป.ธ. 9
ตำแหน่ง รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- 8) พระเมธีปริยัติวิบูล (สิริ สิริธโร) ป.ธ. 9, ดร.
ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี
- 9) พระราชปริยัติคุณ (สมพงษ์ สุวโจ)
ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดป้อมวิเชียรโชติการาม พระอารามหลวง
ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง

การเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการรวบรวมข้อมูลหรือตัวแปรต่าง ๆ สำหรับวิทยานิพนธ์เรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ข้อมูลหรือตัวแปรที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ท่านมีค่าต่อการดำเนินการวิจัยครั้งนี้และเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้วิจัยจะได้นำไปสังเคราะห์และกำหนดเป็นกรอบในการวิจัยขั้นต่อไป แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์สำหรับการพิจารณากำหนดตัวแปรเพื่อเป็นกรอบในการวิจัย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี และขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

พระมหาประจักษ์ พนาลัย

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์

ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ประวัติส่วนตัว

ชื่อ..... ฉายา..... วัด.....
 สมณศักดิ์..... อายุ..... พรรษา.....

1.2 ประวัติการทำงาน

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง.....อายุการทำงาน.....ปี.....เดือน
 ตำแหน่งด้านอื่น ๆ

1.3 สถานที่และเวลาสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ ณ .....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 เวลา.....น. รวมเวลา.....ชม. ....นาที

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์สำหรับการพิจารณากำหนดตัวแปร

สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีหน้าที่ในการผลิตนักเรียนบาลี จำเป็นต้องปรับกระบวนการผลิตนักเรียนบาลี ให้มีคุณลักษณะตามความต้องการและความคาดหวังของสังคมตลอดจนได้คุณภาพในการจัดการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ.2562 และต้องคำนึงถึง (1) การให้การศึกษาวិชาการทางพระพุทธศาสนาเพื่อความเป็นเลิศที่เปี่ยมด้วยปัญญาพุทธธรรม (2) การส่งเสริมความรู้และความเข้าใจในคุณค่าแห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (3) การผลิตผู้เรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา สำนึกในความเป็นคนไทยมีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น (4) มาตรฐานการศึกษาของชาติและวิธีการดำเนินงานของการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 17 สถานศึกษาพระปริยัติธรรมต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ (1) เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนาและพลเมืองที่ดีของสังคม (2) มีความรู้และทักษะในวิชาการทางพระพุทธศาสนา (3) มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบและวินัยสงฆ์ (4) มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ (5) รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม (6) มีความภูมิใจความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ (7) มีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมสนับสนุนแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญแก่ชุมชน สังคม และพระพุทธศาสนา.

1. ในทัศนะของท่าน ท่านคิดว่าครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ควรมีสมรรถนะการ
จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นอย่างดี
จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

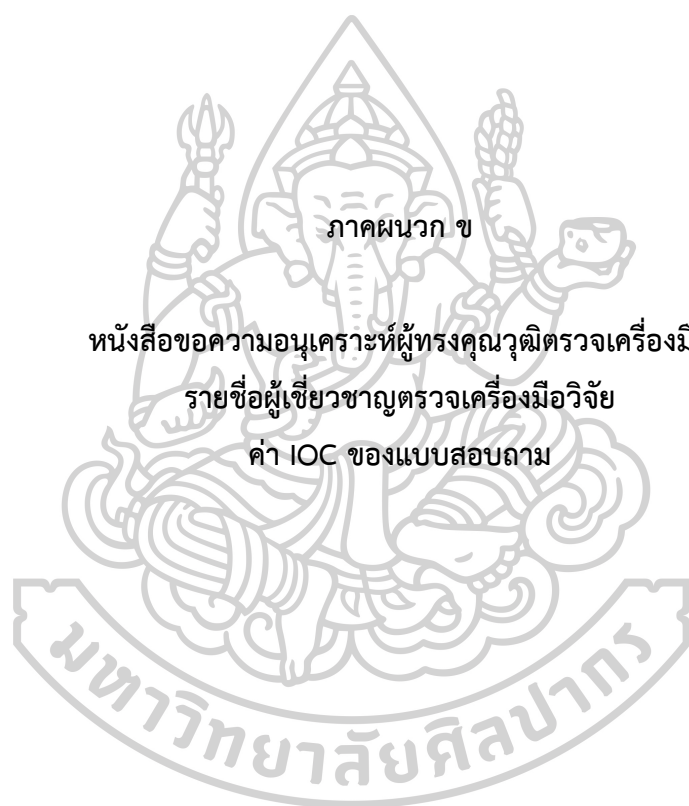

พระมหาประจักษ์ พนาลัย

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์

ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

ค่า IOC ของแบบสอบถาม

ที่ ศธ 6806(นส)/พิเศษ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

22 พฤษภาคม 2562

เรื่อง ขอนิมนต์เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

นมัสการ

ด้วย พระมหาประจักษ์ พนาลัย รหัสประจำตัว 58251804 นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาดนตรีและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง " การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอนิมนต์พระคุณเจ้าในฐานะผู้เชี่ยวชาญ
เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากชู)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

1. พระมหาจรรยา กิตติภทโท ป.ธ. 9, ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระงาม จังหวัดนครปฐม อาจารย์สอนภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย ป.ธ. 9, ดร. รองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครปฐม อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม
3. พระมหาภูมิชาย อคคปญโญ ป.ธ. 9, ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง จังหวัดราชบุรี อาจารย์พิเศษ สอนวิปัสสนากรรมฐาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆส จังหวัดนครปฐม
4. พระครูสุนทรธรรมโสภณ (วิเชียร ปญญาวุฒโฒ) รศ. ดร. อดีต คณบดี คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเสนาห์ จังหวัดนครปฐม
5. พระครูสิริกาญจนารักษ์ (สมัย อคคปญโญ) ป.ธ. 5, ดร. เจ้าคณะอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี

ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

คำชี้แจง : +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามเป็นคุณลักษณะความเป็นครูและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าเป็นสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอน

พระปริยัติธรรมแผนกบาลีและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่เป็นเป็นสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอน

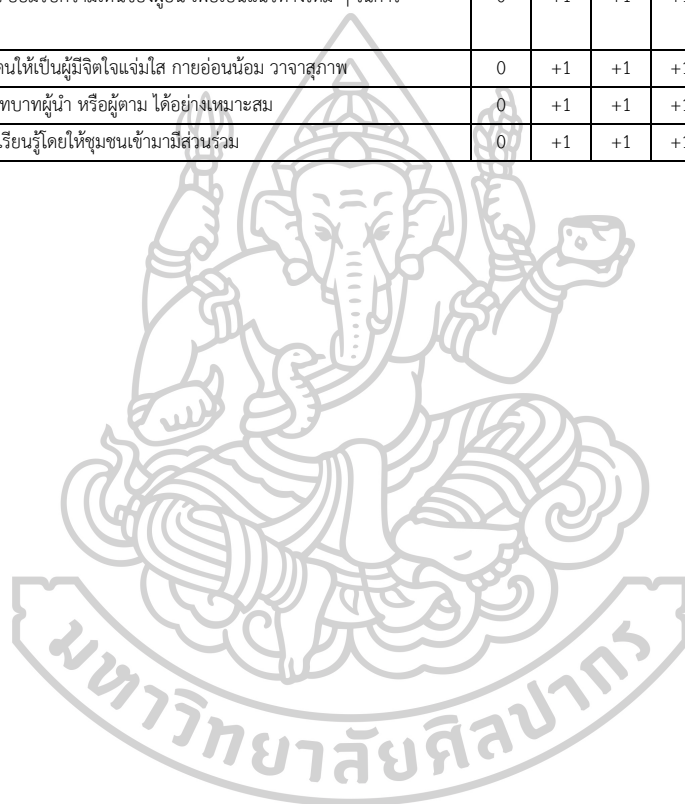
พระปริยัติธรรมแผนกบาลีและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

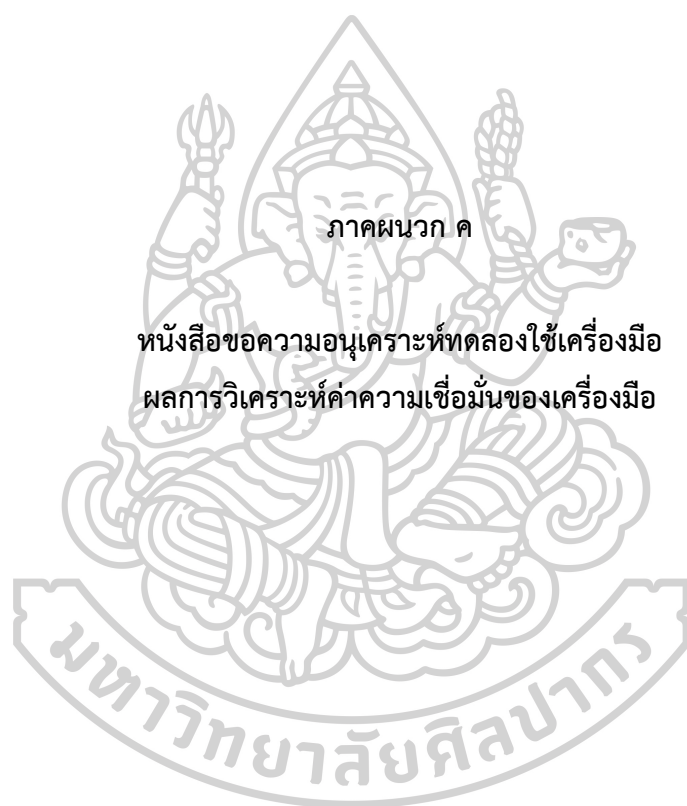
ข้อ	การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ /คนที่					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1	สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามเนื้อหาหลักสูตรที่กำหนดให้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	สามารถปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยเข้ากับสภาพการณ์ของสังคม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	สามารถสอนให้ผู้เรียนนำเนื้อหาหลักสูตรไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	สามารถวิเคราะห์หลักสูตรก่อนนำไปสอน	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
5	สามารถจัดทำแผนการสอนครอบคลุมเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	สามารถจัดเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับวันเวลาที่กำหนด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	สามารถจัดหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
8	สามารถจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	สามารถปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเพศและวัยของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
12	สามารถใช้จิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	สามารถวางแผนและจัดเตรียมแผนการสอนก่อนทำการสอนอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
14	สามารถเสริมแรงและให้กำลังใจผู้เรียนในขณะที่ทำการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15	สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันและมีวินัยมีความรับผิดชอบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	สามารถใช้ทักษะในการสื่อสารได้ตรงตามเนื้อหาและกิจกรรมที่จัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	สามารถประคองจิตใจให้มั่นคงไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่ไม่คาดฝัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	สามารถจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อที่ผลิตได้ง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	สามารถอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
21	สามารถทดลองสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง และสถานการณ์จริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
22	สามารถประยุกต์ใช้อินเทอร์เน็ตหรือเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
23	สามารถวิเคราะห์ปัญหา จุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษาได้	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
24	สามารถวัดประเมินผลที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
25	สามารถวัดประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
26	สามารถวัดประเมินผลโดยการเขียนรายงาน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
27	สามารถเสริมสร้างทักษะด้านการวิจัยให้กับผู้เรียน	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
28	สามารถจัดการชั้นเรียนและการควบคุมชั้นเรียนได้อย่างดี	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
29	สามารถจัดระบบดูแล ติดตามและช่วยเหลือผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
30	สามารถจัดหาหรือจัดทำสื่ออุปกรณ์ที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
31	สามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้เรียนได้เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรค	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
32	สามารถปรับปรุงสื่อการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
33	สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ /คนที่					รวม	IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5			
34	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
35	สามารถผลิตสื่อและนวัตกรรมด้านการเรียนรู้ที่ทันสมัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
36	สามารถใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
37	สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้เจริญก้าวหน้า	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
38	สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
39	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ตามศักยภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
40	สามารถประเมินผลสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
41	สามารถอ่าน เขียน ฟัง พูด ภาษาบาลีได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
42	สามารถสื่อสารด้วยภาษาอื่น ๆ ได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
43	สามารถสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูให้เกิดขึ้นในตน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
44	สามารถนำปรัชญาการศึกษาามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาและผู้เรียนบาลี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
45	สามารถวิเคราะห์ปรัชญา แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
46	สามารถปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
47	สามารถประเมินหลักสูตรและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
48	สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
49	สามารถบำเพ็ญประโยชน์ด้วยจิตสำนึกสาธารณะ และมีความเสียสละ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
50	สามารถปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
51	สามารถจัดการเรียนรู้ภาษาบาลีโดยใช้เทคนิควิธีที่จูงใจให้ผู้เรียนสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
52	สามารถพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
53	สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการของตนเอง	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
54	สามารถจัดทำโครงการทางวิชาการได้	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
55	สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ถูกต้องดีงาม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
56	สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเจริญทางกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
57	สามารถเพิ่มพูนความรู้ด้านภาษาบาลีอยู่เสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
58	สามารถใช้ความรู้ในกรณีวิเคราะห์ วิจัยเนื้อหาในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
59	สามารถบูรณาการความรู้ด้านภาษาบาลีกับวิชาการต่าง ๆ ในการจัดการเรียน การสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
60	สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาภาษาบาลีเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไป	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
61	สามารถเขียนเอกสารทางวิชาการด้านภาษาบาลีหรือด้านอื่น ๆ ได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
62	สามารถวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับปัญหาทางการศึกษาภาษาบาลีได้	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
63	สามารถปฏิบัติตามปรัชญาและแผนการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามตามพระธรรม วินัย	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
64	สามารถนำแบบอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพมาพัฒนาตน	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
65	สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
66	สามารถอุทิศตนด้วยความเสียสละมุ่งหวังความเจริญแก่พระศาสนา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
67	สามารถวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่าง ต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
68	สามารถเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
69	สามารถร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
70	สามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ระเบียบ ข้อบังคับ และธรรมเนียมประเพณี อันดีงาม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
71	สามารถดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมปราศจากอคติต่อผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
72	สามารถสอนเรื่องที่ยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
73	สามารถอดทนเอาใจใส่ต่อผู้เรียนได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ /คนที่					รวม	IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5			
74	สามารถปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
75	สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน ไม่แนะนำไปในทางเสียหาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
76	สามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิจารณ์ ได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมวินัย	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
77	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
78	สามารถใช้เหตุและผลอย่างถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
79	สามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้เรียน	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
80	สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
81	สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
82	สามารถยืดหยุ่น ยอมรับความเห็นของผู้อื่น เพื่อเป็นแนวทางใหม่ ๆ ในการ ปฏิบัติงาน	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
83	สามารถปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีจิตใจแจ่มใส กายอ่อนนุ่ม วาจาสุภาพ	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
84	สามารถแสดงบทบาทผู้นำ หรือผู้ตาม ได้อย่างเหมาะสม	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
85	สามารถจัดการเรียนรู้โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือ
ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ที่ อว 8606 (อ.ค.) / 8255
 ๗

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
 พระราชวังสนามจันทร์
 อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

13 กันยายน 2562

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดโมลีโลกยาราม ราชวรวิหาร

ด้วย พระมหาประจักษ์ พนาลัย รหัสประจำตัว 58251804 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
 สาขาวิชาการศึกษาดนตรีและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์
 เรื่อง " การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี "
 มีความประสงค์จะขอตกลงเครื่องมือวิจัยกับครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านโปรดอนุญาต
 ให้นักศึกษาดังกล่าวได้ทดลองเครื่องมือวิจัยด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(อาจารย์ ดร.อธิมาส มากจู้)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
 รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ อว 8606 (นว) / 8281
 นว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
 พระราชวังสนามจันทร์
 อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

13 กันยายน 2562

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

ด้วย พระมหาประจักษ์ พนาสัย รหัสประจำตัว 58251804 นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต
 สาขาวิชาการศึกษาดนตรีและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์
 เรื่อง " การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี "
 มีความประสงค์จะขอตกลงเครื่องมือวิจัยกับครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านโปรดอนุญาต
 ให้นักศึกษาดังกล่าวได้ทดลองเครื่องมือวิจัยด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(อาจารย์ ดร. อธิกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

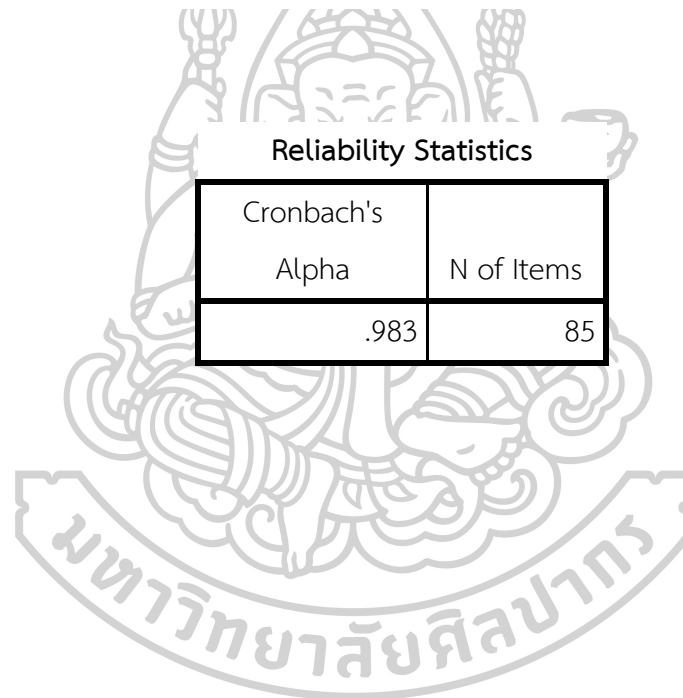
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

Reliability

Case Processing Summary

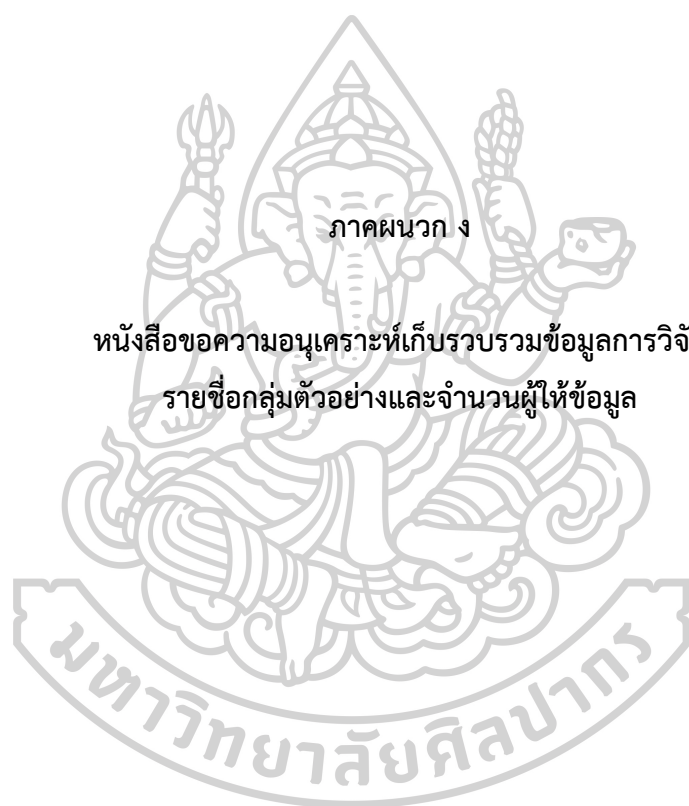
		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.983	85

มหาวิทยาลัยสกลนคร

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
รายชื่อกลุ่มตัวอย่างและจำนวนผู้ให้ข้อมูล

ที่ อว 8606 (น.ช.) 8254

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

13 กันยายน 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

นมัสการ เจ้าสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

ด้วย พระมหาประจักษ์ พนาสัย รหัสประจำตัว 58251804 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี " มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสำนักเรียน และครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านโปรดแจ้งผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงนมัสการมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(อาจารย์ ดร. อธิกมาส มากจួយ)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

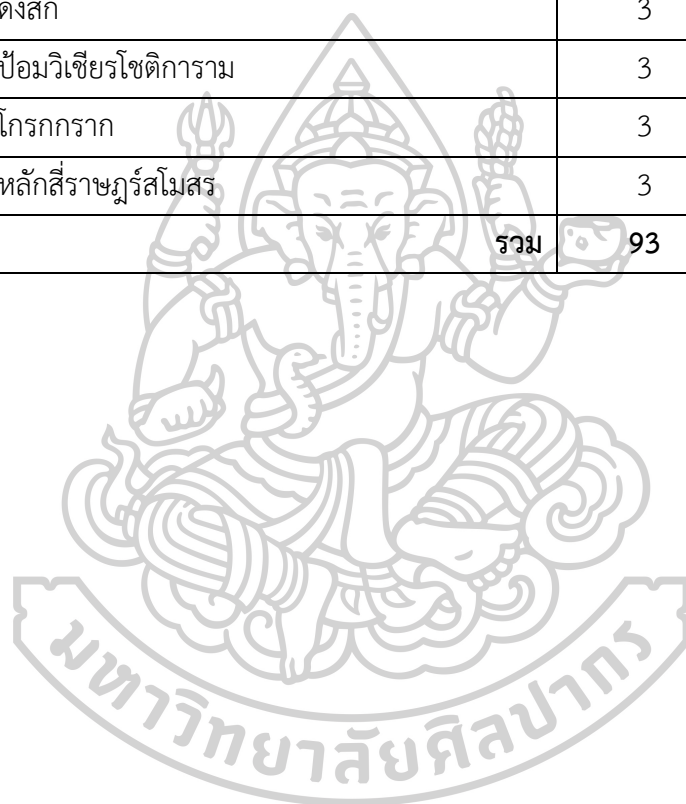
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนผู้ให้ข้อมูล

จากสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ซึ่งมีสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 จำนวนทั้งสิ้น 31 แห่ง โดยการเลือกแบบเจาะจง ดังรายละเอียด ดังนี้

ลำดับ	รายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14	ผู้ให้ข้อมูล (รูป/คน)		
		ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
1	วัดพระปฐมเจดีย์	3	3	3
2	วัดพระงาม	3	3	3
3	วัดไร่เกาเข้าน้ำโรง	3	3	3
4	วัดห้วยจรเข้ม้า	3	3	3
5	วัดญาณเวศกวัน	3	3	3
6	วัดไร่ขิง	3	3	3
7	วัดมหาสวัสดิ์นาคพุดาราม	3	3	3
8	วัดประชาราษฎร์บำรุง(รางหมัน)	3	3	3
9	วัดหนองกระโดน	3	3	3
10	วัดปรีดาราม	3	3	3
11	วัดวังตะกุ่ม	3	3	3
12	วัดบางช้างเหนือ	3	3	3
13	วัดธรรมศาลา	3	3	3
14	วัดลาดหญ้าแพรก	3	3	3
15	วัดใหม่ห้วยลึก	3	3	3
16	วัดศรีประชาวัฒนาราม	3	3	3
17	วัดสวนหงส์	3	3	3
18	วัดสองพี่น้อง	3	3	3
19	วัดพรสวรรค์	3	3	3
21	วัดพยัคฆาราม	3	3	3
21	วัดราษฎร์ประชุมชนาราม	3	3	3
22	วัดวังขยหายาพิการาม	3	3	3

ลำดับ	รายชื่อสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14	ผู้ให้ข้อมูล (รูป/คน)		
		ผู้บริหาร	ครู	นักเรียน
23	วัดไชยชุมพลชนะสงคราม	3	3	3
24	วัดเทพสังฆาราม	3	3	3
25	วัดทุ่งมะสัง	3	3	3
26	วัดพังตรุ	3	3	3
27	วัดสิริกานูจนาราม	3	3	3
28	วัดดงสัก	3	3	3
29	วัดป้อมวิเชียรโชติการาม	3	3	3
30	วัดโกรกกราก	3	3	3
31	วัดหลักสี่ราษฎร์โมสร	3	3	3
	รวม	93	93	93

ภาคผนวก จ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ข้อมูลการศึกษาที่ได้รับจากท่านนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาใช้ในการหาองค์ประกอบและแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต่อไป

แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำนวน 85 ข้อ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาในครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้.

พระมหาประจักษ์ พนาลัย

นักศึกษาระดับหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริง

1. ตำแหน่งหน้าที่

ผู้บริหารสำนักเรียน ครูสอนพระปริยัติธรรม นักเรียน

2. สถานภาพ

พระภิกษุ สามเณร คฤหัสถ์ อื่น ๆ .....

3. อายุ

15 – 29 ปี 30-44 ปี 45-59 ปี 60 ปีขึ้นไป

4. อายุพรรษา

ไม่มีพรรษา 1-5 พรรษา 6-10 พรรษา 11-15 พรรษา
 16 พรรษาขึ้นไป

5. การศึกษาสามัญทั่วไป

ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

6. การศึกษาแผนกธรรม

นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก

7. การศึกษาแผนกบาลี

ไม่มีวุฒิ เปรียญตรี (ประโยค 1-2 , ป.ธ. 3)
 เปรียญโท (ป.ธ. 4 – 6) เปรียญเอก (ป.ธ. 7 – 9)

8. ประสบการณ์ในการทำงานในหน้าที่ปัจจุบัน

1-5 ปี 6-10 ปี 11-15 ปี 16 ปีขึ้นไป
 ไม่มีประสบการณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นที่ตรงกับสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามความคิดเห็นของท่านโดยมีเกณฑ์ระดับคะแนนที่กำหนดให้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง เป็นสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง เป็นสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง เป็นสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง เป็นสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง เป็นสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามเนื้อหาหลักสูตรที่กำหนดให้					
2	สามารถปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยเข้ากับสภาพการณ์ของสังคม					
3	สามารถสอนให้ผู้เรียนนำเนื้อหาหลักสูตรไปใช้ในชีวิตประจำวันได้					
4	สามารถวิเคราะห์หลักสูตรก่อนนำไปสอน					
5	สามารถจัดทำแผนการสอนครอบคลุมเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร					
6	สามารถจัดเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับวินเวลาที่กำหนด					
7	สามารถจัดหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา					
8	สามารถจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน					
9	สามารถปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเพศและวัยของผู้เรียน					
10	สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง					
11	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้					
12	สามารถใช้จิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน					
13	สามารถวางแผนและจัดเตรียมแผนการสอนก่อนทำการสอนอย่างสม่ำเสมอ					
14	สามารถเสริมแรงและให้กำลังใจผู้เรียนในขณะที่ทำการสอน					
15	สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้					
16	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันและมีวินัยมีความรับผิดชอบ					
17	สามารถใช้ทักษะในการสื่อสารได้ตรงตามเนื้อหาและกิจกรรมที่จัดการเรียนรู้					
18	สามารถระบุงจิตใจให้มั่นคงไม่หวั่นไหวต่อสิ่งที่ไม่เข้ามารบกวนใจ					
19	สามารถจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อที่ผลิตได้ง่าย					

ข้อ	สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	ระดับความ คิดเห็น				
		5	4	3	2	1
20	สามารถอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
21	สามารถทดลองสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง และสถานการณ์จริงได้					
22	สามารถประยุกต์ใช้อินเทอร์เน็ตหรือเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการเรียนการสอน					
23	สามารถวิเคราะห์ปัญหา จุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษาได้					
24	สามารถวัดประเมินผลที่หลากหลาย					
25	สามารถวัดประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ					
26	สามารถวัดประเมินผลโดยการเขียนรายงาน					
27	สามารถเสริมสร้างทักษะด้านการวิจัยให้กับผู้เรียน					
28	สามารถจัดการชั้นเรียนและการควบคุมชั้นเรียนได้อย่างดี					
29	สามารถจัดระบบดูแล ติดตามและช่วยเหลือผู้เรียน					
30	สามารถจัดหาหรือจัดทำสื่ออุปกรณ์ที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน					
31	สามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้เรียนได้เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรค					
32	สามารถปรับปรุงสื่อการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ					
33	สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน					
34	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์					
35	สามารถผลิตสื่อและนวัตกรรมด้านการเรียนรู้ที่ทันสมัย					
36	สามารถใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
37	สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้เจริญก้าวหน้า					
38	สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ					
39	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เต็มที่ตามศักยภาพ					
40	สามารถประเมินผลสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตร					
41	สามารถอ่าน เขียน ฟัง พูด ภาษาบาลีได้					
42	สามารถสื่อสารด้วยภาษาอื่น ๆ ได้					
43	สามารถสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูให้เกิดขึ้นในตน					
44	สามารถนำปรัชญาการศึกษามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาและผู้เรียนบาลี					
45	สามารถวิเคราะห์ปรัชญา แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน					
46	สามารถปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้					
47	สามารถประเมินหลักสูตรและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร					
48	สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน					
49	สามารถบำเพ็ญประโยชน์ด้วยจิตสำนึกสาธารณะ และมีความเสียสละ					
50	สามารถปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ					

ข้อ	สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	ระดับความ คิดเห็น				
		5	4	3	2	1
51	สามารถจัดการเรียนรู้ภาษาบาลีโดยใช้เทคนิควิธีที่จูงใจให้ผู้เรียนสนใจ					
52	สามารถพัฒนาตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ					
53	สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง					
54	สามารถจัดทำโครงการงานทางวิชาการได้					
55	สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ถูกต้องดีงาม					
56	สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเจริญทางกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา					
57	สามารถเพิ่มพูนความรู้ด้านภาษาบาลีอยู่เสมอ					
58	สามารถใช้ความรู้ในการวิเคราะห์ วิจัยเนื้อหาในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีได้					
59	สามารถบูรณาการความรู้ด้านภาษาบาลีกับวิชาการต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน					
60	สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาภาษาบาลีเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไป					
61	สามารถเขียนเอกสารทางวิชาการด้านภาษาบาลีหรือด้านอื่น ๆ ได้					
62	สามารถวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับปัญหาทางการศึกษาภาษาบาลีได้					
63	สามารถปฏิบัติตามปรัชญาและแผนการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามตามพระธรรมวินัย					
64	สามารถนำแบบอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพมาพัฒนาตน					
65	สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ					
66	สามารถอุทิศตนด้วยความเสียสละมุ่งหวังความเจริญแก่พระศาสนา					
67	สามารถวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง					
68	สามารถเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง					
69	สามารถร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน					
70	สามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ระเบียบ ข้อบังคับ และธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม					
71	สามารถดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมปราศจากอคติต่อผู้เรียน					
72	สามารถสอนเรื่องที่ยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย					
73	สามารถอดทนเอาใจใส่ต่อผู้เรียนได้					
74	สามารถปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต					
75	สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน ไม่นำพาไปในทางเสียหาย					
76	สามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิวิจารณ์ ได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมวินัย					
77	สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา					
78	สามารถใช้เหตุและผลอย่างถูกต้อง					
79	สามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้เรียน					
80	สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

ข้อ	สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี	ระดับความ คิดเห็น				
		5	4	3	2	1
81	สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล					
82	สามารถยืดหยุ่น ยอมรับความเห็นของผู้อื่น เพื่อเป็นแนวทางใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน					
83	สามารถปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีจิตใจแจ่มใส กายอ่อนนุ่ม วาจาสุภาพ					
84	สามารถแสดงบทบาทผู้นำ หรือผู้ตาม ได้อย่างเหมาะสม					
85	สามารถจัดการเรียนรู้โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม					

ข้อเสนอแนะ.....

.....

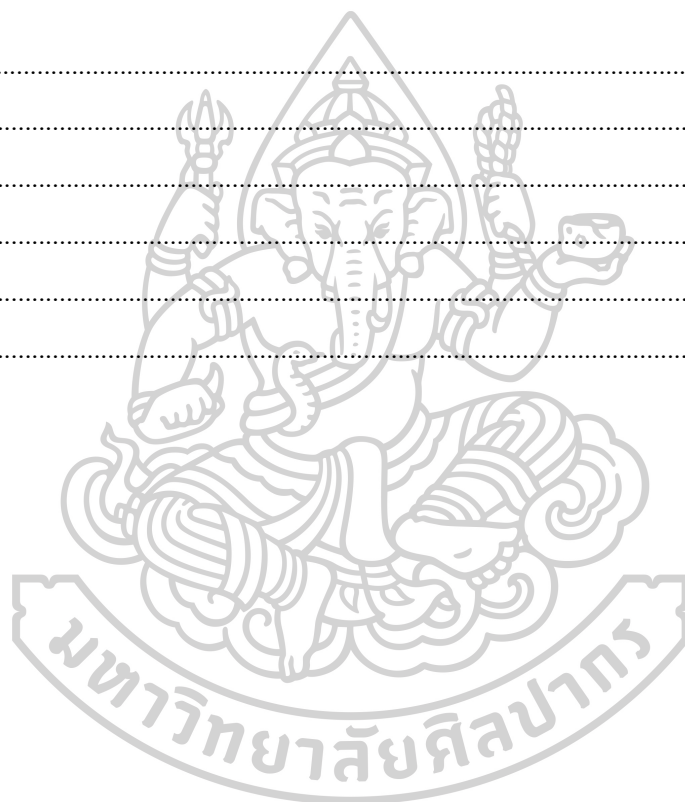
.....

.....

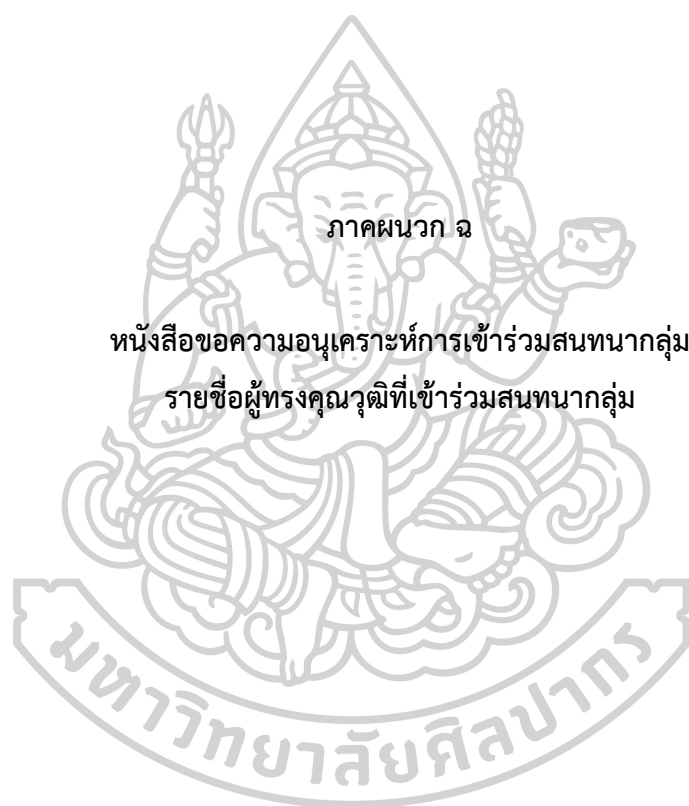
.....

.....

.....

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์การเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ที่ อว 8606 (พศ.) ๑๔๙๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

26 พฤศจิกายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน พันเอก ดร.รพีภรณ์ มะโนน้อม

ด้วย พระมหาประจักษ์ พนาลัย รหัสประจำตัว 58251804 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี " มีความประสงค์ขอเชิญท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้ความอนุเคราะห์ แก่นักศึกษาตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา รายละเอียดเพิ่มเติมต่าง ๆ บัณฑิตวิทยาลัยขออนุญาต ให้พระมหาประจักษ์ พนาลัย หมายเลขโทรศัพท์ 085-262-1775 เป็นผู้ประสานงาน โดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ อว 8606 (นค.)/๑๔๙๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

26 พฤศจิกายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน นายบุญเชิด กิตติธรางกูร

ด้วย พระมหาประจักษ์ พนาลัย รหัสประจำตัว 58251804 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี " มีความประสงค์ขอเชิญท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้ความอนุเคราะห์ แก่นักศึกษาตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา รายละเอียดเพิ่มเติมต่าง ๆ บัณฑิตวิทยาลัยขออนุญาต ให้พระมหาประจักษ์ พนาลัย หมายเลขโทรศัพท์ 085-262-1775 เป็นผู้ประสานงาน โดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ อว 8606 (พช) ๑๔๑๖

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

26 พฤศจิกายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.เวทย์ บรรณกรณ์กุล

ด้วย พระมหาประจักษ์ พนาลัย รหัสประจำตัว 58251804 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง " การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี "
มีความประสงค์ขอเชิญท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้ความอนุเคราะห์
แก่นักศึกษาตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา รายละเอียดเพิ่มเติมต่าง ๆ บัณฑิตวิทยาลัยขออนุญาต
ให้พระมหาประจักษ์ พนาลัย หมายเลขโทรศัพท์ 085-262-1775 เป็นผู้ประสานงานโดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. อธิกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ อว 8606 (444) / พ.๒๕๖๒

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

27 พฤศจิกายน 2562

เรื่อง ขอนิมนต์เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

นมัสการ

ด้วย พระมหาประจักษ์ พนาลัย รหัสประจำตัว 58251804 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดนตรีและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี " มีความประสงค์ขอเชิญพระคุณท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน โปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา รายละเอียดเพิ่มเติมต่าง ๆ บัณฑิตวิทยาลัย ขออนุญาตให้ พระมหาประจักษ์ พนาลัย หมายเลขโทรศัพท์ 085-262-1775 เป็นผู้ประสานงานโดยตรงต่อไป

จึงนมัสการมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1. พระมหาวิโรจน์ คุตตวีโร ป.ธ. 6, ผศ. ดร.
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา ป.ธ. 9, ดร.
ตำแหน่ง อาจารย์สอนภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระงาม
(พระอารามหลวง)
3. พระมหาไกรวรรณ ชินตติโย ป.ธ. 9, ดร.
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะพุทธศาสตร์
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี (วัดไร่ขิง)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระงาม
(พระอารามหลวง)
4. พระครูสุนทรธรรมโสภณ (วิเชียร ปณณวฑฺฒโน) รศ. ดร.
ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเสนาห์ จังหวัดนครปฐม อดีตคณบดี
คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร
จังหวัดนครปฐม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเสนาห์ (พระอารามหลวง)
5. พระมหาวิริษณ์ วรินโท ป.ธ.9, ดร.
ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดป้อมวิเชียรโชติการาม (พระอารามหลวง),
ประธานหลักสูตรพุทธศาสนามหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรี
ทวารวดี (วัดไร่ขิง), อาจารย์ใหญ่สำนักศาสนศึกษาแผนกบาลี
วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
6. พระครูสิริกาญจนารักษ์ (สมัย อคคปัญญา) ป.ธ. 5, ดร.
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพระพุทธศาสนา
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เจ้าคณะอำเภอบ่อพลอย เจ้าอาวาสวัดทุ่งมะสัง จังหวัดกาญจนบุรี
7. พันเอก ดร. รุฒภณ มะโนน้อม ป.ธ. 9
ตำแหน่ง อดีตอัยการศาลมณฑลทหารบกที่ 41 อนุศาสนาจารย์
กรมทหารราบที่ 9 จังหวัดนครศรีธรรมราช, ไวยาวัจกร วัดศรีเฉลิมเขต
ครูสอนบาลีวัดสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

8. นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. 9, รป. ม
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม
ตำบลห้วยจรเข้ม้า อำเภอมะเมือง จังหวัดนครปฐม
9. รศ. ดร. เวทย์ บรรณกรณกุล ป.ธ. 9
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาบาลีพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆส
จังหวัดนครปฐม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	พระมหาประจักษ์ พนาลัย
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2549 พุทธศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบافیศึกษาพุทธโฆส จ. นครปฐม พ.ศ. 2552 ศีกษาศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนศึกษา) มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จ. นครปฐม พ.ศ. 2558 – ปัจจุบัน เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดพระปฐมเจดีย์
ที่อยู่ปัจจุบัน	27 ถ. ขวาพระ ต. พระปฐมเจดีย์ อ. เมืองนครปฐม จ. นครปฐม 73000

